

รวมพระธรรมเทศนา เล่มที่ ๓

โดย

...ชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี

(สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

294.304
พ357รล

578

รวมพระธรรมเทศนา เล่มที่ ๓

โดย

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี

(สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อวัดปากน้ำ

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๒๑

เลขหมู่ 294.304
พ 357 รล
เลขทะเบียน 017594

13613

คำนำ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ในวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาสนี้ อาตมภาพในนามศิษยานุศิษย์พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี) ได้ตั้งใจที่จะจัดพิมพ์หนังสือธรรมปฏิบัติ ตามแนววิชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ซึ่งพระเดชพระคุณหลวงพ่อ ได้ค้นพบจากการที่ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างอุกฤษฏ์มาแล้ว และได้ถ่ายทอดแก่ศิษยานุศิษย์เผยแพร่สืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ เพื่อร่วมแจกแก่ผู้ที่มาในงานดังกล่าว เพื่ออุทิศส่วนกุศลในธรรมทานนี้แก่ผู้วายชนม์ ในฐานะที่ท่านก็เป็นศิษย์พระเดชพระคุณหลวงพ่อ และได้เป็นผู้อุปถัมภ์วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร นี้ตลอดมา

อาตมภาพจึงได้รวบรวม**พระธรรมเทศนา** ซึ่งแสดงโดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อที่ยังมิได้จัดพิมพ์ขึ้นอีก ๘ กัณฑ์ มอบให้นายเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ และคณะ ฯ ดำเนินการจัดพิมพ์ขึ้นจำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

พระธรรมเทศนานี้ พระครูพิพัฒน์ธรรมคณี (อำนาจ อุปคุตฺโต) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และเจ้าคณะตำบลปากคลองภาษีเจริญ เป็นผู้อัดเทปรวบรวมถวายไว้กับท่านเจ้าคุณพระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณุตฺตโม) รองเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดปากน้ำ แล้วภายหลังท่านได้มอบให้พระครูพิศิษฐ์ปริยัติคุณ (พาย ภทฺทโก) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการเจ้าสำนักเรียนวัดปากน้ำ เป็นผู้ถอดเทป และมอบให้ท่านเจ้าคุณพระเมธีวราภรณ์ (วิเชียร อโนมคุโณ) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ฝ่ายคันถธุระวัดปากน้ำเป็นผู้สอบทานพระบาลีอีกครั้งหนึ่ง

หนังสือรวมพระธรรมเทศนา (๘ กัณฑ์) เล่มนี้ จึงสำเร็จลงได้ด้วยความอุตสาหะ วิริยะของศิษยานุศิษย์พระเดชพระคุณหลวงพ่อดังกล่าว ซึ่งอาตมภาพขอขอบใจทุกท่านที่ได้ช่วยรวบรวม และจัด พิมพ์ หนัง สือ เล่ม นี้ ขึ้นด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ โอกาศนี้ด้วย

อาตมภาพในนามศิษยานุศิษย์พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปาก น้ำ ขออุทิศส่วนกุศลในธรรมทานนี้แด่คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ตลอดทั้งผู้ร่วมโลกอื่นทั้งหลาย จงเป็นพลวปัจจัยให้ท่านได้ความสันติสุข บริสุทธิ์สมบูรณ์ บริบูรณ์ด้วยผลทาน ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติและวิมุตติญาณทัศนะ โดยสัมมาทิฏฐิแต่ส่วนเดียว เทอญ.

(พระธรรมธีรราชมหามุนี)

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เจ้าคณะภาค ๑๗

๑๐ กันยายน ๒๕๒๑

พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย

คติของ พระมงคลเทพมุนี
หลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ

ด้วยความหมั่น มั่นใจ ไม่ประมาท
รักษาอารมณ์ อยู่ใน ใจ ไว้เป็นศรี
ผู้ฉลาด อาจตั้งหลัก พำนักดี
อันหลังนี้ ไม่มี มารรังควาน

เกิดมาว่าจะมาหาแก้ว พบแล้วไม่เก็บ จะเกิดมาทำอะไร
สิ่งที่อยากก็หลาก สิ่งที่หยอก เขาก็ลวงทำให้ติดเป็นห่วงใย
เลิกอยาก ลาหยอก รีบออกจากกาม เดินตามพยนัร์ตามเรื่อยไป
เสร็จกิจสิ้นทุก ไม่ตกกันดาร เรียกว่านิพพาน ก็ได้

รักษ์ร่าง พอสร่างร้าย รอดตาย
ยอดเยี่ยม "ธรรมกาย" ผล ผ่องแผ้ว
เลอเลิศล้วนกุศล ใดอื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว ก่องหล้าเรืองสกล

ประกอบเหตุ สังเกตผล ทนเอาเถิด ประเสริฐนัก
ไม่หยุด ไม่ถึงพระ ตัวหยุดนี่แหละ เป็นตัวสำเร็จ
ผลไม้ดก นกชุม น้ำเย็นปลาชอบอาศัย

ประกอบเหตุ สังเกตผล สนใจเถิด ประเสริฐนัก
ประกอบในเหตุสังเกตในผล สนใจเข้าเถิด ประเสริฐดีนัก
ประกอบที่ในเหตุ สังเกตดูในผล สนใจหนักเข้าเถิดประเสริฐดียิ่งนัก

ชาตะ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๔๔

มตะ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๑

ตึก "สวัสดิ์ - ล้อม โอสถานุเคราะห์"

มหาอุบาสิกา

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ผู้เพียบพร้อมอยู่ด้วยศีลธรรมและวัฒนธรรมเป็นที่รักของบิดามารดา พี่น้องญาติมิตร เป็นที่รักของสามีและลูกหลาน เปี่ยมล้นไปด้วยเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์อนุเคราะห์แก่คนทุกชั้น ทั้งคฤหัสถ์ ทั้งบรรพชิต บริจาคทานทำบุญ สร้างวัด สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างสาธารณะสถานอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

คุณหญิงผู้มีเกียรติประวัติอันดีงาม เป็นผู้มีคุณสมบัติควรแก่การศึกษาเพื่ออนุชนจะได้ประพฤติตามปฏิบัติตาม คือ

๑. เป็นผู้มีปัญญา ทำบุญให้ทานฝากฝังขุมทรัพย์เอาไว้ในพระศาสนาเฉพาะที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ นับได้ว่าเป็นเงินหลายล้าน อนุสรณ์คือ "ตึกสวัสดิ์–ล้อม โอสถานุเคราะห์" ดังที่เห็นปรากฏอยู่

๒. เป็นผู้มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล ทั้งอันโตชน ทั้งพาหิรกชนให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นต้นว่า คนงานของบริษัทย่อมได้รับความช่วยเหลือโดยสมควรแก่ฐานานุรูปอยู่ดีกินดีทั่วหน้า

๓. เป็นผู้รู้จักผูกคล้องน้ำใจคนให้นิยมยินดี ด้วยการอุดหนุนค้ำจุนด้วยประการนั้น ๆ ผู้นี้ควรจะอุดหนุนด้วยพานิชกรรม ก็อุดหนุนด้วยประการนั้น ๆ

๔. เป็นผู้มีปิยวาจา เจรจาปราศรัยแต่ถ้อยคำที่อ่อนหวาน ควรดื่มไว้ในใจ ทำความเป็นที่รักให้เกิด ไม่ว่าใคร เมื่อได้รับการปฏิสัณฐานทักทายโปรยปรายแล้ว ย่อมจะเกิดความจงรักภักดีทีเดียว

คุณหญิงเป็นผู้มีศรัทธาปสาทะ มีความเคารพบูชาอย่างมั่นคงต่อหลวงพ่อวัดปากน้ำ ต่อ **วิชชาธรรมกาย** ของหลวงพ่อวัดปากน้ำ ปฏิบัติธรรมตาม

หลักวิชชาธรรมกายของหลวงพ่อเป็นประจำนอกจากนี้ ยังให้การช่วยเหลือทุกอย่าง เป็นต้นว่า

๑. วัดขาดเงินในการก่อสร้าง คุณหญิงก็ให้

๒. ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า

๓. มีเทศน์มหาชาติ

๔. สร้างตึกสวัสดิ์–ล้อม โอสถานุเคราะห์

๕. ถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์สามเณร

๖. รถเบ้นซ์ ๓๐๐ ซึ่งคุณหญิงถวายให้ใช้มาตั้งแต่สมัยหลวงพ่อ ก็ถวายให้ไว้

คุณหญิงสามารถทำบุญให้ทานด้วยการบริจาคทรัพย์นับด้วยสิบ ๆ ล้านหรือร้อยล้านอย่างนี้ได้ เพราะเป็นผู้มีสามีที่ดี มีอัธยาศัยน้ำจิตน้ำใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งเสริมสนับสนุนมิได้ขัดข้อง จึงพึงเห็นว่า คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ผู้ทำบุญ ผู้สร้างสรร ผู้บำรุงรักษาพระศาสนา เป็นผู้ละม้ายคล้ายด้วยนางวิสาขา มหาอุบาสิกาฉะนั้น

ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ผุดผ่องของคุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ จงได้ประสบสุขพร้อมมูลบริบูรณ์ไปด้วยทิพยสมบัติในสัมปรายภพ จงทุกประการ.

(พระธรรมธีรราชมหามุนี)

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

๑๖ สิงหาคม ๒๕๒๑

สังเวคกถา

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ได้ประกอบการกุศลทั้งทาน ศีล และภาวนาไว้มากตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ ในบั้นปลายแห่งชีวิตได้ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง และได้ไปหาอาตมาเพื่อขอให้ช่วยแก้โรคให้ พอบรรเทาไปได้ชั่วระยะหนึ่ง สุดท้ายก็ต้องจากโลกนี้ไปเป็นธรรมดา ดังพระคาถาที่ท้าวสักกะเทวราชได้กล่าวเมื่อครั้งที่พระพุทธองค์ได้เสด็จปรินิพพานแล้วว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข

ซึ่งแปลความว่า

สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีเกิดขึ้นแล้วก็ดับไปเป็นธรรมดา เมื่อเกิดขึ้นอีกก็ย่อมดับลงอีก

เมื่อได้พิจารณาสังขารร่างกายจนเห็นตามธรรมชาติที่เป็นจริงว่า ธรรมชาติที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งทั้งหลาย ย่อมมีสภาพที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตาแล้ว ย่อมถึงซึ่งความสันติสุข (คืออมตมหานิพพาน)

แม้คุณหญิงล้อมจะจากไปตามธรรมดาของสังขาร แต่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของท่านย่อมคงอยู่ ดังบาลีพระพุทธภาษิตที่ว่า

รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ

ซึ่งแปลเป็นใจความว่า

รูปร่างกายเท่านั้นที่แตกดับไป แต่คุณความดี (อันเป็นที่เชิดชูแห่งวงศ์สกุล) นั้น หาได้ดับไปด้วยไม่

พระ ภาวนาโกศลเถร

(พระภาวนาโกศลเถร)
รองเจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ

อนุสรณ์คุณหญิงล้อม

รูปํ ชีรติ มจฺจานํ นามโคตฺตํ น ชีรติ

การถึงแก่มรณกรรม ของคุณโยมคุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ในสามัญสำนึกแล้ว ย่อมสร้างวิปโยคและความอาลัยแก่ผู้มีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากทั้งในวงการศาสนาและวงการอาณาจักร แต่โดยทางธรรมแล้ว ก็ก่อให้เกิดธรรมสังเวช พิจารณาว่าสังขารทั้งปวงเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เป็นไปตามสภาวะ สรรพสังขารทั้งปวงมีตั้งขึ้นดำรงอยู่และแตกสลายไปในที่สุด คุณหญิงล้อม เกิดมาในตระกูลสัมมาทิฐิ มีปัญญาเป็นเครื่องดำเนินชีวิต ได้ยึดเอาสาระในปัจจุบันไว้ด้วยการตั้งตนไว้ชอบ มีฐานะมั่นคงและได้ยึดเอาสาระในภพหน้าด้วยการมีศรัทธามั่นคง มีศีลมีจาคะและปัญญาเป็นชีวิตที่รุ่งเรืองมาและรุ่งเรืองไป ประกอบไปด้วยปิยวาจา เมื่อพูดออกมาแล้วผู้ฟังย่อมเลื่อมใส เมื่อมีชีวิตอยู่ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ไว้มาก ทางศาสนาก็ได้ทำนุบำรุงด้วยดีมีการสร้างวัดตโปทารามไว้และวัดอื่น ๆ ได้บำรุงไว้มาก โดยเฉพาะวัดปากน้ำ ได้บริจาคเป็นล้าน ๆ บาท ในทางโลกก็ได้บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์จนได้รับโปรดเกล้าพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นเกียรติอันสูง คุณหญิงล้อมแตกสลายไปก็เฉพาะร่ายกายเท่านั้น ชื่อเสียงเกียรติยศยังปรากฏอยู่เป็นประวัติศาสตร์ชีวิต ด้วยผลแห่งความดีที่คุณหญิงได้บำเพ็ญมานั้น ขอจงเป็นพลวปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมให้ดวงวิญญาณของคุณหญิงจงเสวยทิพยสมบัติตามคติวิสัยเทอญ ฯ

พระเมธีวราภรณ์
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
อาจารย์ใหญ่ฝ่ายคันถธุระ

คำไว้อาลัย

เนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ซึ่งเป็นผู้คุ้นเคยไปมาหาสู่กันอยู่บ้าง ในสมัยที่คุณหญิงยังมีชีวิตอยู่ ได้ไปบำเพ็ญกุศลที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เสมอ ตั้งแต่สมัยหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จันทสรเถระ) ยังมีชีวิตอยู่ ตราบเท่าหลวงพ่อวัดปากน้ำได้มรณภาพล่วงลับไปแล้ว คุณหญิงก็ยังไปบำเพ็ญกุศลที่วัดปากน้ำอยู่เนือง ๆ อันคุณงามความดีนี้ อาตมภาพยังจำได้ดี เช่นได้สร้างตึกสวัสดิ์ล้อมโอสถานุเคราะห์ ถวายเป็นเสนาสนะสงฆ์ เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๑๖ สิ้นค่าก่อสร้างราคาจำนวนเป็นล้าน

ขอกุศลวิบากแห่งคุณงามความดี ที่คุณหญิงได้บำเพ็ญไว้ในพระพุทธศาสนา จงเป็นพลวปัจจัยส่งผลให้ได้เสวยสุขสมบัติในสัมปรายภพตามสมควรแก่คติวิสัยในภพนั้น ๆ เทอญ.

พระครูปัญญาภิรัต
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
พระเถระผู้มีพรรษาสูงสุดในวัด

ตึกธรรมคณีพิพัฒน์ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ได้มีศรัทธาความเชื่อและปสาทะความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ คุณโยมคุณหญิง ได้ทะนุบำรุงกิจการพระพุทธศาสนาไว้นานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ได้สร้างตึกไว้ให้พระภิกษุผู้บวชใหม่ และพระเถรานุเถระได้พักอยู่จำพรรษา เป็นที่สุขสำราญ ชื่อตึกว่า "ตึกสวัสดิ์ล้อมโอสถานุเคราะห์"

เมื่อได้ทราบข่าวว่า คุณโยมคุณหญิงล้อม ได้ถึงแก่อนิจกรรมลง จึงรู้สึกเศร้าสลดใจและเสียดาย อาลัย ผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง.

พระครูพิพัฒน์ธรรมคณี

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

เจ้าคณะตำบลปากคลองภาษีเจริญ

คุณโยมหญิงล้อม น้อมนำ ดีจำเพาะ
"โอสถานุเคราะห์" สกุลสง่า ชูราศี
รับบำเหน็จ เพชรงาม คุณความดี
ลับชีวี เหมือนโยมอยู่ มิรู้เลือน

"ตึกสวัสดิ์ล้อม" บวร อนุสรณ์ว่า
โยมศรัทธา สร้างไว้ ผู้ใดเหมือน
วัดปากน้ำ จำค่า เป็นตราเตือน
ขอโยมเคลื่อน สู่สวรรค์ พิมาน เทอญฯ

พระครูสมณธรรมสมาทาน
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
พระวิปัสสนาจารย์

อาลัย คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์และครอบครัวของท่าน นอกจากจะมั่นอยู่ในพระรัตนตรัยแล้ว ท่านยังมั่นอยู่กับพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวงพ่อพระมงคลเทพมุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำอีกด้วย ทราบมาว่า ก่อนคุณหญิงจะสมรส มารดาของท่านได้มาปรึกษาท่านเจ้าคุณหลวงพ่อ เมื่อมารดาของท่านได้ล่วงลับไปแล้ว คุณหญิงก็มั่นอยู่กับท่านเจ้าคุณหลวงพ่อตลอดมา ท่านหมั่นไปมาหาสู่ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อมิได้ขาด แม้ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อมรณะภาพไปแล้ว คุณหญิงก็ไม่เคยทอดทิ้งวัดปากน้ำ ได้ให้ความอุปถัมภ์เรื่อยมา เป็นต้นว่า ได้สร้างตึกสองชั้นหกห้อง ถวายเป็นที่พักของภิกษุสงฆ์ และได้สร้างตึกสามชั้น จุภิกษุ ๗๐ รูป เพื่อเป็นที่พักของภิกษุผู้บวชใหม่อีกหนึ่งหลัง นอกจากนั้นท่านยังได้สร้างกุศลไว้ในวัดปากน้ำอีกนานัปการ นับได้ว่า คุณหญิงเป็นผู้ไม่ประมาทโดยแท้ คือไม่มัวเมาในความสุขจากการมีทรัพย์สมบัติ มีแล้วสละทรัพย์นั้น ๆ สร้างกุศลเพื่อติดตามตนไปในภพหน้า เชื่ออย่างจริงใจว่าเมื่อคุณหญิงเกิดในภพหน้าอีก คุณหญิงจะต้องมีทรัพย์สมบัติและความสุขอย่างแน่นอน

แม้คุณหญิงจะเพียบพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ สามารถชนะอุปสรรคต่างๆได้ด้วยทรัพย์ก็ดี แต่คุณหญิงไม่สามารถจะชนะ "อนิจจกรรม" ได้ ต้องเป็นไปตามกรรม คือ ท่านได้เกิดมาแล้วในเบื้องต้น เจริญทั้งตนและทรัพย์แล้วในท่ามกลาง ต้องพลัดพรากจากไปในที่สุด

ขอตั้งจิตอธิษฐานว่า บุญใด กุศลใด ที่คุณหญิงได้กระทำด้วยดีนั้นแล้ว ขอบุญนั้น กุศลนั้นจงมาดลบันดาลให้ คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ จงสุขกาย สุขใจ ในสัมปรายภพนั้น เทอญ.

พระครูภาวนานุวัตร
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
พระวิปัสสนาจารย์

ผู้มีบุญวาสนา

เรามักจะได้ยินคำว่า "บุญ-วาสนา" กันอยู่เสมอ ๆ ซึ่งกล่าวถึงบุคคลที่ได้รับความสุขความสบาย มียศถาบรรดาศักดิ์ แต่บุญวาสนานี้จะเกิดขึ้นมาลอย ๆ โดยปราศจากเหตุผลนั้นเป็นไปไม่ได้ เมื่อว่าตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดมาจากเหตุ เหตุดีผลก็ดี เหตุชั่วผลก็ชั่ว

ผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์ก็ดี ผู้ที่มีความสุขความสบายก็ดี ผู้ที่เพรียบพร้อมไปด้วยโภคสมบัติบริวารสมบัติก็ดี ล้วนแล้วแต่ได้ประกอบเหตุคือคุณความดีมาแล้วทั้งนั้น แต่คุณความดีที่ได้กระทำไว้แล้วนั้น กว่าจะกลั่นกรองออกมาเป็นบุญวาสนาได้ ต้องสร้างสมอบรมกันมาเป็นระยะเวลานานข้ามภพข้ามชาติ ยากต่อการจะชี้ให้เห็นได้

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ เท่าที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นรู้จัก เป็นผู้มีวาจานิ่มนวลละมุนละไมน่าฟัง เป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา บริจาคทรัพย์สร้างสาธารณกุศลนับเป็นจำนวนเงินหลายสิบล้าน ซึ่งยากนักที่บุคคลผู้มีฐานะเห็นปานนี้จะเสียสละกระทำได้

คงจะเป็นด้วยคุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ได้สร้างสมอบรมคุณงามความดีไว้เป็นอันมาก บุญกุศลจึงได้อุดหนุนเนื่องให้คุณหญิงเป็นผู้เพรียบพร้อมไปด้วยมนุษย์สมบัติ และด้วยอำนาจแห่งบุญกุศลคุณงามความดีที่คุณหญิงล้อมได้บำเพ็ญให้เป็นไปในปัจจุบันชาตินี้ คงจะอำนวยผลวิบากสมบัติให้คุณหญิงล้อมเสวยสุขสมบัติยิ่ง ๆ ขึ้นไปในสัมปรายภพ สมด้วยนัยแห่งพระพุทธพจน์ที่ว่า "ผู้สว่างมา สว่างไป"

พระครูพิศิษฐ์ปริยัติคุณ
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
เลขานุการสำนักเรียน

คุณโยมล้อม โอสถานุเคราะห์ เป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ไปแล้ว สุคติเป็นที่หวังได้ ทุกคนที่เกิดมาก็เพราะวิบากของกรรมหนุนนำวิญญาณของแต่ละคนให้เกิดขึ้น แล้วก็เจ็บและตายไปตามอายุขัย ใครทำบุญกุศลหรือบาปอกุศลไว้ ก็จะเกิดผลของกรรมดีและกรรมชั่ว ติดตามสนองตนเองทั้งในชาติปัจจุบันและอนาคต คุณโยมล้อมเป็นผู้ที่มีจิตใจเป็นกุศล อยู่ในขอบเขตของศีลธรรมอันดีงาม

ขอให้ดวงวิญญาณอันยึดมั่นในพระพุทธศาสนาของคุณโยมล้อม จงไปสู่สุคติสัมปรายภพสมดังปรารถนา เทอญ ฯ

พระครูอุปถัมภ์ธรรมกิจ

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

ผู้ควบคุมการก่อสร้าง

เสียดาย

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ได้ทราบข่าวนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกในใจว่ามีความเสียดาย เพราะได้นึกไปว่า คุณโยมได้อุปถัมภ์บำรุงวัดปากน้ำมาตลอดและเสมอต้นเสมอปลายไม่เปลี่ยนแปลง เป็นห่วงใยคอยถามไถ่ถึงความเป็นไปของวัดอยู่เสมอ อันนี้แหละเป็นเหตุให้พระภิกษุสามเณรและผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดปากน้ำ มีความซาบซึ้งในความปรารถนาดีของคุณโยมยิ่งนัก ต่างระลึกถึงด้วยความภูมิใจและกล่าวถึงด้วยถ้อยคำอันสนิทสนมว่า คุณโยมเป็นคนของวัดเรา เมื่อมาจากไปไม่มีวันกลับเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความเสียดาย

โภคทรัพย์ ยศศักดิ์ บริวาร และความสุขความสบาย ตลอดถึงความบันเทิงในหมู่ญาติ อันเป็นมนุษย์สมบัติ มีพร้อมบริบูรณ์สำหรับคุณโยมในปัจจุบันชาตินี้ ย่อมเป็นเครื่องชี้ในอดีตชาติ คุณโยมได้ประกอบเหตุดีเอาไว้ ทิพย์สมบัติ อันเป็นที่ปรารถนาในภพเบื้องหน้าของมนุษย์ก็คงสำเร็จเพียบพร้อมบริบูรณ์แก่คุณโยมเช่นเดียวกัน เพราะขณะที่กำลังเสวยสมบัติปัจจุบันอยู่นี้ ก็ได้ตั้งใจบำเพ็ญคุณความดีด้วยการบริจาคทรัพย์ในพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัดวาอารามบ้าง บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อย่างอื่นบ้าง เป็นจำนวนมาก เฉพาะภายในวัดปากน้ำบริจาคไว้เป็นจำนวนหลายล้านบาท ตั้งแต่นี้ไปจะไม่มีคุณโยมผู้เจริญด้วยศรัทธาอีกแล้ว จึงทำให้เกิดความเสียดาย

นับว่าคุณโยมได้บำเพ็ญคุณความดีคือบุญกุศลไว้มาก เพราะมีศรัทธาและจาคะปราศจากความตระหนี่ จึงได้เพลิดเพลินบันเทิงอยู่ในโลกนี้ และเมื่อได้จากไปแล้ว ก็เชื่อว่าย่อมจะมีความเพลิดเพลินบันเทิงในโลกหน้าเป็นแน่แท้ ดังพระพุทธวาจาว่า "ธรรมดาผู้ไม่ประมาท มีบุญอันทำไว้แล้ว ย่อมเพลิดเพลินในโลกนี้ ม้จะไปแล้วย่อมเพลิดเพลินในโลกหน้า"

ขอให้คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ จงเสวยทิพยสมบัติในสุคติภพนั้นเทอญ ฯ

พระครูนิทัศน์ธรรมธาดา
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ
เลขานุการเจ้าคณะภาค ๑๗

ประวัติ

คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์

สัมภาษณ์

ปู่สวัสดิ์ โอสถานุเคราะห์

โดย

หลานอัครวัฒน์ โอสถานุเคราะห์

หลาน "ขอทราบถึงประวัติคุณย่าล้อมตอนเด็ก ๆ ครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าล้อมเป็นบุตรนายสิงโต และนางเลื่อน เธียรประสิทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๔ มีพี่น้อง ๘ คน เป็นชาย ๔ คน หญิง ๔ คน คุณย่าล้อมเป็นบุตรคนโตในจำนวนทั้งหมดเรียงตามลำดับดังนี้ ๑. คุณหญิงล้อม โอสถานุเคราะห์ ๒. นายแพทย์เปล่ง เธียรประสิทธิ์ ๓. นายเติม เธียรประสิทธิ์ ๔. นายเติบ เธียรประสิทธิ์ ๕. น.ส. ละออ เธียรประสิทธิ์ ๖. นายเต็ม เธียรประสิทธิ์ ๗. นางเรียม สุโกศล ๘. น.ส. เรียบ เธียรประสิทธิ์

คุณย่าล้อมถูกส่งไปอยู่กับคุณย่า (ของคุณย่าล้อม) ที่บ้านตึกเล็ก ๆ ๒ ชั้น แถวตรอกข้าวสาร ตำบลวัดเกาะ สำเพ็ง ตั้งแต่อายุ ๓ ขวบทุก ๆ เดือนปู่เปล่งจะไปรับคุณย่ามาบ้านที่ปากคลองสานเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้อง วันนั้นจะเป็นวันที่คุณย่าล้อมสนุกสนานเป็นพิเศษ"

หลาน "สมัยตอนเด็กคุณย่าได้เข้าโรงเรียนที่ไหน ผลการเรียนของคุณย่าเป็นอย่างไร"

ปู่สวัสดิ์ "สมัยเด็กคุณย่าได้เข้าโรงเรียนของคุณครูเชย ซึ่งเป็นโรงเรียนใกล้บ้านได้เรียน ก. ไก่ ก. กา ตั้งแต่ชั้นมูล แล้วไปเข้าโรงเรียนเสาวภาจนรุ่นสาว ถึงมัธยม ๓ เรียนคำนวณเก่ง คงเป็นเพราะครูเชยท่านได้เคี่ยวเข็ญฝึกซ้อมคำนวณมาก จนคุณย่าท่านสอบได้ที่ ๑ และมักได้นั่งหน้าโต๊ะทอง ซึ่งในหลวงพระราชทานสำหรับผู้สอบได้ที่ ๑ เสมอ"

ที่โรงเรียนนั้นสอนขับร้องด้วย คุณย่าชอบร้องเพลง "ลาวคำหอม" ภายหลังเคยร้องให้ปู่ฟังอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังชอบร้องเพลง "เขมรไทรโยค" "ลาวดวงเดือน" และ "ลาวเสี่ยงเทียน" ด้วย

หลาน "ตอนเรียนหนังสือคุณย่าไปเรียนหนังสืออย่างไร และไปกับใครบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "บ้านคุณย่าอยู่แถววัดเกาะ เวลาจะเดินทางไปโรงเรียนที่บ้านหม้อก็ต้องผ่านราชวงศ์ ซึ่งเป็นบ้านของปู่ ปู่จะมองดูอยู่เสมอ เวลาคุณย่าไปโรงเรียนคุณย่ามักจะเดินไปกับคุณสำเนียง ปัจจุบันเป็นภรรยาของคุณอินทรีย์ จันทรสถิตย์ และมีตาแก่คนหนึ่งถือปิ่นโตตามไปด้วย ถ้าวันไหนฝนตกก็นั่งรถรางไป"

หลาน "คุณย่าล้อมได้เรียนที่โรงเรียนเสาวภาผ่องศรีจนถึงชั้นอะไร หลังจากนั้นคุณย่าทำอะไรครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าล้อมเรียนโรงเรียนเสาวภาผ่องศรี จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ คุณย่าของคุณย่าล้อมเห็นว่าเพียงพอแล้วสำหรับสตรีไทยขณะ

นั้น จึงให้ออกมาฝึกงานบ้านงานเรือน เพราะว่าท่านถือว่าผู้หญิงเรียนมากก็หาประโยชน์อะไรไม่ได้ ต้องการให้ทำงานบ้านมากกว่า

คุณย่าของคุณย่าล้อมได้สอนการบ้านการเรือนให้เช่น การทำกับข้าว จนคุณย่าล้อมสามารถทำแกงบอน ขนมมัดได้ ขนมโก๋ ญวณ กาละแม ได้เป็นอย่างดีซึ่งสมัยนี้หาคนทำสิ่งเหล่านี้อร่อยได้ยากสักหน่อย แต่คุณย่าก็มีฝีมือชำนาญ"

หลาน "เมื่อคุณย่าล้อมออกจากโรงเรียนเสาวภาผ่องศรีแล้ว ได้มีโอกาสรับใช้ใกล้ชิดคุณย่าของท่านอย่างไรบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "สมัยเด็กเคยเป็นเลขาคุณย่า มีหน้าที่จดบัญชีเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ คอยช่วยคุณย่ารับแขก ช่วยตำหมากบ้าง รองน้ำฝนบ้าง แม้กระทั่งหั่นพื้นก็ต้องทำ คือช่วยคุณย่าทำงานบ้านทุกอย่าง

ด้วยความใกล้ชิดเพราะคุณย่านำไปเลี้ยงตั้งแต่เล็ก ๆ นี้ทำให้คุณย่ารักใคร่เอ็นดูคล้ายบุตรบุญธรรม และเป็นทั้งเพื่อนคุณย่าอีกด้วย"

หลาน "สมัยเด็กคุณย่าเล่นกีฬาชนิดใดบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าเคยเล่าให้ปู่ฟังว่า คุณย่าชอบเล่นฟุตบอลมาก ชอบเล่นที่บ้านกับญาติพี่น้องเช่น เล่นกับหลวงเชียรประสิทธิ์สาร กับหมอเปล่ง ชอบเล่นว่าวอีเป้า เพราะมีเฉลียงอยู่บนบ้าน คุณย่ามีความคล่องแคล่วว่องไวเหมือนผู้ชายจึงถูกคุณย่า คุณพ่อ คุณแม่ เรียกว่า "ไอ้ล้อม"

พอแต่งงานกับปู่แล้ว ชอบเล่นแบดมินตัน เคยเล่น และแข่งขันกับญาติ และพนักงานที่สนามแบดมินตันหลังบริษัทถนนเจริญกรุงอยู่หลายปี นอกจากนี้ยังชอบว่ายน้ำไปว่ายเป็นประจำที่สระว่ายน้ำราชกรีฑาสโมสร (Sports Club)"

หลาน "สมัยเด็ก ๆ คุณย่าชอบอ่านหนังสือประเภทไหนบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าชอบอ่านหนังสือมาก แต่ก่อนปู่เปล่งต้องหาหนังสือมาให้อ่านแก้เหงา เป็นนิยายเล่มเล็ก ๆ บ้าง เป็นเรื่องที่ฉายเป็นภาพยนตร์บ้าง เพราะคุณย่าไม่สามารถไปดูได้เนื่องจากคุณย่าของคุณย่าล้อมไม่อนุญาต เพราะห่วงหลานสาวมาก

นอกจากนั้นคุณย่ายังชอบอ่านหนังสือรายเดือน ศรีกรุง หนังสือแปล หรือพงศาวดารจีน เช่น สามก๊ก ไต้อั้งเผ่า ไซอิ๋ว ส่วนเรื่องไทยก็มี เช่น พระอภัยมณี อิเหนา พวกจักร ๆ วงศ์ ๆ ก็มีจันทโครพ หลวิชัย–คาวี และคาวีเป็นต้น นวนิยายแปล มี เดลมา แอ๊บแซงค์ เชอร์ล็อคโฮม อาแซง–ลูแปง และความพยาบาท เป็นต้น

หลาน "ก่อนแต่งงาน คุณปู่และคุณย่าเคยดูหมอดูบ้างหรือเปล่าครับ"

ปู่สวัสดิ์ "สมัยก่อนแต่งงานผู้ใหญ่ทางฝ่ายคุณย่า ได้ไปดูหมอเกี่ยวกับดวงของปู่และย่า ว่าจะไปกันได้ไหม หมอทุกหมอต่างก็บอกว่าดวงไม่สมพงษ์กัน แต่หลวงพ่อวัดปากน้ำภาษีเจริญ ซึ่งต่อมาเป็นเจ้าคุณมงคลเทพมุนี ได้ดูให้แบบเสี่ยงทาน โดยให้ไปแทงพระธรรมบทและบอกว่าดวงนี้แบบนี้ รับรองแต่งได้และบอกว่า "อาตมารับประกัน" ปู่จำได้ว่าตอนนั้นมีแม่สื่อแม่ชักหลายคนหลายฝ่าย แต่ของปู่มีคุณยายเอม และคุณพ่อคุณแม่ของคุณย่าช่วยสนับสนุนเต็มที่"

หลาน "ขอทราบแรงดลใจที่ให้คุณปู่เลือกคุณย่าเป็นคู่สมรสครับ เพราะเหตุใดครับ"

ปู่สวัสดิ์ "สาเหตุที่ปู่เลือกคุณย่าก็เพราะชอบตระกูลธรรมะ ปู่คิดว่า จะหาลูกหาเมียทั้งทีก็จัดให้เป็นคนมีตระกูลใจบุญสุนทาน ยายก็ไปพึ่ง

เทศน์ที่วัด ใส่บาตร แม่ของย่าล้อมก็เป็นคนธรรมะ พ่อท่านก็สวดมนต์ไหว้พระทุกวัน เป็นคนใจเย็นไม่พูดมาก

พ่อแม่ของคุณย่าคงจะชอบนิสัยปู่ บอกว่าปู่เป็นคนเรียบร้อย ไม่เที่ยวเตร่ เหล้าไม่กิน เป็นคนค้าขาย รักนิสัย เป็นเด็กเรียบร้อย

อาผู้หญิงของปู่ คือคุณอาซิ่วเองถือศีล ๑๐ อยู่เสมอ ท่านเคยบวชชี ชอบพอกับย่าเอ่ม ไปฟังเทศน์ที่วัดสระปทุมก็ชอบพอกัน

หลาน "แล้วคุณปู่ใช้อะไรเป็นของหมั้นคุณย่าครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ของหมั้นมีทอง ซึ่งสมัยนั้นผู้มีอันจะกินเขาหมั้นกันตามธรรมเนียมทอง ๑ หีบหนัก ๑๐๐ บาท แต่ปู่หมั้นด้วยทองถึง ๒ หีบหนัก ๒๐๐ บาท เพราะทางผู้ใหญ่ของคุณย่าเรียกร้องถึง ๒ หีบ ซึ่งปู่ก็ให้ เพราะแสดงถึงความมีคุณค่า และหลังจากแต่งงานแล้ว ผู้ใหญ่ทางฝ่ายคุณย่าก็บอกให้เป็นสมบัติของเราทั้งสองคน ตึกที่รดน้ำพิธีแต่งงานเป็นตึกใหญ่ของเจ้าคุณพิพิธภัณฑวิจารณ์ ส่วนตึกของคุณย่าเป็นตึกข้าง ๆ ไปรดน้ำที่ตึกใหญ่มีเจ้าคุณพิพิธภัณฑวิจารณ์ พวกญาติผู้ใหญ่มากัน มีคุณหญิงแส ภรรยาของพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร คุณอาผิว ภรรยาคุณพระวิทยุ และพระยาขุนเศรษฐบุตร (แช่ เศรษฐบุตร) และ ฯลฯ"

หลาน "ขอทราบถึงบรรยากาศในวันแต่งงานของคุณย่าและคุณปู่ครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ปู่จำได้ว่าตอนเช้ามีการสวดมนต์เลี้ยงพระ ตักบาตร ตอนรับน้ำสังข์ คุณย่านั่งข้างปู่นานมากจนคุณย่าไม่สบาย

ในวันแต่งงานคุณย่าล้อมใส่เสื้อแขนยาวสีเหลืองฝรั่งอ่อน ผ้าลูกไม้ ผ้านุ่ง ส่วนปู่นุ่งผ้าม่วงใส่เสื้อราชปะแตน รูปถ่ายก็ยังมี

อยู่ กลางคืนมีการเล่นมโหรี ด้านการเลี้ยงอาหารก็มีพรรคพวก ญาติพี่น้องช่วยกันทำกับข้าว เพราะสมัยนั้น ไม่มีการสั่งเหล้า ที่ไหน ตั้งโต๊ะเลี้ยงกันเอง สำหรับเลี้ยงแขก คืนนั้นก็ได้มีการส่งตัวกันที่บ้านผู้หญิงด้วย"

หลาน "เพื่อน ๆ หรือผู้ใหญ่ที่นับถือคุ้นเคยกันดีของคุณย่าสมัยยังเป็นสาวมีใครบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ย่าเป็นเพื่อนกับสมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนา ฯ เวลาแต่งงานเคยตัดเสื้อให้ใส่ในวันแต่งงานชอบพอกัน คุณหนุ่ย โชติกเสถียร บุตรสาวเจ้าคุณวิสูตรสาตรดิษฐ์ เคยเข้าไปเที่ยวในพระราชวังเสมอ ส่วนผู้ใหญ่ที่นับถือและคุ้นเคยกันดีกับคุณย่าล้อม คือ ท่านผู้หญิงจรวย สุวรรณรงค์ คุณนายคร้าม สุวรรณรัตน์ คุณหญิงแส วิชิตวงศ์วุฒิไกร คุณนายผิว (ภรรยาพระวิทยุ) คุณหญิงบุญมี ปุรราชวังสรรค์ คุณหญิงสร้อยบรรพกิจ คุณหญิงมณี พิพิธภัณฑวิจารณ์ และคุณหญิงสุย คุณแม่ท่านผู้หญิงจรวย ซึ่งเป็นภรรยา พลเอก หลวงสุวรรณรงค์

หลาน "ปู่คิดว่าคุณย่ารักลูกหรือปู่มากกว่ากันครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ปู่รู้สึกว่าคุณย่าจะรักลูกมากกว่าปู่ คอยดูแลเวลาเจ็บไข้ ให้นมกินเอง แม้ดึก ๆ ก็ต้องตื่นมาดูแล เลี้ยงเองดูแลเอง ปวดท้องก็วิ่งหายามาให้ไม่ค่อยไว้ใจผู้อื่น ชอบเลี้ยงด้วยตนเองมากกว่า"

หลาน "อยากทราบว่าเมื่อคุณย่าแต่งงานกับคุณปู่สมัยก่อนได้ช่วยคุณปู่ทำกิจการค้าด้วยใช่ไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "เวลาปู่ทำการค้า แล้วขาดเงินเช่นตอนขายยาราคาถูก คุณย่าจะวิ่งไปหยิบยืมจากคุณย่าของคุณย่า คือ คุณย่าพุ่มให้ เพราะสมัยก่อนขายยาไม่มีทุนซื้อมาเก็บ เก็บเงินได้ก็เอามาคืนท่าน ในชีวิต

ท่านมีการต่อสู้มาก เมื่อพ่อตายปู่และปู่วัฒนาต้องช่วยกันทำมาหากินอย่างอดทนมากที่สุดประหยัดที่สุด"

หลาน "ผมทราบว่าคุณปู่เคยเป็นอุปนายกสมาคมเต้นรำแห่งประเทศไทย แล้วคุณย่าท่านชอบเต้นรำบ้างไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าเป็นคนชอบเต้นรำมาก และรักษาจังหวะได้เป็นอย่างดี เพราะคุณย่าเป็นคนมีหูดี จึงสามารถฟังจังหวะและเต้นรำได้ทันท่วงทีอย่างสวยงาม จังหวะที่ชอบมาก คือ แท็งโก้ สโลว ฟ๊อก-ต๊อส และควิกสเต๊ป ผู้หญิงบางคนเต้นรำไม่เป็นแม้ผู้ชายจะนำเก่งเพียงใดก็กลายเป็นยู่โด่ไป

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทุกอาทิตย์ ปู่ คุณย่า คุณปู่เปล่ง และญาติพร้อมด้วยเพื่อน ๆ มักเต้นรำกันที่บ้านศาลาแดง เพราะมีฟลอร์กว้าง พวกเซ้มเปี้ยนมักจะมาซ้อมกันที่นั่นเสมอ เป็นการออกกำลังกายอย่างดีด้วย

สมัยก่อนเราเรียนเต้นรำให้ถูกต้องนั้น ต้องมีครูที่มีฝีมือจริง ๆ ซึ่งคุณย่าได้เคยเรียนจากอาจารย์ ศุภชัย วานิชวัฒนา"

หลาน "สมัยก่อนคุณปู่และคุณย่าชอบซื้อของที่ระลึกอะไรให้กันบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "พูดถึงของขวัญ คุณย่าชอบซื้อของใช้ส่วนตัว เช่น กางเกงแพร ผ้าขนหนู เสื้อ มาให้ปู่ เพราะใช้เช็ดตัวแล้วชื่นใจ หลังแต่งงานไปแถวห้างแอลยีริกันตีสิกกพระยาศรี ปู่ซื้อสร้อยมาฝากเป็นรูปงูมีตาเป็นมรกตเล็ก ๆ แล้วซื้อนาฬิกาข้อมือให้คุณย่าด้วย"

หลาน "สมัยคุณย่าเป็นสาว ๆ เคยมีเหตุการณ์สนุกขบขันบ้างไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "สมัยสาว ๆ คุณย่าเป็นคนขี้โรคอ่อนแอ ท่านมักจะไปรักษากับท่านเจ้าคุณเวชสิทธิ์หมอรู้ว่าปู่ชอบย่า ก็จะโทรศัพท์มาบอกว่าคุณย่าจะมารักษา ให้ปู่วิ่งไปดู เพราะท่านเจ้าคุณรู้ว่าปู่จะไป

สู่ขอย่า เมื่อปู่ไปถึง ย่าก็อาย แกล้งโกรธเอ็ดคนใช้แก้เก้อตอน นั้นคุณย่าไปกับคุณยายเอมที่ถนนรองเมือง ปู่ก็ยิ้ม ๆ"

หลาน "เท่าที่สังเกตดูรู้สึกว่าคุณย่าเป็นคนพูดน้อย จริงไหมครับ และ ถ้าคุณปู่คุณย่ามีความเห็นไม่ตรงกัน คุณปู่จะทำอย่างไรครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าเป็นคนพูดน้อย เวลาพูดจะเป็นเรื่องการงาน บางครั้งก็มี ความคิดเห็นไม่ตรงกันกับปู่ เช่น ซื้อธนบัตรจีนสมัยนั้นเรียกว่า ใบกวนอิม ย่าจะซื้อไว้เรื่อย ๆ แต่ปู่ไม่ค่อยอยากให้ซื้อเพราะเกรง ว่าราคาจะตกเหมือนเงินมาร์คของเยอรมันในสมัยก่อนนั้น แต่ก็ ตามใจเพราะย่าเป็นคนชอบลงทุน บางทีขายตึกแถวใกล้ร้านนาย เหมือน แถวหน้าคุกใหม่เพื่อไปลงทุนซื้อใบกวนอิม แต่ปู่ก็ไม่ ขัดย่า บางทีย่าซื้อใบกวนอิมมากเกินไป ปู่ก็แอบเอาไปขายเสีย บ้างโดยไม่ให้รู้ตัว ขืนรู้คุณย่าคงจะโกรธปู่แน่ ๆ

หลาน "นอกจากธุรกิจที่คุณปู่เคยทำอยู่แล้ว คุณย่าได้ทำธุรกิจการค้าอื่น อีกบ้างไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ย่าเป็นคนมีหัวการค้า มีนิสัยรักการค้ามาตั้งแต่เป็นนักเรียน โดย การซื้อขนมไทยชนิดห่อ ๆ ไปปั่นขายให้เพื่อนนักเรียน ได้ราว วันละประมาณ ๕–๖ ห่อ และได้กำไรเหลือฟรี ๑ ห่อ สำหรับ รับประทานส่วนตัว

เคยทำน้ำพริกเผาขายชื่อ "ครัวสวรรค์" เป็นการหาเงิน ลำไพ่พิเศษเป็นส่วนตัว โดยลงมือเป็นคนปรุงด้วยตนเอง มีคน ในบ้านและเด็กรับใช้ในบ้านเป็นผู้ช่วยปอกหอม กระเทียม ฯลฯ บางทีก็ฝากพวกขายยาไปขายด้วย ความหมายก็คือ น้ำพริกนี้ทำ มาจากเมืองสวรรค์ มีตราวัวเป็นเครื่องหมายการค้า เพราะคุณย่า เกิดปีฉลู

นอกจากนี้คุณย่ายังชอบให้เช่ารถสามล้อถีบ คือจ้างร้านทำรถจักรย่านทำรถสามล้อมาจำนวนสิบกว่าคัน ให้คนเช่าไปขี่รับคนโดยสารเป็นการหาเงินรายได้ส่วนตัวเป็นพิเศษ ราคารถสามล้อสมัยนั้นคันละ ๑๔๐ บาท คุณย่านำมาให้คนเช่าวันละ ๔๐ สตางค์ ซึ่งปู่ก็ไม่อยากให้ย่าทำ บอกว่ารถมันเกะกะในบริเวณบ้าน แต่คุณย่าอยากมีรายได้เพิ่ม

คุณย่าเป็นคนทำอะไรทำจริง บางครั้งก็สร้างห้องแถว แถว ๆ ศาลาแดง ให้เขาเช่าเพื่อเก็บค่าเช่าไว้กินตอนแก่ ให้เช่าเดือนละ ๓๐๐ บาท คุณย่าไปควบคุมดูแลกิจการเอง นอกจากนี้ยังชอบซื้อที่ดินโดยติดต่อพวกนายหน้าขายที่ดิน หรือบางคราวก็ไปหาชาวนาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินด้วยตนเอง ไปดูที่ ๆ จะซื้อด้วยตนเอง ชอบสะสมที่ดินไว้เสมอ เพราะคุณยายเอมเคยเล่าให้ฟังเนือง ๆ ว่า ท่านเคยมีที่แถวถนนสุริวงศ์ เป็นสวนมะพร้าว เวลานี้เป็นที่ใกล้กับถนนมเหศักดิ์หลายสิบไร่แล้วขายไป เพื่อเอาเงินมาให้ลูกสาว–ลูกเขยมาลงทุนค้าขาย ต่อมาตอนหลังมีความรู้สึกเสียดายว่า ไม่ควรขายที่สวนแปลงใหญ่นี้ไปขาย ถ้าหากเก็บไว้ก็จะมีราคาสูงขึ้นมากกว่าขายไปหลายเท่ามากมายนัก จึงทำให้คุณย่าติดใจคำเล่าของคุณยายเอม มีใจรักที่ดิน

คุณย่ายังชอบซื้อที่สวนทุเรียน และผลไม้อื่น ๆ ชอบปลูกลิ้นจี่ ส้มโอ มะม่วง จนได้ผลรับประทานทุกวันนี้"

หลาน "คุณย่ามีรสนิยมชอบซื้อของสิ่งใด และสนใจการบันเทิงสิ่งใดบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าชอบซื้อเครื่องเพชรพลอย เช่น นิล ทับทิม ว่าง ๆ จะไปบ้านหม้อ ชอบดู เพชร มรกต ถ้าถูกใจก็จะซื้อมาสะสมไว้ ชอบ

ซื้อปลากุเลาเค็ม ปลาสละ เคยเหมาหาบแจกลูกหลาน ญาติมิตรเสมอ ชอบซื้อครกหิน โม่หิน กระต่ายขูดมะพร้าวแจก ชอบไปเยี่ยมญาติตามบ้านญาติ ชอบดูละครศิลปากรของหลวงวิจิตรวาทการ เช่น เรื่องเลือดสุพรรณ พวกละครรำต่าง ๆ เช่น เรื่องอิเหนาก็ชอบมาก และยังชอบดนตรีไทยด้วย แต่ไม่ชอบดูภาพยนตร์"

หลาน "สมัยก่อน คุณปู่เคยพาคุณย่า ไปเที่ยว พักผ่อนต่างประเทศ ที่ไหนบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าเริ่มไปเที่ยวต่างประเทศครั้งแรก เมื่ออายุประมาณ ๓๕ ปี โดยไปเที่ยวประเทศจีนกับปู่ และเพื่อน นาย เค. เค. จัง (นายจันทร์ จันทรสฤษดิ์) กับคุณอนงค์ (ภรรยา) โดยไปลงเรือฝรั่งเศสชื่อ Ayamis ที่สิงคโปร์โดยนั่งรถไฟไปปีนังก่อน แล้วนั่งรถยนต์ส่วนตัวของ Mr. Shaw เจ้าของโรงภาพยนตร์จีนมีชื่อเสียงจากปีนังไปสิงคโปร์ เรือแวะพักที่ไซ่ง่อนได้มีโอกาสแวะเที่ยวไซ่ง่อน ๓–๔ วัน จากนั้นก็นั่งเรือต่อไปฮ่องกง ปู่เองเมาคลื่นแต่คุณย่าไม่เมา ไปถึงซัวเถา กวางตุ้ง เอ้หมิง เซี่ยงไฮ้ นานกิง และเที่ยวญี่ปุ่นหลายจังหวัด รวมทั้งสถานที่ตากอากาศอาตามิซึ่งอยู่บนภูเขา"

หลาน "ทราบว่าคุณย่าสนใจด้านวิปัสสนาและท่านได้ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอใช่ไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ถูกแล้ว คุณย่าเคยไปอยู่ที่วัดปากน้ำ ภายในบริเวณวัด โดยเรียนวิปัสสนาที่นั่น ต่อมาได้เรียนที่บ้านโดยมีแม่ชีผู้ชำนาญฝึกสอนให้ ตอนหลังเป็นครูแก้ว คุณย่าจะเรียนวิปัสสนาทุกวันพฤหัสตอน ๕ โมงเย็น การเรียนก็ทำให้จิตใจสงบไม่คิดฟุ้งซ่าน บางครั้งฝึกให้

มองเห็นภาพพระในท้องเป็นภาพที่ใหญ่ขึ้น หรือเล็กลง และสามารถฝึกเพ่งให้ศูนย์กลางเล็กเท่าปลายเข็มได้ด้วย"

หลาน "ขอทราบอุปนิสัยโดยแท้จริงของคุณย่า เพราะคุณปู่เป็นผู้ใกล้ชิดที่สุด"

ปู่สวัสดิ์ "คุณย่าเป็นคนมีนิสัยมัธยัสถ์ และประหยัด ในสมัยสาว ๆ แม้แต่กางเกงในยังตัดเอง เพราะราคาถูกกว่า ปู่ห้ามบอกให้ไปซื้อดีกว่าก็ไม่เชื่อ เพราะคุณย่าเป็นคนชอบประหยัด

คุณย่าเป็นคนธรรมะธรรมโม รักบุญกลัวบาปไม่ฆ่าสัตว์ ห้ามลูกไม่ให้ทำร้ายสัตว์ เช่น ยิงนก ตกปลาเด็ดขาด ไม่ดื่มสุราแม้เป็นน้ำกระสายยา ชอบไปฟังเทศน์ที่วัด เวลาปู่ชวนไปที่อื่นไม่ชอบไป แต่ถ้าปู่ชวนไปวัดถึงไม่สบายก็ไป วัดที่ไป เช่น วัดกันมาตุยาราม วัดมหาธาตุ ส่วนมากชอบไปฟังธรรมะแปลก ๆ ที่พระเทศน์เก่งได้อรรถรสทางธรรม คุณย่าชอบอ่านหนังสือของ ท. เลียงพิบูลย์ นิยายธรรมของสุชีโว ภิกขุ เช่น กองทัพธรรม พระพุทธประวัติ และเรื่องพระอานนท์ ท่านรู้ดีกว่าปู่ และชอบอ่านหนังสือของท่านพุทธทาสภิกขุ เช่น เรื่องตัวกูของกู คุณย่าเก่งทางพุทธประวัติมากกว่าปู่อีก คุณย่ามักชอบอ่านหนังสือพวกประวัติบุคคล เช่น อับบราฮัมลินคอล์น แล้วจะเล่าให้หลาน ๆ ฟังจนเป็นที่ติดใจ

ทุกเช้าเมื่อตื่นขึ้นมา คุณย่าจะไหว้พระสวดมนต์ถวายอาหารพระพุทธตลอดมาอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ตั้งแต่แต่งงาน ใส่บาตรทุกวันไม่เคยขาดแม้แต่วันเดียว เมื่อใส่ไม่ได้ก็ต้องให้คนอื่นใส่แทนทุกวัน

ชอบฟังเทศน์ตอนเช้า ชอบฟังธรรม เปิดวิทยุไม่ว่าเวลาใด หรือโทรทัศน์เปิดพบรายการเทศน์ก็ฟังทันที เชื่อว่าตอนเป็นสาวๆ ก็จะออกตักบาตรสม่ำเสมอไม่เคยขาดแม้แต่วันเดียว เวลาคุณแม่ของคุณย่าป่วยยังเคยช่วยถวายจตุปัจจัยแทนให้ นับถือพระสงฆ์เป็นนิจศีล เจอพระธุดงค์ก็นับถือนิมนต์เข้าบ้าน

หลาน "คุณย่าเป็นคนใจบุญสุนทานธัมมะธัมโม และสนใจด้านวิปัสสนา ก็คงจะได้ทำบุญมากหลาย คุณปู่พอจะจำได้ไหมครับว่ามีที่ใดบ้าง"

ปู่สวัสดิ์ "เท่าที่จำได้ก็สร้างวัดตะโปทาราม ข้างอ่างเก็บน้ำบางพระ มีโรงเรียน "โอสถานุเคราะห์วิทยา" ซึ่งมีนักเรียนประมาณ ๔๐๐–๕๐๐ คน เด็กนักเรียนโรงเรียนนี้เรียนเก่งมักจะได้รับรางวัลจากทางจังหวัดชลบุรีเสมอ คงเป็นเพราะครูบาอาจารย์ได้กวดขันเป็นอย่างดี คุณย่ายังได้ช่วยนำสมุดดินสอไปแจกเป็นกำลังใจแก่นักเรียนเสมอ"

คุณย่าชอบทำบุญ มักจะเอาของไปถวายพระภิกษุที่เคารพนับถือ เช่นหลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ (ท่านเจ้าคุณมงคลเทพมุนี) และพระผู้ใหญ่ในวัดปากน้ำบางองค์ ที่วัดปากน้ำภาษีเจริญนี้ ในวันเกิดคุณย่าล้อม วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ทุกปี (ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนวันลอยกระทง ๑ วัน) จะมีการทำบุญเลี้ยงพระทั้งวัด พร้อมถวายจตุปัจจัยและมอบเงินให้แก่บรรดาแม่ชีที่อยู่ในวัดทุกคน

นอกจากนี้คุณย่ายังนำภัตตาหารไปถวายพระอยู่เสมอ เช่น สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น) วัดพระเชตุพน ท่านโปรดฉันปลาแห้งทอดที่คุณย่านำไปถวาย

คุณย่าได้ช่วยสร้างตึก สวัสดิ์–ล้อม โอสถานุเคราะห์ ซึ่งเป็นตึกสำนักสงฆ์ที่วัดปากน้ำ ตึกนี้มีพระจำวัดได้ประมาณ ๑๐๐ องค์ ได้ช่วยทำบุญประเดิมสร้างหลังคาโบสถ์ทางวัดด้วย ในวันฉลองโบสถ์ ทางวัดได้กราบบังคมทูลให้สมเด็จพระสังฆราชทราบว่างานที่สำเร็จโดยคุณย่า และปู่ได้ร่วมกันประเดิม โดยสร้างหลังคาให้ก่อนแล้วมีประชาชนอื่นมาช่วยกันทำบุญต่อเติมอีกมากหลาย

คุณย่ายังได้ช่วยสร้างศาลาโอสถสภาอุทิศขึ้นเป็นสถานที่อบรมวิปัสสนากรรมฐาน อยู่ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่วัดเก่าไหใต้ ได้อุปการะและส่งเสริมงานวิปัสสนาเคลื่อนที่ของพระปัญญาคุณ อดีตคือท่าน พล ต.ต. ขุนศรีศรากร

คุณย่าได้ตั้งทุนช่วยซื้อยาช่วยคนป่วยโรคจิตที่โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน ๑ แสนบาท ชอบเลี้ยงอาหารเด็กกำพร้าบ้านราชวิถี เด็กปัญญาอ่อนและเลี้ยงพระที่โรงพยาบาลสงฆ์

คุณย่าได้ร่วมการกุศลด้วยการเลี้ยงอาหารเณรและช่วยสร้างถังน้ำที่จิตตภาวันวิทยาลัย เคยซื้อสวนถวายเพื่อปลูกผลไม้ถวายพระและเณรให้ไว้ฉัน เมื่อตอนใกล้เสียชีวิตครึ่งเดือน ท่านกิตติวุฑโฒ ได้ไปเยี่ยมที่บ้านบางแสนและบอกบุญให้คุณย่าช่วยซื้อชีวิตวัวตัวหนึ่งซึ่งกำลังจะถูกนำไปฆ่า และท่านกิตติวุฑโฒ ได้นำวัวนั้นไปเลี้ยงไว้ที่สวนจันทบุรี

นอกจากนี้เมื่อวัดราชโอรสต้องการเงินไปซ่อมแซมบูรณะประมาณ ๑ แสนบาท คุณย่าก็ได้ช่วยไปอีก และตอนหลังคุณย่าได้ช่วยศูนย์พุทธจักร วัดวรนีอยู่ที่คลองหลวงรังสิต ช่วยสร้างโบสถ์เป็นเงิน ๒ แสนบาท ซึ่งวัดนี้เป็นสาขาสอนวิปัสสนาของวัดปากน้ำ

และมีนิสิตจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไปเรียนวิปัสสนาที่นั้นเป็นจำนวนไม่น้อย

เมื่อสุวิทย์และสุรัตน์บวช คุณย่ารู้สึกปลื้มปีติมาก

ด้านการศึกษาคุณย่าชอบให้การศึกษา ได้ให้ทุนนักเรียนพยาบาลจุฬาฯ ทุก ๆ ปี ปีละ ๓ คน"

หลาน "ผมทราบว่าเมื่อครบรอบแต่งงาน ๕๕ ปี ของคุณปู่และคุณย่า สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีลายพระหัตถ์พระราชทานพรและทรงยินดีที่คุณปู่และคุณย่าได้ครองรักกันยืนนาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานสืบต่อไป สิ่งนี้ทำให้คุณย่าและคุณปู่รู้สึกอย่างไรบ้างครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ปู่คิดว่าเรื่องนี้นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นเกล้าหาที่สุดมิได้ ในการที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงระลึกถึงวันสำคัญแห่งชีวิตคู่ของย่าและปู่ ย่าและปู่รู้สึกดีใจและเป็นเกียรติมาก ซึ่งลายพระหัตถ์ในจดหมายฉบับนั้นปู่ได้ใส่กรอบไว้บูชาจนถึงทุกวันนี้"

หลาน "อยากทราบปรัชญาในการครองชีวิตของคุณย่าครับ"

ปู่สวัสดิ์ "ปู่คิดว่าคุณย่าล้อมคงจะยึดหลักปรัชญาเรียบ ๆ เนื่องจากคุณย่าล้อมเป็นผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก จิตใจจึงสงบราบเรียบชอบฟังเทศน์ เคยใส่บาตรเป็นประจำทุกเช้าตั้งแต่แต่งงานจนกระทั่งถึงแก่กรรม เพราะคุณแม่ของคุณย่าเป็นคนใส่บาตรมาตั้งแต่อายุ ๑๘ ปี คุณย่าล้อมมีแต่คุณงามความดีไม่เคยมีศัตรู มีแต่คนสรรเสริญเพราะตลอดชีวิตสร้างแต่คุณงามความดี เสียสละกับทุกคนแต่ไม่โอ้อวด ไม่เป็นคนพูดมาก พูดกับใครมีแต่ความไพเราะ

ไม่ค่อยโกรธใครเกลียดใคร อิจฉาใคร อิจฉาคนไม่เป็น คุณย่าไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต"

แม้แต่ยุงต้องเอาถ้วยครอบจับปล่อย เป็นคนซื่อตรง ปากกับใจตรงกัน ไม่อิจฉาและประจบใคร โกหกไม่เป็น พูดหวานไม่เป็น ใจอย่างไรก็พูดอย่างนั้น ชอบคบหาสมาคมกับผู้สูงอายุมากกว่าคนวัยเดียวกัน ผู้ใหญ่ที่มีวัยวุฒิสูงกว่าจะให้ความเอ็นดูรักใคร่ท่านเสมอ คุณย่าชอบนั่งธรรมะ เรียนวิปัสสนา เคยไปอยู่วัดปากน้ำระยะหนึ่ง ทำบุญวัดปากน้ำเสมอ เชิญครูมาสอนวิปัสสนาที่บ้านด้วย"

หลาน "ขอทราบเหตุการณ์ขณะที่คุณย่าจะได้ถึงแก่กรรมที่บางแสน เพราะทราบว่าคุณปู่ได้ไปด้วยใช่ไหมครับ"

ปู่สวัสดิ์ "โดยปกติปู่จะพาย่า ไปเที่ยวบางแสน เป็นประจำ ทุกวันสุดสัปดาห์ วันนั้นเป็นวันศุกร์ที่บางแสนตอนกลางวันคุณย่ารับประทานข้าวแช่ มีความสุขสดชื่นเป็นพิเศษกว่าทุกวัน กลางคืนก็เข้านอนปกติ จนกระทั่งประมาณ ๒๓ นาฬิกา นางพยาบาลได้เคาะประตูปลุกปู่ เมื่อท่านเห็นปู่ท่านรีบกวักมือให้ไปช่วย แสดงท่าทางหอบเหนื่อย ปู่จึงรีบแต่งตัว รีบพาท่านไปส่งโรงพยาบาลเมืองชลบุรีโดยด่วนที่สุด พร้อมทั้งพยาบาลประจำตัวซึ่งได้ให้อ๊อกซิเย่นไปตลอดทาง

ระยะทางไปถึงโรงพยาบาล ๑๒ กิโลเมตร วิ่งรถประมาณ ๑๒ นาที เมื่อไปถึงหมอจับชีพจรหมอได้บอกว่าท่านเสียแล้ว รู้สึกว่าชีพจรจะหยุดเต้น ในระหว่างทาง นั่งรถในซอย ก่อนออกถนนใหญ่ เพื่อไปสู่โรงพยาบาล นางพยาบาลที่ประคองท่านได้เล่าให้ฟังว่าระหว่างนั่งในรถดูท่าทางท่านสะอึกนิดหน่อย จับชีพจรดูรู้สึกชีพจรท่านเต้นอ่อนลง เข้าใจว่าหัวใจท่านหยุดเต้นเวลา ๑๑ น. เศษ

ทั้งนี้ เพราะท่านเป็นโรคเบาหวาน ความดันและโรคหัวใจอยู่แล้ว เมื่อ ๒–๓ ปี เคยเข้าห้อง ไอ.ซี.ยู. ที่โรงพยาบาลจุฬาฯ ตอนนั้นอาการหนักมากจนหมอให้ตามลูกทุกคนให้มาดูใจท่านครั้งหนึ่ง”

หลาน “เท่าที่ผมเห็น ได้มีพวงหรีดจากท่านผู้มีเกียรติจากหลายวงการในงานศพของคุณย่าล้อมมากมาย คุณปู่จะกรุณาบอกได้ไหมครับว่ามีของท่านใดบ้าง”

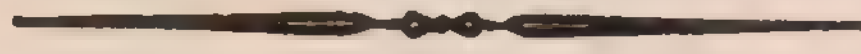
ปู่สวัสดิ์ “งานศพของคุณย่าหญิงล้อมนี้ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอย่างสูง โดยได้รับพระราชทานหรีดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรชายา สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เจ้าฟ้าเพชรรัตนฯ สมเด็จพระนางเจ้าสุวัทนาฯ และได้รับความกรุณาจากญาติและมิตรอีกหลายวงการ ฯลฯ”

- ผู้จักทำนิพพานให้แจ้ง
- โอวาทของเจ้าคุณพ่อ
- ธรรมบรรยาย;

  อานิสงส์ของการเจริญภาวนา
- คำชี้แจงก่อนปฏิบัติภาวนา
- วิธีบูชาพระของขวัญ พระผงธรรมขันธ์

  และพระพุทธรูปจำลองธรรมกาย

ผู้จักทำนิพพานให้แจ้ง

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ที่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ ตามประกอบในความพอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ เป็นผู้พอใจในหมู่ ยินดีในหมู่ ตามประกอบความพอใจในหมู่ อยู่แล้วหนอ; **เธอนั้น จักมาเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่เป็นผู้โดดเดี่ยว ยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ได้ถือเอานิมิตแห่งสมาธิจิตวิปัสสนาจิตแล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์นั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์แล้ว **จักละสัญโยชน์ทั้งหลายนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้**

เมื่อไม่ละสัญโยชน์ทั้งหลายแล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งนั้น ข้อนี้ก็ไม่เป็นฐานะที่มีได้เลย**

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ที่ไม่พอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ ไม่ยินดีในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ ไม่ตามประกอบความพอใจในความคลุกคลีกันเป็นหมู่ๆ ไม่เป็นผู้พอใจในหมู่ ไม่ยินดีในหมู่ ไม่ตามประกอบความพอใจในหมู่ อยู่แล้วหนอ; **เธอนั้น จักมาเป็นผู้โดดเดี่ยว ยินดียิ่งในความสงัดเงียบนั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้**

เมื่อเป็นผู้โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความสงัดเงียบแล้ว **จักถือเอานิมิตของสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้**

เมื่อถือเอานิมิตของสมาธิจิตและวิปัสสนาจิตได้แล้ว **จักยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้**

เมื่อทำสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้**

เมื่อทำสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้แล้ว **จักละสัญโยชน์ทั้งหลายได้นั้น ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้**

เมื่อละสัญโยชน์ทั้งหลายได้แล้ว **จักทำนิพพานให้แจ้งได้ ข้อนี้เป็นฐานะที่มีได้เป็นได้** แล

(ฉักกนิบาต อังคุตตรนิกาย พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๒ หน้า ๔๗๑ ข้อ ๓๓๙)

โอวาทของเจ้าคุณพ่อ*

ผู้เทศน์เกิด วันศุกร์ ปีวอก บวชมา ๕๐ พรรษา ค้นคว้าธรรมะเรื่อยมา การออกธุดงค์ ใจเป็นมรรคผล **สงบสมาธิ** เป็นทาง รู้ว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นปัญญา (ไม่ใช่ธรรม)

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ผู้เทศน์รู้จักเกือบ ๕๐ ปี (ตำราไม่มี) โดยการค้นคว้าทางปฏิบัติ

ดีที่สุด คือ พระพุทธเจ้า

ผู้เทศน์มารู้ตัวเมื่อบวชแล้ว ว่าต้นธาตุ (คือพระพุทธเจ้าองค์แรกขณะนี้อยู่บนอายตนนิพพาน) ใช้ให้จุติมาเกิดเพื่อปราบมาร (ไม่ให้เจ็บ ไม่ให้แก่ ไม่ให้ตาย)

ถ้ามารไม่แพ้ ผู้เทศน์ยอมตายอยู่วัดปากน้ำ

มารปล่อยสายมาปกครองมนุษย์ มนุษย์ตกเป็นบ่าวเป็นทาสของ โลภะ โทสะ โมหะ (ผลคือความเสียหาย) มีแก่ มีเจ็บ มีตาย เช่น สงครามที่แล้วมาเกิดจาก **โลภะ** คือ ความโลภเป็นเหตุให้คนเจ็บ คนตาย ลูกชายหญิงมีความหลง **โมหะ** ว่าตัวเก่งแล้ว พ่อแม่ว่าไม่ได้ มี **โทสะ** โมโหโต้เถียงไม่กลัวเกรง

ที่เป็นเช่นนี้เพราะนาย โลภะ โทสะ โมหะ เขาปกครอง เขาสั่งให้ทำเช่นนั้น เอาบ้านเมืองมาล่อ เอาความเจ็บความตายมาให้ ปราบมารเหล่านี้

---

*เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ตรงกับวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งคล้ายกับวันเกิดของเจ้าคุณพ่อ ๆ เทศน์เป็นการให้โอวาท และสั่งสอนลูก ๆ ได้บันทึกไว้โดยนางแฉล้ม อุศุภรัตน์ และได้ตีพิมพ์ในหนังสือ **เรื่องธรรมกาย** ของพระมงคลเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ พ.ศ. ๒๔๙๙

ลงเสียได้ มนุษย์จะได้อยู่เป็นสุข เจ้าตัวมารเหมือนผีเที่ยวสิง บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของเขา

เราต้องเข้าวิชชาธรรมกายจึงรู้ เห็นหมด เพราะธาตุธรรมไม่เหมือนกัน

วัดปากน้ำช่วยเหลือแก้คนป่วยไข้ ให้หายไม่ต้องกินยา มารมันยอมให้คนไข้หาย แต่มันไม่ยอมแพ้ มันแพ้หลอก (ตามวิสัยของมาร)

มนุษย์ชายหญิงเป็นพระก็มาก เป็นมารก็มาก

เป็นธรรมกาย ดูเป็น รักษาตัวได้ เราจับสายธรรมะเสีย เขาก็ไม่รบกัน เก็บสมบัติให้หมด เก็บอาวุธให้หมดตามจุด เขาก็ไม่รบกัน (จับหรือเก็บในที่นี้หมายความว่าเก็บในทางปฏิบัติธรรมะ)

กวดขันอย่างนี้ ๒๕ ปีแล้ว แยกพระ แยกมาร ไม่ให้ปนกันไม่ให้กระทบกัน ต่างฝ่ายต่างเป็นสุข (เหมือนรัฐกันชนในมนุษย์โลก)

จะให้สัญญาไม่รังแกกัน ถ้าไม่ยอมก็เก็บฤทธิ์เสีย ที่ไม่ตกลงกันเพราะเขาลองฤทธิ์กัน

ผู้เทศน์ปล่อยชีวิต (ยอมตายถวายชีวิตแด่พระพุทธเจ้า) ถึง ๒ คราว จึงได้พบ "ธรรมกาย" (พระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของ)

ชายหญิงผู้ปฏิบัติธรรมะ ถึง "ธรรมกาย" โคตรภูเท่ากับได้บวชข้างใน เป็นหญิงบวชข้างใน เป็นชายบวชทั้งข้างในข้างนอกเป็น ๒ ชั้น

ความอยากเป็นเหตุให้เกิด เกิดเป็นผล

หยาบดับได้ ดับเป็นชั้นๆ ดับตั้งแต่กายมนุษย์หยาบจนถึงธรรมกาย ความเกิดเป็นของจริง ละได้ก็เห็นดับ ดับนั้นเป็นนิโรธ นิโรธมีขึ้นได้เพราะศีล สมาธิ ปัญญา

ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นชั้นๆ เข้าไป จนเป็นพระโสดา ตาดีก็เห็น ญาณดีก็รู้ มีบาลีรับรอง

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย "**ธรรมกาย**" นั้นแหละเป็นผู้รักษาความสงบ.

ธรรมบรรยาย : อานิสงส์ของการเจริญภาวนา

โดย

พระเดชพระคุณ พระธรรมธีรราชมหามุนี

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ และ เจ้าคณะภาค ๑๗

ณ วันอาทิตย์ที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๑

ทางทีวีสี ช่อง ๙ ของ อสมท.

(รายการนี้มีทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่สองของเดือนเวลา ๐๘.๓๐–๐๙.๓๐)

เจริญพร ท่านสาธุชนทั้งหลาย

อานิสงส์ของการปฏิบัติภาวนาธรรมนั้น หากจะพิจารณาตามมติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีมาในนวกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า พราหมณ์ผู้หนึ่ง ชื่อ "เวลามะ" อยู่ในชมภูทวีป เวลามะพราหมณ์ผู้นี้มีจิตใจเลื่อมใสในการบริจาคทาน ได้จัดการสร้างโรงทานขึ้นที่บ้านของตน แล้วประกาศทั่วไปว่า คนทั้งหลายที่อยู่ในชมภูทวีปนี้ ให้มารับทาน คือ อาหาร ที่โรงทานนี้ได้ตลอด ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน, หรือถ้าหากบุคคลใดไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเครื่องนุ่งห่มแล้ว ขอให้มาแจ้งความประสงค์ของตนต่อเวลามะพราหมณ์ เวลามะพราหมณ์ก็จะจัดให้ทานแก่บุคคลเหล่านั้นโดยทั่วถึงกันหมด

การบริจาคทานของเวลามะพราหมณ์นี้ ได้อานิสงส์ถึงอสงไขยภพ

อานิสงส์ที่เวลามะพราหมณ์ได้รับนี้ ก็ยังต่ำกว่าอานิสงส์ของผู้ที่ได้เลี้ยงอาหารแก่พระโสดาบันบุคคลเพียงองค์เดียวและครั้งเดียว

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเลี้ยงอาหารแก่พระโสดาบันบุคคลร้อยองค์ ก็ยังสู้อานิสงส์ของการเลี้ยงอาหารแก่พระสกิทาคามีบุคคลเพียงองค์เดียว และครั้งเดียว ไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเลี้ยงอาหารแก่พระสกิทาคามีบุคคลร้อยองค์ ก็ยังสู้อานิสงส์ ของการ เลี้ยงอาหาร แก่พระอนาคามี บุคคลเพียงองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเลี้ยงอาหารแก่พระอนาคามีบุคคลร้อยองค์ ก็ยังสู้อานิสงส์ของการเลี้ยงอาหารแก่พระอรหันต์บุคคลเพียงองค์เดียว และครั้งเดียวไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเลี้ยงอาหารแก่พระอรหันต์ร้อยองค์ ก็ยังสู้อานิสงส์ของการเลี้ยงอาหารแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์เดียวและครั้งเดียวไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้จากการเลี้ยงอาหารแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าร้อยองค์ ก็ยังสู้อานิสงส์ของการเลี้ยงอาหารแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพียงองค์เดียว และครั้งเดียวไม่ได้

อานิสงส์จากการเลี้ยงอาหารแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์เดียว ก็ยังสู้อานิสงส์ของการเลี้ยงอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย อันมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุข ไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการเลี้ยงอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุขนั้น ก็ยังสู้อานิสงส์ของการสร้างวิหารถวายแก่ภิกษุสงฆ์ที่อยู่ทั่วทั้ง ๔ ทิศ หรือ ๘ ทิศ (ที่เรียกว่าจตุทิสาสังฆิกวิหารทาน) ไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการสร้างจตุทิสาสังฆิกวิหารทานนั้น ก็ยังสู้อานิสงส์ของการสมาทานศีล ๕ ศีล ๘ พร้อมด้วยไตรสรณคมน์ คือขอถือพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้าเป็นที่พึ่งด้วย ไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการสมาทานศีล ๕ ศีล ๘ พร้อมด้วยไตรสรณคมน์ ก็ยังสู้อานิสงส์ของการแผ่เมตตาให้แก่สัตว์ทั้งหลายมีความสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเวรภัย และเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพียงชั่วคราว ไม่ได้

อานิสงส์ที่ได้รับจากการแผ่เมตตาให้สัตว์ทั้งหลายมีความสุข **ไม่มีทุกข์** และไม่มีเวรภัยแก่กัน และเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพียงชั่วคราวนั้น **ก็ยังสู้** อานิสงส์ของการเจริญภาวนา **เพื่อเจริญสมาธิชอบและปัญญาอันเห็นชอบ เพียง** ชั่วคราว ไม่ได้

ก็จึงพอสรุปความได้ว่า การปฏิบัติภาวนาธรรมเพื่อเจริญสมาธิชอบ และปัญญาอันเห็นชอบ โดยมีศีลเป็นบาทอย่างนี้ และประกอบด้วยการแผ่เมตตาธรรมแก่สัตว์โลกทั้งหลายให้มีความสุข ปราศจากทุกข์ และเวรภัยต่อกัน และทั้ง การเสียสละเวลา เสียสละกิจทางโลก มาเพื่อปฏิบัติกิจอันสูงที่สุดของพระพุทธศาสนา เพื่อละชั่วด้วยกาย วาจา ใจ, เพื่อประกอบแต่กรรมดีด้วยกายวาจาและใจ และเพื่อชำระจิตใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ อันนับเป็นทานหรือจาคะอีกด้วยอย่างนี้นั้นจึงจัดเป็น **มหานิสงส์ มหากุศล ที่ยังคุณค่าแก่ชีวิตอย่างมหาศาล** เพราะเป็นทางให้หลุดพ้นจากทุกข์อันถาวร เป็นทางบรรลุมรรค ผล นิพพาน อันเป็นแดนเกษม ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวงนั้นเอง

เพราะเหตุนี้ **ผู้มีปัญญา** หรือที่เรียกว่า **บัณฑิต โดยคุณธรรม** จึงหมั่นฝึกปฏิบัติด้วยอิทธิบาทธรรม คือด้วยใจรักในธรรมปฏิบัติ, ด้วยความเพียรไม่ย่อท้อ, ด้วยใจจดจ่ออยู่เนืองนิตย์ ไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระ, และด้วยใจอันพินิจพิจารณาในทางเจริญและทางเสื่อมหละ เจริญพร

คำชี้แจงก่อนปฏิบัติภาวนา

หนังสือทางมรรคผลนี้ เป็นหนังสือสมถวิปัสสนาวิชชาธรรมกาย ซึ่งดำเนินตามแนวทางการเสด็จไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทุก ๆ พระองค์ **ทางนี้ทางเดียว** ไม่มีสองทาง อันถูกต้องร่องรอยความประสงค์ในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง มีผู้ศึกษาและปฏิบัติทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต อุบาสก อุบาสิกา แพร่หลายแทบทั่วประเทศไทยซึ่งได้รับผลของการปฏิบัติยืนยันได้ด้วย **ตัวของท่านเอง** ซึ่งเรียกว่า สันทิฏฐิโก อันผู้ได้บรรลุจะพึงเห็นเอง ส่วนการที่จะทำเป็นหรือไม่เป็นนั้น เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติจริงหรือไม่จริง ถ้าปฏิบัติจริงแล้วต้องเป็นทุกคน เพราะมนุษย์เราทั้งชายและหญิง มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นดวงใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ อยู่ที่ศูนย์กลางกายทุก ๆ คน ถ้ามนุษย์คนใด เอาใจไปหยุดนิ่งแน่นที่ศูนย์กลางกายให้เป็นสมาธิไม่นึกคิดไปในสิ่งต่าง ๆ เอาใจไปหยุดอยู่ที่ดวงธรรมนั้นให้มากที่สุดหรือนานที่สุด **ต้องเป็นทุกคน** ที่ไม่เกิดไม่เป็นนั้นเพราะเหตุว่าใจไม่หยุด **ตัวหยุดนี้แลเป็นตัวสำเร็จ**

ส่วนการที่ใจไม่หยุดนั้น เพราะมีอุปกิเลส ๑๑ ข้อ ประจำอยู่ อันเป็นเรื่องสำคัญในเรื่องที่จะเป็นหรือไม่เป็น หรือไม่ได้บรรลุมรรคผลมีดังนี้ (คือ)

๑.	วิจิกิจฉา	ความลังเลหรือความสงสัย
๒.	อะมะนะสิการะ	ความไม่สนใจไว้ให้ดี
๓.	ถีนะมิทธะ	ความท้อและความเคลิบเคลิ้มง่วงนอน
๔.	ฉัมภิตัตตะ	ความสะดุ้งหวาดกลัว

๕. **อุพพิละ** ความตื่นเต้นด้วยความยินดี
๖. **ทุฏฐุลละ** ความไม่สงบกาย
๗. **อัจจารัทธวิริยะ** ความเพียรจัดเกินไป
๘. **อะติลีนะวิริยะ** ความเพียรย่อหย่อนเกินไป
๙. **อะภิชัปปา** ความอยาก
๑๐. **นานัตตะสัญญา** ความนึกไปในสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยผ่านมาหรือจดจำไว้มาผุดขึ้น ในขณะทำสมาธิ
๑๑. **รูปานัง อะตินิชฌา ยิตัตตะ** ความเพ่งต่อรูปหรือเพ่งนิมิตนั้นจนเกินไป

เมื่ออุปกิเลสเหล่านี้ แม้อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแก่เราแล้ว สมาธิของเราก็เคลื่อนไป เพราะอุปกิเลสเหล่านี้เป็นต้นเหตุ ฉะนั้นในการบำเพ็ญภาวนาเราต้องใช้ความเพียร ความอดทน ทั้ง ๒ ข้อนี้เป็นข้อสำคัญยิ่ง และคอยประคองคุมสติไว้ไม่ให้เผลอ ใช้ปัญญาสอดส่องดูว่าวิธีใดที่จะทำให้อุปกิเลสเหล่านี้เกิดขึ้นไม่ได้เราก็จะทำใจไว้โดยวิธีนั้น จงวางใจของเราไว้ให้เป็นกลาง ๆ คือมัชฌิมาปฏิปทาให้เป็นอุเบกขา อย่ายินดียินร้าย ให้พยายามละจากความโลภ ความโกรธ ความหลง จงทำใจของเราให้ใสเป็นแก้ว ให้เยือกเย็นให้แช่มชื่นให้ถูกส่วนเป็นสมาธิแน่แน่ว เอาใจจดอยู่ที่ดวงนิมิต ที่ศูนย์กลางกายนั้นให้มากที่สุด ต้องทำเสมอทำเนือง ๆ ในทุกอิริยาบถ ไม่ว่านั่ง, นอน, เดิน, ยืน, ทำเรื่อยไปอย่าหยุด อย่าละ อย่าทอดทิ้ง อย่าท้อแท้ มุ่งรุดหน้าเรื่อยไป ผลจะเกิดวันหนึ่งไม่ต้องสงสัย ผลเกิดอย่างไร ท่านรู้ได้ด้วย **ตัวของท่านเอง**

อนึ่ง ในการเจริญภาวนานี้ ขอให้ท่านจงประกอบเหตุสังเกตผล ทนเอาเถิดประเสริฐนัก เพราะเป็นมหัคคตกุศล หรือมหากุศลอันยิ่งใหญ่ไพศาลเป็นทางมรรคผลนิพพาน ถึงแม้ไม่ได้เห็นอะไร ก็จะเป็นอุปนิสัยติดตัวไปในปรภพเบื้องหน้า ขอท่านทั้งหลายจงอุตส่าห์มานะวิริยะบำเพ็ญเพียรให้บังเกิด

มรรคแลผลเพราะเป็นวิชชาที่ช่วยและเป็นที่พึ่งของตนเองได้ **อันเที่ยงแท้** อย่า**ได้เคลือบ**แคลงสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีและสัม**ฤทธิ์**ผลดังมโนรถปรารถนาแด่ท่านทั้งหลาย ที่ได้นำหนังสือทางมรรคผลนี้ไปประพฤติและปฏิบัติโดยทั่วกันจงทุก ๆ ประการ ฯ

รักษ์ร่างพอสร่างร้าย รอดตน
ยอดเยี่ยม "ธรรมกาย" ผล ผ่องแผ้ว
เลอเลิศล่วงกุศล ใดอื่น
เชิญท่านถือเอาแก้ว ก่องหล้าเรืองสกล

พระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร)

วิธีบูชาพระ

ว่าก่อนนั่งภาวนาทุกครั้ง

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง ภะคะวันตัง สะระณัง

คะโต (ชาย)
คะตา (หญิง) อิมินา สักกาเรนะ ตัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดทุกข์ได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สวากขาตัง ภะคะวะตา ธัมมัง สะระณัง

คะโต (ชาย)
คะตา (หญิง) อิมินา สักกาเรนะ ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระธรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่งกำจัดภัยได้จริง ด้วยสักการะนี้

ยะมะหัง สุปะฏิปันนัง สังฆัง สะระณัง

คะโต (ชาย)
คะตา (หญิง) อิมินา สักกาเรนะ ตัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ

ข้าพเจ้าบูชาบัดนี้ ซึ่งพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ซึ่งข้าพเจ้าถึง ว่าเป็นที่พึ่ง กำจัดโรคได้จริง ด้วยสักการะนี้

ไหว้พระต่อไป

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบลง ๑ หน)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบลง ๑ หน)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ (กราบลง ๑ หน)

คำขอขมาโทษ

ตั้งนโม ๓ หน แล้วขอขมาโทษดังต่อไปนี้

อุกาสะ อัจจะโย โน ภันเต อัจจักคะมา ยะถาพาเล ยถามุฬเห ยะถาอะกุสะเล เย มะยัง กะรัมหา เอวัง ภันเต มะยัง อัจจะโย โน ปะฏิคคัณหะถะ อายะติง สังวะเรยยามิ

ข้าพระพุทธเจ้า ขอวโรกาส ได้พลั้งพลาดด้วยกาย วาจา ใจ ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพียงไร แต่ข้าพระพุทธเจ้า เป็นคนพาล คนหลง อกุศลเข้าสิงจิต ให้กระทำความผิด ต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงงดความผิดทั้งหลายเหล่านั้นแก่ข้าพระพุทธเจ้า จำเดิมแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าพระพุทธเจ้าจักขอสำรวมระวังต่อไปฯ

คำอาราธนา

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา สมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ลวงไปแล้ว ในอดีตกาล มากกว่าเมล็ดทรายในท้องพระมหาสมุทรทั้ง ๔ แลสมเด็จพระพุทธเจ้าอันจักได้ตรัสรู้ ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า แลสมเด็จพระพุทธเจ้า ที่ได้ตรัสรู้ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้า ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการ ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้ว จะนับจะประมาณมิได้ และพระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า และพระนพโลกุตตรธรรมเจ้า ๙ ประการในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิดในจักขุทวาร โสตทวาร

ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้า ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

อุกาสะ ข้าพระพุทธเจ้าขออาราธนา พระอริยสงฆ์ กับสมมติสงฆ์ในอดีตกาลล่วงลับไปแล้วจะนับจะประมาณมิได้ และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า และพระอริยสงฆ์กับสมมติสงฆ์ในปัจจุบันนี้ ขอจงมาบังเกิด ในจักขุทวาร โสตทวาร ฆานทวาร ชิวหาทวาร กายทวาร มโนทวาร แห่งข้าพระพุทธเจ้าในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด

คำอธิษฐานต่อไป

ขอเดชคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสงฆ์เจ้า

(ชาย) คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์
(หญิง) คุณครูบาอาจารย์ คุณมารดาบิดา คุณทานบารมี ศีลบารมี

เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมา แต่ร้อยชาติ พันชาติ หมื่นชาติ แสนชาติก็ดี ที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ระลึกได้ก็ดี หรือระลึกมิได้ก็ดี ขอบารมีทั้งหลายเหล่านั้น จงมาช่วยประคับประคองข้าพเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าได้สำเร็จมรรคแลผล ในกาลบัดเดี๋ยวนี้เถิด นิพพานะปัจจะโยโหตุ

จบวิธีบูชาไหว้พระ

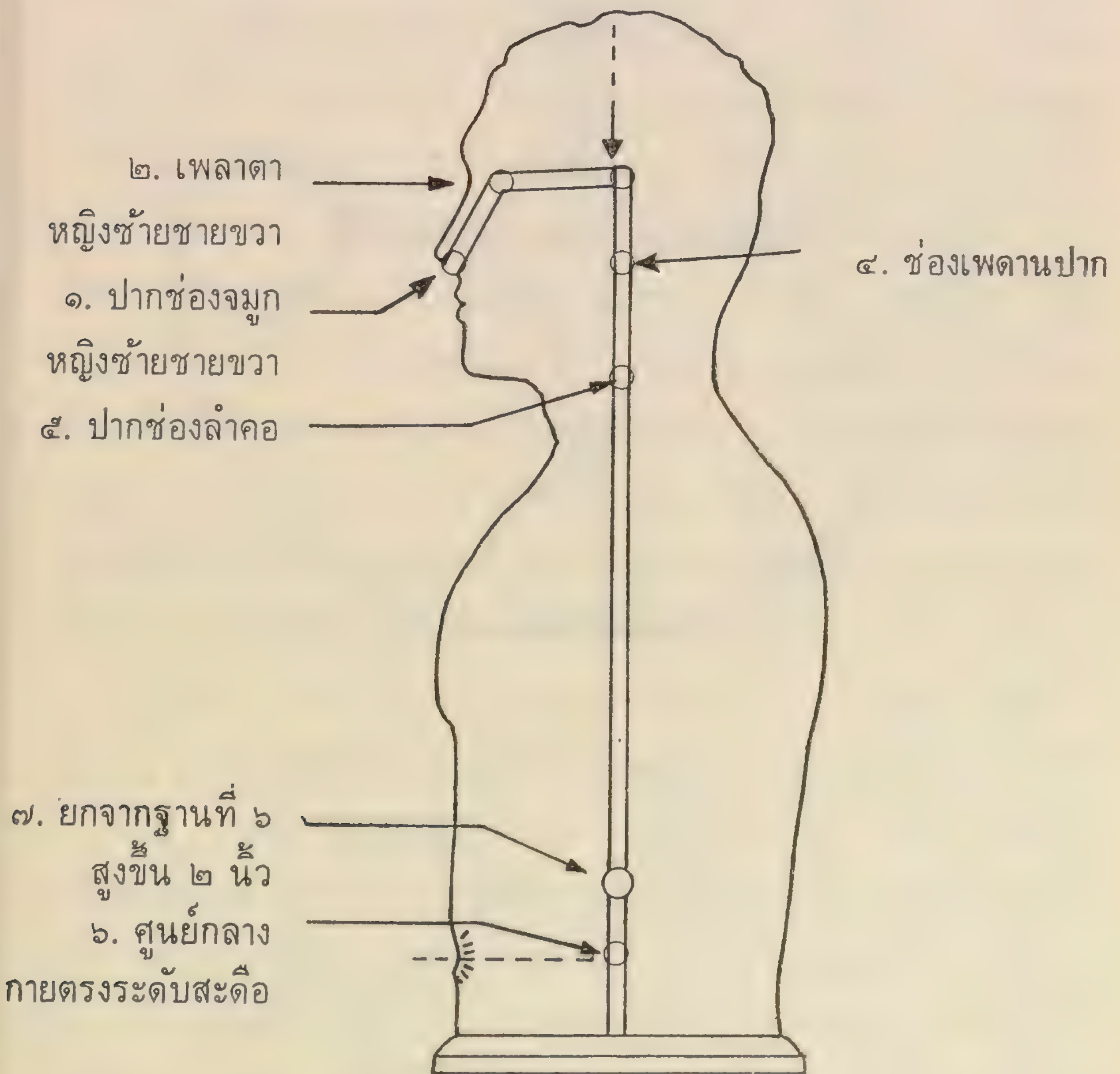
วิธีนั่งต่อไป

คู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย เว้นหัวแม่มือทั้งสองให้ห่างกันสององคุลี คือหัวแม่มือซ้ายจดกับปลายนิ้วชี้ขวา แล้วตั้ง

กายให้ตรง คือ วัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวานั้น แล้วเอาเครื่องวัดนั้นจดลงที่ตรงบนตาตุ่มขาขวา แล้วเอาเครื่องวัดอีกข้างหนึ่งจดเข้าที่ใต้ลูกคาง นี้เป็นส่วนของกายตรง เรียก อุชุงกายัง ปะณิธายะ ตั้งกายให้ตรง ปะริมุขัง สะติงอุปัฏฐเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบคือเข้าไปตั้งสติไว้ไม่ให้เผลอ (ตรงกับพระขีณาสพผู้เป็นสติวินัย มีสติทุกเมื่อ) นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนา และบริกรรมนิมิต ให้ติดกันไม่แยกแตกจากกันนี้แลเป็นของสำคัญในเรื่องที่จะเป็นหรือไม่เป็น สติไม่เผลอจากบริกรรมทั้งสองบริกรรมว่า "สัมมา อะระหัง" นี้เรียกว่าบริกรรมภาวนา กำหนดเครื่องหมายให้ใสเหมือนเพชรลูกที่เจียรไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ประมาณเท่าวงของตาดำ ใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีตำหนิเรี่ยบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ นี้เรียกว่าบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอิริยาบถทั้งสี่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิให้ขาด เมื่อเห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุด ที่กลางดวงนั้นมีจุดเป็นเครื่องหมาย ให้ใสหนักขึ้นทุกที จนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ถ้าไม่หยุดให้บริกรรมภาวนาไว้ว่า "สัมมา อะระ--หัง ๆ ๆ" ร้อยครั้งพันครั้งจนกระทั่งใจค่อย ๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว ดังจะอธิบายข้างหน้าเป็นลำดับไป

รูปด้านข้างผ่าซีก

แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึงฐานที่ ๗

ฐานที่ ๑ ปากช่องจมูก หญิงซ้าย ชายขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไป ไม่เหลื่อมออกมา

ฐานที่ ๒ เพลาตา หญิงซ้าย ชายขวา ตรงหัวตาพอดี ตามีช่องลมเข้าออกข้างใน

ฐานที่ ๓ กลางกั๊กศีรษะ ให้ได้ระดับกับเพลาตา อยู่ภายใน ตรงศูนย์กลางของศีรษะ

ฐานที่ ๔ ปากช่องเพดาน ไม่ให้ล้ำเหลื่อม ตรงช่องที่รับประทานอาหารสำลัก

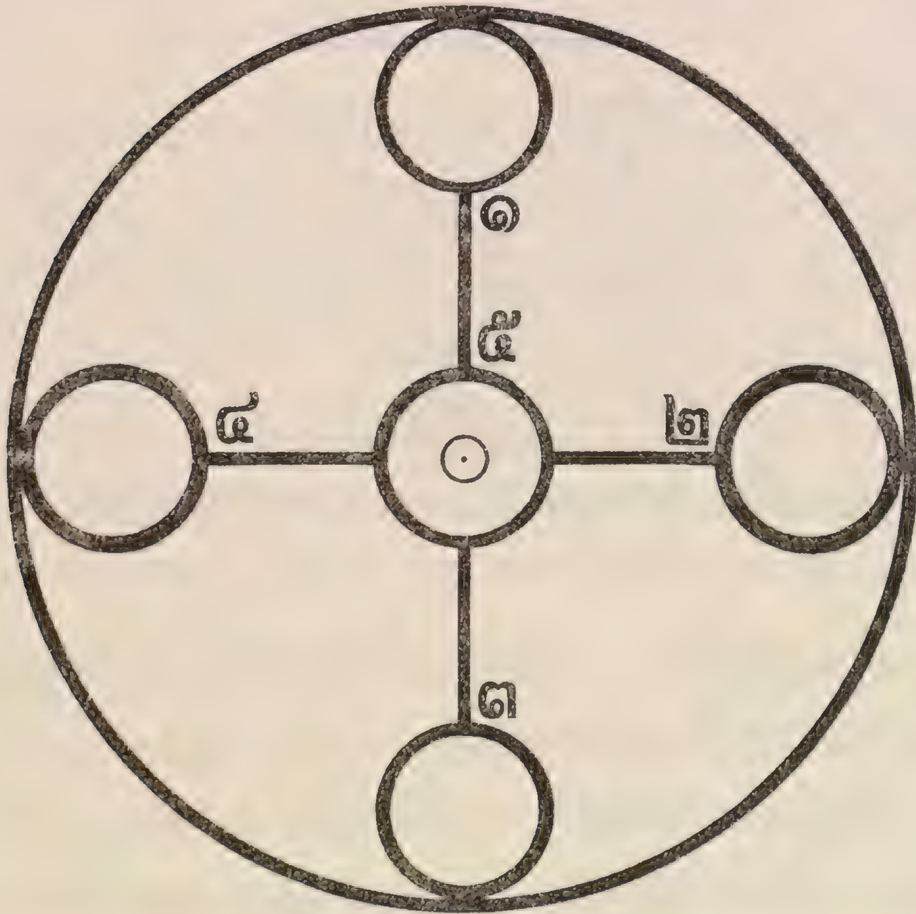
ฐานที่ ๕ ปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางทีเดียว

ฐานที่ ๖ สุดลมหายใจเข้าออก คือกลางตัว ตรงกับสะดือ แต่อยู่ภายใน

ฐานที่ ๗ ถอยหลังกลับขึ้นมาเหนือสะดือ ประมาณ ๒ นิ้วมือในกลางตัว

กำหนดดวงนิมิตเครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้นๆ พร้อมกับภาวนาในใจว่า "สัมมา อะระหัง" สามครั้ง แล้วจึงเลื่อนดวงนิมิตนั้นต่อไป สำหรับฐานที่ ๓ เวลาจะเลื่อนดวงนิมิตต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างใน คล้ายๆ กับคนนอนกำลังจะหลับ แต่แล้วก็ปล่อยให้เป็นไปตามปกติ ทั้งนี้เพื่อจะให้ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ (รวม ๔ อย่างนี้เรียกว่าใจ) กลับเข้าข้างใน เพราะจะต้องดูด้วยตาละเอียดต่อไป เมื่อเลื่อนดวงนิมิตกลับขึ้นมาอยู่ฐานที่ ๗ แล้ว ให้เพ่งอยู่ตรงนั้นทีเดียว ให้คู่กันไปกับบริกรรมภาวนาว่า "สัมมา อะระหัง" ถ้าหากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้ว ในการทำคราวหลังๆ จะเอาใจไปจดฐานที่ ๗ เลยทีเดียวก็ได้ ตรงนั้นมีศูนย์อยู่ ๕ ศูนย์ คือ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย (ดูรูปลักษณะของฐานที่ ๗) ศูนย์กลางคืออากาศธาตุ เครื่องหมายที่ใสสะอาดลอยอยู่ช่องอากาศกลางพร้อมด้วยความรู้ที่เรียกว่า "วิญญาณธาตุ" ศูนย์ข้างหน้าคือธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาคือธาตุดิน ศูนย์ข้างหลังคือธาตุไฟ ศูนย์ข้างซ้ายคือธาตุลม นิยมพร้อมด้วยธาตุทั้ง ๖ เมื่อแรกเกิดมาก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง ๖ เมื่อไปเกิดก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง ๖ ธาตุไม่พร้อมกัน ปฐมมรรคเกิดไม่ได้ เมื่อไม่มีปฐมมรรค มรรคผลนิพพานก็ไปไม่ถูก เหตุนี้จึงต้องทำปฐมมรรคให้เกิดให้มีขึ้น

ลักษณะของฐานที่ ๗

๑. ศูนย์ด้านหน้า	ธาตุน้ำ
๒. ศูนย์ด้านขวา	ธาตุดิน
๓. ศูนย์ด้านหลัง	ธาตุไฟ
๔. ศูนย์ด้านซ้าย	ธาตุลม
๕. ศูนย์กลาง	อากาศธาตุ

วิธีบูชาพระของขวัญ พระผงธรรมขันธ์ และพระพุทธรูปธรรมกายจำลอง

ก่อนอื่นท่านสาธุชนผู้ได้พบและมีพระของขวัญที่พระเดชพระคุณ พระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อวัดปากน้ำ) ได้สร้างขึ้น เพื่อแจกแก่ผู้มาทำบุญถวายปัจจัยสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมก็ดี หรือพระผงธรรมขันธ์ที่ทางวัดปากน้ำได้จัดสร้างขึ้นเพื่อแจกแก่ผู้ทำบุญบำรุงวัดก็ดี หรือพระพุทธรูปธรรมกายจำลองที่คณะกรรมการบริหารธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำฯ ได้สร้างขึ้นเพื่อสมนาคุณแก่ผู้ทำบุญช่วยในการเผยแพร่ธรรมปฏิบัติก็ดี โปรดเข้าใจไว้ด้วยว่า

วัตถุประสงค์สำคัญในการสร้างพระดังที่กล่าวนี้ขึ้น ก็เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของและญาติมิตรมีไว้สำหรับการเจริญพระกรรมฐาน คือพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ และสังฆานุสสติ เพื่อให้เข้าถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ โดยทางศีล สมาธิ และปัญญา เป็นสำคัญ

ส่วนผู้ปฏิบัติบูชาดังกล่าวจะได้รับผลดี มีความสุขความเจริญ และความสงบสุข ร่มเย็น ดังที่มีกิตติศัพท์ลือเลื่องมาแล้วนั้น ก็เป็นผลแต่การประกอบกรรมดี และละเว้นกรรมชั่ว ของผู้ปฏิบัติเอง ตามพุทธบาลีที่ว่า ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ ซึ่งแปลเป็นใจความว่า **"ธรรมย่อมคุ้มครองรักษาผู้ประพฤติธรรม"** โดยแท้

ความจริงในวัตถุประสงค์สำคัญข้อนี้ จะเห็นได้จากวิธีการสร้างพระของขวัญ ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ ใน

หนังสือ **"วิชามรรคผลพิสดาร"** เล่มที่ ๒ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๙ ของวัดปากน้ำ หน้า ๑๓๖ ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

"....หากจะมีใครนำพระนี้ไปใช้ป้องกันตัวหรือทำการอื่นใด ที่เป็นการทุจริตคิดมิชอบแล้วไซร้ ก็ให้พระช่วยบังคับกลับจิตใจคนเหล่านั้นให้หันกลับมาสู่ความดี เลิกประพฤติชั่วเสีย ถ้าไม่เลิกพระก็จะลงโทษบุคคลผู้นั้นโดยสมควรแก่ความผิด และขอให้บรรดาลาภผลทั้งหลายจงบังเกิดมีแก่ผู้ได้พบและมีพระไว้สักการะบูชา จะไปทำมาค้าขายในที่ใด ก็มีแต่จะขายดีมีกำไร จะรับราชการหรือทำงานในหน้าที่การงานใด ๆ ก็ดี จงมีแต่ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้น ๆ จะทำกิจการอันใดในทางที่ดีที่ชอบแล้ว ก็ขอจงสำเร็จผลตามความประสงค์ทุกประการ แม้ศัตรูหมู่พาลก็อย่าให้เข้ามาประทุษร้ายได้"

นี้เป็นเพียงข้อความตอนหนึ่งของการอธิษฐาน **สั่งและทับทวีวิชชารวมความศักดิ์สิทธิ์** ในการเจริญภาวนาเพื่อสร้างพระตามแนววิชชาธรรมกาย ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ และมีข้อสังเกตว่า การสร้างพระของวัดปากน้ำดังที่กล่าวมานี้ ไม่มีการปลุกเสกด้วยคาถาอาคมหรือแม้แต่พิธีพราหมณ์แต่อย่างใดเลย คงใช้วิธีการเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายล้วน ๆ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อ ฯ และพุทธบริษัท ซึ่งเป็นศิษยานุศิษย์ของพระเดชพระคุณท่านผู้ถึงธรรมกาย และสามารถเจริญวิชชาขั้นละเอียด ๆ หรือมรรคผลพิสดารได้แล้วเท่านั้น

การอธิษฐานสั่งและทับทวีวิชชารวมความศักดิ์สิทธิ์ของผู้เจริญภาวนาและวิชชาดังกล่าวโดยตลอดจนครบไตรมาสโดยไม่ขาดตอนเลยนั้น จึงบังเกิดผลดีแก่การปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตในทางโลก ของผู้มีพระไว้ในครอบครองเป็นอันมาก

ในสมัยที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ ก่อนที่จะมอบพระของ

ขวัญให้แก่ผู้ใด พระเดชพระคุณท่านจะต้องให้ผู้ที่มาขอรับพระฝึกปฏิบัติภาวนาก่อน จึงจะมอบพระของขวัญให้ไป พร้อมด้วยกำชับให้ผู้นั้นหมั่นเจริญภาวนาอยู่เสมอ อย่าให้ทอดทิ้ง "ธรรม" แล้วภายหลังต่อมาจึงได้พิมพ์คำแนะนำการปฏิบัติภาวนาแจกพร้อมกับพระให้แก่ผู้มาขอรับพระทุกคน และได้ถือปฏิบัติสืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

เมื่อท่านทั้งหลายได้เข้าใจดังนี้แล้ว หากได้พบหรือมีพระดังที่ได้กล่าวนี้ ก็จงหมั่นปฏิบัติบูชา โดยเพียรพยายามละชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ชำระจิตใจให้ใสสะอาดบริสุทธิ์ เป็นสัมมาทิฏฐิแต่ฝ่ายเดียว รักษาศีล เจริญสมาธิและปัญญา หรือกล่าวโดยรวม ๆ ว่าเจริญภาวนาอยู่เสมอ ก็จะประจักษ์ในผลแห่งคุณงามความดีหรือบุญกุศลนั้นด้วยตนเอง

วิธีปฏิบัติบูชาพระของขวัญ พระผงธรรมขันธ์ หรือพระพุทธรูปธรรมกายจำลอง มีดังต่อไปนี้

ท่านจงน้อมใจของท่านให้หยุดอยู่ ณ ที่ศูนย์กลางกายตัว (ดังจะได้กล่าวในตอนหลัง) นึกบูชาพระรัตนตรัยซึ่งเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีสิ่งอื่นใดในโลกจะศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่า เสร็จแล้วจงพิจารณาพระของท่านให้จำได้ แล้วหลับตาน้อมองค์พระนั้นไปตั้งไว้ ณ ที่ศูนย์กลางกายตัว (โปรดดูวิธีการปฏิบัติภาวนาในรายการ "ธรรมสู่สันติ" ๑–๑๐) แล้วให้บริกรรมภาวนาว่า "สัมมาอะระหัง ๆ ๆ ๆ" พร้อมกับตรึกนึกให้เห็นองค์พระนั้น ให้เหมือนกับเห็นด้วยนัยน์ตาจริง ๆ นึกหนักขึ้นก็เห็นชัดหนักขึ้นจนเห็นชัดแจ้งกับตาจริง ๆ การเห็นนั้นไม่ใช่ตามนุษย์หยาบ (ตาเนื้อ) เห็น แต่เป็น "ตาใน" หรือตาของ **กายมนุษย์ละเอียด** หรือ **กายฝัน** ซึ่งเป็นทิพย์เห็น เมื่อเห็นชัดแจ้งดังนั้นแล้ว ก็ต้องมองให้เห็นไว้เสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ คือ นั่งก็เห็น นอนก็เห็น ยืนก็เห็น หรือจะเดินก็เห็น

เมื่อทำให้เห็นอยู่เสมอดังนี้ พระท่านก็จะโปรดเรา ต่อเตน ท่านจะ

ปาฏิหาริย์นิรมิตองค์ของท่านให้โตออกไปบ้าง เล็กเข้ามาบ้างแล้วเปลี่ยนเป็นสีต่างๆ ขาวเป็นเงินยวงบ้าง เป็นสีปรอทบ้าง เป็นสีทองคำบ้าง เป็นสีเหลืองต่างๆ บ้าง เป็นสีขาวสะอาดบ้าง เป็นสีแก้วมรกตบ้าง ขาวใสเหมือนเพชรบ้าง ใสเหมือนกระจกส่องเงาหน้าบ้าง

เมื่อเห็นได้ถึงขนาดนี้แล้ว อย่ายินดียินร้าย ทำใจให้เฉยเป็นอุเบกขาไว้ นึกว่านั่นเป็นปาฏิหาริย์ของพระท่าน ท่านโปรดเรา เราต้องเคารพระลึกถึงท่านเสมอ และให้น้อมใจหยุดในหยุดลงไปที่ศูนย์กลางองค์ท่าน จะเห็นที่หมายเป็นจุดเล็กใสเท่าปลายเข็ม พอใจหยุดนิ่งได้ถูกส่วนเข้าก็จะเห็นดวงกลมใสแจ่ม ณ ที่ศูนย์กลางองค์พระนั้นก็ให้รวมใจหยุดอยู่ ณ ที่ศูนย์กลางดวงนั้นต่อไปอีก ก็จะเห็นดวงและองค์พระใสบริสุทธิ์ยิ่งขึ้น ขยายส่วนโตขึ้น และมีรัศมีสว่างขึ้นกว่าเดิม

ทีนี้ก็ให้จรดใจไว้อยู่ ณ ที่ศูนย์กลางดวงใสแจ่มตรงศูนย์กลางกาย องค์พระนั้นไว้เรื่อย ให้เห็นอยู่ทุกอิริยาบถทีเดียว

เมื่อทำได้ดังนี้ชื่อว่าบูชาพระองค์ท่านด้วยคารวะอย่างยิ่ง ไม่มีการบูชาอื่นจะยิ่งไปกว่า ในชั้นนี้องค์พระท่านจะปาฏิหาริย์จนเต็มส่วนของท่าน ใสเหมือนแก้วหมดทั้งองค์งามไม่มีที่ติ ท่านจะประทับอยู่ที่ศูนย์กลางกายของเราตามเดิม แต่ประทับผินพระพักตร์ออกตามกายของเรา ที่ศูนย์กลางกายของเราเป็นที่ประทับของท่าน ใจของเราก็ต้องให้หยุดอยู่ที่ศูนย์กลางองค์พระเหมือนกัน ให้เหมือนกับหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์

เมื่อเราเข้าถึงองค์พระดังนี้แล้ว ต้องการอะไรก็อาราธนาให้ท่านช่วยภองสำเร็จตามปรารถนา ต่างแต่ช้ากับเร็วเท่านั้น หรือทันใดนั้นก็ได้ เมื่อเราหัดทำใจให้เข้าถึงองค์พระได้ชำนิชำนาญคล่องแคล่วดังนี้แล้ว ในเมื่อเราจะไปทางบกก็ดี ทางน้ำก็ดี ทางอากาศก็ดี หรือจะไปในที่ใดที่หนึ่งก็ดี หรือมีเหตุการณ์บังเกิดขึ้นโดยปัจจุบันก็ดี เราก็จะอาราธนาให้ท่านช่วยได้ทันท่วงที

ถ้าเรารับราชการ ขอให้การรับราชการของเราราบรื่นเรียบร้อย ไม่เป็นที่สะดุดตาสะดุดใจผู้หลักผู้ใหญ่ ถ้าเราค้าขาย ขอให้การค้าขายของเรา ให้ซื้อง่ายขายคล่องกำไรงาม ถ้าเราทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำกิจการใด ๆ ขอให้การกระทำนี้ได้ผลเกินควรเกินค่า ถ้าเราจะไปทางน้ำทางบก ขอให้ไปดีมาดีสวัสดีมีชัยในกาลทุกเมื่อ เทอญ ฯ

ขอให้ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาช่วยสมทบทุนในการก่อสร้างวัด และเผยแพร่การปฏิบัติด้วยกัน จงประสบแต่ความสำเร็จสมประสงค์ทุก ๆ ประการ เทอญ ฯ

สารบาญ

พระธรรมเทศนา

โดย

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี
(สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร

เรื่อง แก้ด้วยพุทธโอวาท

วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก ปาณภูเต สุสญฺญโม
สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม
อสฺสมิมานสฺส วินโย เอตํ เว ปรมํ สุขนฺติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจะได้แสดงธรรมมิกถา แก้ด้วยพุทธโอวาท พระองค์ทรงประทานเทศนาแก่บริษัททั้งสี่ มีภิกษุบริษัทเป็นต้น พระทศพลทรงวางเนติแบบแผนตำรับตำราไว้ ให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ประชุมชนในยุคโน้นตลอดมาจนกระทั่งถึงประชุมชนในยุคนี้ เราท่านทั้งหลายผู้เกิดมาประสบพบพุทธศาสนา ก็ควรจะได้พึ่งพระธรรมเทศนานั้นในบัดนี้ ฯ ตามวาระพระบาลีว่า อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก ปาณภูเต สุสญฺญโม ความสำรวมระวังในสัตว์มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตเป็นเหตุให้รักษา สุขา วิราคตา โลเก ความปราศจากจากความกำหนัดยินดีเป็นสุขในโลก กามานํ สมติกฺกโม ก้าวล่วงเสียซึ่งกาม อสฺสมิมานสฺส วินโย นำเสียซึ่ง อสฺมิมาน เอตํ เว ปรมํ สุขํ นี้ละ เป็นสุขอย่างยิ่ง ตรงนี้แง่นี้เป็นธรรมสำคัญ ๕ ข้อด้วยกัน ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกนั้นเป็นไฉน มีอรรถาธิบายเป็นลำดับไป ตนของตนไม่เบียดเบียนตนเองด้วยกายหรือด้วยวาจาหรือด้วยใจของตน ตนของตนเองไม่เบียดเบียนบุคคลผู้อื่นด้วยกายหรือด้วยวาจาด้วยใจของตน ตนของตนเองไม่เบียดเบียนทั้งตนและทั้งบุคคลอื่นด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจของตนเอง นี้เพียงเท่านี้ตนก็เป็นสุขแล้ว

คนอื่นที่ไม่ถูกเบียดเบียนก็เป็นสุขด้วย ทั้งตนและบุคคลอื่นก็เป็นสุขทั้งสองฝ่าย ไม่ยักย้ายไปไหน ความเบียดเบียนนี่เป็นทุกข์ในโลกไม่ใช่เป็นสุข ความเบียดเบียนเป็นทุกข์ในโลก บัดนี้โลกกำลังเบียดเบียนซึ่งกันและกันอยู่ เดิมก็ออกจากตนนั่นแหละ ไม่ใช่ออกจากไหน ความเบียดเบียนอันนี้ ถ้าว่าตนไม่คิดเบียดเบียนแล้ว ความเดือดร้อนก็จะมีเป็นไฉน ความเบียดเบียนอันนี้แสดงโดยข้อเค้าสำเนาความก็เพียงตนของตนกับบุคคลอื่นสองคนเท่านั้น ในโลกโลกคือหมู่สัตว์ โอกาสโลก อากาสโลก ขันธโลก โอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ นี้เรียกว่า โอกาสโลก ขันธโลก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัตว์โลกที่ไปเกิดมาเกิดอาศัยขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขันธ์ทั้ง ๕ ก็อาศัยโอกาสโลก ดิน น้ำ ไฟ ลม วิญญาณ อากาศ อาศัยอย่างนี้ นี้เมื่อมีขึ้นเป็นขึ้นในโลกแล้ว เกิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมู่มนุษย์ใดในสากลโลก ในประเทศใดหมดทั้งประเทศ ประเทศใดไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ประเทศนั้นได้รับความสุขแน่แท้ ประเทศใดเบียดเบียนในกันและกันเข้า ในสองประเทศนั้นที่เบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์แน่ ไม่ใช่เป็นทุกข์เพียงเท่านั้น หลั่งความทุกข์มาให้ประเทศใกล้เคียงไม่ใช่น้อย ยังเราท่านทั้งหลายได้ประสบความเบียดเบียนมาแล้ว อย่างใหญ่เรียกว่าสงครามล่วงแล้วสองครั้ง ได้ประสบอย่างใหญ่ทีเดียว พอปลายสงครามเข้าของแพงเกินส่วน ของหายากเกินส่วน เครื่องอุปโภคบริโภคไม่พอใช้จ่ายกัน ต่างประเทศถึงกับเดือดร้อน ถึงความตาย นี้เห็นได้แล้ว ความเบียดเบียนซึ่งกันและกันเป็นทุกข์ในโลกอย่างนี้ ตั้งต้นแต่สกุล ๆ เดียว บิดามารดาเดียวกันอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ถ้าจะให้ได้รับความสุขบิดามารดาต้องไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันก่อน ลูกหญิงลูกชายของบิดามารดาเดียวกันต้องไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อมารดาบิดาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว มารดาบิดาก็ได้รับความสุขทั้งสองฝ่าย ลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่ง

กันและกันแล้ว ลูกหญิงลูกชายก็ได้รับความสุข ตลอดจนกระทั่งมารดาก็ได้รับความสุข ลูกหญิงลูกชายเบียดเบียนกันขึ้นเวลาใดมารดาบิดาก็ได้รับความทุกข์เวลานั้น ถ้าว่าลูกหญิงลูกชายไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมตตาปรานีในกันและกัน รักใคร่ในกันและกัน สนิทสนมในกันและกัน กลมเกลียวในกันและกันได้ชื่อว่าไม่เบียดเบียนในกันและกัน ถ้าว่าไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันดังนี้แล้ว มารดาบิดาสกุลนั้น ลูกหญิงลูกชายสกุลนั้นได้รับความสุข มีแต่ความเจริญเป็นเบื้องหน้า ความเสื่อมทรามไม่มี ที่จะได้รับความเสื่อมทรามแตกสลายเพราะบิดามารดาเบียดเบียนกันขึ้นก่อน เป็นอุทาหรณ์ให้ลูกเอาอย่างเบียดเบียนซึ่งกันและกันบ้าง เบียดเบียนกันแรงหนักเข้าถึงตบตีให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน หนักมือไปกว่านั้นแตกแยกจากกันอยู่รวมกันไม่ได้ อยู่รวมก็ตีกันเท่านั้น พูดไม่ลงรอยกันเพราะเบียดเบียนกันเสียแล้ว ก็ตั้งเป็นหมู่พวกไม่ได้มารดาบิดาคู่นั้นเรียกว่าคุมความปกครองไม่อยู่ ไม่สามารถปกครองลูกหญิงลูกชายไว้ได้ เป็นคนมีปัญญาแต่เพียงให้ลูกหญิงลูกชายเกิดเท่านั้น เลี้ยงให้ใหญ่โตเท่านั้น ที่จะปกครองลูกหญิงลูกชายปกครองไม่ได้ สัมหาอะไรที่จะไปปกครองผู้อื่น ปกครองลูกหญิงลูกชายของตนก็ไม่ได้

นี้ก็เพราะอะไร ก็เพราะความเบียดเบียน ถ้าความเบียดเบียนเลิกเสียแล้ว ไม่เบียดเบียนกันและกันแล้วก็ปกครองกันได้ นี่แหละความเบียดเบียนนี้แหละสำคัญนัก ถ้าเลิกเบียดเบียนกันเสียได้ ตระกูลหนึ่งมารดาบิดาลูกหญิงลูกชายก็ไม่ต้องแยกแตกจากกัน เป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหมู่ เป็นพวกกันอยู่ได้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในกันและกันได้ เพราะไม่มีความเบียดเบียนในกันและกันขยายส่วนออกไปกว่านั้นกว้างออกไป ตระกูลหนึ่ง ๆ เต็มประเทศออกไป ขยายส่วนออกไปกว่านั้นไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ประเทศหนึ่งๆ ไม่เบียดเบียนกันทั้งหมด ปรากฏว่าประเทศนั้นจะได้รับความรุ่งเรืองเจริญ เกิดจากความไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขด้วยกันทั้งนั้น ไม่ต้องมีตำรวจ

เผ้า ไม่ต้องมีใครรักษา ไม่ต้องมีศาล ไม่ต้องมีตุลาการ การที่จะไม่เบียดเบียนกันได้เช่นนี้ จะเป็นได้เช่นไร ต้องอาศัยพระพุทธศาสนาแท้ ๆ จึงจะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกเป็นที่ร่มเย็นเป็นสุขของโลก เป็นประมุขของโลก เป็นที่พึ่งของโลก เป็นผู้รู้จักหนทางเป็นที่ตั้งของความเสื่อม เป็นที่ตั้งของความเจริญ รู้ทางความเสื่อมรู้ทางความเจริญ รู้ทางร่มเย็นเป็นสุข รู้ทางเดือดร้อนเป็นทุกข์ พระพุทธเจ้ารู้ทุกอย่าง ได้วางเนติแบบแผนตำรับตำรา โลกก็เกิดขึ้นใหม่ ๆ ยังมีมนุษย์น้อยอยู่ ลงมากินง้วนดินแล้วก็เหาะเหินเดินอากาศไม่ได้ก็จ้อหลออยู่ในแผ่นดินนี้ ต่อไป ๆ ๆ ๆ ก็ได้กายนั้นก็กลายมาเป็นมนุษย์เป็นลำดับไป กลายไปอยู่สมัครสังวาสในกันและกัน ได้เกิดมนุษย์ขึ้น เมื่อเกิดมนุษย์ในตอนต้น ๆ ก็มีน้อยคนไม่สู้จะเบียดเบียนกันนัก แล้วมนุษย์มากขึ้นเป็นลำดับ มนุษย์เริ่มเบียดเบียนกัน ใกล้เคียงกันก็ทะเลาะบาดหมางให้ประหัตประหารกันด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง ด้วยใจบ้าง ก็เกิดเบียดเบียนกันขึ้นทุบตีฆ่าฟันกัน ครานั้นโลกได้รับความเดือดร้อนเพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ด้วยความให้ประหัตประหารซึ่งกันและกัน ทุบตีฆ่าฟันซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้มนุษย์เลิกเบียดเบียนกันเสีย เมื่อหยุดเบียดเบียนกันก็เป็นสุขทีเดียว ต่อเมื่อเบียดเบียนกันอีก ความคับคั่งเข้ามากมนุษย์ด้วยกัน แย่งชิงอาหารในกันและกัน ฉกลักหลอกลวงในกันและกันเป็นทุกข์อีก มนุษย์เหล่านั้นเกือบจะโลกแตกทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้เลิกฉกลักหลอกลวงล่อหลอนในกันและกันเสีย ฉะนั้นโลกก็เป็นสุขสงบไปอีก ต่อมาอีก มากมนุษย์เข้ามีความกำหนัดยินดีกันเกินไป ประทุษร้ายสับสนกัน ไม่ว่าลูกใครเมียใครตามชอบใจของตัวเองอีกแล้ว โลกแตกอีกแล้ว มนุษย์ผู้มีปัญญาก็แก้ไขให้มนุษย์พวกนั้นเลิกประทุษร้ายในกันและกัน เลิกผิดในกามเสีย ให้ยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ๆ มนุษย์คนนั้นก็สงบเงียบได้รับความสุขไปอีก

ต่อมาอีกมนุษย์มากขึ้นเกิดขี้ปดขี้โบ้กันขึ้นแล้ว ไม่จริงแล้วถ้อยคำสำเนียงหลอกลวงล่อหลอกฉ้อโกงกันต่าง ๆ แล้ว เกิดถ้อยคำตลบแตลงไปแล้ว เดือดร้อนแทบจะถล่มทลายอีก มนุษย์ผู้มีปัญญาแก้ไขอีก สงบเสีย ไม่สงบลงโทษมนุษย์พวกนั้นก็ได้รับความสุขใจ เพราะสงบในการเบียดเบียนในการหลอกลวงล่อหลอน พูดไม่จริงกลับพูดจริงกันเสียหมด มนุษย์ก็ได้รับความสุข ครั้นต่อมามนุษย์สนุกกันใหญ่บริโภคสุรากันขึ้นหมด ไอ้ที่ข้อกฎหมายวางกันไว้เท่าไร ๆ ถล่มทลายหมด โลกจะแตกจะทำลายคราวนี้ทำไงกันละ เกิดเหตุยกใหญ่ เกิดอลหม่านทีเดียว ผู้มีปัญญาก็ต้องแก้ไขให้สงบให้เลิกสุรากันเสีย งดสุราเสียให้ขาด ไม่บริโภคสุรากัน สิ่งที่ทำให้เมาเลิกกัน มนุษย์ก็ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขไป นี่ต้นเดิมของมนุษย์นะ เดือดร้อนแล้วก็สงบกันได้ด้วยวิธีนี้

แต่ในบัดนี้เล่า หมดทั้งสากลโลกหมดประเทศไทยหมดประเทศอเมริกา หมดประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่นจีน รัสเซีย ฯลฯ ถ้ามีศีลห้าด้วยพร้อม ๆ กันเป็นไง มีศีลห้าพร้อมกันเสีย บริสุทธิ์พร้อมกันไม่มีรองเสียด้วยกันทั้งนั้น โลกจะได้รับร่มเย็นเป็นสุขอย่างไรบ้าง โลกก็ได้รับร่มเย็นเป็นสุขทันใดทีเดียว ประเทศใคร ๆ อยู่ อู่ใคร ๆ นอนไปสบายอกสบายใจ เพราะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันหมดทั้งโลก นี่ท่านวางตำรับตำรา หมู่ปลาอยู่เป็นหมู่เป็นพวกใหญ่ ๆ เบียดเบียนไอ้เล็ก กินไอ้เล็ก ไอ้ใหญ่ก็ตอดไอ้ใหญ่ ขวางไอ้ใหญ่อยู่อย่างนี้แหละ เกะกะกันอยู่อย่างนี้แหละ หมู่ปลาก็ไม่ได้รับความสุข หมู่นกหมู่เดียวพวกเดียวกัน จิกกัน ข่มเหงคะเนงร้ายกัน หมู่นกก็ไม่ได้รับความสุข เพราะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมู่มนุษย์ละเบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้วก็ไม่ได้รับความสุขแบบเดียวกันไม่ว่าสัตว์ชนิดอันใด สี่เท้า สองเท้า เท้าเหี้ยน เท้ามาก ลงเบียดเบียนกันไม่ได้รับความสุข เลิกเบียดเบียนกันเสียเวลาใดเสียเวลานั้นแหละ **อพฺยาปชฺชํ สุขํ โลเก** ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลกแท้ ๆ **กามานํ สมติกฺกโม** ก้าวล่วงเสียซึ่งกามทั้งหลาย กาม

ทั้งหลายนั้นคืออะไรเล่า รูปที่ชอบใจนะซิ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ เรียกว่า ปปัญจธรรม ธรรมที่ทำสัตว์ให้เนิ่นช้า ไม่เป็นอันที่จะให้มีเวลาให้ทาน จำศีล ภาวนา ความยินดีในรูป ถอนไม่ออก ยินดีในเสียงถอนไม่ออก ยินดีในกลิ่นถอนไม่ออก ยินดีในรสถอนไม่ออก ยินดีในสัมผัสถอนไม่ออก จะหยุดจะยั้งเสียก็ไม่ได้ เสียดายห่วงใยอะไร ละไม่ได้ว่างไม่ได้ ทำอย่างไรเล่าคราวนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก้าวล่วงไม่พ้นจมอยู่ในความสุข จมอยู่ในปลักของความสุขนั่นถอนไม่ออก จมอยู่ในปลักของความทุกข์นั่นถอนไม่ออก เพราะธรรมนั้นทำสัตว์ให้เนิ่นช้า ให้เดือดร้อนทุรนทุรายกระสับกระส่ายต่าง ๆ นา นา เป็นอยู่อย่างนี้ทั่วสากลโลก เพราะก้าวร่างหามไม่พ้น ยินดีในรูปติดอยู่ในรูป ยินดีในเสียงติดอยู่ในเสียง ยินดีในกลิ่นติดอยู่ในกลิ่น ยินดีในรสติดอยู่ในรส ยินดีในสัมผัสติดอยู่ในสัมผัส ธรรมห้าอย่างนี้ ทำให้สัตว์เนิ่นช้า เรียกว่า ปปัญจธรรม ปปัญจธรรมทั้งห้านี้ เป็นตัวกามแท้ ๆ เรียกว่าเป็นตัวพัสดุกาม และเป็นที่ตั้งของกิเลสกามด้วย รูปนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกาม ที่สาว ๆ งามก็เป็นพัสดุกาม ความยินดีมันก็ไปติดมากขึ้น เสียงที่เพราะ ๆ งาม ๆ นั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น กลิ่นที่หอม ๆ ที่จับใจนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีมากขึ้น รสเป็นที่ชอบอกชอบใจ คือรสชาดที่เลิศที่ประเสริฐนั่นแหละเป็นพัสดุกามแท้ ๆ เป็นที่ตั้งของความยินดีหนักขึ้น สัมผัสทางกายเป็นที่ชอบใจของกายนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกามแท้ ๆ เป็นที่ตั้งแห่งความยินดีหนักขึ้น รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสห้านี้เป็นตัวพัสดุกาม ความยินดีในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส และในสัมผัสนั้น เป็นตัวกิเลสกาม ถ้าก้าวไม่พ้นติดอยู่ในตัวพัสดุกามเหล่านี้แล้ว ต้องเป็นทุกข์เนืองนิตย์อัตรา หัวเราะบ้างร้องไห้บ้าง ต่าง ๆ นา นา ไม่เสื่อมสร่าง ต่อเมื่อใดก้าวล่วง ปัญจวิธกามคุณ

ทั้งห้า ทั้งตัวพัสดุกาม ทั้งตัวกิเลสกามนี้ ปล่อยวางเสียได้ ก้าวพ้นไปเสียได้ ใครก้าวพ้นไปได้บ้างเล่า

เขาว่าท่านพรหมนะ ท่านพรหมก้าวพ้นไป ท่านรูปพรหมน่ะ เกิดตั้งแต่พรหมปาริสัชชา พรหมปุโรหิตา มหาพรหม ปริตตาภา อปปมาณาภา อาภัสสรา ปริตตสุภา อัปปมาณสุภา สุภกิณหา เวหัปผลา อสัญญสัตตา อวิหา อตัปปา สุทัสสา สุทัสสี และอกนิฏฐา เขาว่า พรหม ๑๖ ชั้นนี้ ก้าวล่วงพ้นกามไปเสียแล้วมีรูปฌานเป็นที่ติดอยู่ รูปฌานนั่นน่ะติดอยู่กับใจ อ้ายท่านที่ติดอยู่ในใจ กามก็ติดอยู่กับใจเหมือนกัน ในมนุษย์โลกนี่แหละ รูปเสียงกลิ่นรสในมนุษย์โลกนี่แหละติดอยู่กับใจ แกะไม่ออกไม่หลุดออกจากใจ

ไปในสวรรค์ ๖ ชั้นฟ้า จาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมานรดีปรนิมมิตวสวัตดี ติดหนักขึ้น ๆ ละเอียดหนักขึ้น เอร็ดอร่อยหนักขึ้น ถอนไม่ออก ท่านพรหมเท่านั้น เป็นคนกล้าหาญ อุตส่าห์พยายามหลีก ๆ จากหมู่คณะออกไปเล่นซ่อนกระทำความเพียร ทำปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌานจตุตถฌาน ให้บังเกิดขึ้น แต่พอทำปฐมฌานเกิดขึ้นเท่านั้น โอ้อ้ายกามนี่เป็นโทษจริง ฌานนี่วิเศษจริง เป็นคุณจริง พ้นจริง ไปติดอยู่เสียกับฌานสบาย ติดอยู่กับกามเหมือนกับนั่งอยู่ในกองไฟ หรือนั่งอยู่ในกลางแดดจัดทนไม่ค่อยไหว ไม่สบาย พอไปอยู่กับฌานเสียเหมือนเข้าร่ม สบายจริงเหมือนเข้าร่มที่เย็นมีน้ำล้อมอยู่ข้าง ๆ ทั้งเย็นทั้งชื่นมื่น ทั้งสบาย

ใจไปจดอยู่กับรูปฌาน รูปฌานน่ะ ลักษณะเหมือนยังกับกงเกวียนเป็นเหมือนกระจก แผ่นกระจก หนาคืบหนึ่งวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๒ วา กลม ๆ ไม่ใช่กลมรอบตัว กลมเหมือนกับกงเกวียน วงล้อต่าง ๆ กลม ๆ เป็นแผ่นเดียวเหมือนกระจก กลมรอบตัว แล้วก็ข้าง ๆ ก็เรียบร้อยเป็นอันดี ข้างหน้าข้างหลังเรียบร้อยดี ส่วนกายรูปพรหม ก็เข้านั่งอยู่บนกลางปฐมฌานนั้น พอ

ขึ้นนั่งบนนั้นเท่านั้น เย็นอกเย็นใจสบายใจก็ติดอยู่กลางดวงปฐมฌานนั้น พอ ใจจดอยู่กับกลางดวงปฐมฌานได้ มันชื่นมื่นสบาย ความสบายของปฐมฌานน่ะ วิเศษวิโสนัก

เขาเล่าเรื่องว่า มหากษัตริย์องค์หนึ่งได้บรรลุปฐมฌานแล้วสละราชสมบัติให้ราชโอรสปกครองไป ตัวไปเป็นฤาษีชีไพรเสีย ภายนอกนั่น ฝ่ายผู้ได้รับรัชทายาทนั้นไม่อาจจะปกครองได้ ให้ไปตามบิดามา มหาดเล็กเด็กชาก็ไปพร้อมกัน ผู้คนสกลโยธามากมายหลามไปทีเดียวไปตามพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเดิมผู้ละราชสมบัติไปเสียนั่นน่ะเป็นผู้ปกครองมีความสงบเงียบเรียบร้อยดี มหากษัตริย์ไปถึงกำลังเข้าฌานสมาบัติอยู่ เข้าไปคอยอยู่จนกระทั่งมีโอกาสออกมา ก็เข้าไปทูลว่า พระองค์เชิญพระองค์เสด็จกลับเสวยราชสมบัติไม่มีใครสามารถจะปกครองได้ มหากษัตริย์ก็ลืมพระเนตรขึ้น ก็ไถ่ถามเรื่องราวรู้เรื่อง เอ็งกลับไปเถอะ ข้าจะเข้าฌานของข้า ข้าไม่ต้องการแล้วสมบัติข้าอยู่ในฌานของข้าสบายกว่า อยู่เป็นกษัตริย์ข้าไม่สบายเลย ข้าเดือดร้อนนักนั่นแน่ถึงขนาดนั้น ถึงขนาดนั้น อ้อการเข้าฌาณนี่มันเลิศประเสริฐอย่างนี้หรือร่มเย็นเป็นสุขอย่างนี้ ที่จะละกามได้ต้องเข้าฌาณเข้าปฐมฌานเสีย กามทำอะไรเราไม่ได้

บัดนี้ที่วัดปากน้ำนี่น่ะมี**ธรรมกาย**สูงกว่าฌานนั่นอีก โอยนั่นสู้ไม่ได้ไกลกว่าฌานนั่นอีก เขามีธรรมกายกัน ถ้ามีความกำหนัดยินดีเวลาใดแพร็บเข้าธรรมกายไป ความกำหนัดยินดีทำอะไรไม่ได้เลย ล้อมันเล่นเสียก็ได้ มันทำอะไรไม่ได้ ความกำหนัดยินดีทำอะไรไม่ได้ ที่เราเป็นผู้ครองเรือนน่ะความกำหนัดยินดีมันบังคับเหมือนกับเด็ก ๆ ตามชอบใจมัน จะทำอะไรก็ทำตามชอบใจของมัน ความกำหนัดยินดีมันบังคับ มันบังคับเช่นนั้นแล้ว เราเข้าธรรมกายเสีย ไม่ออกจากธรรมกาย ความกำหนัดยินดีที่มันบังคับนั่นหายแวบไปแล้วเหมือนไฟจุ่มน้ำ

จงพยายามให้มีธรรมกายขึ้นเกิดเลิศกว่าฌาน ฌานนั้นก็พอใช้ได้แต่ว่าจะเข้าสักเท่าไรก็ตามเถอะ นั่นน่ะ ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน เลิศประเสริฐหนักขึ้นไป ก็ยังอยู่ในรูปภพ ถ้ายังติดกามอยู่ ยังแน่นอยู่ในกามนั้นเขาเรียกว่า กามภพ ติดอยู่ในกาม ก้าวล่วงกามยังไม่ได้พ้นจากกามหยาบไปในมนุษย์หนึ่ง สวรรค์ ๖ ชั้น ๗ ชั้นไปได้ ไปติดอยู่ในรูปภพอีก แม้จะเข้าถึงอรูปฌาน ละเอียดออกจากจตุตถฌานแล้วอากาสานัญจายตนะฌาน เข้าถึงอรูป-ฌาน ละเอียดออกจากจตุตถฌานแล้ว เข้าอากาสานัญจายตนฌาน วิญญานัญ-จายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนะฌาน ก็ยังอยู่ในภพ ในอรูปภพอยู่ กามภพ รูปภพอรูปภพเหล่านี้ก็ยังไม่พ้นความกำหนัดยินดีในรูปฌานหรืออรูปฌานอยู่

เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้วละก็ ขึ้นไปเป็นชั้น ๆ จึงจะพ้นจากกามได้ เข้าถึงธรรมกายแล้ว เข้าไปเป็นชั้น ๆ เป็นธรรมกายโคตรภู ธรรมกายพระโสดา ธรรมกายพระสกิทาคา ธรรมกายพระอนาคา ธรรมกายพระอรหัตต์ เป็นจากกายอรูปพรหมอีก ๑๐ ชั้น ถึงพระอรหัตต์ ถึงพระอรหัตต์ชั้นที่เก้าที่สิบละก็ชั้นที่เจ็ดที่แปด ชั้นที่สิบเจ็ดชั้นที่สิบแปด ของกายทุกกายไป เข้าถึงกายพระอรหัตต์ พอถึงกายพระอรหัตต์ก็ วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ เลิศประเสริฐกว่าสังขตธรรม เป็นอสังขตธรรมทั้งหมด ถึงวิราคธรรมทีเดียว

นี่พอถึงธรรมกายได้แล้วละก็ เลิศประเสริฐนัก นี่สูงนะ สูงขึ้นไป สูงไปทีเดียว นี่เรียกว่า กามานํ สมติกฺกโม ก้าวล่วงพ้นเสียซึ่งกามไปได้ เป็นสุขจริง ๆ แท้ ๆ ทีเดียว ที่ก้าวล่วงกามไปแล้ว สุขา วิราคตา โลเก พวกกายรูปพรหมอรูปพรหมเหล่านั้นยังกำหนัดยินดีในรูปฌานอรูปฌานอยู่ ถ้าว่าปราศจากความกำหนัดยินดีเสียได้ ความกำหนัดยินดีนี่มันร้ายนักทีเดียว มันทำเสียมรรยาทหมดทีเดียว ชายก็เสียมรรยาท หญิงก็เสียมรรยาท ถึงกับฆ่ากันฟันกันทีเดียว ความกำหนัดยินดีนะมันจัดขึ้นมาเต็มที่ละก็ไม่ได้ละ บึ่ง

ทีเดียว แมวก็ร้องหง่าวทีเดียวนะทนไม่ไหว ความกำหนัดยินดีเข้ามาบังคับถึงขนาดนั้น บังคับสัตว์เดรัจฉานทั้งมนุษย์ก็บังคับ มนุษย์แล้วก็แซ่วเทียวกลางค่ำกลางคืนเดินแซ่ก ๆ ๆ อยู่ไม่ค่อยไหว ความกำหนัดยินดีบังคับมัน หมดทั้งสากลโจกเป็นอย่างนี้ ห้ามมันอย่างไรก็ไม่ไหว เพราะความกำหนัดยินดีเข้ามาบังคับมัน **สุขา วิราคตา โลเก** ปราศจากความกำหนัดยินดีเสียได้ เป็นสุขในโลก ถ้าว่าปราศจากชั่วคราวเหมือนกับที่แก้กันมาแล้วนี้ เหมือนอย่างคุ้มครองกันมาแล้วนี้ อย่างชนิดนั้นไม่เรียกว่าปราศจากความกำหนัดยินดี แต่อยู่ในความกำหนัดยินดี จมอยู่ในความกำหนัดยินดี ปราศจากความกำหนัดยินดีเป็นสุขในโลกเหมือนภิกษุสามเณร หรืออุบาสกอุบาสิกา ปราศจากความกำหนัดยินดีเสียชั่วคราวเสียเช่นนี้ ก็เป็นสุขพอใช้เหมือนกัน เราได้พบแล้วอย่างนี้แหละ บางคนก็ว่าสบายจริงอยู่กับวัดวา สบายจริงไกลจากความกำหนัดยินดีภิกษุสามเณรก็สบายจริงมันไกลจากความกำหนัดยินดี ถ้าว่ามันปราศจากจริงๆปราศจากความกำหนัดยินดีจริง ๆ ก็เป็นสุขในโลกทีเดียว เหมือนกับท่านรูป-พรหม อรูปพรหม ท่านเหล่านั้นยังกำหนัดยินดี ปราศจากความกำหนัดยินดีในกามภพจริง ๆ แต่ว่ายังกำหนัดยินดีในรูปภพ อรูปภพอยู่ ถอนความกำหนัดยินดียังไม่ออก ยังไม่เป็นสุขแท้ จะให้ถึงความสุขแท้ เมื่อปราศจากความกำหนัดยินดีก็ต้องเข้าถึงธรรมกาย เข้าถึงธรรมกายในโคตรภู ปราศจากความกำหนัดความยินดีจริง เมื่อออกจากธรรมกายก็กำหนัดยินดีอีก เข้าถึงกายพระโสดายังมีความกำหนัดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระสกิทาคาก็ยังมีความกำหนัดยินดีอยู่ เข้าถึงกายพระอนาคายังมีความกำหนัดยินดี รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ยังกำหนัดยินดีในรูปฌาน อรูปฌานอยู่ มานะ อุทธัจจะ อวิชชายังมี ยังยกเนื้อยอตัวอยู่ ยังฟุ้งสร้านอยู่ ยังรู้ไม่จริง ยังสงสัย เมื่อถึงพระอรหัตต์เสียตราบใดละก็ นั่นแหละปราศจากความกำหนัดยินดีแท้ ไม่มีความกำหนัดยินดีต่อไป ถ้าใจหยุดเหมือนเสาเขื่อนปักตรงหน้าวัดทีเดียว ลม

พังทางทิศทั้งสี่ทั้งแปดไม่เขยื้อน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เข้ามากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อน ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข โลกธรรมทั้งแปดมากระทบสักเท่าไรก็ไม่เขยื้อน ต่อไปนั้นปราศจากความกำหนัดยินดี เป็นสุขแท้ ๆ เป็นสุขแท้ ๆ ทีเดียว นี้เรียกว่า **สุขา วิราคตา โลเก กามานํ สมติกฺกโม** ก้าวพ้นกามไปเสีย กิเลสกาม พัสดุกามหมด ไม่หลงเหลือ ก้าวพ้นไปเสีย

อ้าว อธิบายข้ามมาเสียบทหนึ่งแล้ว **ปาณภูเต สุสญฺญโม** ๆ นั้นไม่ใช่เรื่องอะไร เรื่องสำรวมในศีล **ปาณภูเต สุสญฺญโม** สำรวมไม่เบียดเบียนในสัตว์ที่มีชีวิต ต้องระวังสัตว์ที่มีชีวิต ไม่เบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิตนี้ที่เราประพฤติ ปฏิบัติอยู่เป็นนิตย์ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ส่วน **กามานํ สมติกฺกโม** ได้อธิบายไปแล้ว เพราะข้ามมาเสียบทหนึ่ง อธิบายไปแล้ว **อสฺสมิมานสฺส วินโย** นำเสียซึ่งอัสมิมานะ อัสมิมานะนั้นอะไร มานะนั้นอะไร เป็นมคธภาษาแล้วเราก็ไม่รู้จัก **อสฺสมิมานสฺส วินโย ทิฏฐิมาโน** ทิฏฐิ แปลว่าความเห็น ยกความเห็นของตัวไม่มีใครสู้ สูงกว่าคนอื่น จนกระทั่งเลยเถิดข้ามธรรมไปเสียหมด เป็นมิจฉาทิฏฐิกัน นั่นเรียกว่า มิจฉาทิฏฐิ มิจฉา-ทิฏฐิก็จำแนกมากนัก จำแนกมากทีเดียว ทิฏฐิมากทีเดียว มากนักยกเนื้อยกตัว เชิดเกียรติของตัวเรื่อยไป พวกนี้พวกมานะ พวกทิฏฐิมานะหละ ไอ้นี่อัสสมิมานะ นี้ไอ้นี่ทิฏฐิมานะนี่ อัสสมิแปลว่า มีอยู่ เราเป็นคนคนหนึ่งเหมือนกัน เรามีเนื้อมีตัว เรามีความสามารถ เรามีอิทธิพล เรามีกำลังหรือว่าเรามีอะไร ๆ เหล่านี้แหละเรียกว่าอัสสมิละ เราจองอยู่ไม่กลัวใครนี่นะเพราะเราไม่มีอะไรพอ ถ้าเราอัสสมิพอเข้าเราจะเหาะเหิรเดินอากาศได้ไปทิ้งเข้าได้จะเป็นยังไง ถ้ามีขึ้นเช่นนั้นอัสสมิเกิดขึ้นทีเดียว ไม่กลัวใครทั้งโลกเทียวอัสสมิเกิดขึ้นทีเดียว จะท่วมทับเขาให้หมดทีเดียว นั่นตัวอัสสมิมานะไม่มีใครสู้ ยกเนื้อยกตัวทีเดียว เชิดตัวทีเดียว อัสสมิมานะนี่แหละทำโลกให้เดือดร้อน

ไม่ใช่ทำพอดีพอร้าย โลกที่เดือดร้อนอยู่ก็เพราะอัสสมิมานะเหล่านี้ ไม่ยอมอยู่ใต้กัน จะชำแรกกันอยู่ทำเดียวละ หญิงก็ดีอยู่หมู่เดียวกันก็ชำแรกเหนือกันอยู่ร่ำไปนั้นแหละ ภิกษุสามเณรก็ดีอยู่หมู่เดียวกันจะชำแรกกันอยู่ร่ำไปนั้นแหละ อุบาสกก็ดีอยู่หมู่เดียวกันชำแรกเหนือกันอยู่ร่ำไป ไอ้ที่จะชำแรกกันขึ้นไปเช่นนี้ ก็เพราะตัวอัสสมิมานะ เพราะถือว่าเราก็คนหนึ่ง ก็เจ้าตัวทีเดียวทำความพอใจของตน นี้เป็นของร้าย ไม่ใช่เป็นของดี ปล่อยไอ้พวกนี้ให้สงบเสีย

พระพุทธเจ้าท่านรู้แล้วในเรื่องเหล่านี้ ท่านพบกันมาแล้ว อยู่ในบังคับมันมาแล้ว ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าท่านจึงได้รู้ได้เห็นว่า ตัวอัสสมิมานะนี่เป็นตัวสำคัญนัก เราถึงที่สุดของโลกุตตรธรรมได้แล้ว จึงได้เห็นว่าอัสสมิมานะนี่เป็นตัวสำคัญ ไอ้เราเวียนว่ายตายเกิดช้าอยู่สิ้นกาลนาน เพราะอัสสมิมานะนี้ เมื่อถึงตัดกิเลสสมุทเฉทปหานได้แล้ว หมดอัสสมิมานะไม่มีในพระองค์เลย พระองค์ก็สบาย สบายเกินสบาย สุขเกินสุข ถอนอัสสมิ-มานะเสียได้ละก็ ท่านจึงได้ยืนยันว่า **เอตํ เว ปรมํ สุขํ** นี่แหละเว้ยเป็นสุขอย่างยิ่ง **ปรมํ** แปลว่า อย่างยิ่ง นี่แหละเว้ยเป็นสุขอย่างยิ่ง นี่และเป็นสุขอย่างยิ่ง ให้ถอนอัสสมิมานะ ถ้าถอนเสียได้ละก็ หญิงก็เป็นเจ้าหญิง ชายก็เป็นเจ้าชาย ภิกษุก็เป็นเจ้าภิกษุ เณรก็เป็นเจ้าเณร ถอนอัสสมิมานะเสียได้แล้ว แต่ว่าถอนยากจริงนะ ไม่ใช่ถอนง่าย อัสสมิมานะเป็นตัวถอนยากนักไม่เป็นของถอนง่าย

ในธรรมทั้งห้าข้อนี้ ความไม่เบียดเบียนเป็นสุขในโลก ความสำรวมในสัตว์เป็นอยู่ทั้งหลาย ก็เป็นสุขในโลกเหมือนกัน ปราศจากความกำหนัดยินดีก็เป็นสุขในโลก ก้าวล่วงกามเสียได้ก็เป็นสุขไม่ใช่น้อย เป็นสุขในโลกอีกเหมือนกัน เป็นอรหัตต์ อรหันต์เป็นสุขในโลก ถอนอัสสมิมานะ นำอัสสมิมานะออกเสียได้ นี่แหละเว้ยเป็นสุขอย่างยิ่ง ชั้นท้ายนี่เป็นสุขอย่างยิ่ง

สุขนี้เป็นความจริงทั้งห้าข้อนี้ เป็นธรรมที่ย่อของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงตรัสเทศนาในที่ประชุม ภิกษุและภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เพื่อไว้เป็นตำรับตำราเนตติแบบแผนของพระพุทธศาสนา ว่าพระพุทธเจ้า พระอรหัตต์อรหันต์ดำเนินมาอย่างนี้ ทำอย่างนี้ จึงได้รับความสุขเราต้องการความสุขนักแต่หาความสุขในความทุกข์ ไม่หาความสุขในเหตุของความสุข หาความสุขในเหตุของความทุกข์ หาความสุขเป็นอย่างไรล่ะ หาเงินให้มาก ๆ เข้า แต่พอได้เงินมากเข้าเป็นอย่างไรละวะ เดือดร้อนเป็นจ้าละหวั่นเทียว ต้องรักษาเงินทองเหล่านั้น ก็ฉันว่าเป็นสุขหาเงินทองเหล่านั้น หามาเถอะ ถ้าว่าในป่าในดอนเป็นอย่างไร หามาได้สักแสน สักล้าน มนุษย์มันก็รู้กันทีเดียว ก็คุมพวกปล้นฆ่าทีเดียว นั่นเห็นแล้วเงินทองเป็นสุขซิ อ้าวเงินทองเป็นทุกข์เสียแล้ว หาเป็นสุขไม่ เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ละก็ เอาเป็นมั่งมีล่ะ เอ้ายกแผ่นดินให้ปกครองเสียทีเดียว เป็นอย่างไรบ้าง โธ่ ถูกปกครองแผ่นดิน ผมไม่รู้เลยขอรับว่ามันจะเป็นอย่างนี้ ถ้ารู้อย่างนี้ละก็ไม่รับทีเดียว เดี๋ยวนี้มันขึ้นนั่งบนหลังราชสีห์แล้ว จะลงมันก็กัดตาย ก็จำเป็นต้องขี่มันไปอย่างนี้เอง กลัวก็กลัวมันเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองก็กลัวชีวิตเหมือนกับอยู่บนหลังราชสีห์ นั่นเหตุเป็นที่ตั้งของความทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่เหตุเป็นที่ตั้งของความสุข เหตุเป็นที่ตั้งของความสุขก็เหมือนพระศรีธาตุราชกุมาร ทิ้งราชสมบัติแสวงหาพุทธการกธรรม พอได้พุทธการกธรรมก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า ก็ได้พบตัวยอดสุขทีเดียว นี่ท่านรอดไปอย่างนี้ ถึงซึ่งความไม่เบียดเบียน ถึงซึ่งความเป็นผู้ระวังในสัตว์ทั้งหลาย ถึงซึ่งความเป็นผู้ปราศจากความกำหนัดยินดี ถึงซึ่งผู้ก้าวล่วงซึ่งกามทั้งหลายไป เป็นผู้ถอนอัสสมิมานะเสียได้ เอตํ เว ปรมํ สุขํ นี่แหละเว้ย เป็นสุขอย่างยิ่ง ความจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้ว ก็จำไว้เป็นเนตติแบบแผนสืบต่อไป ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตยาธิบาย พอ

สมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺชเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมา ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

....ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภัยที่จะเกิดขึ้นทั้งสิ้นนั้น ย่อมเกิดขึ้นแต่คนพาล หาเกิดแต่บัณฑิตไม่, อันตรายที่จะเกิดขึ้นทั้งสิ้นนั้น ย่อมเกิดขึ้นแต่คนพาล หาเกิดขึ้นแต่บัณฑิตไม่, อุปสรรคที่จะเกิดขึ้นทั้งสิ้นนั้น ย่อมเกิดแต่คนพาล หาเกิดแต่บัณฑิตไม่....

(มีมาในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ข้อ 440 พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ 20 หน้า 114)

เรื่อง อริยทรัพย์

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา
สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ
สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ อุชฺชุภูตญฺจ ทสฺสนํ
อทลิทฺโทติ ตํ อาหุ อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ
ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ
อนุยุญฺเชถ เมธาวี สรํ พุทฺธานสาสนนฺติ

ณ บัดนี้อาตมภาพจะได้แสดงในอริยทรัพย์ ซึ่งมีมาตามวาระพระบาลีในอริยธนคาถาจะคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตยาธิบายกว่าจะยุติกาลลงโดยสมควรแก่เวลา จึงได้เริ่มต้นแห่งอริยธนคาถานี้ว่า ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจลา สุปติฏฺฐิตา ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอกตั้งมั่นในพระตถาคตเจ้า สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ ศีลของบุคคลใดดีงาม ๆ อันเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ความเชื่อใน สงฺเฆ ปสาโท ยสฺสตฺถิ ความเชื่อในพระสงฆ์ มีอยู่แก่บุคคลใด อุชฺชุภูตญฺจ ทสฺสนํ ความเห็นของบุคคลใดเป็นธรรมชาติตรง บัณฑิตทั้งหลายย่อมกล่าวบุคคลนั้นว่าหาใช่คนจนไม่ ไม่ใช่เป็นคนจนก็เป็นคนมั่งมี แต่ว่าไม่มีจนนั้นแหละถูกละ หาใช่เป็นคนจนไม่ อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ ความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นไม่เปล่าปราศจากประโยชน์ ได้ประโยชน์ที่เดียว ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ทสฺสนํ เพราะเหตุนั้น เมื่อบุคคลผู้มีปัญญา มาระลึกถึงคำสอนของ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ เมื่อบุคคลผู้มีปัญญา มาระลึกถึงคำสอนของพระ-พุทธเจ้าทั้งหลายได้ ควรประกอบความเชื่อประกอบศีล ประกอบความเลื่อมใส ประกอบความเห็นธรรมไว้เนือง ๆ ด้วยประการดังนี้ นี่เนื้อความของพระบาลี คลี่ความเป็นสยามได้ความเพียงเท่านี้

ต่อจากนี้จะได้อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป ว่าความเชื่อของบุคคลไม่หวั่นไหว ความเชื่อของบุคคลใดไม่หวั่นไหวตั้งมั่นอยู่แล้วในพระ-ตถาคตเจ้า ข้อนี้ความเชื่อ **ยสฺส สทฺธา** แปลว่าความเชื่อ **ยสฺส** ของบุคคลใด **อจลา** ไม่กลับกลอก **สุปติฏฺฐิตา** ตั้งมั่นอยู่แล้ว ๆ เป็นอดีตไป **สุปติฏฺ-ฐิตา** ตั้งอยู่แล้ว ตถาคตในพระตถาคตเจ้านี้ แกะเอาเนื้อความของพระบาลี ถูกถ้วนทุกอักขระ ทุกอักษรไม่คลาดเคลื่อน ว่าความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอก ตั้งอยู่ดีแล้ว ตั้งอยู่แล้ว เอาดีออกเสีย ตั้งอยู่แล้วในพระตถาคตเจ้า หรือตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตเจ้านี้ ให้ดีหนักขึ้นตั้งอยู่แล้วก็เพลาไป ตั้งมั่นแล้ว ความเชื่อของบุคคลใดไม่กลับกลอกตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตเจ้านี่ แน่นหนาดี แปลอย่างนี้แน่นหนาดี เชื่ออย่างไรในพระตถาคตเจ้า ไม่กลับกลอกและตั้งมั่นในพระตถาคตเจ้า จะเป็นคนเช่นไร

อันนี้ไม่ใช่อื่นไกลละ นั่นคือ พระพุทธ ในอรรถกถาธรรมบทปรากฏอยู่ **สุปพุทธกุฏฐินะ** เชื่อในพระพุทธ เชื่อในพระธรรม เชื่อในพระสงฆ์ เชื่อเสียจริง ไม่ได้กลับกลอกละ ไม่ได้ง่อนแง่นคลอนแคลนหละ เรื่องนี้ทราบไปถึงพระอินทร์ พระอินทร์เออเราจะไปทดลองดูทีว่าแกจะเชื่อแค่ไหน มั่นในพระตถาคตเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ เช่นไร พระอินทร์ก็เปลี่ยนแปลงเพศจำแลงแปลงกายทีเดียว เหมือนคนธรรมดาเดินสวนทางกันมา เดินสวนทางก็ได้พูดจากับท่าน สุปพุทธ คนโรคเรื้อนเทียวนะ ขอทานเขานะมาเลี้ยงชีพได้ มีหรือจนนะ ขอทานเขา คนโรคเรื้อน เออท่านสุปพุทธ เขาว่าท่านมั่นคงแน่นอนนัก ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ท่านบัดนี้ก็เป็น

คนไม่สมบูรณ์บริบูรณ์อยู่ ท่านจะพูดได้ไหมว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ เราจะให้สมบัติท่านพอเลี้ยงชีพตลอดชาติ ไม่ต้องทุกข์ยากลำบากต่อไปนะ ท่านสุปพุทธก็ถามว่าท่านนะเป็นใครล่ะ ท่านพระอินทร์แปลงก็บอกว่าเราเป็นพระอินทร์ ไหนเป็นพระอินทร์ลองเหาะขึ้นไปในอากาศดูซิ เปลี่ยนเพศเป็นพระอินทร์ทันทีเหาะไปในอากาศต่อหน้านั่นแหละ เอาจริงกันอย่างนี้ สุปพุทธบอกว่า ถึงท่านเป็นพระอินทร์ อย่าเข้าใกล้เราเลย พระอินทร์พาล ๆ อย่างนี้เราไม่อยากคบค้าสมาคมด้วยแล้ว ไปเสียเถอะอย่าให้เรากลับถ้อยคำว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ ว่าไม่ได้ ว่าได้แต่ว่านั่นพระพุทธเจ้า นั่นพระธรรม นั่นพระสงฆ์ นั่นพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สงฆรัตนะ คลาดเคลื่อนไปไม่ได้ทีเดียว ท่านมั่นคงอย่างนี้ บัดนี้พวกเราที่รู้จักแล้วว่า นั่นพุทธรัตนะ ธรรม-รัตนะ สังฆรัตนะ ยังรู้จักแต่เนมิตกนามว่า **พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ** เท่านั้นไม่แน่นอนหรอกตรงนั้น ถ้าจะให้กลับกล่าวเสียใหม่เถอะว่า นั่นไม่ใช่พระพุทธ นั่นไม่ใช่พระธรรม นั่นไม่ใช่พระสงฆ์ ถ้าไม่รู้จริงรู้แท้ พระพุทธเจ้ารูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พระธรรมรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พระสงฆ์รูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร พอให้กล่าวอย่างนี้เถอะจะให้เงินเลี้ยงชาติหนึ่งก็จะรับเงินเท่านั้น เพราะไม่รู้จักเห็นจริง ผู้มีธรรมกายจะก็เห็นได้ แม้จะให้เงินเลี้ยงชีพตลอดชาติก็เห็นจะไม่รับหละ ว่านั่นไม่ใช่พระพุทธรัตนะ นั่นไม่ใช่ธรรมรัตนะ นั่นไม่ใช่สังฆรัตนะ ไม่ใช่ที่พึ่งของท่านหรอก ผู้ไม่รู้ไม่เห็นก็อาจจะเหลวไหลไปได้ เหลวไหลเช่นนั้นเรียกว่าไม่แน่ **ผู้มีธรรมกายมั่นคงแล้วไม่กลับกลอก ไม่เหลวไหล**เหมือนสุปพุทธทีเดียว แน่นอนหละดังนี้ให้รู้จักหลักดังนี้นะ

มาวัดตัวของเราว่าเชื่อในพระตถาคตเจ้าจริงไหม **ตถาคตเจ้านั่นคือธรรมกาย**นะบาลีได้สำทับไว้ว่า **ธมฺมกาโย อหํ อิติ** เราตถาคตคือธรรม

กาย ๆ นะคือตัวพระตถาคตเจ้าทีเดียว องค์พระตถาคตเจ้าทีเดียว ให้เชื่อมั่นคงลงไปดังนี้ อย่าให้กลับกลอกออกไป ให้แน่นอนทีเดียว **สีล สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ** ศีลอันเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว **ปสํสิตํ** อันเป็นเครื่องใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ศีลอันดีงามเป็นอย่างไร ศีลอะไรที่ดีงาม ศีลห้า ก็ดีงามบริสุทธิ์จริงนะ ศีลแปดก็ดีงามให้บริสุทธิ์จริง ๆ อย่าเอาเท็จเข้ามาแทรกซิ อย่าเอาเศร้าหมองขุ่นมัวเข้ามาแทรกสิ ศีลสิบถ้าดีจริง บริสุทธิ์ตามศีลที่จริง ศีลสองร้อยก็ดีจริงบริสุทธิ์ตามศีลที่จริง ศีลในพระวินัยปิฎกเป็นอปริยนฺตศีล มีมากน้อยเท่าใด ศีลนั้นแหละเป็นศีลดีจริงทั้งนั้น ศีลดีจริงก็จักได้ชื่อว่าเป็นศีลตามปริยัติ ยังหาใช่ศีลตามปฏิบัติไม่ ศีลจริง ๆ นะเป็นศีลอะไร ศีลในทางปริยัติไม่ใช่ศีลทางปฏิบัติ **ศีลในทางปริยัติก็ดีจริงตามปริยัติ ศีลในทางปฏิบัติก็ดีจริงในทางศีลปฏิบัตินะ** ไม่ใช่เป็นปกติธรรมดา กาย วาจา ตลอดถึงใจเป็นอปโพหาริ เป็นเนื้อหนังเดียวกันไปที่เดียวกัน จนกระทั่งถึงเจตนา ใจก็เป็นเนื้อหนังเดียวกันกับศีลทีเดียว นี่เป็น**ศีลตามปริยัติ**

ก็ศีลตามปฏิบัติให้เห็นศีล เห็นศีลทีเดียว ศีลอยู่ที่ไหน ศีลที่เห็นนะต้องทำสมาธิให้เป็นขึ้น ให้เข้าถึงธรรมกาย ทำสมาธิเป็นขึ้นเข้าถึงธรรมกายถึงจะเห็น ศีลตามส่วนศีลโลกีย์ กายมนุษย์ที่เป็นโลกีย์นี่ก็เห็น พอเป็นเข้าแล้วกายมนุษย์ละเอียดเห็นกายทิพย์ก็เห็น กายทิพย์ละเอียดก็เห็น กายรูปพรหมเห็น กายรูปพรหมละเอียดเห็น กายอรูปพรหมเห็น กายอรูปพรหมละเอียดเห็น หากว่าเห็นศีลเป็นโคตรภู แปดกายนะไม่เห็นกายธรรมเห็น กายธรรมละเอียดเห็น นี่ศีลเป็นโคตรภู เห็นเป็นดวงใส ขนาดดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่อยู่ในกลางดวงนั้น เห็นจริง ๆ จัง ๆ ชัด ๆ นั้น **ศีลเห็นนั้น** เรียกว่า **อธิศีล** เมื่อเข้าถึงอธิศีลในกลางดวงอธิศีลนั้นนะมี**ดวงอธิจิต** เมื่อเข้าถึงอธิจิต

ในกลางดวงอธิจิตมีดวงอธิปัญญาเท่ากัน มีศีลสมาธิปัญญาอย่างนี้ มีศีล ๆ อย่างนี้ได้ชื่อว่าศีลเห็น ปรากฏอย่างนี้แหละเอาตัวรอดได้ พ้นจากทุกข์ได้เพราะว่าเป็นศีลเข้าเท่านั้นแล้ว ศีลนั่นแหละเป็นทางมรรคผลทีเดียว พระอริยเจ้าเดินไปตามศีลที่เห็นนั้น ไม่ใช่ไปทางศีลที่รู้แต่ว่าทางเดียวกันนั่นแหละ ศีลที่รู้หยาบกว่า ศีลที่เห็นละเอียดกว่า ล้ำกว่ามาก เมื่อรู้จักหลักอันนี้ละก็นั่นแหละที่เห็นเป็นปรากฏใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้านั้นแหละ

สีลญฺจ ยสฺส กลฺยาณํ ศีลของบุคคลใดดีงาม เป็นที่ใคร่ของพระ-อริยเจ้าเป็นที่พระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ปสํสิตํ สรรเสริญ แล้วนี่ศีลดีงามอย่างนี้เมื่อเชื่อในพระตถาคตเจ้าดังนี้แล้ว ศีลอันดีงามนี้เป็นศีลไม่ใช่ธรรม แต่ว่าท่านจัดเข้าในพวกธรรมด้วยเหมือนกัน อยู่ในหมวดธรรม แต่ว่าเกิดในดวงธรรมนั้น ดวงธรรมนั้นเป็นธรรมจริง ๆ ศีลนะเป็นศีล เป็นทางดำเนินไปของพระอริยเจ้า ในข้อ ๓ ความเลื่อมใสในสงฆ์ สํเคปสาโท ยสฺสฏฺฐิ ความเลื่อมใสในพระสงฆ์มีอยู่แก่บุคคลใด ความเลื่อมใสในพระสงฆ์นั้น เลื่อมใสในพระสงฆ์นั้นเลื่อมใสอย่างไร เหมือนเห็นพระสงฆ์ทุกวันนี้เห็นหมู่มาก ๆ ก็เลื่อมใส กลับอิ่มเอิบ ตื่นเต้น เหมือนมาเลี้ยงพระที่ศาลาการเปรียญพระเณรก็มาก เจ้าของท่านได้เห็นพระสงฆ์มากก็เอิบอิ่มปลาบปลื้มตื่นเต้น ว่าท่านของเรานี้ได้เป็น อายุ ของศาสนามากมายอย่างที่กำลังของเรา ได้สั่งสมอบรมมาต้องรักษาทรัพย์ไว้เป็นประโยชน์แก่ภิกษุสามเณรมากอย่างนี้ เราก็ได้บุญกุศลยิ่งใหญ่ คิดแล้วก็เลื่อมใส อย่างนี้ก็เป็น สํเคปสาโท เหมือนกับเลื่อมใสในสงฆ์ ถ้าการบวชเป็นพระสงฆ์นี้มีอานุภาพล้นพ้น ทำประโยชน์ให้แก่ตัวฝ่ายเดียว ไม่ต้องประกอบกิจการงานด้วยประการทั้งปวง ชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลายที่จะเป็นอยู่คืนหนึ่งวันหนึ่งต้องประกอบกิจการงานส่วนตัวทั้งนั้น ไม่ประกอบกิจการงานส่วนตัวก็ไม่มีอาหารเลี้ยงท้องได้ด้วยกำลังปลีแข้ง ได้ด้วยกำลังอวัยวะของตนทั้งนั้น ส่วนพระสงฆ์ไม่ได้ประกอบกิจการงานในแสวงหาข้าว

ปลาอาหารเลย เล่าเรียนศึกษาคันถธุระ วิปัสนาธุระไปตามหน้าที่ตามการ ได้บริโภคอาหารเป็นอันดี อิ่มหนำสำราญที่ดีงาม ร่างกายก็สดชื่นดี ถ้านึกว่าการเป็นพระสงฆ์ที่ดีจริง เข้าในหมู่สงฆ์นี้ดีจริง **เมื่อเลื่อมใสจริงๆ หนักเข้าก็ละครอบครัวลูกเมียได้**เหมือนพระวิเลี่ยม กปิลวฑฺโฒ พระกปิลวฑฺโฒนั้นก็เลื่อมใสในพระสงฆ์ แกเป็นฝรั่ง ลูกเมียแกก็มี แกทิ้งลูกทิ้งเมียละเพศฝรั่งมาบวชเป็นพระไทยเข้าในหมู่สงฆ์นี้ก็ **สงฺเฆปสาโท** เหมือนกัน แกเลื่อมใสในพระสงฆ์เข้า แกถึงได้มาบวชในพระธรรมวินัยได้สมความปรารถนา พวกพระภิกษุสามเณรมาบวชนี้ก็ **สงฺเฆปสาโท** เหมือนกัน ความเลื่อมใสในพระสงฆ์อุบาสก อุบาสิกาที่มาจำศีลภาวนาฟังเทศน์ฟังธรรมที่นี้ก็ **สงฺเฆปสาโท** เหมือนกัน แต่ว่าเลื่อมใสในสงฆ์อย่างนี้เป็นสงฆ์สมมุตินะ เลื่อมใสในสงฆ์อีกชั้นหนึ่งให้ตรงกันที่เลื่อมใสในพระตถาคตเจ้าให้ตรงกันอย่างนั้น

เชื่อในพระตถาคตเจ้า เชื่อในพระสงฆ์ก็เหมือนกัน พระสงฆ์นะเรียกว่า **สงฺฆรตน** ไม่ใช่สงฆ์สมมุติ **สงฺฆรตน** ทีเดียว **สงฺฆรตน เป็นธรรมกาย** เมื่อถึงธรรมกายแล้ว ธรรมกายนะหน้าตักโตเล็กตามส่วนไม่ถึง ๕ วา หย่อนกว่า ๕ วา นั้นธรรมกายโคตรภู หย่อนกว่า ๕ วา กลางธรรมกายมีดวงธรรมรัตนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่ากับหน้าตักธรรมกายกลมรอบตัว กลางดวงธรรมรัตนะนั้นมีธรรมกายละเอียด ธรรมกายละเอียดก็เหมือนธรรมกายหยาบแบบเดียวกัน ละเอียดกว่า สะอาดกว่า งามกว่า ธรรมกายละเอียดนั่นแหละ เขาเรียกว่า **สงฺฆรตน** ธรรมกายหยาบพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายนั้น เป็นธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดที่อยู่ตรงกลางดวงธรรมรัตนะนั่นแหละเขาเรียกว่า **สงฺฆรตน** นั้น **สงฺฆรตน** นั่นแหละ เป็นตัวยืนของพระสงฆ์ พุทธรัตนะเป็นตัวยืนของ **พุทฺโธ** พุทธรัตนะนั้นรู้ **สจฺจธมฺ** ทั้งสี่เข้า รู้จักทุกข์ เหตุของทุกข์ ความดับทุกข์ เหตุของข้อความดับทุกข์ พอรู้ **สจฺจธมฺ** ทั้งสี่

เข้าโดย **สจฺจญาณ กิจฺจญาณ** กตญาณ ญาน ๓ **กลุ่มนี้** ก็เข้าหลักฐาน พอถูกหลักฐานเข้าก็มีความรู้จักสจฺจธมฺ ทั้งสี่นั้นเองเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นว่า **พุทฺโธ**

ส่วน **ธมฺโม** เล่า ผู้ใดเข้าถึงพระธรรมนั้นแล้ว บุคคลผู้นั้นละทุจริตกายวาจาจิตได้ ไม่ทำความชั่วด้วยกายวาจาใจ ทำแต่ความดีฝ่ายเดียว บังคับให้ทำดีฝ่ายเดียว จึงเป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นว่า **ธมฺโม สงฺฆรตน** นั้นเอง รักษาธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรตนะเข้าไว้ไม่หายไป อยู่ในกลางดวงนั้น รักษาดวงนั้นไว้ ปฏิบัติดวงนั้นไว้ ท่านจึงได้ยืนยันว่า **ธมฺโม สงฺเฆ ปธานิโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ ธรรมกายละเอียดนั้นเอง ทรงเอาดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายองค์หยาบนั้นไว้ไม่ให้หายไปนี้ **ธมฺโม สงเฆ ปธานิโต** พระสงฆ์ทรงไว้ ธรรมกายละเอียดนั้นเองเรียกว่า **สงฺฆรตน** สงฆ์ทีเดียวเป็นเนมิตกนามว่าเป็นสงฆ์ทีเดียว นั้นแหละเลื่อมใสในธรรมกายละเอียดนั้นแหละได้ชื่อว่า **สงฺเฆ ปสาโท** ผู้ใดเลื่อมใสในธรรมกายละเอียดนั้นแล้วละก็ได้ชื่อว่าความเลื่อมใสในสงฆ์ อยู่แก่บุคคลใดบุคคลผู้นั้นเป็นคนเศรษฐีอทริทโทมีปัญญา เพราะไม่ใช่คนจน เชื่อในพระตถาคตเจ้าแล้วละก็ไม่ใช่คนจน ศีลอันดีงามของบุคคลผู้ใดดีงามเป็นที่ใคร่ของพระอริยเจ้า อันพระอริยเจ้าสรรเสริญแล้ว ก็ได้ชื่อว่าเป็นคนไม่จนเหมือนกัน เลื่อมใสในพระสงฆ์ก็เป็นคนไม่จนเหมือนกัน

อุชุภูตญฺจ ทสฺสนํ ความเห็นธรรมหรือความเห็นตรง **อุชุ** แปลว่าตรง **ทสฺสนํ** แปลว่าความเห็น **ยสฺส อุคฺครสฺส** ความเห็นของบุคคลใดอชุภูตัญเป็นธรรมชาติตรง ความเห็นของบุคคลใดตรงเรียกว่า **ความเห็นตรง** นักปราชญ์ราชบัณฑิตย์ ยอมกล่าวว่าบุคคลนั้นไม่จน เป็นคนมั่งมีอีกเหมือนกัน

๔ ข้อด้วยกัน **เชื่อในพระตถาคตเจ้า**อีกอย่างหนึ่ง **ศีลอันดีงาม** ข้อที่ ๒ **เลื่อมใสในพระสงฆ์**ข้อที่ ๓ **เห็นตรง**เป็นข้อที่ ๔ ใน ๔ ข้อนี้แหละมีอยู่ในสันดานของบุคคลใดแล้ว บุคคลผู้นั้นมีทรัพย์สินเงินทองมากมายสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็สู้ บุคคลผู้มีธรรม ๔ ข้อ ผู้มั่นใน ๔ ข้อนี้ไม่ได้ วางตำรา

ทีเดียว อริยธนกถาวาจาเครื่องกล่าวปรารภถึง อริยทรัพย์ว่า มีอริยทรัพย์เดียว ไม่ขัดสนไม่ยากจน เป็นคนมั่งมีทีเดียวนี้ แหละทรัพย์ของพระของเณร พระเณรมีทรัพย์อย่างนี้ก็สบายสดชื่นเอิบอิ่มตื้นเต็ม อุบาสกอุบาสิกามีทรัพย์อย่างนี้ก็เอิบอิ่มปลาบปลื้มตื้นเต็ม จะมีทรัพย์สักเท่าหนึ่งเท่าใดก็สดุ้งหวาดเสียว ยิ่งมีเพชรราคาแสนไว้กับตัวก็สดุ้งหวาดเสียว เห็นคนแปลกหน้าค่าตามาพาสะดุ้งหวาดเสียว กลัวจะมาหยิบเอาเพชรนั้นไปเสีย ถ้าว่าความเชื่อในพระตถาคตเจ้ามีศีลอันดีงาม เลื่อมใสในพระสงฆ์ เห็นตรงอย่างนี้มีในสันดานของบุคคลใดแล้ว จะมาสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็ไม่กลัว ไม่หวาดเสียว ไม่สะดุ้งเลย เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่าของเหล่านี้อยู่กับใจ ธมฺโม นี้ลักไม่ได้ ปล้นไม่ได้ แย่งชิงไม่ได้ เอาไปไม่ได้ เป็นของจริงอยู่อย่างนี้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้แล้วในท้ายต่อไปอีก ในท้ายต่อไปนี้ อโมฆํ ยสฺส ชีวิตํ ความเป็นอยู่ของคนมีธรรมทั้งสี่ประการนี้ไม่เปล่าประโยชน์ ความเป็นอยู่ของเขานั้นไม่เปล่าจากประโยชน์ ได้ประโยชน์ทีเดียว เป็นอยู่วันหนึ่งคืนหนึ่งก็ดีกว่าบุคคลที่ไม่มีธรรมสี่ประการนี้อยู่ร้อยปี ไม่ประเสริฐกระไร คนมีธรรมเป็นอยู่ดังกล่าวมานี้เป็นอยู่วิเศษนัก ไม่เสียทีที่มีชีวิต เป็นในท้ายวาระพระบาลีนี้รับรองว่า ตสฺมา สทฺธญฺจ สีลญฺจ ปสาทํ ธมฺมทสฺสนํ อนุยุญฺเชถ เมธาวี อนุตฺตรํ พุทฺธานสานํ เพราะเหตุนั้นเมื่อบัณฑิตมาระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ ควรประกอบความเชื่อ ประกอบศีล ประกอบความเลื่อมใส ประกอบความเห็นธรรมนั้นไว้เนือง ๆ ประกอบความเชื่อ เชื่ออันนั้นอย่าให้หายไป รักษาเอาไว้ในพระตถาคตเจ้า เอาใจไปจดเข้าไว้อย่าให้เคลื่อนคลาดจดอยู่ตรงนั้นคือ**ธรรมกาย**นั่นอย่าให้เคลื่อนคลาด เพราะนอกจากธรรมกายนี้ไม่มีเราจะรักษาอย่างไร เราจะตรึกอย่างไรมันจึงจะรักษาเอาความเชื่อในพระตถาคตเจ้าไว้ได้ เราก็ชี้แจงให้กายมนุษย์มันฟังซิว่า เจ้า

เป็นอยู่นี่นะ เจ้าเป็นอยู่ด้วยพระตถาคตเจ้านะ ถ้าพระตถาคตเจ้าไม่มีเจ้าเป็นอยู่ไม่ได้ เจ้าต้องตายทันทีทีเดียว พระตถาคตเจ้าทำอย่างไร

ธรรมกายนั้นแหละรักษาชีวิตเจ้าไว้ เป็นอยู่ด้วยอะไร **ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นซิให้เป็นอยู่** ถ้าไม่มีดวงนั้นก็ดับไป ก็ส่วนกายมนุษย์ละเอียดละก็เป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำ ให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดนั่นแหละ ถ้าดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าฟองไข่แดงของไก่ ถ้าไม่มีดวงนั้นแล้วกายมนุษย์ละเอียดก็ดับไป กายมนุษย์ละเอียดดับไป กายทิพย์ดับไปอยู่ไม่ได้ กายทิพย์เล่าเป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ขนาดสามเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายทิพย์ละเอียดเป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด สี่เท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมเป็นอยู่ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ห้าเท่าฟองไข่แดงของไก่ กายรูปพรหมละเอียดเป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด หกเท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายอรูปพรหมเล่าเป็นอยู่ได้ด้วยธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม เจ็ดเท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว กายอรูปพรหมละเอียดเล่าเป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด แปดเท่าฟองไข่แดงของไก่

กายธรรมเล่า กายธรรมก็เป็นอยู่ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัว อยู่กลางองค์ธรรมกาย กายธรรมละเอียดเล่า **กายธรรมละเอียดก็เป็นอยู่**ได้ด้วยดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว โตไปเป็นลำดับดังนี้ เมื่อรู้จักหลักดังนี้ละก็ตลอดไปทุกกาย ทุก ๆ กาย คราวนี้**เมื่อพระพุทธเจ้าเข้านิพพานมากน้อยเท่าใดท่านก็มีธรรมกายอย่างนี้แหละ**ไม่ได้มีอย่างอื่นหรอก **ท่านก็เป็นพระพุทธเจ้าเพราะมีธรรมกาย ท่านไปรักษาชีวิตของมนุษย์เป็นลำดับไป ช่วยกันรักษา รักษาอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นกาย ๆ ตลอดไปหมด ตลอดขึ้นไปนับอสงไขยไม่ถ้วน** พระพุทธเจ้า **นับลำดับพรรษาเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป**

ไม่มีใครรักษาเลย คนอื่นไม่ได้ ไม่ใช่ผู้ปกครอง ต้องผู้ปกครองที่เป็นอยู่ พระพุทธเจ้านะท่านก็เข้านิพพานไปแล้ว เหมือนกับพ่อบ้านแม่บ้านที่ดี บ้านนั้นจะรุ่งเรืองอยู่ได้ก็เพราะอาศัยพ่อบ้านแม่บ้านรู้จักใช้ทรัพย์และเก็บทรัพย์ รู้จักสงวนทรัพย์ไม่ให้เป็นอันตรายไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เฉลียวฉลาดทุกสิ่งทุกประการในการรักษาทรัพย์ ในการควบคุมปกครองบ้านเรือน วัดปากน้ำจะเจริญอยู่ได้ก็เพราะอาศัยสมภาร ถ้าไม่มีสมภารไม่ได้ แตกสลายทีเดียว ถ้าว่าสมภารเซ่อ ๆ ซ่า ๆ วัดนั้นทรุดเสื่อมสลายทีเดียว ถ้าว่าสมภารเทศนาวาการปราชญ์เปรื่องดี วัดนั้นเจริญ นี่สมภารวัดปากน้ำไม่ใช่แต่เทศน์อย่างเดียว สอนธรรมกายก็ได้ ไม่ใช่แต่เท่านั้นหาเงินสร้างโรงเรียนอีกก็ได้ ทำได้ทุกอย่าง นี่มีศักดิ์สิทธิ์หลายประการ

เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ละก็วัดปากน้ำนี่เป็นอยู่ด้วยอะไร เป็นอยู่ด้วยสมภารเป็นตัวสำคัญ สมภารเป็นตัวยืนเท่านั้น ที่แท้ที่จริงก็เป็นด้วยอุบาสก อุบาสิกาช่วยกันกระทำหอมหอรักษาไว้ดูแลเอาใจใส่ บ้านเรือนก็เช่นเดียวกัน พระพุทธเจ้าเมื่อท่านได้ไปนิพพานแล้ว สาวกมีเท่าไร ถึงคราท่านจะปกครองมนุษย์รักษามนุษย์ ท่านก็เอาสาวกของท่านเข้าอยู่ในตัวของท่านหมด ท่านก็ต้องรักษาดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายเป็นลำดับไป ไปรักษาที่สุดโน้น

ที่สุดอยู่ที่ไหนละ ผู้เทศน์ยังเรียนวิชชาไปไม่ถึง ยังไม่ถึงที่สุด ยี่สิบสามปีสี่เดือนเศษแล้ว ยังไม่ถึงที่สุดเลย ขยับไปที ๆ หนึ่งนั้นนับครั้งไม่ถ้วน นับชั้นไม่ถ้วน นับอสงไขยดวงไม่ถ้วน นับอายุกี่ดวงยังไม่ถ้วน ไม่ไปสุดเลย ถ้าสุดเวลาไร ถึงที่สุดของการรักษาแล้วละก็ มนุษย์เลิกแก่ เลิกเจ็บ เลิกตายทีเดียว นี่กำลังพยายามทำไป ทำไปในทางนี้ไม่ใช่ทำไปในทางอื่น พระพุทธเจ้าท่านไปรักษาอยู่ต้นธาตุ ท่านรักษาอยู่เป็นอยู่ เราเป็นอยู่นี้ ถ้าท่านหยุดแก๊กเดียวเท่านั้นมนุษย์ดับทีเดียว หรือไม่ฉะนั้นมารมาตัดระหว่างกายเสียไม่ให้ติดต่อกันเสียเท่านั้นละก็ตายทันที ขาดผู้

รักษาเสียแล้ว เพราะฉะนั้น ที่เรานับถือนั่นไหว้กราบท่านนะจะไหว้กราบทำไม ก็ท่านรักษาชีวิตของเราอยู่ไม่ใช่หรือ ไม่ไหว้อย่างไร ท่านปล่อยเสียมันก็ตายเท่านั้น ก็ท่านมีคุณต่อเราอย่างนี้ ล้ำเลิศประเสริฐอย่างนี้ คนอื่นไม่ใช่เช่นนั้น เราจะมั่งมีอย่างหนึ่งอย่างใดท่านส่งสมบัติมาให้ ยากจนอย่างหนึ่งอย่างใด ท่านส่งสมบัติมาไม่ทัน มารเข้าไปขวางเสีย เมื่อรู้จักหลักเช่นนี้ละก็เราจึงได้ไหว้พระตถาคตเจ้านัก เราจึงได้เชื่อพระตถาคตเจ้านัก เราจึงได้เชื่อพระตถาคตเจ้านับว่าชีวิตของเรา ถ้าเอาใจจดอยู่ที่พระตถาคตเจ้านั้น นี่เรียกว่าเชื่อในพระตถาคตเจ้า

ศีลอันดีงาม ศีลไม่ดีงามได้หรือ ถ้าไม่ดีงามก็กระเทือนถึงพระพุทธเจ้า ถ้าศีลไม่ดีงามธรรมกายก็เศร้าหมองไม่ผ่องใส ถ้าศีลดีงามธรรมกายมันก็สว่างแจ่มใสสะอาดสอ้าน นั่นอุดหนุนกันอย่างนี้

ถ้าว่าเราไม่เลื่อมใสในพระสงฆ์ พระสงฆ์ สังฆรัตนะรักษาดวงธรรมรัตนะที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ไม่ให้หายไป ให้เจริญขึ้น ไม่เลื่อมใสได้หรือเลื่อมใส เหมือนกับอะไร เหมือนกับพ่อบ้านแม่บ้าน งานการดีจริง พ่อบ้านแม่บ้านเบาอกเบาใจทุกสิ่งทุกอย่าง พ่อบ้านจะปกครองให้รุ่งเรืองก็เพราะอาศัยคนงานที่ดีนั่นแหละ สังฆรัตนะ พระสงฆ์นี่ก็การงานดีนัก รักษาดวงธรรมรัตนะรักษาพุทธรัตนะให้สะอาดดีงามทีเดียว ไม่เลื่อมใสได้หรือของดีวิเศษอย่างนั้นนี่สามข้อ

ความเห็นตรงละ เห็นตรงนั่นเป็นอย่างไร เห็นธรรมรัตนะ เห็นธรรมรัตนะ เห็นธรรมนะเห็นถูกเห็นตรงนั่นแหละ ถ้าไม่ถูกไม่ตรงต่อพระนิพพานละก็มันจะถูกหลักฐานของกายรักษาอายุของเราได้อย่างไร ถูกตรงต่อมรรคผลนิพพาน ถูกตรงต่อทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เป็นอยู่ต่อการรักษา เป็นอยู่ต่อการรุ่งโรจน์โชตนาการต่อไป ตรงอย่างนี้ไม่คลาดเคลื่อน ตรงต่อแบบแผนอย่างนี้ อย่างนี้ความ

เห็นตรง เขาจึงได้ควรประกอบไว้เนือง ๆ ทีเดียว เผลอไม่ได้ **ความเห็นตรงอันนี้ ก็เป็นที่รุ่งโรจน์โชตนาการของตัวเองทั้งตลอดสาย** เมื่อรู้หลักอันนี้ เข้าใจอย่างนี้ละก็ นี่แหละได้ชื่อว่าระลึกถึงศาสนาของพระตถาคตเจ้า **สรํ พุทธานสาสนํ** ระลึกถึงศาสนาของพระตถาคตเจ้า ศาสนาของพระตถาคตเจ้าสอนอย่างไร นี่แหละสอนให้รู้จักหลักอย่างนี้แหละ

นี่แหละเป็นหลักฐานของพระศาสนาแท้ๆ ของพระตถาคตเจ้าหละ ไม่ได้สอนอย่างอื่น สอนให้เห็นธรรมกายเท่านั้น ให้เดินทางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะเป็นลำดับไป ให้เข้าถึงกายมนุษย์ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เข้าถึงกายทิพย์กายทิพย์ละเอียด กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด กายธรรม กายธรรมละเอียด กายโสดา กายโสดาละเอียด กายสกิทาคา กายสกิทาคาละเอียด กายอนาคา กายอนาคาละเอียด กายอรหัต อรหัตละเอียด ตามสายอย่างนี้เรียกว่า ศาสนะแปลว่าคำสอนของพระศาสดาหละ รู้จักหลักอันนี้แล้วก็พึงปฏิบัติให้มีให้เป็นขึ้นแล้ว ก็ให้มั่นอยู่ในสันดาน สำเร็จสุขพิเศษไพศาลในปัจจุบันนี้และต่อไปในภายหน้า

เท่าที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัทยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมา ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุเต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เทศเรื่อง ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ ฯ

วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุํ ตถาคโต
เตสญฺจ โย นิโรโธ จ เอวํวาที มหาสมโณ
อวิชฺชาทีหิ สมฺภูตา รูปญฺจ เวทนา ตถา
อโถ สญฺญา จ สงฺขารา วิญฺญาณญฺจาติปญฺจิเม
อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺฌนฺติ เอวํ หุตฺวา อภาวโต
เอวํ ธมฺมา อนิจฺจาถ ตาวกาลิกตาทิโต
เอตฺตกานมฺปิ ปาฐานํ อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ
ปฏิปชฺเชถ เมธาวี อโมฆํ ชีวิตํ ยถาติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา เริ่มต้นแต่ความย่อย่น ธรรมเทศนาของพระบรมศาสดา พระองค์ได้รับสั่งด้วยพระองค์เอง ว่า ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ ไม่มีเหตุแล้วธรรมก็เกิดไม่ได้ นั้นเป็นข้อใหญ่ใจความทางพระพุทธศาสนา ผู้มีปัญญาจะพึงได้สดับในบัดนี้ ตามวารพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น ว่า เย ธมฺมา เหตุปฺปภวา เตสํ เหตุํ ตถา-คโต เตสญฺจโย นิโรโธ จ เอวํ วาที มหาสมโณ ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าทรงตรัสเหตุของธรรมเหล่านั้นและความดับเหตุของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณเจ้าทรงตรัสอย่างนี้

นี่เนื้อความของพระบาลีแห่งพุทธภาษิต คลี่ความเป็นสยามภาษาอรรถาธิบายว่า คำว่าเหตุนั้นในสังคหะแสดงไว้ ฝ่ายชั่วมีสาม ฝ่ายดีมีสาม ดังพระบาลีว่า โลภเหตุ โทษเหตุ โมหเหตุ อโลภเหตุ อโทสเหตุ อโมหเหตุ มีเหตุสามดังนี้ เพราะท่านแสดงหลักไว้ตามวารพระบาลีที่ยกขึ้น

ไว้ น่ะท่านแสดงหลัก ยกเบญจขันธ์ทั้ง ๕ มีอวิชชาเป็นปัจจัย วางหลักไว้ดังนี้ **อวิชฺช ทีหิ สมฺภูตา รูปญฺจเวทนา ตถา อโถ สญฺญา จ เวทนา วิญฺญาณญฺจาติ ปญฺจิเม** เบญจขันธ์ทั้ง ๕ เหล่านี้คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เกิดพร้อมแต่ปัจจัยทั้งหลายมี **อวิชชา** เป็นต้น เกิดอย่างไร เกิดแต่เหตุ เกิดพร้อมแต่ปัจจัยทั้งหายมีอวิชชาเป็นต้นดังในวาระพระบาลีที่ท่านวางเนติแบบแผนไว้ว่า **อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร อวิชฺชา ปจฺจยา สงฺขารา** ดังนั้นเป็นต้น อวิชชาความรู้ไม่จริง มันก็กระวนกระวายนิ่งอยู่ไม่ได้ ความรนหาความรู้จริงนั้นแหละมันก็เกิดเป็นสังขารขึ้น รู้ดีรู้ชั่ว รู้ไม่ดีไม่ชั่วเข้าไปว่าอวิชฺชา-ปจฺจย สงฺขารา อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร **สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณความรู้** เมื่อมีความรู้ขึ้นแล้ว **วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป** มันก็ไปยึดเอานามรูปเข้า **นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ** มีนามรูปแล้วก็มีอายตนะเข้าประกอบ **อาย-ตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ** เมื่อมีอายตนะเข้าแล้วก็รับผัสสะ **ผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา** ความอยากได้ดิ้นรน กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา **ตัณหา** มีขึ้นแล้ว **เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน** ความยึดถือ **อุปาทาน** มีขึ้นแล้ว **เป็นปัจจัยให้เกิดภพ** ก็ยึดถือภพต่อไปตามภพ รูปภพ อรูปภพ **ภพ เป็นปัจจัยให้เกิดชาติ** เมื่อได้ภพแล้วก็เกิดเป็นมนุษย์ก็ดี เป็นสัตว์ดิรัจฉานก็ดี สี่กำเนิด เกิดด้วยอัณฑชะ เกิดจากสังเสทชะ อุปปาติกะ เกิดด้วยชลัมภุชะ สังเสทชะเหงื่อไคล อัณฑชะเกิดเป็นฟองไข่ ชลัมภุชะเกิดด้วยน้ำพวกมนุษย์ อุปปาติกะลอยขึ้นบังเกิดอย่างพวกเทวดา สัตว์นรก นี่อุปปาติกะ นี่ที่เกิดขึ้นได้เช่นนี้ ก็เพราะอวิชชานั่นเอง ไม่ใช่อื่น ถ้าอวิชชาไม่มีแล้วเกิดไม่ได้ **อวิชชาน่ะ เป็นเหตุด้วย แล้วเป็นปัจจัยด้วย** นี่เราท่านทั้งหลายเป็นหญิงเป็นชายเป็นคฤหัสถ์-บรรพชิต เกิดมาได้อย่างนี้

ความเกิดอันนี้แหละเกิดแต่เหตุ ไม่ได้เกิดแต่อื่น ไม่ว่าสิ่งอันใดทั้งสิ้นต้องมีเหตุเป็นแดนเกิดทั้งนั้น ถ้าไม่มีเหตุเกิดไม่ได้ นี่พระองค์ทรงรับรองไว้ตามวารพระบาลีในเบื้องต้นนั้น

เมื่อเป็นเหตุเกิดขึ้นเช่นนี้ท่านวางหลักไว้อีก ว่า **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺ-ชนฺติ** มีดับ มีเกิดดับ เกิดดับนี่เป็นตัวสำคัญ ไม่ใช่เกิดฝ่ายเดียว มีเกิดแล้วมีดับด้วย ความดับนั้นอวิชชาไม่ดับสังขารก็ดับไม่ได้ สังขารไม่ดับวิญญาณก็ดับไม่ได้ วิญญาณไม่ดับ นามรูปก็ดับไม่ได้ นามรูปไม่ดับ อายตนะก็ดับไม่ได้ อายตนไม่ดับ ผัสสะก็ดับไม่ได้ ผัสสะไม่ดับ เวทนาก็ดับไม่ได้ เวทนาไม่ดับ ตัณหาก็ดับไม่ได้เหมือนกัน ตัณหาไม่ดับ อุปาทานก็ดับไม่ได้ อุปาทานไม่ดับ ภพก็ดับไม่ได้ ภพไม่ดับ ชาตก็ดับไม่ได้ ชาตเป็นตัวสำคัญไม่หมดชาตหมดภพ นี่เขาต้องดับกันอย่างนี้ เมื่อดับก็ดับเป็นลำดับไปอย่างนี้ได้วางตำราไว้ว่า อวิชฺชายเตฺว อเสสวิราคนิโรโธ สงฺขารนิโรธา สังขารดับวิญญาณดับกันเรื่อยไป จนกระทั่งถึงชาตโน่นดับกันหมด ท่านจึงได้ยกบาลีว่า อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺชนฺติ ย่อมเกิดย่อมดับดังนี้ **อุปฺปชฺชนฺติ นิรุชฺชนฺติ** เกิดดับ หมดทั้งสากลโลก เกิดดับเรื่องนี้พระบัญจวัคคีย์รับว่าได้ฟังพระปฐม-เทศนาธรรมจักกัปปวัตตนสูตรของพระบรมศาสดารับรองทีเดียวตามวารพระ-บาลีว่า **อายสฺมโต อญฺญาโกณฺฑญฺญสฺส วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุ อุทปาทิ ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ นิโรธธมฺมนฺติ ว่า วิรชํ วีตมลํ ธมฺมจกฺขุํ** ความเห็นธรรม ธมฺมจกฺขุํ ความเห็นอันปราศจากธุลีมลทิน ได้เกิดขึ้นแล้วแก่ผู้มีอายุชื่อว่า อัญญาโกณ-ฑัญญะ เห็นอะไร เห็นเกิดดับนั่นเอง **ยงฺกิญฺจิ สมุทยธมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดเสมอดับไปเสมอ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดามีความดับไปเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้นดับไป **สพฺพนฺตํ นิโรธธมฺมํ** ดับไป ถ้าย่นลงไปแล้วก็มีเกิดดับ นี่ตรงกับ **อุปฺปชฺชนฺติ**

นิรุชฺฌนฺติ เกิดดับอยู่อย่างนี้ เมื่อเกิดดับดังนี้แล้ว **เอวํ หุตฺวา อภาวโต เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ ตาวกาลิกตาทิโต** เมื่อเป็นอย่างนี้ ความเกิดและดับ ความดับ **หุตฺวา อภาวโต เอเต ธมฺมา อนิจฺจาถ** รูปธรรมนามธรรมเหล่านั้น ไม่เที่ยง เพราะความเกิดขึ้นแล้ว เพราะความมีแล้วหามีไม่ รูปธรรม นามธรรมเหล่านั้นไม่เที่ยง เพราะความมีแล้วหามีไม่ เพราะความเป็นเหมือนดังของขอยืม เหมือนเราท่านทั้งหลายบัดนี้มีเกิดมีดับเรื่อยไป รูปธรรมนามธรรมที่ได้มานี้มีแล้วหามีไม่ เพราะความเป็นดับดังของขอยืมเหมือนกันทุกคน ต้องขอยืมทั้งนั้น ผู้เทศน์นี่ก็ต้องคืนให้เขา เรา ๆ ทุกคนก็ต้องคืนทั้งนั้น ขอยืมเขามาใช้ ไม่ใช่ของตัวเลย ความเป็นจริงเป็นอย่างนี้

เมื่อรู้ความของมันเป็นอย่างนี้แล้ว ท่านจึงได้รับสั่งในคาถาเป็นลำดับไปว่า **สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ **เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** นี่เป็นหนทางหมดจดวิเศษ **ให้ปัญญาจดลงตรงนี้น่ะว่า สังขารเราทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง** ถ้าจริงไม่เที่ยงอยู่แล้วละก็ยึดด้วยความไม่เที่ยงนั้นไว้ อย่าให้หายไป ตรึกไว้เรื่อยสังขารทั้งปวงน่ะ ถ้ามันอยากจะโลดโผนละก็สังขารของตัว ปุญญาภิสังขาร สังขารที่เป็นปุญอปุญญาภิสังขาร สังขารที่เป็นบาป อเนญชาภิสังขาร สังขารที่ไม่หวั่นไหว **กายสังขาร** ลมหายใจเข้าออกปรนปรือกายให้เป็นอยู่ **วจีสังขาร** ความตรึกตรองที่จะพูด **จิตสังขาร** ความรู้สึกอยู่ในใจ เป็นจิตตสังขาร สังขารทั้งหลายเหล่านี้ไม่เที่ยง ไม่เที่ยงจริง ๆ แล้วเอาจดอยู่ที่ความไม่เที่ยง ตัวก็เป็นสังขารดุจเดียวกัน แบบเดียวกันหมดปรากฏหมดทั้งสากลโลก ล้วนแต่อาศัยสังขารทั้งนั้น **เห็นจริงเช่นนี้แล้ว ก็จะเหนื่อยหน่ายในทุกข์ทีเดียว** พอ

เหนื่อยหน่ายในทุกข์ ก็รักษาความเหนื่อยหน่ายนั้นไว้ไม่ให้หายไป ช่องนั้นแหละ **ทางนั้นแหละหมดจดวิเศษ** ระงับความทุกข์ได้แท้ ๆ

แล้วคาถาตามลำดับไปรับรองว่า **ปุนปฺปุนํ ปีฬิตตฺตา อุปฺปาเทนวเยน จ เต ทุกขาว อนิจฺจา เย อตถสนฺตตฺตาทิโต** สังขตธรรมทั้งหลายเหล่าใดไม่เที่ยง เมื่อเห็นว่าไม่เที่ยงแล้ว **สังขารธรรมทั้งหลายเหล่านั้นเป็นทุกข์แท้** เพราะความที่ไม่เป็นไปตามอำนาจใครเลย อันความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปมีเบียดเบียนอยู่ร่ำไป และเป็นสภาพเร่าร้อนเป็นต้น ไม่เยือกเย็นเป็นสภาพที่เร่าร้อน พระคาคาหลังรับสมอ้างอีกว่า **สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่า สังขารเป็นทุกข์ เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์** นี่เป็นวิสุทธิมรรค **หนทางหมดจดวิเศษ** นี่ให้เห็นว่าสังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ อ้ายสิ่งที่ไม่เที่ยงนั้นแหละเป็นทุกข์แท้ ๆ ไม่ใช่เป็นสุข ถ้าว่าเป็นสุขแล้วมันก็ต้องเที่ยง นี่มันไม่เป็นสุข มันจึงไม่เที่ยง เมื่อมันไม่เที่ยงแล้วมันเป็นสุขได้อย่างไร มันก็เป็นทุกข์เท่านั้น

เมื่อรู้จักชัดเช่นนี้แล้ว **วเส อวตฺตนา เยว อตฺตวิปกฺข ภาวโต สุญฺญตสฺสา วิกตฺตา จ เต อนตฺตาติ ญายเร** สังขารธรรมทั้งหลายเหล่านั้น **บัณฑิตรู้ว่าไม่ใช่ตัว ว่า เป็นอนัตตา** เพราะความเป็นสภาพไม่เป็นไปตามอำนาจเลย และเป็นปฏิปักษ์แก่ตัวเสียด้วย **อตฺตวิปกฺขภาวโต** เพราะเป็นปฏิปักษ์แก่ตน **สุญฺญตสฺสา วิกตฺตา จ** เป็นสภาพว่างเปล่าหมดทั้งสากลโลก **เราก็ว่างเปล่า เขาว่างเปล่า** ว่างเปล่าหมดทั้งนั้น เอาอะไรมิได้ หาอะไรมิได้เลย โบร่ำโบราณต้นตระกูลเป็นอย่างไรหายไปหมดว่างเปล่าไปหมด หาแต่คนเดียวก็ไม่ได้ ว่างเปล่าอย่างนี้ไม่มีเจ้าของ เอ้าใครล่ะมาเป็นเจ้าของเบญจขันธ์ คนไหนเล่าเป็นเจ้าของเบญจขันธ์ ด้วยกันทั้งนั้นเป็นเจ้าของไม่ได้เลย ของตัวก็ต้องทิ้ง เอาไปไหนไม่ได้ ทิ้งทั้งนั้น ยืนยันว่า

เหมือนของขอยืมเขาใช้ทั้งนั้น แล้วก็ต้องส่งคืนทั้งนั้น เอาไม่ได้เอาอะไรไม่ได้ทั้งนั้น เมื่อรู้จักหลักจริงดังนี้ให้ตรึกไว้ในใจ ท่านจึงได้ยืนยันเป็นตำรับตำราไว้ว่า **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ**

เมื่อก็พูดถึงขันธ์นะ พูดถึงสังขาร นี่มาพูดถึงธรรมเสียแล้ว **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา** เมื่อใดบุคคลเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว เอ้ามาเรื่องธรรมเสียแล้ว เมื่อก็พูดสังขารอยู่ ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์นี้เป็นมรรคาวิสุทธิ์ หรือวิสุทธิมรรค หนทางหมดจดวิเศษ

นี่ธรรมละ ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัวหละ **สพเพ ธมมา อนตตาติ** ธรรมทั้งปวงมิใช่ตัว นี่มันอื่นจากสังขารไป มันสังขารคนละอย่าง สังขารอันหนึ่ง ธรรมอันหนึ่ง ไม่ใช่อันเดียวกัน ธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว ธรรมที่ทำให้เป็นตัวน่ะ ที่จะเป็นมนุษย์นี่ก็ต้องอาศัยมนุษย์ธรรม ที่จะเป็นกายมนุษย์ละเอียดนี่ก็อาศัยมนุษย์ธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ธรรมที่เป็นกายทิพย์อาศัยทิพย์ธรรม เป็นกายทิพย์ละเอียดอาศัยทิพย์ธรรม ที่เป็นกายรูปพรหมก็อาศัยพรหมธรรม ที่เป็นกายรูปพรหมละเอียดก็อาศัยธรรมละเอียด ธรรมที่ทำให้เป็นพรหม ที่เป็นอรูปพรหมก็อาศัยธรรมของอรูปพรหม คืออรูปฌานถึงละเอียดก็เช่นเดียวกัน ธรรมน่ะเป็นอย่างไร สังขารเป็นอย่างไร ต่างกันหรือ ต่างกันไม่เหมือนกัน คนละอันเขาเรียกว่าสังขารธรรมอย่างไรล่ะ นั่นอนุโลม ความจริงคือธรรมน่ะไม่ใช่ตัว ธรรมน่ะไม่ใช่ตัว เราจะค้นเข้าไปเท่าไรในตัวเรานี่แน่ะ ค้นเท่าไร ๆ ก็ไปพบดวงธรรม

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่อยู่กลางกายมนุษย์ ใสนักทีเดียว ธรรมดวงนั้นแหละเราได้มาด้วยกายวาจาใจบริสุทธิ์ ถ้าว่าไม่บริสุทธิ์แล้วไม่ได้ธรรมดวงนั้น ธรรมดวงนั้นเราเรียกว่าธรรมแท้

ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์กายมนุษย์ละเอียดก็ได้แบบเดียวกัน บริสุทธิ์ของมนุษย์ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละเอียด ดวงโตขึ้นไปกว่าธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เท่าตัว

ธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมโตกว่าอีกเท่าหนึ่ง

รูปพรหมละเอียดก็โตขึ้นไปอีกเท่าหนึ่ง อย่างเดียวกัน เป็นดวงใสอย่างเดียวกัน

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม โตขึ้นไปอีก ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่

ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดโตขึ้นไปอีก ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่

นั่นดวงนั้นเป็นธรรมพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ที่ได้สำเร็จ ท่านเดินในกลางดวงธรรมนี้ทั้งนั้น เดินด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัศนะในกลางดวงธรรมนี้ทั้งนั้น ไม่เดินในกลางดวงธรรมนี้สำเร็จไม่ได้ ไปถึงกายเป็นลำดับไปไม่ได้ ดวงธรรมนี้เป็นธรรมสำคัญ ท่านจึงได้ยืนยันว่า ธรรมทั้งหลายเหล่านี้ไม่ใช่ตัว แต่ธรรมถึงไม่ใช่ตัวก็ธรรมนั่นแหละทำให้เป็นตัว ตัวอยู่อาศัยธรรมนั้นแหละ ตัวก็ต้องอาศัยดวงธรรมนั้นแหละจึงจะมาเกิดได้ ถ้าไม่อาศัยดวงธรรมนั้นมาเกิดไม่ได้ กายมนุษย์ดวงธรรมนั้นได้บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ตลอดถึงใจ เป็นอัพโภหาริกไปด้วย บริสุทธิ์ด้วยกายวาจาใจได้ธรรมดวงนั้น ธรรมที่ทำให้เป็นเทวดาทั้งหยาบทั้งละเอียด ต้องเติมทาน ศีล สุตตะ จาคะ ปัญญา ไปในความบริสุทธิ์กายวาจาใจอีก มันก็ได้ธรรมที่ทำให้เป็นกายเทวดาเป็นลำดับไป ทั้งหยาบทั้งละเอียดธรรมที่ทำให้เป็นพรหมล่ะได้ด้วยรูปฌานทั้ง ๔ ได้สำเร็จรูปฌานแล้วให้สำเร็จธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ธรรมเป็นอรูปพรหมเล่าทั้งหยาบทั้งละเอียด ก็ได้ด้วยอรูปฌาน อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน นั่นแหละสำหรับเติมลงไป ในธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูป-

ในธรรม ที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมอีก จึงจะได้ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมขึ้นทั้งหยาบทั้งละเอียดดังนี้

นี่แหละว่าธรรมทั้งหลายมิใช่ตัว ไม่ใช่ตัวจริง ๆ ตัวอยู่ที่ไหนล่ะ เออ ธรรมทั้งหลายนี่ไม่ใช่ตัว แล้วตัวไปอยู่ที่ไหนล่ะ ตัวก็ง่าย ๆ กายมนุษย์นี่แหละเป็นตัว กายมนุษย์ละเอียดก็เป็นตัว แต่เป็นตัวผ่นออกไป กายทิพย์ก็เป็นตัว กายทิพย์ละเอียด ที่กายทิพย์นอนผ่นออกไปก็เป็นตัว กายรูปพรหมก็เป็นตัว กายรูปพรหมละเอียดก็เป็นตัว กายอรูปพรหมก็เป็นตัว **แต่ว่าตัวสมมุติ ไม่ใช่ตัววิมุตติ** ตัวสมมุติกันขึ้น เป็นตัวเข้าถึงกายธรรม กายธรรมก็เป็นตัว เข้าถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียดก็เป็นตัวอีกนั่นแหละ เป็นชั้น ๆ ขึ้นไป นั่นเข้าถึงกายธรรม กายธรรมละเอียดก็เอาตัวที่เป็นโครตภู **เข้าถึงกายธรรมพระโสดา พระโสดาละเอียด นั่นเป็นตัวแท้ ๆ** ตัวเป็นอริยเรียกว่า **อริยบุคคล** พระองค์ทรงรับรองแค่กายธรรมโคตรภูนี่ ภควโต สาวกสงฺโฆ พระสาวกของพระตถาคตของพระภูมีพระภาค กายธรรมที่เป็นโสดา โสดาละเอียด สกิทคา สกิทาละเอียด อนาคา อนาคาละเอียด อรหัต อรหัตละเอียด ทั้งมรรคทั้งผล นั่นเรียกว่า อริยบุคคล ๘ จำพวกนั้นเรียกว่า อริยบุคคล

นี่แหละ ภควโต สาวกสงฺโฆ สาวกของเราตถาคตท่านปรากฏในโลกแล้วท่านทั้งแสวงหาพวกนี้ ถ้าได้แล้วก็ต้องจัดเป็นพวกของท่านทีเดียว ถ้ายังไม่ถึงกระนั้นท่านลดลงมา ถ้าบุคคลผู้ใดได้ถึงกายธรรม กายธรรมละเอียดนั้นก็ ภควโต สาวกสงฺโฆ เหมือนกัน เรียกว่าพระพุทธชินสาวก ไม่ใช่อริยสาวก เป็นพระพุทธชินสาวก หรือปุถุชนลดลงตามส่วนลงมา ตามนั้น ประพฤติดี ถูกต้องร่องรอยที่จะเข้าถึงธรรมกาย ธรรมกายละเอียดขึ้นไป ไม่ได้เคลื่อนเลยทีเดียว ทางนั้นไม่คลาดเคลื่อน ท่านก็อนุโลมเข้าเป็นพุทธชินสาวกด้วยเหมือนกัน หรือจะผลักเสียเลยไม่ได้ ถ้าผลักเสียเลยละก็ที่จะเป็นโคตรภู

ธรรมกายละเอียดก็ไม่มีเหมือนกัน อาศัยความบริสุทธิ์ของพวกเราที่เป็นคฤหัสถ์บรรพชิต บริสุทธิ์จริง ๆ นั่นเป็นปุถุชนสาวกของพระบรมศาสดา นี่เป็นตำรับตำรา

บัดนี้ เราจะเป็นพระสาวกของพระศาสดาบ้างก็ต้องขาดจากใจนะ พิรุธจากกาย พิรุธจากวาจา ไม่ให้มีทีเดียว ให้บริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจจริง ๆ ด้วยใจของตน จะค้นลงไปสักเท่าไร ตัวเองจะค้นตัวเองลงไปเท่าไร หาความผิดทางกายวาจาใจไม่ได้ คนอื่นพิจารณาด้วยปัญญาสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็หาความผิดทางกายวาจาไม่ได้ หรือท่านมีปริสวิชชา รู้วารจิตของบุคคลผู้อื่นให้พินิจพิจารณาค้นความพิรุธทางกายวาจาใจ ของบุคคลผู้บริสุทธิ์เช่นนั้นไม่ได้ นั่นเรียกว่า ปุถุชนสาวก **ถ้าว่าเข้าธรรมกายแล้วเป็นโคตรภูทีเดียว ไม่ใช่ปุถุชนไม่ใช่อริย ที่จะถึงอริยต้องอาศัยโคตรภู แต่ว่ายังกลับเป็นปุถุชนได้** ยังกลับเป็นโลกีย์ชนได้ จึงได้ชื่อว่าโคตรภูระหว่างปุถุชนกับพระอริยต่อกัน ถ้าเข้าถึงโคตรภูแล้ว ที่จะเป็นโสดาก็เป็นไป ที่จะกลับมาเป็นปุถุชนก็กลับกลาย ที่จะเป็นโสดาก็ถึงนั้นก่อนจึงจะเป็นไปได้

เมื่อรู้จักหลักอันนี้นี่แหละท่านจึงได้วางบาลีว่า ผู้ใดเห็นตามปัญญาว่าธรรมทั้งหลายไม่ใช่ตัว เหมือนธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัว เมื่อนั้นย่อมเหนื่อยหน่ายในทุกข์ ไม่ใช่ตัวแล้วจะไปเพลินอะไรกับมันเล่า ? มันของยืมเขามาหลอก ๆ ลวง ๆ อยู่อย่างนี้ เพลินไม่สนุก ปล่อยมัน อ้ายปที่ล่อยไม่ได้ก็เข้าใจว่าตัวเป็นของตัว จงปล่อยมัน เมื่อปล่อยแล้วนั่นแหละหนทางหมดจดวิเศษ หนทางบริสุทธิ์ทีเดียว นั้นเป็นหนทางบริสุทธิ์แท้ ๆ **วิสุทฺธิ สพฺพเกลเสหิ วิสุทฺธิ อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ ปฏิปชฺเชถ** เมื่อหมดจดจากกิเลสทั้งหลายได้แล้ว **วิสุทฺธิ สพฺพเกลเสหิ โหติ ทุกฺเข นิพฺพุติ เจตโส โหติ สาสนติ นิพพานมีติมุจจเร** ความหมดจดความปลอดจากกิเลสทั้งหลาย

แล้ว ย่อมดับจากทุกข์ทั้งหลายเสียได้ **ทุกข์เหล่านั้นดับไปแล้ว จิตก็สงบ** หลุดไปจากทุกข์ทั้งหมด **นิพพานมิติ วุจฺจเร** นักปราชญ์กล่าวว่าเป็นความดับคือนิพพาน แต่ว่าความสงบนี้เป็นต้นของมรรคผลนิพพานทีเดียว ถ้าเข้าความหยุดความสงบไม่ได้บรรลุมรรคผลไม่ได้ **ความหยุดความสงบเป็นเบื้องต้นมรรคผลนิพพานทีเดียว จะไปนิพพานได้ต้องไปทางนี้ มีทางเดียว** ทางสงบอันเดียวกันนี้แหละ ท่านจึงได้ยืนยันต่อไปว่า **นตฺถิ สนฺติ ปรํ สุขํ** สุขอื่นนอกจากหยุดจากนิ่งไม่มี หยุดนิ่งกันให้หมดทั้งสากลโลก ไม่เอาธุระ นั่นเป็นทางบริสุทธิ์ นั่นเป็นทางไปสู่มรรคผลนิพพานแท้ ๆ รู้แน่เช่นนี้แล้ว ย่อสั้นลงไปท่านจึงได้ยืนยันว่า เย จ โข สมฺมทกฺขาเต ธมฺเม ธมฺมานุวตฺติโน เต ชะนา ปรเมสฺสนฺติ มจฺ-จุ-เธยฺ-ยํ สุทุตฺตรํ กณฺหํ ธมฺมํ วิปฺปหาย สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺฑิโต ก็ชนเหล่าใดประพฤติตามธรรมในธรรมที่พระตถาคตเจ้ากล่าวแล้ว ชนทั้งหลายเหล่านั้นจักถึงฝั่งคือนิพพาน อันเป็นที่ตั้งอันล่วงเสียวัฏฏะ อันเป็นที่ตั้งของมัจจุ ฝั่งที่ล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งของมัจจุสุดจะข้ามได้ คือ **นิพพาน** นั่นเอง ชนทั้งหลายเหล่านั้นจักถึงซึ่งฝั่งอันล่วงเสียซึ่งวัฏฏะอันเป็นที่ตั้งแห่งมัจจุ สุทุตฺตรํ แสนยากที่จะข้ามได้ ในสากลโลกที่จะข้ามไปถึงฝั่งนิพพานน่ะแสนยาก ไม่ใช่เป็นของง่ายเลย

พระพุทธเจ้าท่านสร้างบารมี ๔ อสงขัย แสนกัลป์ ๘ อสงขัย แสนกัลป์ ๑๖ อสงขัยแสนกัลป์ จึงจะข้ามวัฏฏสงสารได้ ถ้าคนข้ามได้บ้างก็แสนยากที่ข้ามได้ ท่านจึงได้วางตำราไว้เป็นเนติแบบแผนไปเป็นลำดับ ๆ ไปว่า **สทฺธาย จ สีเลน จ ยา ปวตฺตติ ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภย สาตาทิสี ลภตี อุปฺปาติกา อาทิยติ สารมิเทว อตฺตโน** แต่ว่าในท้ายพระคาถา บัณฑิตผู้มีปัญญาละธรรมดำเสีย ไม่ประพฤติเลยทีเดียว ยังธรรมขาวให้เจริญขึ้นขาดเด็ดลงไป เหมือนภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา พอ

บวชเป็นพระเป็นเณร ขาดจากใจความชั่วไม่ทำเลย ถ้าว่าชีวิตตายเป็นตายกัน ชีวิตจะดับดับไป ทำความดีร่ำไป นี่พวกละธรรมดำประพฤติธรรมขาวแท้ ๆ

อุบาสกอุบาสิกาล่ะเมื่อจะเป็นอุบาสกอุบาสิกาดี ๆ แท้ ๆ น่ะ พอเริ่มเป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ขาดจากใจ ความชั่วกายวาจาใจละเด็ดขาด ไม่ทำชีวิตดับ ๆ ไป เอาความบริสุทธิ์ใส่ลงไป เอาความบริสุทธิ์ใส่ได้ไปสวรรค์ ไม่ต้องทุกข์กับใคร แน่นอนใจทีเดียว นี้อย่างชนิดนี้ละธรรมดำเสียยังธรรมขาวให้เจริญขึ้น

นี่พระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมีเป็นสองชาติดังนี้ ละธรรมดำจริง ๆ เจริญธรรมขาวจริง ๆ ไม่ยักเยื้องแปรผันไป เมื่อเป็นเช่นนี้ ตามวาระพระบาลีว่า คาถาข้างหลังรับรองไว้ **สทฺธาย สีเลน จ ยา ปวฑฺฒติ ปญฺญาย จาเคน สุเตน จูภยํ สาตาสาตาทิสีสี ลภตี อุปฺปาติกา อาทิยติ สารมิเทว อตฺตโน** หญิงชายต้องแปลเป็นเอาเสส หญิงชายเหล่าใดเจริญด้วยศรัทธา ความเชื่อมั่นในขันธสันดาน ละชั่วขาดแล้ว ไม่กลับกลอกแล้ว เหลือแต่ดีแล้วฝ่ายเดียวแล้วเจริญด้วยศีล เจริญด้วยสุตตะ นี่ก็เป็นฝ่ายดี เจริญด้วยจาคะ เจริญด้วยปัญญา หญิงชายเหล่าใดที่เจริญในทางจิตด้วยศีล ด้วยจาคะ ด้วยสุตตะ ด้วยปัญญาแล้ว สาตาวิสีสี ลภตี อุปฺปาติกา หญิงชายเช่นนั้น ชื่อว่า ประพฤติเป็นปกติ หญิงชายเหล่านั้น ชื่อว่าประพฤติเป็นระเบียบเรียบร้อยดี มั่นในพระรัตนตรัยแท้ มั่นในพระรัตนตรัย **อาทิยติ สารมิเทว อตฺตโน** ได้ชื่อว่า ยึดแก่นสารของตนไว้ได้

ตรงนี้หลักต้องจำไว้ ยึดไว้ให้มั่นเชียว ไม่ให้คลาดเคลื่อนได้ **ชีรนฺติ เวยา ชนฺตฺถา สุจิติ วา อโถ สรีรมฺปิ สรํ อุปฺโปติ ปปญฺจธมฺโม สครํ อุเปติ ปุญฺญานิ กยิราถ สุขาวหานิ** ราชรถอันงดงามย่อมถึงซึ่งความเสื่อมทรามไป แม้สรีรร่างของเราท่านทั้งหลายนี้ละ สรีระร่างกายก็ย่อมเข้าถึงความทรุดโทรมไม่ยักเยื้องแปรผันไปข้างไหน ทรุดโทรมหมดเหมือนกันหมดเป็นลำดับ ๆ ไป ย่อมเข้าถึงซึ่งความทรุดโทรม ธรรมของสัตตบุรุษย่อมหา

เข้าถึงซึ่งความทรุดโทรมไม่ ดำรงคงที่อยู่ดังกล่าวมาแล้วนั้นเป็นธรรมของสัตตบุรุษ ไม่ถึงซึ่งความทรุดโทรม ไม่สลาย ไม่เสียหาย ไม่เข้าถึงซึ่งความทรุดโทรม

เมื่อรู้ชัดเช่นนี้ควรกระทำเกิดซึ่งบุญ **ปุญฺญานิ กยิราถ** ควรกระทำเกิดซึ่งบุญทั้งหลาย **สุขาวหานิ** อันนำความสุขมาให้ เมื่อทำบุญทั้งหลายแล้ว นำความสุขมาให้ **อจฺเจนฺติ กาลา** กาลย่อมผ่านไป **ตรยนฺติ รตฺติโย** ราตรีก็ย่อมล่วงไป วันก็ผ่านไป **วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ** กาลผ่านไปราตรีย่อมล่วงไป ชั้นของวัยย่อมละลำดับไป ชั้นของวัยเป็นไฉน เด็กเล็ก ๆ ละลำดับเด็กเรื่อยมาเป็นคนโต ๆ เป็นลำดับมา หนุ่มสาวละเป็นลำดับมา แก่เฒ่าละเป็นลำดับมาอีกหน่อยก็หมด ละลำดับอย่างนี้มาเรื่อย เหมือนอย่างกาลเวลาล่วงไปไม่กลับมา กาลเวลานะ อดีตกาลปีที่ล่วงไปแล้ว ปัจจุบันกาลปีที่เป็นปัจจุบันนี้ อนาคตกาลปีที่จะมีมาข้างหน้าผ่านไปหมด นี่แหละกาลผ่านไปวันเวลา วันนี้ผ่านไปบ้างแล้ว ผ่านไปแล้วเป็นอดีตที่กำลังปรากฏพึ่งเทศน์อยู่นี้เป็นปัจจุบัน วันที่จะมีมาข้างหน้าเป็นอนาคต นั่นแหละเรียกว่ากาลเวลาผ่านไป ๆ ราตรีล่วงไปวันหนึ่งคืนหนึ่งผ่านไป ไม่ถอยกลับมาเลย ชั้นของวัยเด็กเล็ก ๆ เป็นหนุ่มสาว เป็นแก่เป็นเฒ่าก็ละลำดับเรื่อยไป ไม่ได้หยุดอยู่เลยสักนิด ไม่รอใครเลย เอ็งจะรออย่างไรก็ตามเถิด ข้าไม่รอเจ้า ความจริงเป็นอย่างนี้ก็ต้องละลำดับไป **เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน** ผู้มีปัญญาเห็นเหตุนั้นเป็นภัยในความตายทีเดียวไอ้กาลเวลาผ่านไป ราตรีล่วงไปชั้นของวัยละลำดับไป นั้นเป็นภัยในความตายเทียวนะ ตัวตายทีเดียวไม่ใช่ตัวอื่นละเมื่อรู้ชัดเช่นนี้ เมื่อรู้ชัดจริงลงไปเช่นนี้แล้ว อย่ามุ่งอื่น มุ่งแต่บำเพ็ญการกุศลไป ที่จะนำความสุขมาให้แท้ ๆ ไม่ต้องไปสงสัย **เอตตกานมฺปิ ปาฐานํ อตฺถํ อญฺญาย สาธุกํ ปฏิปชฺเชถ เมธาวี อโมฆํ ชีวิตํ ยถาปิ** ผู้มีปัญญาได้รู้เนื้อความของบาลีแม้เพียงเท่านี้ก็ดีแล้ว **สาธุกํ** ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

ผู้มีปัญญารู้ความของบาลีเพียงเท่านี้ก็ดีแล้วพึงปฏิบัติชีวิตของตนไม่ให้ไร้ประโยชน์ พึงปฏิบัติตามเป็นอยู่ของตนในวันหนึ่ง ๆ ให้มีประโยชน์อยู่ร่ำไป ไม่ให้ไร้ประโยชน์ ถ้าปล่อยความเป็นอยู่ของตนให้ไร้ประโยชน์ละก็เป็นลูกศิษย์พระยามาร เป็นบ่าวของพระยามาร ไม่ใช่เป็นลูกศิษย์พระบ่าวพระ เป็นลูกพระยามาร เป็นบ่าวพระยามาร พึงปฏิบัติชีวิตของตน **อโมฆํ** ไม่ให้ไร้ประโยชน์ไม่ให้เปล่าประโยชน์ จากประโยชน์ทีเดียว ให้มีประโยชน์อยู่เสมอในความบริสุทธิ์ ในธรรมที่ขาวอยู่เสมอไป ไม่ให้คลาดเคลื่อน นี่พระองค์ได้เตือนเราท่านทั้งหลายแม้เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปแล้วตั้งนาน ก็ยังเตือนเราท่านทั้งหลายอยู่ชัด ๆ อย่างนี้ เราพึงปฏิบัติตามเถิดสมกับพบพระบรมศาสดา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมาตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมมิกถาเพียงแค่เท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เรื่อง การแสดงศีล (สีลุทฺเทส)

วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สีลปริภาวิโต สมาธิมหปฺผโล โหติ มหานิสํโส

สมาธิ ปริภาวิตา ปญฺญามหปฺผลา โหติ มหานิสํสา

ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ

เสยฺยถีทํ กามาสวา ภวาสวา อวิชฺชาสวา ตตฺถ อปฺปมาเทน

สมฺมา เทตพฺพนฺติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมาภาพจักได้แสดงในสีลุทเทส แสดงเรื่อง ศีลเป็นเหตุ มีสมาธิเป็นอานิสงส์ สมาธิเป็นต้นเหตุ มีปัญญาเป็นอานิสงส์ ปัญญาเป็นต้นเหตุ อบรมจิตให้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ในข้อนั้นท่านทั้งหลายพึงกระทำโดยความไม่ประมาทเถิดประเสริฐนักที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา สมเด็จพระบรมศาสดาทรงวางตำรับตำราไว้ เป็นแบบแผนแน่นหนา ทรงตรัสเทศนาโปรดเวไนยสรรพสัตว์อยู่ ๔๕ พรรษาเมื่อรวบรวมธรรมวินัยไตรปิฎกของพระบรมศาสดาแล้ว ก็คงเป็น ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก เรื่องนี้พระเถรานุเถระ มีพระมหาอริยะกัสสปเป็นประธาน ได้สังคายนาร้อยกรองทรงพระธรรมวินัยเป็นหลักฐานเรียกว่าพระวินัย พระสูตร พระปรมัตถ์

พระวินัยจัดเป็นศีล ศีลมากนัก เป็นอัปปริยันตปริสุทธิศีล ศีลของพระภิกษุไม่มีที่สุดทีเดียว ศีลของอุบาสกอุบาสิกา มี ๕ มี ๘ มี ๑๐ ตามหน้าที่ สามเณรมี ๑๐

ส่วนพระสูตรก็ตรัสเทสนามากอีกเหมือนกันเรียกว่า สุตตันตปิฎก

ยกเป็นสุตตันตปิฎกนั้น ถึง ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ถ้าจะสรุปเข้าแล้ว ถ้าจะสรุปรวบรวมเข้าก็เป็นสมาธิ สมาธิจัดเป็นภูมิไปมาก มีมากอีกเหมือนกันแต่ว่า ว่าสั้น ๆ แล้วก็สมาธิ

พระปรมัตถปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ถ้าย่นลงเป็นสั้น ๆ แล้วก็คือปัญญา ปัญญาก็แยกออกมากอีกเหมือนกัน

เพราะฉะนั้น ศีล สมาธิ ปัญญานี่แหละ เป็นหลักเป็นประธานของพระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติควรศึกษาเสียให้รู้ศีลชัด รู้ศีลแล้วให้รู้จักสมาธิชัดให้รู้จักปัญญาเสียให้ชัด บัดนี้จักแสดงให้จำไว้เป็นข้อปฏิบัติตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้เป็นนิเขปกถา ว่า **สีลปริภาวิโต** ศีลเจริญขึ้นแล้ว **สมาธิมหปฺผโล** มีสมาธิเป็นอานิสงส์ **สมาธิปริภาวิตา** สมาธิเจริญขึ้นแล้ว **ปัญญามหปฺผลา โหติ มหานิสํสา** มีปัญญาเป็นผลอนิสงส์ **ปัญญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมุจฺจติ** ปัญญาเมื่อเจริญขึ้นแล้ว อบรมจิตให้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย **เสยฺยถีทํ** อย่างไรเล่านี้ คือ กามาสวะ อาสวะทั้งหลายนั้นคือ กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ เป็นอาสวะ ๓ อาสวะมี ๔ ในระหว่างอวิชชาสวะนั้น หน้าอวิชชาสวะ มีทิฏฐาสวะอีก อาสวะมี ๔ แต่ท่านจัดไว้ในที่นี้ มี ๓ **ตตฺถ อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพํ** ท่านทั้งหลายในข้อนั้น ไม่ควรประมาท **อปฺปมาเทน สมฺปาเทตฺพํ** คือยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด ประเสริฐนัก นี้เนื้อความของพระบาลี คลี่เป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อจากนี้จะอรรถาธิบายเป็นลำดับไปว่าศีลน่ะ **สีลปริภาวิโต** ศีลเจริญขึ้นแล้วเป็นไฉน เจริญนั้นคืองอกขึ้นเจริญขึ้นแล้ว ศีลถ้าว่าปริยายหยาบ ๆ ก็คือ ศีล 5 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ประพฤติผิดในกาม พูดปด เสพสุรา ศีล 8 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักฉ้อ ล่วงสัทธรรมประเวณี พูดปด เสพสุรา บริโภคอาหารในเวลาวิกาล ฟ้อนรำขับร้องดีดสีตีเป่าต่าง ๆ ทัดทรงประดับ

ประดาร่างกาย เสียบดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้ให้เกิดยั่วยวนใจต่าง ๆ เหล่านี้ นั่งนอนอาสนะอันสูงใหญ่ ไม่สมควร นี่เป็นศีล ๘ **ศีล** ๑๐ เติม หยิบเงินและทองรับเงินและทองไว้ นี่เป็นศีล ๑๐ นี่โดยปริยาย หากว่าขั้นเข้าถึงภายในถึงเจตนา ที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า **เจตนาสีลํ ภิกฺขเว** ดูกรภิกษุทั้งหลายเจตนาเป็นศีล เจตนาความคิดอ่านทางใจ คิดดีคิดชั่ว คิดไม่ดีไม่ชั่วเรียกว่าเจตนาศีล ที่จะบริสุทธิ์ได้ก็เพราะอาศัยเจตนา เจตนามีภายในก่อนจึงรักษาศีลได้ ศีลแล้วแต่เจตนา เจตนาเป็นศีล ศีลความคิดอ่านทางใจ คำว่า **ใจ** นั้นคืออะไร **เห็นอย่างหนึ่ง จำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง** เป็นจุดเดียวกันเขาเรียกว่าใจ เห็นอย่างหนึ่ง จำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง รู้อย่างหนึ่ง รวมเข้าเป็นจุดเดียว เรียกว่าใจ ใจนั่นแหละ ที่เกิดของใจนั้นอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ที่ตั้งอยู่กลางใจมนุษย์นี้ สะดือทะลุหลัง ขึงด้ายกลุ่มเส้นตึง ขวาทะลุซ้าย ขึงด้ายกลุ่มเส้นตึง กลางสะดือเชียวนะ เจาะให้ทะลุตรงกัน ไม่ให้ค่อนล่างค่อนบนละ ไม่ให้ค่อนหน้าค่อนปลายนะ ขวาก็เจาะขวาทะลุซ้าย ไม่ค่อนหน้าค่อนปลายนะ ตรงดิ่งเชียว เอาด้ายร้อยเข้า เส้นหนึ่งข้างหน้าข้างหลังร้อยเข้าเส้นขึงตึง ตรงกลางเส้นด้ายจดกันตรงนั้นเรียกว่ากลางกั๊ก กลางกั๊กนั้นแหละถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ถูกกลางดวงธรรมพอดีเชียว **กลางกั๊กนั่นแหละเป็นที่เกิดที่ดับ** ถ้ามนุษย์มาเกิดต้องเกิดตรงนั้น เวลาตายก็ต้องไปหยุดตรงนั้น หยุดกลางกั๊กนั่นแหละเป็นที่เกิดที่ดับ ถ้ามนุษย์มาเกิดต้องเกิดตรงนั้น เวลาตายก็ต้องไปหยุดตรงนั้น หยุดกลางกั๊กนั้นจนตาย **เวลาหลับ ใจก็ต้องไปหยุดตรงนั้นจึงหลับ** หลับตรงไหนก็ตื่นตรงนั้น เกิดตรงไหนก็ตายตรงนั้น ให้รู้จักที่เกิดที่ตาย ให้รู้จักที่หลับที่ตื่น เกิดดับหลับตื่น ๆ ให้รู้จักหลักอย่างนี้

นี่แหละรู้จักอย่างนี้ก็จะรู้จักศีล จะรู้จักศีลจริง ๆ **ศีลภายในไม่ใช่ศีลข้างนอก ศีลโดยทางปฏิบัติ ไม่ใช่ศีลโดยทางปริยัติ**

เมื่อใจไปหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นให้ถูกส่วนเข้า พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ผุดขึ้นมา ใจก็ไปติดอยู่กลาง **ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** ที่ดวงใสนั้น **ดวงใสนั้นแหละ** เรียกว่า **เอกายนมรรค** ก็เรียก **เป็นหนทางไปชั้นเอก** ไม่มีทางไปอื่นดีกว่านั้นอีกต่อไป เรียกว่า เอกายนมรรค อีกนัยหนึ่งท่านเรียกว่า **ปฐมมรรค หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพาน** ผู้ที่จะไปสู่มรรคผลนิพ-พานก็ไปกลางดวงนั้น ไปหยุดอยู่กลางดวงนั้น นี่หนทางเบื้องต้นมรรคผลนิพพาน อีกนัยหนึ่งท่านเรียกว่า **ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน** ธัมมานุปัสสนานะแปลว่า ดำเนินไปตามทางของพระอริยเจ้าพระอรหันต์เหมือนกันทุกองค์ทั้งอดีต ปัจจุบัน อนาคต ยืนยันเหมือนกันหมดไปทางเดียวกัน ใจหยุดอยู่กลางดวงนั้น พอหยุดอยู่กลางดวงนั้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละกลางดวงนั้นเองจะเห็น**ดวงศีล** ดวงเท่ากันนั่น ดวงศีลเห็นเข้าแล้ว เมื่อดวงศีลแล้วก็ได้การหละ ถูกทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์หละ ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ ใสบริสุทธิ์สนิทดุจกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า ใสเทียว นั่นไปเห็นนั่นนะ ถ้าเห็นเข้าเท่านั้น ใจก็ติดอยู่กลางดวงศีลนั้น กลางดวงศีลนั้นหยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละ หยุดในหยุดหนักเข้า ๆ เมื่อถึงดวงศีลแล้ว ดวงศีลเป็นเหตุจะเข้าถึงดวงสมาธิเท่ากันๆ แบบเดียวกันดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน นั่นเรียกว่า**ดวงสมาธิ** หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นเหมือนกัน พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละเข้าถึง **ดวงปัญญา** ดวงเท่า ๆ กัน เท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เหมือนกัน แต่ว่าตามตำราพระพุทธ-ศาสนามีเบื้องต้น ถ้ามีดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เบื้องปลายของดวงศีล สมาธิ ปัญญา มีดวงวิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ มีหนทางเบื้องต้นเบื้องปลาย

อีก หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญานั่นแหละ ถูกส่วนเข้าเห็น**ดวงวิมุติ** ดวงเท่ากัน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตินั่นแหละถูกส่วนเข้า เห็น**ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ** ดวงวิมุตติญาณทัสสนะนั่น หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็ไปเห็น**กายมนุษย์ละเอียด** ที่นอนฝันออกไป เอ๊! นี่แปลกจริงไอ้กายนี้เราไม่เคยเห็นเลย เวลาฝัน เลิกจากฝันมันมัวๆ ไม่รู้อยู่ที่ไหน พอเข้ามาในทางกลางศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะเข้า เอ๊! เจ้ากายมนุษย์ละเอียดนี่อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง ดวงเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ อ้ายกายมนุษย์ละเอียดอยู่ในนั้นเอง ถ้าว่ากายใหญ่ประมาณ ๘ ศอก กายนั้นกายละเอียดนั่นแหละ ประมาณ ๘ ศอก แต่ว่าลดส่วนเข้ามาเท่ากับกายมนุษย์ นี่ก็ไอ้กายที่นอนฝันออกไป เรามันก็เท่าๆ ตัวเรานี่แหละ หญิงก็เท่าๆ กัน ชายก็เท่าๆ กัน แต่ว่าตามส่วนของมันสูง ๘ ศอก กายละเอียดนั้น นั่นไปเห็นกายละเอียดเข้าแล้ว อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง ที่เข้าถึงกายละเอียด

ทำไมจึงเข้ามาถึงเล่า เดินถูกทางเข้า ปฏิบัติถูกต้องร่องรอยทางพระพุทธศาสนาเข้าก็ไปเห็นกายมนุษย์ละเอียด เอาละเห็นกายมนุษย์ละเอียดแล้วก็สนุกหละเรา เออข้าไม่เคยเห็นเลย เจ้าเป็นคนเจ้าหน้าที่ฝัน ลองฝันให้ดูสักเรื่องซิ เอาเรื่องเชียงใหม่กันเชียวนา กระพริบตาเดียว เอาดอยสุเทพมาเล่าให้ฟังแล้ว ไปเชียงใหม่มาแล้ว กระพริบตาเดียว นั่นแน่ฝันเร็วขนาดนั้นแน่ะ เอ้า! ฝันในเรื่องภาคใต้ นครศรีธรรมราช กระพริบตาเดียว ไปเอาเรื่องนครศรีธรรมราชมาให้ฟังแล้ว เรื่องพระเจดีย์ใหญ่ เอ้า! ฝันไปจังหวัดนครพนมซิ กระพริบตาเดียวเอาเรื่องพระธาตุพนมมาเล่าให้ฟังแล้วฝันได้อย่างนี้ นั่งเฉยอยู่นั่นแหละ เอ้า! ฝันถึงเรื่องเมืองเพชรเข้าซิ กระพริบตาเดียวเอาเรื่องเขาวังมาเล่าให้ฟังแล้ว พระเจ้าแผ่นดินแกอยากเป็นเทวดาทั้งเป็นมนุษย์นี่ จะพาพระมเหสีของแกขึ้นไปโน้นบนยอดเขาวังโน้นไปตั้งวังอยู่

โน้น อยู่บนยอดเขาโน้น แกนึกว่าแกเป็นเทวดาแล้วทีเดียว ได้รับความสุขนั่นเอาเรื่องเขาวังมาเล่าให้ฟังแล้ว นี่กายทิพย์ฝัน ๆ ได้อย่างนี้ ฝันได้ทั้งที่กำลังตื่น ๆ หนาไม่ต้องหลับหนา ฝันได้จริงจังอย่างนี้

อย่างขนาดวัดปากน้ำเขาฝันได้ ๑๕๐ กว่าคน ทั้งภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา เขาฝันได้ นี่เพราะเหตุอะไรเขาจึงฝันได้อย่างนี้ **ศีลปริภาวิโต** เขาทำศีลให้เป็นขึ้น **สมาธิมหปฺผโล** เขาทำสมาธิให้เป็นขึ้น **ปญฺญาปริภาวิตา** เขาทำปัญญาให้เป็นขึ้นแล้วเข้าถึงวิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป เขาทำได้อย่างนี้เป็นอย่างนี้จริง ๆ ในทางปฏิบัติไม่ใช่ลวงไม่ใช่หลอกเล่น เป็นอย่างนี้จริง ถ้าพวกปฏิบัติไม่เป็นอย่างนี้ ร่องรอยพระพุทธศาสนารู้จักได้ยากจริง ไม่ใช่ของง่ายเลย จะไม่เห็นศีล สมาธิปัญญาเลยทีเดียว จะไม่เห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญาเลยทีเดียว

ดวงศีลนั้นตัววินัยปิฎกแท้ ๆ กลั่นจากวินัยปิฎกมากน้อยเท่าไรมารวมเป็นดวงศีลดวงเดียว ส่วนสมาธินั้นกลั่นมาจากสุตตันปิฎกมากน้อยเท่าใดมารวมอยู่ในสมาธิดวงเดียว ตัวปัญญานั้นปรมัตถปิฎกมากน้อยเท่าใด ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ สรุปเข้าในดวงปัญญานั้นดวงเดียว ในดวงนั้นทั้งนั้น อยู่ในนั้น ก็อยู่ในกลางดวงธรรมกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ เดินในนั้นหนา เดินในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ใช่เดินเลอะ ๆ เทอะ ๆ เหลว ๆ ไหล ๆ เดินในทางไปเกิดมาเกิดของมนุษย์ทีเดียว ไม่ใช่เดินทางอื่น เลอะเทอะไป เมื่อรู้จักหลักเข้าใจเสียอย่างนี้ชัดแล้วก็ต่อไป อีกสักเท่าไรชั้นก็เดินอย่างเดียวกันอย่างนี้

เดี๋ยวจะแสดงลึกลงไปกว่านี้นะ ตั้งใจฟังเอาแค่นี้ก่อน นี่ตามศีล สมาธิปัญญา แล้วก็เติมธัมมานุปัสสนาในเบื้องต้น และเบื้องปลาย ดวงวิมุติวิมุตติญาณทัสสนะ ตำราเขามีอย่างนั้นจริง ๆ คำในปัญญากนิบาต อังคุตตรนิกาย สุตตนิบาตปิฎก ยกข้อสำคัญขึ้นแสดงว่าธรรมะของพระพุทธเจ้ามี ๕

ประการ มี ๕ นั้น คืออะไร คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณ-ทัสสนะ

ตามตำราท่านวางไว้ว่า ทสหังเคหิ สมันนาคโต อรหา วิมุจฺจตีติ ผู้ใดมาตามพร้อมแล้วด้วยองค์ ๑๐ ผู้นั้นเป็นพระอรหันต์ องค์นั้นคืออะไร **สัมมาทิฏฐิ ๑ สัมมาสังกัปโป ๒ สัมมาวาจา ๓ สัมมากัมมันโต ๔ สัมมาวายาโม ๕ สัมมาอาชีโว ๖ สัมมาสติ ๗ สัมมาสมาธิ ๘** มี ๘ แล้ว **สัมมาญาณ ๙ สัมมาวิมุติ ๑๐** แล้วมีองค์ ๑๐ อย่างนี้

องค์ ๘ นั้นย่นลงเป็นองค์ ๓ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป นี่ย่นเข้าเป็น **ปัญญา** สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว ย่นลงเป็น **ศีล** สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ย่นลงเป็น **สมาธิ** รวมเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา ๓ ถ้าได้ ๓ แล้วเติม **สัมมาญาณ ๔ สัมมาวิมุตติ** เป็น ๕

นี่แหละผู้ใดมาตามพร้อมด้วยธรรมมะ ๕ ประการ นี้แล้วผู้นั้นจะพบหลักฐานของพระพุทธศาสนาอย่างแน่ นี่อาศัยดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ได้เห็นดวงศีล ดวงสมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ หลักนี้เป็นสำคัญนักต้องเข้าถึงหลักนี้ให้ได้ หญิงก็ดี ชายก็ดี คฤหัสถ์ บรรพชิตไม่ว่าถ้าเข้าถึงหลักนี้ไม่ได้จะถึงพระพุทธศาสนา จะบวชเป็นพระเป็นเณร เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็อย่างนั้นแหละ ไม่มีรสมีชาติอะไร จะไว้ใจยังไม่ได้ ๆ แน่นอน ถ้าเพลี่ยงพล้ำแล้วจะพาลไปถึงอื่นร่ำไป แต่เพียงว่าต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นแหละถึงไหว้แล้วเอาเข้าแล้ว ถึงเขาใหญ่ ๆ ศักดิ์สิทธิ์ถึงไหว้แล้ว เอาเข้าแล้วไหว้ภูเขาให้อีกแล้ว ไหว้ต้นไม้ไหว้ภูเขา ไปถึงไอ้ป่าใหญ่ ๆ เข้าดงใหญ่ ๆ เข้า มีพวกผีดุผีร้ายหนัก พอไปเข้าก็ไหว้ก็บูชากัน เอาเข้าแล้วไปไหว้ไปบูชากันอีกแล้ว นั่นเลอะแล้ว ถือพุทธศาสนาถือธรรมรัตนะสังฆรัตนะถือศีล สมาธิ ปัญญา ไม่แน่นแล้วหละ เลอะเลือนเหลวไหล เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็เพราะเหตุไรจึงเป็นเช่นนั้นล่ะ เข้าร่องรอยพุทธศาสนาไม่ถูก จับหลักพุทธ-

ศาสนาไม่ได้ตัวจริงของพระพุทธศาสนา วางไม่ถูก ไม่ต้องอะไรเดี๋ยวจะแสดงให้ฟังว่ามันลึกซึ้งอย่างนี้ ทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่เป็นของผิวเผิน ผู้เทศน์นี้เองบวชด้วยเรียนด้วยเป็นครูสอนด้วย ๑๒ พรรษาโน้นแน่ะ จึงจะรู้จักพระพุทธศาสนาชัด ว่าอ้อ ! พระพุทธศาสนานี่เป็นอย่างนี้เอง คือพระพุทธ-รัตนะ ธัมรัตนะ สังฆรัตนะนี้เอง ที่จะเข้าถึงพุทธรัตนะ ธัมรัตนะ น่ะไม่ใช่เป็นของง่าย เข้าไปถึงยากนักลำบากนัก ต้องเข้าไปอย่างนี้แหละ

พอเข้าไปถึง **กายมนุษย์ละเอียด** ละก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึงกาย **กายทิพย์**ทีเดียว

ใจทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์แบบเดียวกัน เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึง**กายทิพย์ละเอียด**

ใจกายทิพย์ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึง**กายรูปพรหม**

ในกายที่ห้า ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึง**กายรูปพรหมละเอียด**

ใจกายรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลาง ดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ถูกส่วนเข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสะ แบบเดียวกันเข้าถึง**กายอรูปพรหม**

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำเป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ แบบเดียวกันเข้าถึง **กายอรูปพรหมละเอียด**

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียดอีก พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ เข้าถึง**กายธรรม** พอเข้าถึงกายธรรมเท่านั้นแหละ รูปของพระพุทธปฏิมากร เกตุดอกบัวตูมใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า งดงามนัก จะปั้นทำให้เหมือนที่เขาปั้นไว้ในโบสถ์ในวิหารการเปรียญนี่ก็เพราะธรรมกายนี่แหละ รูปธรรมกายรูป**พุทธรัตนะ**นี่แหละ

ใจของพุทธรัตนะหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ ใหญ่วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย หน้าตักกว้างแต่ไหน ๆ ๓ วา ๔ วา อย่างไรก็เท่ากัน วัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย กลมรอบตัวอยู่กลางกาย กลางองค์พุทธรัตนะนั้น ใจพุทธรัตนะหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพุทธรัตนะ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากันกับดวงพุทธรัตนะนั้น เข้าถึงดวงศีลก็เท่ากัน ถึงดวงสมาธิก็เท่ากัน ดวงปัญญาก็เท่ากัน ดวงวิมุติก็เท่ากัน ดวงวิมุตติญาณทัสสนะก็เท่ากัน กลมรอบตัวเท่ากัน ๖ ดวงด้วยกัน เข้าถึง**กายธรรมละเอียด**หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้าหนักเข้า นั้นเรียกว่า **ธรรมกายละเอียด** พุทธรัตนะตอนต้นเรียกว่าเป็นพุทธรัตนะ เป็นพุทธเจ้า **ธรรมรัตนะ**ดวงใสวัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตัก ดวงธรรมกายนั้นเรียกว่า**ธรรมรัตนะ**เรียกว่า**ธรรมเจ้า**ทีเดียว เฉพาะกายละเอียดอยู่ในดวงธรรมรัตนะนั้นเรียกว่า**พระสงฆเจ้า**

คำว่า **พุทฺโธ**เป็นเนมิตตกนามเกิดขึ้นจากพุทธรัตนะ คำว่า**ธมฺโม**

เป็นเนมิตตกนามเกิดขึ้นจากธรรมรัตนะ คำว่า **สงฺโฆ** นั้นเป็นเนมิตตกนามเกิดขึ้นจากสังฆรัตนะ เป็นตัวยืน ให้เห็นของจริงเข้า **เห็นความเกิด เหตุให้เกิด ความดับ เหตุให้ดับ** เข้าจริงเห็นจริงเข้า เป็นเนมิตตกนามเกิดขึ้นกับพุทธรัตนะว่า พุทโธ ธัมรัตนะนั้นเอง

ธัมรัตนะ ดวงนั้นแหละเมื่อสัตว์เข้าไปถึงแล้วทรงผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถึงได้เป็นเนมิตตกนามเกิดขึ้นว่าพุทโธ เกิดขึ้นว่าธมฺโม แล้วทรงจัดผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว

สังฆรัตนะ รักษาธัมรัตนะนั้นไว้ไม่หายไป ให้อยู่ในดวงธัมรัตนะนั้น ปฏิบัติในดวงธัมรัตนะนั้นไม่ให้ศูนย์หายไป ธัมรัตนะนั้นเป็นบ้านเป็นเรือนให้อยู่ที่เดียว อยู่ของสังฆรัตนะที่เดียวทิ้งไม่ได้ ห่างไม่ได้ มีที่อยู่เมื่อรักษาธัมรัตนะไว้ได้เช่นนั้น จึงได้เกิดเป็นเนมิตตกนามยืนยันว่าสงฺโฆ แปลตามภาษาบาลีว่า **ธมฺโม สงฺเฆน ปริภาวิโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้ คือสังฆรัตนะนั้นแหละทรงรักษาไว้เป็นเนมิตตกนามว่า สงฺโฆ

พุทฺโธ ธมฺโม สงฺโฆ นี่แหละเป็นตัวจริงหละ แต่ว่าเป็นตัวจริงนี้ยังไม่ถึงอริยบุคคล เป็น**โคตรภู**บุคคล พ้นจากปุถุชนไป เข้าถึงความเป็นโครตภูบุคคล ถ้าว่ายังไม่ขาดจากโคตรภูบุคคล ยังไม่เข้าถึงอริยภูมิ ยังเป็นโคตรภูสาวกอยู่ หรือยังเป็นปุถุชนสาวกอยู่ นี้สาวกของพระพุทธเจ้ามีขีดแค่นี้ ถ้าเข้าถึง พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะดังนี้แล้วก็ว่า **ภควโต สาวกสงฺโฆ** เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาค แต่ว่าชั้นสาวกชั้นเป็นโคตรภูนี้ ได้ชื่อว่าเป็นปุถุชนสาวก ไม่ใช่อริยสาวก

ทีนี้จะเข้าถึงอริยสาวกต่อไป โคตรภูนั้นเองธรรมกาย ธรรมกายละเอียด พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะนั้นแหละ ปฏิบัติถูกส่วนเข้าใจธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด ถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ

วิมุตติญาณทัสสนะ วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วาเท่ากับดวงธัมรัตนะ ธรรมกายละเอียดเท่า ๆ กัน เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วากลมรอบตัว ก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถึงดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะเข้าถึง**ธรรมกายพระโสดา** หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม

ใจธรรมกายพระโสดาหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระโสดา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งตรงกลางนั่น ก็ถึง**ธรรมกายพระโสดาละเอียด** ธรรมกายพระโสดา ธรรมกายพระโสดาละเอียดอย่างเดียวกัน นั่นเป็นพระโสดาแล้ว พอเป็นพระโสดาเท่านั้นแหละ เป็นอริยทีเดียว **อริโย สงฺฆิโก** ทีเดียว เป็น**พระอริยบุคคล** นี่แหละเป็นพระอริยบุคคลในสาวกพระพุทธ-ศาสนา

ใจธรรมกายพระโสดาละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงศีล ดวงสมาธิ ดวงปัญญา ดวงวิมุติ ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งตรงกลางนั่น ก็ถึง **ธรรมกายพระสกิทาคา** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป **นี่ธรรมกายพระสกิทาคา**

ดำเนินไปในแบบเดิมอีกก็จะถึง **ธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด ธรรมกายพระอนาคา ธรรมกายพระอนาคาละเอียด ธรรมกายพระ-อนาคา ธรรมกายพระอนาคาละเอียด ธรรมกายพระอรหัต ธรรม-กายพระอรหัตละเอียด**

นี่ต่อจากธรรมกายโคตรภูขึ้นมาอีก ๔ คู่ รวมเป็นพระอริยบุคคล ๘ พระองค์ นี่ยกเป็นวาระพระบาลีว่า **อฏฺฐปุริสปุคฺคลา** จัดเป็นปุริสบุคคล ๘

จัดเป็นบุคคล ๘ หรือจัดเป็น ๔ คู่ คือ **พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล พระสกิทาคามิมรรค พระสกิทาคามิผล หยาบ นั้นเป็นมรรค** ส่วน **ละเอียด นั้นเป็น ผล พระอนาคามิมรรค พระอนาคามิผล, พระอรหัตมรรค พระอรหัตผล** รวมเป็นพระอริยบุคคล ๘ จำพวก **หยาบ** เป็น **มรรค ละเอียด** เป็น **ผล** พระอริยบุคคล ๘ นี้ เรียกว่า **ภควโต สาวกสงฺโฆ** เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยประการฉะนี้

ท่านเหล่านี้ที่มาเป็นได้เช่นนี้เพราะหลุดจากอาสวะได้ต้องไปสูง ส่วนโสดา โสดาละเอียดยังไม่หลุดจากอาสวะ หลุดแต่เพียงสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลพตปรามาส เท่านั้น ส่วนพระสกิทาคา พอหลุดจากกามราคะหยาบ อย่างหยาบเท่านั้น ส่วนพระอนาคาหลุดจากกามราคะหยาบเท่านั้นอย่างละเอียดยังติดอยู่รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชาสัญโยชน์ เบื้องบนอีก ๕ รูปราคะ กำหนัดยินดีในรูปฌาน, อรูปราคะ กำหนัดยินดีในอรูปฌาน มานะยกเนื้อยอตัวยังมีอยู่ อุทธัจจ ความฟุ้งสร้านรำคาญยังมีอยู่ แต่พยายามให้ไปถึงพระอรหัตตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ยังมีกิเลสหมกมุ่นอยู่ในสันดานเรียกว่าสัญโยชน์เบื้องบน รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา แล้วก็เข้าไปถึงพระอรหัต พระอรหัตละเอียดเป็นลำดับไป พอถึงพระอรหัตเท่านั้น วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ เป็นผู้ประเสริฐหลุดจาก สราคธาตุ สราคธรรม หลุดจากสราคธาตุสราคธรรมทีเดียว เข้าถึงวิราคธาตุ วิราคธรรมทีเดียว เป็นพระอรหัตหน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ วา กลมรอบตัว เมื่อเข้าถึงดังนี้แล้วก็จะได้ชื่อว่า พ้นจากอาสวะแล้ว กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ถ้าพูดอาสวะก็มี ๓

วันนี้ตั้งใจจะแสดงพระธรรมเทศนาถึงเรื่องอาสวะเหล่านี้ ที่แสดงมานี้ เป็นเนื้อความ ท้าวเรื่องนะ ก็เปลืองเวลาอยู่เหมือนกัน จะแสดงถึงเรื่องอาสวะ **อวิชชาอาสวะ** ตั้งใจจะแสดงอย่างนี้ **กามาสวะ** กามก็มีอาสวะเหมือนกัน ตัดออกเป็นสองบท กามอย่างหนึ่ง อาสวะอย่างหนึ่ง กามกับอาสวะ **ภวาสวะ** ตัดออกเป็นภวอันหนึ่ง แต่ว่า ภวนั้นตัดเป็นภพ อาสวะอีกอันหนึ่ง ภพกับอาสวะติดกันอยู่ แสดงอาสวะทั้ง ๔ ทีเดียว **ทิฏฐาสวะ** ความเห็นผิดทิฏฐิอันนั้นแปลว่าเห็นผิด อาสวะมีอันหนึ่งอีกเหมือนกัน อาสวะในความเห็นผิด อวิชชาสวะ อวิชชาบทหนึ่ง อาสวะอีกบทหนึ่ง มันติดกันได้อย่างนี้นี่ ถ้าไม่ได้เรียนบาลีก็ไม่เข้าใจ เนื้อความเหล่านี้ก็เป็นอย่างเดียวกัน

อาสวะน่ะเรายังไม่เคยได้ยินได้ฟังนัก ยังไม่เคยได้ยิน แต่สิ่งอื่นน่ะเคยได้ยินได้ฟังกัน แต่ส่วนอวิชชาน่ะเคยได้ยินได้ฟังมาก จะแปลกันลงไปจริง ๆ ว่ากระไร กามน่ะกามก็ไม่ใช่ตัวอะไร ตัว **พัสดุกาม** กิเลสกามนั่นเอง พัสดุกามนั้นอะไร **รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ** คือรสสัมผัสนั่นซิคือตัวพัสดุกาม รูปที่ชอบใจ เสียงที่ชอบใจ กลิ่นที่ชอบใจ รสที่ชอบใจ สัมผัสที่ชอบใจ นั่นแหละ นั่นแหละเขาเรียกว่ากาม เขาเรียกว่าพัสดุกาม ก็กิเลสกามล่ะ ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสเหล่านั้นแหละ ยินดีในเสียง ยินดีในกลิ่น ยินดีในรส ยินดีในสัมผัส แกะไม่ออกถอนไม่ออก ก็เหมือนพวกเราอย่างนี้แหละ ครองเรือนกันโด่ไปตามกันนั่นแหละ แกะไม่ออกถอนไม่ออก พยายามฆ่ามันทุกวันทุกคืนเหมือนกันแหละ ฆ่าจนแก่คล่ำไปตามกันนั่นแหละ ไม่ตายซักที ไม่เลิกติดในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่นซักที แก้ไม่หลุดแกะไม่หลุด พาให้ภิกษุสามเณรบวชเป็นสัมภารติดอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนั่นแหละ รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่นถึงหลุดหมดไปแล้วก็ตามเถอะ เป็นนักบวชก็ช่าง ไอ้ใจไปเจอะกับรูปเสียงกลิ่นรสนั่นถอยไม่ออกอีกเหมือนกัน ถอนไม่ออกอีกเหมือนกัน หนักเข้าถึงกับเตรียมเครื่องมือ ได้เงิน

ได้ทองเก็บไว้ เก็บไว้ นี่พอสินสอดแล้วนี่ พอปลูกเรือนหอแล้ว อายุ ๔๐–๕๐ สึกหัวโด่ นั่นแน่จับได้ ติดอะไรละ ติดรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่นแหละ

รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่นแหละแก้มันไม่หลุด แกะไม่หลุด เพราะเหตุอะไรมันถึงแกะไม่หลุด เข้าไม่ถึงธรรมทางพุทธศาสนา ที่เข้าจริงเข้าไม่ถึงอะไร เข้าไม่ถึงศีล ดวงศีลจริง ๆ เข้าไม่ถึง เป็นแต่รู้จักศีล รู้จักหลัว ๆ ไม่เห็นดวงศีลจริง ๆ ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่เห็น ทำไม่เป็น ไม่เห็นปรากฏก็ยังสงสัยไม่หมดสิ้นอยู่ร่ำไป ก็ต้องสึกออกมาเพราะเข้าไม่ถึงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ ถ้าเข้าถึงธรรม ๕ ข้อนี้มันก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด หลุดจากกายมนุษย์ไปเสีย มันก็ไม่เกี่ยวกับกายมนุษย์ไป ไอ้นี่มันไม่หลุด มันเข้าไม่ถึงนี่ ถ้าหลุดไปมันก็สบายหน่อย ถึงอย่างนั้นก็อย่าโง่ไว้ใจมัน ยังมีฤทธิ์มีเดชมากนัก ให้สูง ๆ ขึ้นไป นี่เข้าถึงศีลแล้ว นี่เขาเรียกว่ากาม อาสวของกามเป็นอย่างไรละ เออ! รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่นแหละเป็นตัวพัสดุกาม ยินดีในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส นั่นเป็นตัวกิเลสกาม ก็อาสวะของกามนะ อะไรละ ไอ้รูปที่เราแลเห็นน่ะมันมีรสนา มันมีรสทีเดียวแหละ ถ้าตามไปเห็นถูกส่วนมันเข้าละก็ โอ้! เอาละ กินไม่ลงนอนไม่ลงหละ กระสับกระส่ายทีเดียว รสมันขึ้นแล้ว รสไอ้เห็นมันขึ้นแล้ว มันดึงดูดแล้ว ไอ้ดึงดูดเป็นรสนั่นแหละเป็นตัวอาสวะทีเดียว ไอ้เสียงล่ะ ถ้าพึ่ง ๆ พอดีพอร้ายละไม่ถนัดถนี่ ไปพึ่งเข้าช่องเข้ากระแสเข้าคูมันละก็ติดมับทีเดียว ลืมไม่ได้ทีเดียว นั่งคิดนอนคิดทีเดียว ไอ้เสียงนั่นแหละมันเป็นอาสวะเป็นรสของเสียงของกลิ่น รสของรส ไอ้รสของกลิ่นนะ ไอ้พวกที่ไปถูกกลิ่นพอดีพอร้ายเข้าก็พอดีพอร้ายอยู่ ไอ้เมื่อไปถูกกลิ่นไปถูกตัวกามมันเข้า ไปถูกอาสวะมันเข้าเอาหละตานี้ไปติดไอ้กลิ่นนั่นเข้าอีกแล้ว ไอ้รสก็เหมือนกัน ลิ้มรสไปเถอะถ้าว่าไปถูกอาสวะของกามเข้า เอาหละเข้าไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิตจะเป็นจะตายหละ เพราะไอ้อาสวะนั่นมันบังคับอยู่ ติดในรสอยู่ สัมผัสะ สัมผัสล่ะอย่างไรก็สัมผัส

ไปเถิด ถ้าไปถูกอาสวะของกามเข้าละก็ เอ้าละถอนจากเรือนไม่ออกทีเดียว อยากจะให้ถึงเวลาสัมผัสอยู่ร่ำไป ว่าไอ้นี่ร้ายนัก ๆ ทีเดียว นี่สัมผัสนี่สำคัญนัก นี่อาสวะมันบังคับเราอย่างนี้นะ ทำไมจึงจะแก้มันได้

ไม่ใช่อาสวะอย่างเดียว อวิชชา เข้าช่วยสนับสนุนด้วย **อวิชชา** เป็นอย่างไร ศึกษาไปเถอะในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสนั่น รู้ไม่จริงทั้งสิ้น ยังสงสัยอยู่ร่ำไป สงสัยใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นแหละไอ้รูปดี ๆ แค่นี้ก็ยังสงสัย จะให้ดีต่อไปอีก ไอ้เสียงดีแค่นี้ก็ยังสงสัยอยากจะให้ดีต่อไป กลิ่นดีแค่นี้ก็ยังสงสัยอยากจะให้ดีขึ้นไปอีก ไอ้สัมผัสดีแค่นี้ ไอ้รสดีแค่นี้ก็ยังสงสัยให้ดีต่อไปอีก ไอ้สัมผัสดีแค่นี้ก็ยังสงสัยให้ดีต่อไปอีก มันจะให้เกินนั้นต่อไปอีกนั่นแหละ ไอ้นั่นแหละสำคัญ ถ้ารู้ไม่จริงไม่สิ้นสุดสงสัย เป็นอวิชชาทีเดียว

นี่ให้รู้จักอย่างนี้ แต่ว่าพูดถึงอวิชชาก็มันเลยไป ๆ จะว่าอาสวะของกามก่อน อาสวะของภพต่อไป อาสวะของภพเป็นอย่างไร อาสวะของภพนะมีรสมีชาติแบบเดียวกัน ที่เราอาศัยอยู่นี้ **สิ่งที่มี ที่เป็นแก่เรา**นี้เรียกว่าภพ รูปมามีมาเป็นแก่เรา ก็มีเป็นภพอันหนึ่ง ไม่ว่าอะไรหละ ถ้ามันมามีแก่เราผีนก็เป็นภพอันหนึ่ง ไม่ว่าสิ่งอะไร ผ้านุ่งผ้าห่มมามีแก่เราก็เป็นภพ เรียกว่าภพ **ภพ**แปลว่า**มี** ว่า**เป็น** มันมีปรากฏว่าเป็นภพขึ้น สิ่งที่มามีมาเป็นสิ่งนั้นที่มาปรากฏขึ้นแล้ว อยากได้บ้านเรือน บ้านเรือนมาปรากฏเป็นภพขึ้นแล้ว อยากได้ไร่ได้นา ไร่นามาปรากฏขึ้นเป็นภพขึ้นแล้ว อยากได้อะไรสิ่งนั้นมาปรากฏเป็นภพขึ้น ที่มีเป็นเห็นปรากฏ **ที่เรากำหนดว่า เป็นเรา เป็นของเรา ก็นั่นแหละเป็นตัวภพ** ทั้งนั้น ๆ กามภพ รูปภพ กามภพ ไอ้นั่นเป็นกามภพ รูปภพปรากฏ รูปภพ อรูปภพ สองประการนี้กามภพติดอยู่ในกาม ติดอยู่กามนี้ รูปภพละ เอาพวกเทวดา พวกที่ได้รูปฌาน อรูปฌานไปติดอยู่แกะไม่ออกอีกเหมือนกัน อรูปภพไปติดอยู่ในอรูปฌานแกะไม่ออก ติดอยู่เหมือนกัน ต้องกลับมาเกิดเวียนว่ายตายเกิดอยู่ไม่จบไม่แล้ว เพราะไอ้ที่ไปยินดีติดอยู่

ในรูปภพ อรูปภพนะ นั่นอาสวะมันตรึงเข้าไว้ ชาติมันมีอยู่ ถอนไม่ออก ถอนเสียดายมัน จะทิ้งก็เสียดายมัน ถ้าจะถอนจริง ๆ ก็เสียดายมัน มันไม่กล้าถอน เสียดายมัน ไอ้เสียดายนั่นตัวสำคัญนักถึงได้ติดอยู่ในภพ รูปภพ ก็ยิ่งติดอยู่ในรูปภพ อรูปภพ ติดแบบเดียวกันนั่นเพราะอาสวะมันดึงเข้าไว้ มันเป็นเครื่องเหนี่ยวเครื่องรั้งดึงดูดไว้ ผักเสี้ยนแท้ ๆ ยังไม่ได้ดอง รสชาติไม่ดีเหม็นเขียว แต่เมื่อดองเข้า เปรี้ยวเข้าเค็ม ๆ ดีเท่านั้นแหละ มีรสอร่อยเกินผักเสี้ยน ผักเสี้ยนอร่อยเหลือเกิน น้ำพริกขี้หนูจิ้มให้ดี ๆ หาแกล้มให้ดี ๆ เข้าว่าลืมอื่นหมดทีเดียว นั่นแหละรสของผักดองหละไม่ใช่เล่น ๆ ตัวสำคัญ รสเหมือนกันหมดแบบเดียวกัน กามภพก็ดี รูปภพก็ดี ที่ติดอยู่ในภพน่ะ ติดอยู่ในรสชาติของภพนั่นเอง ในกามภพที่มีรสชาติของภพนั่นเอง ในกามภพที่มีรสมีชาติสำคัญนัก รูปภพก็มีรสชาติประเสริฐเลิศกว่ากามภพอีก อรูปภพก็เลิศประเสริฐกว่ากามภพอีก ประเสริฐเลิศกว่ารูปภพอีก นี่ให้รู้ว่าอาสวะของภพน่ะเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่แต่เพียงอาสวะของภพเท่านั้น อวิชชาก็มีอีกด้วย ไม่ใช่ละทิ้ง อวิชชานั่นตัวไม่รู้ไม่จริงในภพละน่ะ ไม่สิ้นสงสัย ติดอยู่ในภพนั่นอยากจะอยู่ในภพ อยากจะติดอยู่ในภพร่ำไป เพราะอวิชชานั่นเป็นตัวสำคัญนัก นี่เรียกว่าติดอยู่ในภพ เรียกว่า **ภวาสวะ** ส่วน **ทิฏฐาสวะ** ไม่อยู่ในประเด็นนี้ แต่เอามาอธิบายด้วย ติดอยู่ในความเห็น (ผิด)

ความเห็นนั่นไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ รบกับเกาหลีนะ รบกับใต้หวันนะ เวลานี้นั่นน่ะรบกันยุ่งเหยิงหมด ยุ่งยากมากมายเทียวนะ นั่นแหละ นั่นเรื่องอะไรละ ทิฏฐาสวะความเห็นนั่นมันไม่ตรงกันหละ มันแก่งแย่งกันหละ มันไม่ถูกต้องร้องรอยกัน อวดความเห็นอวดเชิดความเห็นกันหละ ต้องประหารซึ่งกันและกัน ไม่ใช่พอดีพอร้าย ทิฏฐิ ๆ น่ะนั่งอยู่ดี ๆ นะ ลุกขึ้นรบขึ้นตีขึ้นต่อยขึ้นยิงขึ้นแทงกันทีเดียว นั่นเพราะอะไร ที่เป็นเช่นนั้นเพราะความเห็นของตัวไม่ตรงกัน ทำตามความเห็นของตัว ความเห็นมันก็มีรสมีชาติเหมือน

กัน ไม่ใช่พอดีพอร้าย เออ! เวลาจะไม่พอ ย่อเสียเถอะ แบบเดียวกันรู้จัก ความเห็นละก็ เป็นอาสวะเหมือนกัน ยังมีอวิชชาแอบอยู่ด้วย อวิชชาสวะ อยู่กลาง ๆ รู้ไม่จริงด้วย ไอ้รสชาติของรู้ไม่จริงมันก็เหมือนเกลือกกลั้วอยู่เต็ม ไปด้วยทีเดียว ถอนไม่ออกทีเดียว รู้ไม่จริง ด้วยรสชาติของรู้ไม่จริงมันบัง คับบัญชาแน่นหนาอยู่ ออกไม่ได้ ถ้าไก่ก็ติดอยู่ในกระเปาะฟองไข่ ถ้า มนุษย์ติดอยู่ในกามภพ ติดอยู่ในรูปภพ ติดอยู่ในอรูปภพ ออกไม่ได้เพราะ อวิชชาสวะนี้เองออกไม่ได้ ถ้ารู้จักอวิชชสวะแล้ว เหมือนอย่างกับพระอรหัต ที่แสดงในเบื้องต้นนั้นน่ะแหละ พ้นจากอวิชชาไป นี่อาสวะเป็นสำคัญ นี่ตั้ง ใจจะอธิบายในเรื่องอวิชชาสวะนี้ให้เข้าใจ กามาสวะ ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะ

อวิชชาสวะนี่สำคัญนักทีเดียว เมื่อเข้าใจดีแล้วจะได้พาตนหลีกลัดลุ-ล่วงพ้นจากเครื่องถ่วงเครื่องรั้งเครื่องตรึงทั้งหลายเหล่านี้ มีนิพพานเป็นที่ไปใน เบื้องหน้า ท่านได้วางในบทเบื้องท้ายว่า **ตสฺมา อปฺปมาเทน สมฺปาเทตพฺพํ** ในเหตุนี้ท่านทั้งหลายไม่ควรประมาท อย่าเลินเล่ออย่าเผลอตัว ถ้าเผลอตัว ไปวันคืนล่วงไป ๆ ๆ นะ ไม่รอใครนะ เรารอใครก็ช่างเถอะ ความตายไม่รอ เลย ความตายไม่รอเลยสักวินาทีเดียว วันคืนเดือนปีล่วงไปเท่านั้น ท่านจึง ได้วางตำรับตำราไว้ว่า **อจฺเจนฺติ กาลา ตรยนฺติ รตฺติโย วโยคุณา อนุปุพฺพํ ชหนฺติ เอตํ ภยํ มรเณเปกฺขมาโน กุสลานิ กยิราถ สุขาวหานิ** แปลเนื้อความว่า กาลเวลาผ่านไป ราตรีล่วงไป ชั้นของวัยละ ลำดับไปไม่เหลือเลย เด็กก็ละเรื่อยไปจนถึงแก่เฒ่าชราละหมดไม่เหลือเลยละ ไป ผู้มีปัญญาเห็นเหตุนี้ว่า เป็นภัยในความตายทีเดียว ก็ความตายทั้งนั้น พวกนี้ไม่ใช่อะไร มีชีวิตอยู่ทั้งนั้นว่าข้อนี้เป็นภัยในความตาย

ท่านทั้งหลายเมื่อรู้จักเช่นนี้แล้ว ก็ควรเร่งทำบุญ บุญทั้งหลาย นั่นแหละอันจะนำความสุขมาให้ เหมือนเจ้าภาพได้อุตส่าห์มาทำบุญทำกุศล

วันนี้ เข้าใจว่ากาลล่วงไปกาลผ่านไป ราตรีล่วงไป ชั้นของวัยก็ละลำดับไป ไม่เหลือเลย เพราะฉะนั้นจึงได้เร่งอุตสาห์พยายาม อยู่ถึงนครชัยศรีรวมกันมาเกือบตั้ง ๕๐ คน หรือ ๕๐ คนกว่าเสียอีกวันนี้ มาบริจาคทานที่วัดปากน้ำ มาทำกุศลนี่แหละ ทำกุศลแล้วได้กุศลนั่นแหละจะให้ถึงซึ่งความสุขแท้ เหตุนี้แล ท่านบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ด้วยอำนาจสัจจวาจาที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติเทศนามาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแด่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมีกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เรื่อง ปกิณกะ

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

ทุทฺททํ ททมานานํ สุกรํ กมฺมสุกตํ
อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ สตํ ธมฺโม ทุรนฺนวโย
ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ
อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ สนฺโต สคฺคปรายนา
น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน
อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ
ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ
ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ
เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ
น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารีติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถาแก้ด้วย ปกิณกเทศนาเป็นเทศนาเรี่ยไรเบ็ดเตล็ด สำหรับ เป็นเกล็ด ของสัตตบุรุษ อสัตตบุรุษ เป็น เครื่องประดับสติปัญญาของเราท่านทั้งหลายทั้งคฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ธรรมที่เป็นของสัตตบุรุษอสัตตบุรุษนี้ต่างกัน หาเหมือนกันไม่ เราจะได้รู้ได้เข้าใจว่าบัดนี้เราเป็นสัตตบุรุษหรืออสัตตบุรุษ ก็ไปพึงธรรมที่ผุดขึ้นในใจ หรือธรรมที่เป็นไปทั้งกาย เป็นสัตตบุรุษก็รู้ว่าตัวเป็นสัตตบุรุษ เป็นอสัตตบุรุษก็รู้ว่าตัวเป็นอสัตตบุรุษ หรือธรรมที่เป็นไปทางวาจา เมื่อบังเกิดขึ้นแล้วกายวาจาของเราก็จะรู้ว่าวาจาของเราเป็นสัตตบุรุษหรืออสัตตบุรุษ หรือธรรมที่จะผุด

ขึ้นทางใจก็จะตัดสินตัวเองได้ว่าเป็นสัตตบุรุษหรืออสัตตบุรุษ ความเห็นจะได้ไม่พิรุธ ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของพระพุทธศาสนา

จะได้เริ่มบาลีปกิณกเทศนาที่ได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า **ทุทฺทท ทททมานานํ** เมื่อสัตตบุรุษทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก **ทุกฺกรํ กมฺมสุกตํ** ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก **อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ** อสัตตบุรุษทั้งหลายย่อมทำตามไม่ได้ **สตํ ธมฺโม ทุรนฺนวโย** ธรรมของสัตตบุรุษทั้งหลายอันอสัตตบุรุษเอาอย่างไม่ได้ **ตสฺมา สตญฺจ อสตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ** ความไปจากโลกนี้ของสัตต บุรุษทั้งหลายและอสัตตบุรุษทั้งหลาย ย่อมเป็นต่างๆ กัน **อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ** อสัตตบุรุษทั้งหลายไปนรก **สนฺโต สคฺคปรายนา** สัตตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ **น หิ ธรรมโม อธรรมโม จ อุโภ สมวิปากิโน** ธรรมและอธรรมทั้งสองอย่างนี้ย่อมหาเสมอกันไม่ ธรรมทั้งสองอย่างนี้เสมอกันหามิได้ **อธมฺโม นิรยํ เนติ** อธมฺ นำไปนรก **ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์ ต่างกันดังนี้ **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ** ธรรมเว้ยย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้ **ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ** ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้วนำความสุขมาให้ **เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ** นี้เป็นอานิสงส์ในการประพฤติธรรมคือความประพฤติดี นี้เป็นอานิสงส์ในธรรมคือความประพฤติดี **น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมจารี** ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติย่อมไม่ไปทุคคติ ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติย่อมไม่ไปสู่ทุคคติ นี้เป็นเนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถธิบายขยายความเป็นลำดับไปๆ **ทุทฺทท ทททมานานํ** เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก บัณฑิตให้อย่างแปลก ๆ ให้อะไรให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก โดยวัตถุที่ปรากฏต่อหน้าต่อตาแล้วบัณฑิตให้ลูกเป็นทาน บัณฑิตให้ภรรยาเป็นทาน คือให้เมียเป็นทาน คือบุคคลให้

ได้ด้วยยาก บัณฑิตให้เลือดเนื้ออวัยวะเป็นทาน ให้เงินทองเข้าของไร่นาเป็นทาน บัณฑิตให้ชีวิตเป็นทาน นี่เขาเรียกว่า **บุญจมหาบริจาค** นี้ให้ยากอย่างนี้เหล่านั้นแหละว่ายากเสียแล้ว ให้ได้ยากไหมล่ะให้ลูกเป็นทานก็ไม่ใช่ง่าย ให้นี่ทานแต่ท่านเมียเป็นทานให้ผัวเป็นทานก็ไม่ใช่ง่าย ให้ยากนัก ยังให้เนื้อเป็นทานอีกก็ยิ่งยากใหญ่ และให้เลือดเป็นทานอีกก็ยิ่งยากหนักเข้าไป ให้ชีวิตเป็นทานอีกก็ยิ่งยากใหญ่ทีเดียว นี่บัณฑิตทำได้ ผู้ดำเนินด้วยคติของปัญญาทำได้เรียกว่า **บัณฑิต** บัณฑิตให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก ไม่ใช่ให้แต่เท่านั้นนี่ขั้นสูงสุดพระโพธิสัตว์เจ้าสร้างบารมีลดส่วนกว่านี้ลงมา ผู้เป็นบัณฑิตดำเนินด้วยคติของปัญญาตลอดภพนี้ตลอดภพหน้า ปัญญาตลอดถึงนิพพาน มีวัตถุพัสดุใด ๆ ให้ทานได้ ถ้าอสัตตบุรุษให้ไม่ได้ง่าย ๆ ไม่ให้ทีเดียว สัตตบุรุษให้ที่เราให้อาหารเป็นทานอยู่นี้ นั่นแหละให้เนื้อให้เลือดของตัวเป็นทานแล้วใช่ไหมล่ะ ถ้าไม่ให้เรารักษาของเราก็เป็นเนื้อเป็นเลือดของตัว ถ้าให้กับคนอื่นไปเสียก็ได้ชื่อว่าให้เลือดของตัวเป็นทานไปแล้ว แต่ว่าโดยปริยายนี้ได้ชื่อว่า ให้เนื้อให้เลือดของตัวเหมือนกัน ให้ชีวิตของตัวเหมือนกัน ให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มก็นี่เป็นชีวิตรักษาป้องกันตัวรักษาสัตว์ต่าง ๆ จนกระทั่งป้องกันอันตรายแก่ชีวิตก็ได้ชื่อว่าเนื่องด้วยชีวิตแล้ว ได้ชื่อว่าให้ชีวิตเป็นทาน ให้เงินทองเข้าของแก้วแหวนรัตนะใด ๆ ที่ให้กับลูกหญิงลูกชายก็ดีหรือให้กับสามีภรรยาภรรยาต่างฝ่ายต่างให้กัน นี่ก็ให้ชีวิตจิตใจกันเหมือนกัน ถ้าไม่ฉนั้นไม่ให้ลูกหญิงลูกชายรักเป็นชีวิตจิตใจเงินทองเท่าไรให้ได้ นี่สัตตบุรุษทำได้ง่ายอสัตตบุรุษทำไม่ได้ง่าย ๆ อสัตตบุรุษทำได้ยากนัก อย่างนี้ไม่ค่อยจะให้กันเพราะบำรุงแต่ความสุขส่วนตัวโดยมาก

นี่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์ บรรพชิต สละกิจ มาบวช ในพระธรรมวินัยของพระศาสดาก็ได้ชื่อว่า จาคเจตนาบังเกิดขึ้นแล้วภายใน สละเงินทองเข้าของตึกกว้านบ้านเรือนเรือกสวนไร่นา อย่างนี้ก็ทำได้ยากอีก

เหมือนกัน ตัดกิเลสเสีย หนทางนี้ตัดกิเลสเสีย ทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ทางไปนิพพานทีเดียว เพราะฉนั้นเมื่อสัตตบุรุษทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยากแล้ว ให้อะไรที่บุคคลให้ได้ด้วยยากนั้น ให้ด้วยยากที่สุดก็ให้ชีวิต ที่สองรองลงมาให้ยากที่สุดก็ให้ลูก ยากที่สุดอีกก็ให้เมีย ให้เมียเป็นทานยากนัก ยากที่สุดอีกก็ให้เลือดเนื้อ นี่ให้ยากนัก นี่เป็นของให้ยากเรียกว่าปัญจมหาบริจาค เพราะฉนั้น สร้างบารมีให้เป็นพระพุทธเจ้าให้ได้ ให้เนื้อเป็นทานได้ ให้เลือดเป็นทานได้ ให้พัสดุวัตถุ เงินทอง เข้าของไร่นา ตึกกว้านบ้านเรือนที่เรียกว่า **ทานบารมี** ที่เรียกว่าทานบารมีไม่ใช่เป็นของให้ง่ายนะ คนเป็นพรานคนมีกิเลสหนาลามกปัญญาหยาบ ลองหยิบขึ้นแล้วตัวสั่นเชียวหนา ทานที่มือถือไว้น่ะเหงื่อแตก เหงื่อแตกเชียว มือเป็นเหงื่อเชียว ที่จะให้ได้แต่ละครั้งละคราน่ะ ต้องหัดจนกระทั่งชำนาญทีเดียว ให้เสียคล่องแคล่ว ให้เสียชำนาญในชาตินั้นแหละจึงจะให้ได้ง่าย ถ้าว่าชาติเดียวภพเดียวไม่ได้ให้ง่าย ๆ ทีเดียว บางคนเกิดมาไม่ได้เคยให้อะไรใครเสียเลย บางคนก็เคยให้เสียจนชำนิชำนาญ ให้แต่เพียงว่าให้กับตัว ให้กับลูกของตัว เพื่อความรุ่งเรืองแก่ตัว ให้กับเมียของตัวเพื่อจะต้องการเอาไว้ใช้สรอยตามชอบใจของตัว ให้กับผัวของตัวให้ได้ เพื่อต้องการตอบแทน ถ้าไม่ตอบแทนก็ไม่ให้อีกเหมือนกัน ลูกน่ะเป็นเนื้อเป็นเลือดของตัวหละ รักสนิทชิดชมเป็นประหนึ่งว่าดวงใจของตัวนั่น เป็นคล้าย ๆ ทีเดียว จะได้ดำรงค์วงษ์ตระกูลต่อไป นี่ก็ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน ให้มีความมุ่งหมายเหมือนกัน เพื่อจะได้เจริญในวงศ์ตระกูลต่อไป ถ้าแม้ว่าเราให้เช่นนี้แคบ ไม่กว้าง

ถ้าให้ไว้เป็นกลาง ๆ กับภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาให้เป็นตำราบุคคลดีต่อไป นี้ตัวไม่ได้มุ่งหมายอะไรเลย มิได้มุ่งหมายอะไรเลยหมายแต่บุญกุศลเท่านั้น จะสร้างบารมีของตนเท่านั้น ให้อย่างนี้เรียกว่าให้กว้าง ไม่แคบ ให้เป็นกลาง กว้างออกไป นี่คนมีปัญญาสูง เหมือน

ประเทศไทยมีปัญญาสูง เลี้ยงเอาพระพุทธศาสนาไว้ คือภิกษุสามเณรอุบาสก อุบาสิกา ผู้ปกครองประเทศก็เอาพระทัยใส่ พระเจ้าแผ่นดินปกครองพิทักษ์รักษา เพื่อจะได้เป็นขนบธรรมเนียมของประชุมชนในยุคนี้และต่อไปในภายหน้า ว่าสัตว์ผู้ใด ต้องการพ้นจากทุกข์ ให้ปฏิบัติตามร่องรอยของพระบรมศาสดานี้ เสียสละพระราชทรัพย์เท่าใด ที่ทรงสละในเช่นนี้ เลี้ยงเอาภิกษุสามเณรอุบาสก อุบาสิกาไว้ นึกรายจ่ายเข้าซิ นึกถึงเข้าละก็เราตกอกตใจทีเดียว วันหนึ่งจะต้องจ่ายเลี้ยงพวกเหล่านี้เท่าไร พวกนี้ไม่ทำการทำงานเลย ต้องขออิ่มหนึ่ง ไม่อิ่มหนึ่งมันอยู่ไม่ได้ ตายต้องจ่ายเท่าไรวันหนึ่ง วันหนึ่งภิกษุสามเณร ๓๐๐,๐๐๐ เศษ ๆ คนละสี่บาท อย่างน้อยที่สุดคนละสี่บาท แสนหนึ่ง ก็สี่แสน สองแสนก็แปดแสน สามแสนละก็สิบสองแสน ล้านสองแสน วันหนึ่งต้องเสียสมบัติของพระเจ้าแผ่นดินล้านสองแสน ๆ ทุกวัน เลี้ยงพระภิกษุสามเณรไว้เป็นสามแสนนะ อุบาสกอุบาสิกาอีกเล่าไม่ประกอบกิจการงานอะไร ต้องเลี้ยงอิ่ม ๆ หนึ่ง อิ่มหนึ่งในขนาดสองแสนนี่ รวมห้าแสน ห้าสี่ ยี่สิบนะ สองล้าน วันละสองล้าน ๆ เมื่อนึกถึงรายจ่ายของพระเจ้าแผ่นดิน ออกไปแล้วหละก็เสียพระราชทรัพย์ไปวันละสองล้าน ๆ อีก ควบคุมเอาพวกอุบาสกอุบาสิกาไว้ให้เป็นพระ-พุทธศาสนาจะได้ช่วยกันรักษาชาติต่อไป นี่พระเจ้าแผ่นดินเสียสละ นี่ก็ให้สิ่งที่บุคคลให้ได้โดยยาก เหมือนกันอย่างนี้ทำยาก เหมือนมารดาบิดามีลูกหญิงลูกชาย อนุญาตให้มาบวชในพระธรรมวินัยของพระศาสดาเสียไม่ต้องไปทำงานหละ ดังนี้ก็ยากเหมือนกัน อย่างนี้ก็ **ทุทฺททํ** เหมือนกัน ให้ได้ด้วยยาก

เพราะฉะนั้นการไม่ให้ไม่ใช่เป็นของพอดีพอร้าย ยังแถมให้ตัวอีก ตัวก็สละการครอบครองบ้านเรือนเคหา มอบตนเป็นพุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ เหมือนภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกานี้ ต่างคนต่างให้ทั้งนั้น นี่ก็ให้ด้วยความยากเหมือนกัน ไม่ใช่เป็นของให้ง่าย ถ้าให้ง่ายก็มีกันมากนะซิ

นี่เพราะให้ยากถึงได้มีกันน้อย เห็นอยู่แล้วว่าให้ยากอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ทุทฺทํ ททมานานํ เมื่อบัณฑิตทั้งหลายให้สิ่งที่บุคคลให้ได้ด้วยยาก ดังนี้

ทุกฺกรํ กมฺมสุกตํ กระทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก กระทำอะไร อะไรที่บุคคลทำได้ด้วยยาก นี่แหละภิกษุสามเณรมาประพฤติตัวเช่นนี้แหละ เขายินดีรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสกัน นี่มันตัดห่วงตัดอาลัยมาบวชเป็นพระ เป็นเณรเช่นนี้ หรืออุบาสกอุบาสิกาเขายินดีปรีดาในการครอบครองบ้านเรือน เคหา ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อยากหยอก หลอกลวง อะไร กันต่าง ๆ ดังนี้ ละมันเสียปล่อยมันเสีย นี่กระทำเช่นนี้ ที่บุคคลทำได้ด้วยยาก เหมือนกัน ไม่ใช่ทางทำง่าย นี่ทำได้ยากทั้งนั้น เมื่อทำได้ยากเช่นนี้ ไม่ควร ดูถูก ดูเบา อย่าประมาทเลินเล่อ อย่าเผลอตัว ทำให้ยิ่งหนักขึ้นไป ให้บรรลุ ธรรมที่พระองค์ทรงประสงค์ หนทางเบื้องต้นคือ **ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา โคตรภู โสดา สกิทาคา อนาคา อรหัต** ให้ปรากฏ ขึ้นในตัวของตัว จะได้เป็นที่พึ่งของตัว เหตุนี้ทำกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก นะ อีกมากมายนัก

ผู้ได้บรรลุผลศีล มีศีลบริสุทธิ์ นี่ก็ทำได้ยาก ศีลห้าบริสุทธิ์ ผู้ได้ บรรลุศีลแปด ศีลแปดบริสุทธิ์ นี่ก็ทำได้ยาก ผู้บรรลุศีลสิบ ศีลสิบก็บริสุทธิ์ เป็นเพศสามเณรก็ทำได้ยาก บรรลุศีล ๒๒๗ เมื่อบรรลุศีล ๒๒๗ ถ้ามีศีล บริสุทธิ์ ถ้าบรรลุปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา นี่ทำได้ยากทั้งนั้น **ทุกฺกรํ กมฺมสุกตํ** เหมือนกัน เป็นกรรมที่บุคคลทำได้ด้วยยาก ไม่ใช่ เป็นของทำง่าย ทำบริสุทธิ์อย่างเดียวไม่มีพิรุธในกายวาจาใจเลย มีบริสุทธิ์ กายวาจาใจอย่างเดียวนี่ก็ทำได้ยากอีกเหมือนกัน ถ้าบุคคลใดทำได้บุคคลผู้นั้น ก็ได้ชื่อว่า ทำกรรมอันบุคคลทำได้ด้วยยาก

อสนฺโต นานากุพฺพนฺติ อสัตบุรุษทั้งหลายกระทำตามไม่ได้ กระทำ เช่นนั้นกระทำไม่ได้ ให้ไม่ได้ จะทำบริสุทธิ์ตามทำไม่ได้ **สตํ ธมฺโม ทุรนฺ-**

นวโย ธรรมของสัตบุรุษทั้งหลายอันอสัตบุรุษทำตามไม่ได้ อันอสัตบุรุษทำอย่างไม่ได้ก็แบบเดียวกัน อันอสัตบุรุษเอาอย่างไม่ได้ เพราะอสัตบุรุษมีหน้าที่ตรงกันข้ามกับสัตบุรุษ อย่างสัตบุรุษทำนะ อสัตบุรุษทำไม่ได้ทีเดียว มันเป็นเช่นนั้น

ตสฺมา สตญฺจ นานา โหติ อิโต คติ เพราะเหตุนั้น ความไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมเป็นต่าง ๆ กัน การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษทั้งหลายย่อมเป็นต่างกัน **อสนฺโต นิรยํ ยนฺติ** อสัตบุรุษทั้งหลายไปนรกทีเดียว ตรงกันข้ามกับสัตบุรุษ **สนฺโต สคฺคปรายนา** สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ทีเดียว ไปสวรรค์เมื่ออสัตบุรุษทั้งหลายไปนรก สัตบุรุษทั้งหลายไปสวรรค์ นี้อาการของสัตบุรุษและอสัตบุรุษ ย่อมเป็นต่างกันอย่างนี้จากโลกนี้ การไปจากโลกนี้ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษ เป็นเป็นต่างกันอย่างนี้

เมื่อเราเข้าใจชัดอย่างนี้ **น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคฺคตึ** ธรรมก็ดี อธรรมก็ดี ทั้งสองอย่างนี้มีผลเสมอกันหามิได้ มีผลไม่เสมอกันนั้นเอง **อธมฺโม นิรยํ เนติ** อธรรมนำไปนรก **ธมฺ ปาเปติ สุคฺค ตึ** ธรรมให้ถึงสุคติคือให้ถึงสวรรค์ อธรรมนำไปนรก ธรรมให้ถึงซึ่งสวรรค์นี้ต่างกันดังนี้

ทีนี้จะพูดถึงธรรม และอธรรมทั้งสองอย่าง นี่ตามวาระพระบาลีว่า **กุสลา ธมฺมา** ธรรมไปดี **อกุสลา ธมฺมา** ธรรมไปชั่ว ที่แสดงมานี้ธรรมและอธรรมทั้งสองอย่างนี้ ประสงค์กุศลธรรม เรียกฝ่ายธรรม อกุศลธรรมเรียกว่า ฝ่ายอธรรม ไม่ใช่ธรรมฝ่ายดี เป็นธรรมฝ่ายชั่ว ทั้งสองอย่างนี้ธรรมฝ่ายดี เป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของบัณฑิต ธรรมฝ่ายชั่ว เป็นที่แอบแนบแน่นอยู่กับใจของคนพาล คนทั้งสองจำพวก พาลและบัณฑิตนี้ คนพาลเป็นเครื่องหมายของคนเลว คนบัณฑิตเป็นเครื่องหมายของคนดี มันตรงกัน

ข้ามอย่างนี้เสีย เอาอย่างกันไม่ได้ ตามกันไม่ได้ ทุกคนมันคนละแนวคนละสายทีเดียว ไม่ใช่แนวสายเดียวกัน **ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ** ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม เป็นปกติ ธรรมนะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ กุศลธรรมความดีนี่แหละรักษาผู้ประพฤติดีให้ได้รับความสุขตลอดสายไม่ให้ได้รับความทุกข์ นี่แหละธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ประพฤติดีด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ไม่มีร่องเสียเลย พฤติดีฝ่ายเดียว เขาไม่ได้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดเลย แม้อยู่ในหมู่ใด หมู่พระภิกษุหรืออยู่ในหมู่สามเณร ในหมู่อุบาสก อุบาสิกา เมื่อประพฤติธรรมอยู่เช่นนั้นแล้ว ใคร ๆ ก็ย่อมนับถือ ใครก็ย่อมต้องเชิดชูบูชา เขาต้องนับถือ เขาต้องเชิดชูบูชา ประพฤติธรรมอยู่อย่างเดียว อย่าประพฤติอธรรม อย่าประพฤติเหลวไหลอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ถูกต้องร่องรอยคือความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ เป็นภายนอกสมเจตนา จนกระทั่งทำใจให้ผ่องใส นี้เรียกว่าผู้ประพฤติธรรม ผู้ประพฤติเช่นนี้ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมนั้นไว้

ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ ธรรมอันบุคคลสั่งสมดีแล้ว นำความสุขมาให้ ผู้ประพฤติบริสุทธิ์กายวาจาและบริสุทธิ์ใจ บริสุทธิ์เจตนา จนกระทั่งใจผ่องใส นั่งก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข ยืนเที่ยวเป็นสุขทั้งนั้น ไม่มีทุกข์อันหนึ่งอันใดมาแผ้วพาน เพราะเหตุว่าในเรื่องทุจริตไม่มี มีแต่สุจริตฝ่ายเดียว นี่แค่นี้ขั้นหนึ่ง เพราะว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

สูงขึ้นไปกว่านี้ผู้ที่ได้บรรลุ **เป็นโคตรภูบุคคลมีธรรมกาย** ใจก็อยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม อย่างนี้สูงขึ้นไป ธรรมก็ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมไว้ เป็นโคตรภู เป็นโสดาทั้งหยาบละเอียด เป็นสกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นอนาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด เป็นอรหัตทั้งหยาบทั้งละเอียด พวกนี้หมดทุกข์ มีสุขฝ่ายเดียว ทุกข์มีน้อยนักไป ถึงพระอรหัต

หมดทุกข์ ไม่มีทุกข์เลย มีสุขฝ่ายเดียวเรียวว่า **เอกนฺต** เป็นบรมสุขฝ่ายเดียว เข้าถึง **วิราคธาตุ วิราคธรรม** ทีเดียว

อย่างนี้แหละ ได้ชื่อว่าธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ผู้มีธรรมกาย นั้นแหละธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม หรือยังไม่ถึงธรรมกาย มีบริสุทธิ์กายวาจาใจ จะให้เข้าถึงธรรมกายให้ได้ ก็ได้ชื่อว่าผู้รักษาธรรมเหมือนกัน ธรรมนั้นแหละย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรมเหมือนกัน ธรรมนั้นแหละนำความสุขมาให้ ธรรมที่สั่งสมดีแล้วปฏิบัติดีแล้วก็นำความสุขมาให้ **เอสานิสํโส ธมฺเม สุจิณฺเณ** นี้เป็นอนิสงส์ นี้เป็นอานิสงส์ในธรรม คือความประพฤติดีนี้เป็นอนิสงส์ในธรรม

น ทุคฺคตึ คจฺฉติ ธมฺมมจารี ผู้ประพฤติธรรมเสมอไม่ไปสู่ทุคคติ มีสุคติเป็นเบื้องหน้า ผู้ประพฤติธรรมเสมอไม่มีทุคคติ มีสุคติเป็นไปในเบื้องหน้า เรียกว่าธรรมนั้นนำความสุขมาให้ ธรรมนั้นนำให้ถึงสุคติเป็นเบื้องหน้า ไม่มีทุคคติตลอดไป

เมื่อเป็นผู้ประพฤติธรรมดังนี้แล้ว ผู้ประพฤติธรรมนะรักษากายวาจาใจให้บริสุทธิ์ไว้ ไม่ให้พิรุธไปได้ นี้ประพฤติธรรมให้บริสุทธิ์ด้วยกายวาจาใจ ตลอดจนกระทั่งถึงใจเจตนา เจตนาก็บริสุทธิ์ไม่มีพิรุธเข้าไปแซกแซงได้ เข้าไปถึงใจๆก็ใส ไม่มีขุ่นมัวเศร้าหมองเข้าไปดองอยู่ในใจได้ ดังนี้เรียกว่าบริสุทธิ์ขั้นกายมนุษย์ บริสุทธิ์ขั้นกายมนุษย์ละเอียดเข้าไปอีก ละเอียดยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีก ที่สุดเข้าถึงกายทิพย์อีก ผู้ประพฤติธรรมนะอุตสาหะให้ทาน รักษาศีล อุตส่าห์สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาอยู่เสมอ อุตส่าห์มีจาคะสละสิ่งที่เป็นโทษเป็นข้าศึกต่อคัมภีร์อยู่ร่ำไป มีปัญญารอบรู้รักษาตัว นี้ได้ชื่อว่าผู้ประพฤติธรรม

ละเอียดขึ้นไปกายทิพย์ทั้งหยาบทั้งละเอียด ผู้ประพฤติธรรมสูงขึ้นไปยิ่งกว่านี้ได้บรรลุ **ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน** ฌานนั้น

แจ่มอยู่เสมอไม่ให้เลื่อมไม่ให้สร่าง ไม่ให้หายไป อยู่ในฌานนั้นร่ำไป เรียกว่าได้รับความสุข ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาณ สุขเยี่ยมยอดประเสริฐเลิศกว่าในโลกนี้นัก เมื่อเข้าถึงปฐมฌาน ทุติยฌาณ ตติยฌาน จตุตถฌาน แล้วก็ลืมยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทีเดียว สิ่งอื่นไม่เหลือในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เอาใจรูปพรหมไปนั่งอยู่บนปฐมฌาณ ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ลืมยินดีในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส ที่มาเคาะใจทั้งหลับทั้งตื่น ตื่น ๆ ก็มาเคาะอยู่เสมอ หลับมันก็เคาะนะ เคาะให้ฝัน นั่นในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสของมัน นั่นแหละมันเคาะใจอย่างนี้ ทว่าไปติดแน่นแฟ้น อยู่ในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ละก็ ให้ความยินดีในรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส ติดอยู่ในรูปเสียง กลิ่น รส สัมผัสทั้งอดีตปัจจุบันอนาคตนั้นหายเงียบไปหมด ไม่กระทบกระเทือนเลย ไม่สะกิดเลย หายเงียบไปหมด

สูงขึ้นไปสุขสูงขึ้นไปกว่านี้ เข้าถึง **อรูปฌาน** อากาสานัญจายตนฌาน วิญญานัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน เมื่อไปถึงอรูปฌาณเช่นนั้นละก็ ความยินดีในรูปฌานนั้นติดอยู่ในรูปฌานนั้นหายไป หลุดไม่ติดเลย ก็ไปติดอยู่ในอากาสานัญจายตนฌาน วิญญานัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน ได้รับความสุขอยู่แปดหมื่นสี่พันมหากัลป์ เนวสัญญานาสัญญายตนญานอยู่ขอบภพข้างบนนี่สุขเลิศประเสริฐนัก ยอดสุขของในภพมีเท่านี้แหละ สูงกว่าไม่มียอดแล้วถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะยอดสุขในภพแล้ว ไม่มีสุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไป

ถ้าจะให้สุขยิ่งกว่านี้ขึ้นไปต้องไปสู่ **มรรคผลนิพพาน** พวกมีธรรมกายไปสู่นิพพานได้ ก็ได้ไปสอบสวนสุขในนิพพานได้ เข้าไปในนิพพานได้เป็นนิ่งอยู่ในนิพพานเสียนี่ รับสุขในนิพพานทีเดียว เมื่อได้รับสุขชนิดนี้ใน

นิพพานแล้ว คนที่พูดมาก ๆ เงียบหมดไม่พูดแล้ว ใจคอครึ้ม สบายเอิบอิ่มตื้นเต็ม ปลาบปลื้มว่าสุขชนิดนี้เราไม่เคยพบ ไม่เคยเห็น

เรานึกถึงความสุข ไม่ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส นั่นมั่นซากของศพนั้นไม่ใช่สุขจริง ไม่ใช่เนื้อหนังของสุข มันซากของสุขนะ เมื่อหลุดขึ้นพอพ้นจากกามไปแล้วถึงรูปภพเข้าไปถึงรูปฌานทั้งสี่เข้า นึกถึงสุขของกาม ไอ้สุขของกามนั้นมันเศษสุข ไม่ใช่สุขจริงจริง เมื่อไปถึงอรูปฌานเข้าไอ้สุขของรูปฌานนั้นนะมันสุขอย่างหยาบนะ ไม่สุขละเอียดนุ่นนวลชวนให้สบายอกสบายใจเหมือนอรูปฌาน เมื่อได้รับความสุขในอรูปฌานแล้ว สุขในอรูปฌานนี่มันสุขในภพไม่ใช่สุขนอกภพ นี่มันสุขต่ำทรามนะ พอไปถึงนิพพานเข้าก็ อ้อ ! นี่มันสุขนุ่มนวลชวนติดนัก นี่มันสุขจริง จะได้เล่าถึงสุขในพระนิพพานให้ฟังอีก

เรื่องสุขในพระนิพพานนั้นมันสุขลึกซึ้งนัก พระพุทธเจ้ามีเท่าไร ๆ ไปติดอยู่ในนั้นหมด พอติดเสียเช่นนั้นเหลวอีกเหมือนกัน ไปติดแต่นิพพานนั้นต้องไม่ติดสุขแค่นี้ แล้วหาสุขต่อขึ้นไป ใคร่ที่จะหาสุขต่อขึ้นไป เขาเรียกว่า **อปฺปสุขํ ไป ปหาย** ละสุขอันน้อยเสียไปหาสุข **สุขํ อาทาย** ถือเอาสุขใหญ่ ปล่อยสุขขึ้นไปไม่หยุดอยู่ในสุขแค่นั้น ถ้าไปหยุดแค่นั้นโง่ไม่ฉลาด ถ้าปล่อยสุขขึ้นไปไม่มีที่สุดกันหละ ก็นั่นฉลาดหละ อย่าง**พระพุทธเจ้า**ผู้เป็น**ต้นธาตุ**นี้ ฉลาดเต็มที่ นี่แค่นี้ธรรมนั่นแหละนำความสุขมาให้นะ ผู้ใดถึงธรรมผู้นั้นได้รับสุขด้วยประการดังนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีแห่งปกิณณกคาถา คลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา ว่า **นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ** ว่าสิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันเลิศประเสริฐของเราทั้งหลาย **สรณํ เม รตฺนตฺตยํ** พระ

รัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอ เตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานต์นี่ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุเต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแต่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

... ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนพาลมีภัยเฉพาะหน้า
บัณฑิตหาภัยเฉพาะหน้ามิได้, คนพาลมีอันตราย
บัณฑิตหาอันตรายมิได้, คนพาลมีอุปสรรค
บัณฑิตหาอุปสรรคมิได้, ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ภัยไม่มีมาแต่บัณฑิต อันตรายไม่มีมาแต่บัณฑิต
อุปสรรคไม่มีมาแต่บัณฑิต ...

(พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาตปฐมปัณณาสก์ ภยสูตร ข้อ ๔๔๐ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง เล่มที่ ๒๐ หน้า ๑๑๔)

เรื่อง ของที่ได้โดยยาก

วันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ

ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภติ

ณ บัดนี้อาตมาภาพจักได้แสดงใน ทุลฺลภ สิ่งที่หาได้โดยยากทั้ง ๔ ประการนี้ จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตตยาธิบาย กว่าจะยุติกาลลงโดยสมควรแก่เวลา

เริ่มต้นในทุลลภทั้งสี่นี้ว่า ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ ความได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ ความเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก เป็นประการที่สอง ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยาก เป็นประการที่สาม สทฺธมฺโม ปรมทุลฺลโภ สัทธรรมเป็นของได้ยาก อย่างนี้เป็นประการที่สี่ ทุลลภทั้งสี่ประการนี้ แปลเนื้อความของพระบาลีเป็นสยามได้ความเท่านี้

ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายความเป็นลำดับไป ในอัตตภาพเป็นมนุษย์ที่ได้ยากนั้นเป็นไฉน เพราะความบังเกิดขึ้นของมนุษย์ต้องบริสุทธิ์ด้วยกาย บริสุทธิ์ด้วยวาจา บริสุทธิ์ด้วยใจ ไม่มีขาดตกบกพร่องเลย นั้นจึงจะได้อัตตภาพเป็นมนุษย์

ความบริสุทธิ์ด้วยกายนั้น เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ทำลายชีวิตสัตว์ เว้นขาดจากถือเอาวัตถุที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย และหลอกลวงต่างๆ ฉ้อโกงต่างๆ คือเว้นจากถือพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้

ด้วยเป็นของตน ชักชวนบุคคลผู้อื่นไม่ให้ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ และยินดีในการที่ไม่ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ และสรรเสริญการดำเนินเช่นนั้น นี้ได้ชื่อว่าไม่ถือเอาพัสดุที่เจ้าของมิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกามด้วยตนของตน เว้นจากการชักชวนบุคคลอื่นให้ประพฤติผิดในกาม และไม่สรรเสริญผู้ดำเนินด้วยกายวาจาเช่นนั้น และไม่ยินดีพวกดำเนินประพฤติเช่นนั้น ตลอดไปนี้สามข้อแยกออกเป็นข้อละสี่ ๆ เป็น ๑๒ ข้อนี้ เว้นขาดจากใจ ไม่ได้มีการกระทบจิตใจ ในกายวาจาตลอดถึงใจของตนเลย ดังนี้ได้ชื่อว่า**บริสุทธิ์กาย**

ส่วน**วาจา**ละ ไม่พูดปด พูดแต่ถ้อยคำที่จริงด้วยตนของตน ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้พูดคำที่จริงเหมือนตน ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำจริงเหมือนตน สั่งสอนและสรรเสริญพวกที่พูดจริงเหมือนตน สี่ข้อเป็นวาจาบริสุทธิ์ เว้นจากพูดกล่าวคำหยาบช้า ด่าชาติด่าตระกูล กล่าวคำไม่เป็นที่ไพเราะเสนาะโสต คำหยาบช้าทารุณเช่นนี้ ตัวเองเว้นได้ดี ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เว้นด้วย เหมือนอย่างตนบ้าง ยินดีพวกเว้นจากคำหยาบเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินด้วยการกล่าวคำหยาบเช่นนั้นบ้าง นี้เรียกว่าเป็นดีส่วนหนึ่ง กล่าวคำสมาน ไม่กล่าวคำแตกร้าวฉาน แล้วกล่าวคำสมานให้กลมเกลียวสนิทชิดชมในกันและกัน แล้วชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวคำสมานเหมือนอย่างตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวคำสมาน สรรเสริญพวกกล่าวคำสมาน นี่เป็นวาจาบริสุทธิ์ กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรมวินัย เมื่อต้องการหาความจริง สาวหาเหตุได้ ไม่ใช่ถ้อยคำเหลาะแหละเหลวไหล กล่าวคำเป็นหลักเป็นธรรมวินัยด้วยตนของตนแล้ว ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้กล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตนบ้าง ยินดีพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรมวินัย สรรเสริญพวกกล่าวถ้อยคำเป็นธรรมเป็นวินัยเหมือนตน นี่เรียกว่าวจีสุจริตอีกอย่างหนึ่ง บริสุทธิ์ทั้งสี่ข้อนี้ รวมเป็นข้อละสี่ ๆ เป็น ๑๖ ข้อ วาจาบริสุทธิ์ทั้ง ๑๖ นี้แล้วเรียกว่า**วจีสุจริต**

ส่วนใจล่ะ ส่วนใจก็ด้วยเหมือนกัน ไม่โลภ อยากได้ของเขา คิดจะให้สมบัติของเราเป็นเบื้องหน้า คิดชักชวนบุคคลผู้อื่นให้สละสมบัติของตนให้แก่บุคคลผู้อื่น นี่เป็นมโนสุจริต ไม่โกรธ ไม่พยาบาท ไม่พยาบาทด้วย เป็นคนเมตตาแก่ตนและบุคคลผู้อื่นทุกถ้วนหน้า รักใคร่ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข เขาเป็นสุขแล้วยินดีชอบอกชอบใจ แล้วก็ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้ดำเนินเช่นนั้น สรรเสริญพวกดำเนินเช่นนั้น ยินดีพวกดำเนินเช่นนั้น นี่เป็นมโนสุจริต ความเห็นผิดไม่กล่าว ความเห็นผิดทางใจเลิกเสีย ให้ความเห็นถูก เห็นถูกด้วยตัวของตัวแล้ว ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้เห็นถูก ยินดีในการเห็นถูก สรรเสริญในการเห็นถูก สามข้อนี้ข้อละ ๔ ๆ เป็น ๑๒ นี้เรียกว่า**มโนสุจริต เมื่อบริสุทธิ์ไม่พิรุธทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจสามประการนี้แล้ว** เรียกว่า **เป็นหลักประธานของการประพฤติธรรมที่จะทำให้เป็นมนุษย์ เมื่อบริสุทธิ์ไม่มีพิรุธ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ได้กลับเป็นมนุษย์อีกทันที** เมื่อประพฤติขึ้นไปกว่านี้ ประพฤติดีขึ้นกว่าบริสุทธิ์กายบริสุทธิ์วาจาบริสุทธิ์ใจ ประพฤติดีขึ้นไปกว่านี้ ก็ได้เป็นมนุษย์สูงขึ้นไปกว่านี้ เป็นมนุษย์เกินมนุษย์ขึ้นไป นี้กล่าวเฉพาะ**ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก**ดังนี้นะ เมื่อเราปรับกะตัวของเราแล้วละก็ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์มากนัก ขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์จะไปเป็นอะไร **เมื่อขาดธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ละก็ แตกกายทำลายขันธ์จากมนุษย์ต้องไปเกิดเป็นเปรตบ้าง อสูรกายบ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เกิดในนรก ๔๕๖ ขุมบ้าง** ขุมใดขุมหนึ่ง **อบายภูมิทั้งสี่ไม่เคลื่อนหละ** ไม่พ้น พอเคลื่อนจากการเป็นมนุษย์แล้วก็เป็นผู้ไปอบายภูมิทั้งสี่ทีเดียว **เพราะเหตุนี้การเกิดเป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก** ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย เกิดเป็นมนุษย์ต้องประพฤติถูกธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ได้ง่าย ถ้าเคลื่อนจากธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ไม่ได้

เหตุนี้เราจะต้องคาดคั้นตัวเองเสียให้ดี ว่าเราได้อัตตภาพเป็นมนุษย์ด้วยความบริสุทธิ์เช่นนั้นแล้วละก็ต่อแต่นี้ไปเราจะเป็นมนุษย์อีกหรือไม่ เราจะเป็นกับเขาอีก ต้องพินิจพิจารณา เราเกิดมาเป็นมนุษย์แค่เราเกิดนี้ยังเป็นมนุษย์ชั้นต่ำอยู่ หรือแค่เป็นมนุษย์ชั้นกลาง หรือเป็นมนุษย์ชั้นสูง เราก็รู้ได้ เกิดเป็นมนุษย์ชั้นสูงก็เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เป็นผู้ปกครองประเทศ เป็นเศรษฐี พวกโน้นเป็นมนุษย์ชั้นสูง ลดส่วนกว่านั้นลงมามนุษย์ชั้นกลาง ๆ ลดส่วนจากพวกกษัตริย์ เศรษฐีลงมาเป็นมนุษย์ธรรมดาเขาเรียกว่าเป็นพลเมืองดี เป็นคนมั่งมี คหบดี มีทรัพย์สมบัติ มีบริษัทมีบริวารมาก เป็นคนสุจริตนั้นบริสุทธิ์สนิทดีเป็นมนุษย์ชั้นกลาง เป็นมนุษชั้นต่ำ หาเช้ากินค่ำ หยุดทำงานไม่ได้ ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ พวกไหนหยุดทำงานไม่ได้ พวกไหนไม่มีงานทำไม่มีเวลาหยุด พวกนั้นแหละมนุษย์ชั้นต่ำไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ หยุดทำงานไม่ได้ ข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ นั้นเรียกว่ามนุษชั้นต่ำ หรือต่ำลงไปกว่านั้นเป็นคนขอทาน นั้นก็ต่ำมาก ชั้นต่ำก็ต้องจัดไปอีกมาก มนุษย์ชั้นต่ำของต่ำ มนุษย์ชั้นต่ำของกลาง มนุษย์ชั้นต่ำของสูง สูงในชั้นต่ำ กลางในชั้นต่ำ ต่ำในชั้นต่ำ แยกออกไปดังนี้มากมายนัก เราอยากเป็นมนุษย์ชั้นไหนเราต้องแก้ไขตัวของตัวเรา ในเวลาเราจะเป็นมนุษย์อีก บริสุทธิ์ด้วยกายดังกล่าวแล้ว บริสุทธิ์ด้วยวาจาดังกล่าวแล้ว บริสุทธิ์ด้วยใจดังกล่าวแล้ว เราจะต้องมีมารยาทเพิ่มเติมอีก เราต้องการเป็นคนดี เมื่อเวลาให้ทานรักษาศีลเจริญกาวนาแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องใช้มารยาทให้เรียบร้อย เวลาจะให้ทานต้องใช้มรรยาททีนุ่มนวล เป็นที่น่าดูน่าชม ใครเห็นก็นิยม เมื่อเราอยากจะทำเช่นนั้นบ้าง เมื่อมีมรรยาทเช่นนั้นแล้วก็จะเป็นเหตุให้เกิดสกุลสูง มันจะให้เป็นมนุษย์ที่มีมรรยาทดีต้องแก้ไขตัวของตัวเช่นนี้ ส่วนวาจาเล่าจะพูดจาปราศัยกับบุคคลผู้หนึ่งผู้ใด ผู้เฒ่าผู้แก่สมณพราหมณาจารย์ก็พูดแต่ถ้อยคำที่นุ่มนวลชวนสดับ ถ้อยคำที่กักขละชั่วช้าหยาบคายอย่าเอาไปใช้ ถ้าใช้เข้าแล้ว

มันเป็นนิสัยติดไป จะไปเป็นคนป่าเถื่อนเช่นนั้นบ้าง ให้ใช้วาจาที่นุ่มนวลชวนสดับทีเดียว เวลาให้ทานจำศีลภาวนา เมื่อใช้อยู่จนกระทั่งเคยติดกายติดวาจาติดใจเช่นนั้น แล้วก็จะเป็นคนดีได้ต่อไปในภายหน้า

ส่วนใจเล่า ใจก็ต้องให้นุ่มนวลให้อ่อนโยน ต้องใช้ใจที่เป็นบุญเป็นกุศล ใจเป็นอกุศลไม่เอาเข้ามาใช้ ใจที่เห็นผิด เข้าใจผิดอย่าเอามาใช้ ใจที่เห็นชอบเห็นถูกก็เอาเข้ามาใช้ อย่างชนิดนั้นเกิดไปในภายหน้าเป็นมนุษย์ชั้นสูง หรืออย่างต่ำพลาดพลั้งลงมาก็ชั้นกลาง ของสูงพลาดพลั้งลงมาก็ขั้นต่ำ เราจะไม่ตกไปเป็นมนุษย์ชั้นกลางชั้นต่ำ ให้แก้ไขตัวดังนี้ ให้มั่นหมายทีเดียว ถ้าได้เช่นนั้นแล้วละก็จะได้อัตภาพว่า เป็นมนุษย์สมมาตรปรารถนา สมด้วยบาลีว่า **ทุลฺลภญฺจ มนุสฺสตฺตํ ได้เป็นมนุษย์เป็นของได้ยาก** เราก็ได้เป็นมนุษย์สมมาตรปรารถนา

พุทฺธุปฺปาโท จ ทุลฺลโภ ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยาก บังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้านะบังเกิดอย่างไร ? เราฟังกันมานานแล้ว ความบังเกิดขึ้นของมนุษย์เป็นของได้ยาก พุทธประวัติพระสีธาตุราชกุมารนานกว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ได้รับพยากรณ์แล้วนะ สี่อสงไขยแสนกัลป์ ได้รับพยากรณ์ เมื่อครั้งพระพุทธทีปังกรได้เสด็จเข้าไปในเมืองอมรวดี ทอดตัวลงในที่เปลือกตม อาราธนาให้พระพุทธทีปังกรให้เดิน เป็นสพานไปให้ข้าม เหยียบตัว **สุเมตตดาบส** ข้ามไปเป็นสพาน พระสงฆ์แสนรูปก็ข้ามไปเช่นกัน เหยียบตัวของสุเมตตดาบสนั้น พอสุดหมดพระสงฆ์แล้วมนุษย์หนึ่งแสนเดินเหยียบไปได้ ถ้าว่าบารมีไม่แก่กล้าแล้วก็ตายคาเท้าเชียวนะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ มนุษย์แสนหนึ่งน่ะเอาไม้ไผ่มาเป็นแพ ๆ น่ะวางไว้เกือบแหลกเชียวนะ เหยียบเสียเกือบแหลกเชียว ถึงแสนหนึ่งน่ะไม่ใช่น้อยนะ ที่ทนอยู่ได้ก็เพราะบารมี

สุเมตตดาบส แกมีฌานสมาบัติ แกเห็นจะต้องเข้าฌานสมาบัติเวลานั้น ถ้าไม่เข้าฌานสมาบัติ กายแกจะแหลกแน่ แต่ว่าแกอยู่ในเปลือกตมเหยียบลงไปมันก็หยุ่นๆ มันไม่แข็งแรงนัก อ้ายเปลือกตมมันรองรับอยู่ข้างล่างเหมือนอยู่บนเบาะบนฟูกก็พอทนได้ พอข้ามไปเสร็จแล้วพระพุทธทีปังกรก็เสด็จหันพระพักตร์กลับมา พระสงฆ์กลับมาพร้อมกัน มาล้อมอยู่ที่สุเมตตดาบสนั้น ทรงรับสั่งถามพระสงฆ์ทั้งหลาย พระสงฆ์ทั้งหลายรู้จักไหม ? ดาบสผู้นี้นะคือใคร ? ไม่มีใครรู้จัก พระองค์ก็ทรงรู้จักว่าดาบสผู้นี้น่ะน้องชายเราตถาคตน๊ะ ต่อไปในภายหน้าอีกสี่อสงไขยแสนกัลป์จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าเหมือนอย่างเราเช่นนี้ ทรงรับสั่งเรื่องพุทธมารดาพุทธบิดาพุทธอนุชา พุทธ-บุตรเสร็จทีเดียว พระสาวกซ้ายขวาเสร็จ เมื่อได้พุทธพยากรณ์เสร็จแล้วเช่นนั้น ดีอกดีใจ **สุเมตตดาบส** เหมือนจะเป็นพระพุทธเจ้าในวันพรุ่งนี้ทีเดียว มันหมายความเป็นพระพุทธเจ้าทีเดียว ก็ตรึกนึกในใจว่า เออนี่เราได้รับพยากรณ์แล้วจะได้เป็นพระพุทธเจ้าแน่แล้ว แต่เรื่องความเป็นพระพุทธเจ้าน่ะเริ่มต้นเราจะทำอะไรกันเล่า ? จึงจะเริ่มต้นความเป็นพระพุทธเจ้า นี่ทำอย่างไรกัน พระองค์ฉลาดปรีชาสามารถรอบรู้ทุกสิ่งทุกประการ ว่าเราเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสารไปเกิดมาเกิดอยู่อย่างนี้ อีกสี่อสงไขยแสนกัลป์ ถ้าเราเลิน-เล่อเผลอตัวเมื่อไรแล้วต้องทนยากลำบาก ถ้าเราไม่เลินเล่อเผลอตัวแล้วละก็เราจะเป็นคนมั่งมี เราจะทำอย่างไรเล่า นี่เราจะต้องให้ทาน เริ่มต้นต้องให้ทาน ต้องให้ทานกันยกใหญ่ ใครขออะไรเราให้ทั้งนั้น ถ้าไม่ขอเราก็ให้คนจนคนยากเสมอไป เกิดชาติใดภพใดไม่ขาดสายทีเดียวเรื่องให้ทาน ก็มั่นหมายด้วยพระทัยว่าเช่นนั้น พระโพธิสัตว์จึงได้สร้างบารมีให้ทานเป็นเบื้องหน้าเกิดมาเป็นมนุษย์ให้ทานเป็นเบื้องหน้าทีเดียว ทานนั่นแหละ จะเป็นชนกกรรมนำไปเกิดในสกุลที่มั่งมีมาก เพราะหนทางไม่ส่งให้ เมื่อให้ทานแล้วสมบูรณ์บริบูรณ์ ผู้ยากขัดสนก็สมบูรณ์ อ้ายความสมบูรณ์ที่ให้แก่เขาน่ะกลับมาเป็น

ของตัว มากน้อยเท่าใดกลับมาเป็นของตัวทั้งหมด ปรากฏว่าพระองค์ให้ถึงบัญจมหาบริจาค ให้ทานวัตถุนอกกาย เงิน ทองข้าวของ ตึก กว้าน บ้าน เรือน เรือก สวน ไร่ นา เรือแพ นาวา สมบัติ พัสถาน ทรัพย์ศฤง-ารให้หมด **การให้เช่นนี้** เป็น**ทานบารมี**เท่านั้น ยังไม่เป็นทาน

เนื้อและเลือดของตัวเองเป็นทานได้ นี้เป็นทานอุปบารมี ให้านได้ นี้เป็นทานปรมัตถบารมี

ให้ทานสามประการเช่นนี้แล้วยังไม่พอ ในชาติเป็นพระเวสสันดร ๆ ก็ตามที่ให้ทาน **ให้ลูกเป็นทาน ให้เมียเป็นทาน**เมื่อชูชก ชาลี ที่เขาวงกฏ พระราชทานกัณหาชาลีทั้งสองให้ชูชก นั้นเรียก **าค** เป็นทานข้อคำรบสี่ พระอินทร์เห็นว่าไม่ได้การ สีธาตุกุมาร นัก เรื่องศรัทธาบารมีมีเต็มอยู่แล้ว ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใดมาขอมัทรี ถ้าให้เสียอีกเธอก็จะลำบาก หาลูกไม้บริโภคเอง ถ้าหากว่ามัทรี ลหมากรากไม้มาให้ทรงเสวย พระอินทร์ก็แปลงเป็นอินพราหม์ เสียทีเดียว ขอก็ทรงพระราชทานพระมัทรีให้ แต่ว่าอินพราหม์ พุทธเจ้าได้ขอพระมัทรี พระองค์ได้ทรงพระราชทานแก่ข้าพระ ภธเจ้า เป็นสิทธิ์ของหม่อมฉันแล้ว ต่อแต่นี้ไปผู้หนึ่งผู้ใดมาขอให้ไม่ได้ ว่าหม่อมฉันจะขอฝากพระองค์ไว้ กว่าเมื่อใดต้องการจึงจะมาเอา ถ้ายังไม่ งการจะให้ใครผู้หนึ่งผู้ใดเป็นไม่ได้ เป็นของหม่อมฉันแล้ว แกคาดคั้นไว้ แช่นนี้ ใครมาขออีกเท่าไรก็ไม่ได้แล้ว เพราะแกให้อินพราหม์ไปเสียแล้ว ระอินทร์มาสงเคราะห์พระเวสสันดรให้นางพระมัทรีอยู่พิทักษ์รักษา จะได้ ำบากด้วยพระกยาหารแต่อย่างหนึ่งอย่างใด นี้ได้ชื่อว่าให้ภรรยาเป็นทาน เล้ว จิตบริจาคอันหนึ่งเป็นห้า เรียกว่าบัญจมหาบริจาค ให้ทานจริง ๆ นี้นะไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ

ถ้าให้ทาน ให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ของชอบใจไม่ให้เก็บเสียซ่อนเสีย ของไม่ดีที่ไม่เสมอใจให้เสีย ให้อย่างนี้มันเลือกให้ **ให้ของไม่ดีเป็นทาน เป็นทาสทานจัด ว่ายังเข้าไม่ถึงสหายทาน** เป็นทาสทานแท้ ๆ **เพราะเลือกให้** หากว่ามีมะม่วงสักสามใบตั้งขึ้นก็จะให้ใบเล็กเท่านั้นแหละ เอามะม่วงสามใบเท่า ๆ กันก็จะให้ใบที่ไม่ชอบใจนั่นแหละ เอามะม่วงสามใบเสมอกันก็จะเลือกเอาอีกแหละ ลูกที่ไม่ชอบจึงให้ ลูกที่ชอบไม่ให้ หรือมันใกล้จะสุกแล้วไม่ให้ ให้ที่อ่อน ๆ ไปอย่างนี้ อย่างนี้เป็นทาสทานไม่ใช่สหายทาน

ถ้าให้สหายทานจริงแล้ว ก็ตัวบริโภคใช้สอยอย่างไรให้อย่างนั้น เป็นสหายทาน **ถ้าว่าสามีทานละก็เลือกหัวกระเด็นให้** เลือกให้ของที่ไม่ดีกว่านั้นต่อไป ถ้าเลือกหัวกระเด็นให้เช่นนี้ละก็เป็นสามีทาน ลักษณะโพธิสัตว์เจ้าให้ทานนะ ให้สามีทานนะ ให้สหายทานสามีทานทีเดียว ทาสทานไม่ให้ นี่เราสามัญสัตว์ชอบให้แต่ของที่ไม่ประณีต ไม่เป็นที่ของที่ชอบเนื้อเจริญใจละก็ให้ มันก็เป็นทาสทานไป เสมอที่ตนใช้สอยมันก็เป็นสหายทานไป ยิ่งกว่าตนใช้สรอยมันก็เป็นสามีทานไป แต่ว่าพวกเราที่บัดนี้ เป็นสามีทานอยู่ก็มี เช่นเลี้ยงพระสงฆ์องค์เจ้า ตบแต่งสูปพยัญชนะเกินกว่าเราบริโภคทุกวัน ๆ ที่เกินใช้สอยเช่นนี้เป็นสามีทาน ประณีตบรรจงแล้วจึงให้อย่างนี้เรียกว่า เป็นสามีทาน

ทานนี่แหละเป็นข้อสำคัญนัก พระโพธิสัตว์จะได้เสด็จเป็นพระพุทธเจ้าก็อาศัยทานนี่แหละ ไม่ทานละก็เป็นไม่สำเร็จทีเดียว เพราะฉะนั้นบัดนี้วัดปากน้ำที่มีภิกษุสามเณรมารวมอยู่มากก็เพราะอาศัยเจ้าอาวาสบริจาคทาน บริ-จาคมานาน ๓๗ ปี บริจาคมา บริจาคเรื่อยไม่ได้ครั่นคร้ามนะ ถ้าว่าใครไม่มาบริจาคก็บอกผู้หนึ่งผู้ใดมาบริจาคด้วยละก็ทำไป ถ้าว่าไม่พอละก็เท่าใดก็ให้ทีเดียว เป็นหนี้เป็นสินยอมทีเดียว เขาจะบริจาคทานทำบารมีไปในอนาคตกาลข้างหน้ากันอย่างนั้น เรียกว่า **ความเป็นพุทธเจ้า** นะ **ไม่ใช่เป็นของได้ง่าย ของได้ยาก**

เมื่อพระสีธาตุราชกุมารเป็นพุทธเจ้าได้ก็เพราะอาศัยเบื้องต้นให้ทานทีเดียว ทั้งเป็นสุเมตดาบสท่านกำหนดจะเป็นพระพุทธเจ้า นึกอยู่แต่ในใจ ๗ อสงไขย แต่ออกวาจาว่าข้าพเจ้าปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า ปรารถนาอย่างนี้แล้วก็อีก ๙ อสงไขย ได้รับพยากรณ์แล้วเมื่อครั้งเป็นสุเมตดาบส เมื่อพระพุทธทีปางกรได้ทรงพยากรณ์ไว้เช่นนั้นแล้ว ต่อไปอีก ๔ อสงไขยแสนกัลป์ รวมทั้งหมด สร้างบารมีทั้งหมด ๒๐ อสงไขย หนึ่งแสนกัลป์ ที่พระสีธาตุราชกุมารได้ทำสูงขึ้นไปกว่านี้ ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า พิศดารออกไปแล้วก็ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ นี้หลักการอย่างนี้ที่เรียกว่า ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์นะ ต้องแยกพิศดารออกไปอีกตามจำนวนอีกเท่าหนึ่ง เรียกว่าปรารถนาบารมีท่านสูง สามพวกนี้แหละที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้า แต่อย่างย่อลงไปก็ ๔ อสงไขยแสนกัลป์ ๘ อสงไขยแสนกัลป์ ๑๖ อสงไขยแสนกัลป์ สามจำพวกนี้ แต่ว่าสร้างบารมีกว่าจะเป็นพระพุทธเจ้านะไม่ใช่เป็นของง่าย

ทานบารมี อุปบารมี ทานปรมัตถบารมีเป็นทั้งนั้น, ศีลบารมี ศีลอุปบารมี ปรมัตถบารมีเป็นทั้งนั้น, เนกขัมมบารมี เนกขัมมอุปบารมี เนกขัมมปรมัตถบารมี, ปัญญาบารมี ปัญญาอุปบารมี ปัญญาปรมัตถบารมี, วิริยะบารมี วิริยะอุปบารมี วิริยะปรมัตถบารมี, เนกขัมมออกจากกาม เนกขัมมบารมี เนกขัมมอุปบามี เนกขัมมปรมัตถบารมี, ปัญญา วิริยะ ขันติบารมี ขันติอุปบารมี ขันติปรมัตถบารมี, สัจจ สัจจบารมี สัจจอุปบารมี สัจจปรมัตถบารมี, อธิฐานความตั้งใจมั่น อธิฐานบารมี อธิฐานอุปบารมี อธิฐานปรมัตถบารมี, เมตตาบารมี เมตตาอุปบารมี เมตตาปรมัตถบารมี, อุเบกขาบารมี อุเบกขาอุปบารมี อุเบกขาปรมัตถบารมี เต็มสามสิบทัศ

แต่ว่าบารมีหนึ่ง ๆ กว่าจะได้ เป็นบารมีนะไม่ใช่เป็นของง่าย ทานบารมีเต็มนะดวง ดวงบุญที่เกิดจากการบำเพ็ญทานได้เป็นดวงบุญ ดวงบุญ

ใหญ่โตเล็กเท่าไหร่ไม่ว่าสร้างไปเถอะทำไปเถอะ แล้วเอาดวงบุญนั้นมากลั่นเป็นบารมี ดวงบุญมากลั่นเป็นบารมีนะ **บุญบารมีคืบหนึ่ง** เต็มเปี่ยมเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทีเดียว **เอามากลั่นเป็นบารมีได้นิ้วเดียว** เท่านั้นเองกลมรอบตัวเท่านั้นแหละ กลั่นไปอย่างนี้แหละทุกบารมีไปจนกว่าบารมีนั้นจะเต็มส่วน แล้วก็บารมีที่จะเป็นอุปบารมี เอา **บารมี** นั้นแหละ **คืบหนึ่งเต็มส่วนเอามากลั่นเป็นอุปบารมีได้นิ้วเดียว** แล้วเอา **อุปบารมี** นั้นแหละ **คืบหนึ่ง**กลมรอบตัว**เอามากลั่นเป็นปรมัตถบารมีได้นิ้วเดียว**

บารมีก็ดี **อุปบารมี**ก็ดี **ปรมัตถบารมี**ก็ดี **วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวทุกบารมีไป มีทั้ง ๓๐ ทัศ จึงจะได้ตรัสเป็นพระพุทธเจ้า** ยากนักเรื่องนี้ยากนัก พระองค์จึงได้ทรงโปรดออกพระโอษฐ์ว่า **พุทฺธุปาโท จ ทุลฺลโภ ความบังเกิดขึ้นของพระพุทธเจ้าเป็นของได้ยากดังนี้**

ทุลฺลภา จ ขณสมฺปตฺติ ที่จะถึงด้วยทานสมัยเป็นของได้ยากอีกประการหนึ่ง ที่ ๓ ถึงพร้อมด้วยทานด้วยสมัยเป็นอย่างใด พระพุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลกนี้ พูดถึงทานสมัยนี้เราไปเกิดเสียบ้านนอกเมืองดอนรอนแขมเรมไพร สิบวันพันปีไม่พบภิกษุสามเณรผ่านไปทางนั้นสักหนหนึ่ง นี่เป็นอขณะสมัยเสียข้อหนึ่งแล้ว พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลก โน้นไปเกิดเป็นสัตว์นรกเสียก็เป็นอขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นสัตว์เดียรฉานเสีย พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลกก็เป็นอขณะสมัยเสีย ไปเกิดเป็นเปรต อสุรกายเสียก็เป็นอขณะสมัยอีกเหมือนกัน พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลกก็ไปเกิดเป็นอรูปสัตว์ชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะนั้น หรืออสัญญีสัตว์โน้น พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก เกิดมาเป็นมนุษย์โลกได้เสียกำเนิดนี่ก็เป็นอขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดในโลก เขาเรียกว่าเป็นบ้าเสียเอาเรื่องไม่ได้ นี่ก็เป็นอขณะสมัย พระพุทธเจ้ามาอุบัติในโลกเป็นคนดีบริสุทธิ์ ตัวกลับเฉลียวฉลาด

พูดจาปราศัยไม่ได้กลัวใคร ไม่ได้ครั่นคร้ามผู้หนึ่งผู้ใด พระพุทธเจ้าก็ไม่กลัวเสียอีก กลับดูถูกดูหมิ่นพระพุทธเจ้าไปเสียอีก หาว่าตัวฉลาดกว่าพระพุทธเจ้าเข้าไปเสียอีก พูดจาปราศัยไม่มีใครเทียมทันทั้งนั้น ผู้คนชนิดนี้เขาเรียกว่า **เอฬมตฺตโก** บ้าน้ำลายเอาจริงไม่ได้ ดูถูกดูหมิ่นคละไปเสียอีกเป็นเอฬมตฺ-ตโก เป็นอขณะสมัยเหมือนกับไม่พบพุทธศาสนาไม่พบพรรพุทธเจ้าทีเดียวนั้นแหละแบบเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นมิจฉาทิฏฐิเสีย ก็ใช้ไม่ได้ ก็เป็นอขณะสมัยเสียอีกเหมือนกัน ไม่เอาจริง พวกนี้เหลวไหลทั้งนั้น อขณะสมัย พระ-พุทธเจ้ามาอุบัติตรัสขึ้นในโลก ตัวเองเป็นคนสมบูรณ์บริบูรณ์อยู่ เลื่อมใสเหมือนภิกษุสามเณรอุบาสกอุบาสิกา ในบัดนี้ก็เหมือนกันละนะ ต่างพวกเป็นบ้าน้ำลายเหมือนกัน เอฬมตฺตโก ดีแต่พูดไม่จริงซักอย่างหนึ่ง ไอ้ชนิดนี้เขาเรียกว่าบ้าน้ำลาย เป็นอขณะสมัย มาพบพุทธศาสนาไม่ได้อะไร เสียเวลาเปล่า ให้เป็นโทษเสียอีก

ทว่าเลื่อมใสในศาสนาในพระศาสดาจริง ๆ เหมือนกับ**ท่านทั้งหลายที่ได้บริจาคทาน ได้ให้ทานรักษาศีล เจริญภาวนา ปรากฏอยู่เช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่าถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัย ไม่เสียทีที่เป็นมนุษย์ เกิดมาพบพุทธศาสนา** ได้บริจาคทานในพุทธศาสนา ได้มารักษาศีลในพุทธศาส-นาโดยน้ำใสใจจริง ได้เจริญภาวนาในพระพุทธศาสนา ทำไมว่ามีเจริญภาวนามี**ธรรมกาย**ขึ้นเรียกว่าเข้าถึงรัตนไตร เข้าถึงแก่นพุทธศาสนาทีเดียว มีธรรมกายขึ้นเหมือนวัดปากน้ำได้มีตั้ง ๑๕๐ กว่าคน มีธรรมกายทั้งหญิงทั้งชาย ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา มีธรรมกาย ๑๕๐ กว่าคน ไปนรกไปสวรรค์ไปนิพพานได้อย่างนี้ ทุลฺลภา ขณสมฺปตฺติ ถึงพร้อมด้วยขณะด้วยสมัยแท้ ๆ ทีเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วละก็นี่แหละที่พระองค์ทรงรับสั่งว่า ทุลฺลภา ขณสมฺ-ปตฺติ **พร้อมด้วยขณะด้วยสมัยเป็นของได้ยาก** เป็นประการที่ ๓

สทฺธมฺโม ปรมทุลฺโภ **สัทธรรม**เป็นของได้ยากยิ่ง **สทฺธมฺ**เป็นของได้ยากอย่างยิ่งนะเป็นไฉน **สทฺธมฺ**คือธรรม เครื่องสงบระงับ แยกบทออกไปว่า **สนฺโต ธมฺโม ธมฺโม** อันว่าธรรม **สนฺโต** ของบุคคลผู้สงบระงับ **สนฺโต ธมฺโม** อันว่าธรรมของผู้สงบระงับ ธรรมอันสงบระงับนั้นคือธรรมอะไร อยู่ที่ไหน ? กุศลธรรมสงบระงับเสียซึ่งอกุศลธรรม หรือสงบระงับเสียซึ่งบาปชั่ว นี้สงบระงับเสียซึ่งชั่ว สุจริต สงบระงับเสียซึ่งทุจริต นี้ก็เป็นสัจธรรมส่วนหนึ่ง ภายนอกศีล ๕ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้งศีล ๕ ศีล ๘ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้งศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้ง ๑๐ ศีล ๒๒๗ เป็นสัทธรรมของทุกศีล ทั้ง ๒๒๗ ข้อนั้นนี่เป็นสัทธรรมโดยย่อ ที่เรียกว่าเป็นสัทธรรมจริงแท้แน่นอนนั้นเป็นไฉน

สัทธรรมแปลว่า**ธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์** ทำให้สัทธรรมของพวกนรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ท่วมทับทำให้เป็นสัตว์นรก เป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย หายไป แซกซอนเข้ามาไม่ได้ อยู่ด้วยความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจา บริสุทธิ์ใจ นี่เป็นสัทธรรมของมนุษย์

ถ้าเป็นดวงใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ด้ายกลุ่มขึ้นเส้นตึง ตรงกลางมาจดกันนั้นกลางกั๊ก ๆ นั้น ถูกกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ เท่าฟองไข่แดงของไก่ ดวงธรรมดวงนั้นแหละได้ชื่อว่าเป็นสัทธรรมแท้ ๆ เรียกว่า**สัทธรรมของมนุษย์ ธรรมเครื่องสงบ** ธรรมที่ทำให้เป็นอมนุษย์ไม่มีต่อไป เป็นมนุษย์ก็เกิดปรากฏขึ้นนั่นชั้นหนึ่ง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ที่นอนฝันออกไป ดวงเท่าฟองไข่แดงของไก่ ธรรมดวงนั้นเป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์สูงขึ้นไป

ไปถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์สามเท่าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด สี่เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพรหม ห้าเท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นรูปพรหมละเอียด ๖ เท่าฟองไข่แดงของไก่ กลมรอบตัว นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม

เข้าถึงกายดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ๗ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด

เข้าถึงดวงธรรวที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายวัดหน้าตักเท่าหน้าตักธรรมกาย ใหญ่เท่าใดแต่ว่าหย่อนกว่า ๕ วา สูง ๕ วา นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียดวัดเส้นผ่าศูนย์กลางกลมรอบตัว นี่เป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมกาย เป็นลำดับขึ้นไป

เข้าถึงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา นั้นเป็นพระสัทธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียด ๕ วา กลมรอบตัว

เข้าถึงดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดา

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคา เป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาละเอียด นั้นหนักจุขึ้นไป ๑๐ วา กลมรอบตัว

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด ๑๐ วา นั้นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว นั่นเป็นสัทธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพระสกิทาคาละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด ๑๕ วา กลมรอบตัว เป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาหยาบ

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ๒๐ วา กลมรอบตัว เหมือนกันนั่นเป็นสัทธรรมของดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตละเอียด เป็นสัทธรรมด้วยต่อเป็นลำดับขึ้นไปทีเดียว

นี่สัทธรรมเป็นของได้ยากอย่างนี้ นี่นะไม่ใช่เป็นของได้ง่ายพอดีพอร้าย วัดปากน้ำได้ค้นพบตลอดมาหลายแล้ว หลักฐานก็ชี้ได้แน่นอนแล้ว ได้ยากนัก พระสัทธรรมนี้เป็นของได้ยากยิ่ง

พระฝรั่งวิลเลียม เป็นศาสตราจารย์ในลอนดอนเป็นผู้ได้มาบวชในโบสถ์วัดปากน้ำนี้ ผู้เทศน์นี้เป็นอุปัชฌาย์ได้สั่งสอนให้พระวิลเลียม ซึ่งเป็นฝรั่งนั้นได้บรรลุธรรมจริงอย่างนี้ ที่เห็นจริงอย่างนี้นี่แหละจะเอาไปประกาศประเทศอังกฤษในลอนดอน จะไปวันที่ ๘ นี้ นี่วันนี้วันที่ ๗ แล้ว บุ๊คเรือบินไว้เสร็จแล้ว แต่ว่าค่าโดยสารที่จะไปนั้นนะ และเครื่องใช้ไม้สอยด้วย ผู้เทศน์นี้ได้บริจาคไว้แล้ว สามหมื่นบาท ผู้ใดจะทำบุญค่ารถค่าเรือของฝรั่งบ้างจะได้เป็นนิสสัยปัจจัยไป ท่านจะได้ไปประกาศศาสนา จะได้เป็นเนื้อนาบุญอันสำคัญ ต้องการจะบริจาคจะก็ให้ไปมอบกับนายประยูร ที่กุฏินั่นได้ สำหรับเป็นไวยาวัจจกร งบประมาณในแง่เรื่องนี้ สำหรับงบประมาณในเรื่องส่งพระฝรั่งไปประกาศศาสนาในประเทศฝรั่งโน้น ไปไม่ไปเลย ไปถ้าถึงปีหรือสมควรแก่เวลาเท่านั้นแล้วก็จะกลับมาอีก นำเอาฝรั่งมาบวชอีก จะตั้งศาสนาในลอนดอนให้ได้ ให้เป็นวัดไทยจริง ๆ กัน นี่เป็นข้อสำคัญอย่างนั้นนะ

เรื่องวิชาธรรมกายวัดปากน้ำนะจะเป็นประโยชน์ยิ่งใหญ่ไพศาลในยุโรปทีเดียว ให้อุตส่าห์ตั้งใจ บุญกุศลยิ่งใหญ่นะ ข้อนี้นะ นี่ก็ของหาได้ยากเหมือนกัน ในประเทศไทยหาได้เหมือนกัน ธรรมกายอย่างวัดปากน้ำ ธรรมสี่ประการนี้ก็หาได้ยากเหมือนกัน เราได้พึ่งสมเจตนาเรื่องการกุศลนี้ก็หาได้ยากเหมือนกัน เราก็ได้พึ่งสมเจตนาด้วยเหมือนกัน

ได้ชี้แจงแสดงมานี้ ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาตามมัตตญาธิบายพอสมควรแก่เวลา **วรญฺญํ สตฺถํ นตฺถิ** สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐของเราทั้งหลาย **สรณํ เม รตฺนตยํ** พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย **เอเตน สจฺจวชฺชเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เรื่อง อานิสงส์

วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

อปฺปมาโท อมตํปทํ ปมาโท มจฺจุโนปทํ
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ยถา มตา
เอวํ วิเสสโต ญตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตาติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงธรรมมิกถา เป็นภัตตานุโมทนากถา เฉลิมเพิ่มเติมศรัทธาของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นผู้มีสมานฉันท์พร้อมใจซึ่งกันและกัน มีพระภิกษุซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดจันทร์ปะขาวและท่านอาจารย์ที่ไปสอนภาวนาอยู่สนับสนุนกับท่านเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดจันทร์ปะขาวและภิกษุอื่นอีก ที่เป็นอยู่วัดเดียวกัน พร้อมด้วยอุบาสกอุบาสิกาเป็นอันมาก มาบริจาคทาน ณ อาราม วัดปากน้ำนี้ ถวายเป็นผ้าป่า มีผ้าไตรจีวร เป็นเครื่องหมายเรียกว่าผ้าป่ามีกิ่งไม้เอาแขวนมาคล้องไว้ และอาราธนาเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรีนี้ ให้เป็นผู้ชักมาทอดในวัดปากน้ำ เจ้าอาวาสนี้ก็เป็นประมุขของสงฆ์ในวัดปากน้ำนี้ ถ้าว่าเจ้าอาวาสชักถูกพระสงฆ์ทั่วหมดแล้ว เจ้าอาวาสก็แจกพระภิกษุสามเณร องค์หนึ่งจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใด เจ้าอาวาสให้ทั้งสิ้น วัดปากน้ำน่ะ ค่าไฟฟ้าเดือน ๆ หนึ่งเขาบอกว่า ๒๐๐๐ กว่าบาทแล้ว ถึงกระนั้นเจ้าอาวาสก็สนับสนุนทุกเดือนไป พระภิกษุสามเณรไม่ต้องออก แจกให้ ไฟแจกให้ ไตรจีวรขาดตกบกพร่องแจกให้ทั้งนั้น ทอดกับเจ้าอาวาสถูกทั้งวัด และตั้งแต่บวชมาปฏิญาณขาดในใจ ไตรจีวรไม่มีขาย มีแต่ให้เรื่อยไป ใครจะมาซื้อเป็นไม่ได้หละ ขอให้ ซื้อไม่ได้ แจกพระแจกเณรหมด ถ้าคิดว่าผ้าเขาทูลหัวแล้วก็ให้ เขาประสงค์บุญกุศลในพระพุทธศาสนา ผู้รับก็มีศรัทธาก็ต้องการผ้าน่ะเป็นวัตถุธรรมดา เมื่อย้อมเข้าแล้วเขาเรียกว่าผ้าย้อมฝาด เจ้า

ของมีจิตสามารถเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาน้อมมาถวายพระสงฆ์ กาก ที่เจ้าของให้น่ะเป็นกาก เจ้าของนั้นได้เนื้อไปเสียแล้ว บุญกุศลติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใสบริสุทธิ์ ดวงโตเท่าไหนแล้วแต่ศรัทธาของตน นั่นเจ้าของกลั่นเอาเนื้อเสียแล้ว เอาเปลือกให้แก่ภิกษุ ถ้าภิกษุโง่ ไม่ฉลาดทันเจ้าของ ก็ไปเก็บเอาใส่ตู้ห้องไว้ แมลงสาปหนูกัดเสียหายไป ถ้าไม่ฉลาดพอ ถ้าฉลาดพอ เมื่อเจ้าของเขาสละเช่นนั้นแล้ว เมื่อเก็บ ก็เอาไว้แจกพระภิกษุสามเณร อัดเอาบุญเสียเหมือนกัน กากนั้นให้ไป ถวายไป แต่บุญเอาเสียอีกชั้นหนึ่ง นี่เรียกว่าฉลาด ได้สองชั้นสามชั้น นั่นแน่ะ ต้องการเอาไว้ ผ้านุ่ง พอห่มพอสมควรเท่านั้นแหละ ถ้าผู้ฉลาดรับแล้วก็เท่าไรให้หมด ท่านผู้นี้ปรากฏว่าจะเป็นอายุพระศาสนาสืบต่อไป ถ้าสมภารประพฤติได้ดังนี้ อยู่วัดไหนวัดนั้นก็เจริญหละ ภิกษุสามเณรอุ่นหนาฝาคั่ง เหมือนกับพ่อกับแม่มีอะไรแจกให้ทั้งนั้น วัดปากน้ำอย่างนั้น ผู้ที่ปกครองเป็นเจ้าอาวาสอยู่น่ะ ได้อะไรมาก็ตามเถิด คิดว่าพระภิกษุสามเณรที่มาอยู่ด้วยเหมือนกับลูกกับเต้า ไม่ห่วงไม่เสียดายกัน ติดขัดอะไรมา แจกให้ทั้งนั้นไม่ขัด

เมื่อเป็นเช่นนี้ภิกษุสามเณรก็เป็นสุขสบาย อุ่นหนาฝาคั่ง เหมือนอยู่กับแม่พ่อ ลูกเขาเขารักเหมือนแก้วตา ถ้าแต่ว่าเขารู้ว่าภิกษุผู้ปกครองเอาใจใส่เหมือนเช่นนั้นละก็ เขาก็เคารพนับถือ เขาก็เห็นว่าลูกเขาอยู่อุ่นหนาฝาคั่งเช่นนั้นดีแล้ว เขายิ่งเลื่อมใสศรัทธาเขาไม่ตระหนี่ถี่ถ้วนอะไรหรอก เขากลัวอยู่อย่างเดียวเท่านั้นแหละ ในพระพุทธศาสนา เมื่อทำแล้วเก็บเอาไปไถลเสียทางอื่นเท่านั้นแหละ เขากลัวนัก เขาจึงไม่ไว้ใจสมภารหนุ่ม ๆ แต่ว่าวัดปากน้ำน่ะสมภารแก่แล้วอายุ ๗๑ แล้วนะ แต่ว่าไม่ใช่วางกล้าม อายุ ๗๑ นี่ ตั้งแต่บวชพรรษา ๒ แน่ะทอดธุระมาน่ะ ทอดธุระมา

ตั้งแต่พรรษา ๒ ต้องการบุญกุศลเท่านั้นแหละ อยู่ที่ไหนก็ให้ทาน บริจาคทานไป ไม่ทำอะไรก็สอนหนังสือหนังหาไป สงเคราะห์อนุเคราะห์กุลบุตรไป อย่างนี้แหละ มาอยู่วัดปากน้ำนี่ ไม่ใช่พอดีพอร้าย พอมาอยู่วัดปากน้ำเท่านั้นแหละ เขาไม่ยอมกันทั้งบ้านทั้งเมือง พระในวัดก็ไม่ยอมทั้งนั้น ผู้มาอยู่ ผู้เทศน์นี้แหละ **พุทโธ่เอ๋ย ที่พึ่งของตัวไม่รู้จัก จะไปกีดกันผู้เป็นที่พึ่งของตัวให้ไปเสียแล้ว จะไปพึ่งอะไร** นี่เราจะทำอย่างไร **นี่ข้าไม่สู้ แล้วข้าก็ไม่หนี ทำดีอันหนึ่งอันใดมีเท่าไรทำจนสุดความสามารถของตัว จะรุกรานสักเท่าไรก็ไม่สู้ แต่ไม่หนี** ทำอะไรทำจนสุดความสามารถของตัว จนกระทั่งถึงบัดนี้ท่านทั้งหลายเห็นแล้วว่านี่แน่ะ ผู้ไม่สู้ไม่หนีเป็นอย่างนี้แหละ เป็นประโยชน์ ไม่ใช่แต่มนุษย์ในประเทศเท่านั้น ฝรั่งมังค่ายังเข้ามาเป็นที่พึ่ง มาพึ่งพาอาศัยมาเล่าเรียนศึกษาแล้วเอาไปประกาศ เวลานี้กำลังไปประกาศอยู่ที่ลอนดอนที่เรียกว่าประเทศอังกฤษน่ะ เวลานี้กำลังไปประกาศอยู่ **นี่มานำเอาธรรมวัดปากน้ำไปประกาศ** เหมือนอาจารย์ที่ไปสอนอยู่วัดจันทร์ประดิษฐารามนั่นแหละ ไปประกาศธรรมอย่างนั้นแหละ **เวลานี้ไปประกาศอยู่ประเทศอังกฤษโน่น ต่อแต่นี้ไม่ช้าเท่าใด จะส่งไปญี่ปุ่นอีกองค์หนึ่ง มีวิชาแบบเดียวกัน** จะส่งไปญี่ปุ่นอีกองค์หนึ่ง **ให้ประกาศพุทธศาสนาแบบเดียวกัน** ในประเทศไทยนี่มากองค์ **บ้านของใครจะประกาศอย่างไรให้ประกาศออกไป อย่านิ่งเสีย อุตส่าห์เอาใจใส่พระพุทธศาสนา เมื่ออยู่วัดไหนจะได้รุ่งโรจน์โชตนาการ พวกชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลายอุบาสกอุบาสิกาจะได้รู้จักพุทธศาสนาจริง**

วันนี้จะแสดงพระพุทธศาสนาจริง ๆ ให้ฟังเสียก่อน เพราะว่าเราเป็นคนครองเรือน เป็นอุบาสกก็ดี เป็นอุบาสิกาก็ดี มีกิจการมากด้วยสวนด้วยนาด้วยสวนบ้างด้วยนาบ้างด้วยค้าขายบ้าง ให้รู้ว่าความจริงของพุทธศาสนาน่ะคืออะไร พระองค์ทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองว่า อุกาส โย ปาน ภิกฺขุ

ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน วิหรติ สามีจิปฏิปนฺโน อนุธมฺมจารี โส ตถาคตํ สกฺกโรติ ครุกโรติ มาเนติ ปูเชติ ปรมาย ปูชาย ปฏิปตฺติปูชายนี้พระองค์ทรงรับสั่งด้วยโอษฐ์ของพระองค์เอง อุกาส โย ปน ภิกฺขุ ขอโอกาส ภิกษุรูปใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อยู่ ปฏิบัติชอบยิ่ง ประพฤติตามธรรมเป็นปรกติ อันว่าภิกษุรูปนั้น ชื่อว่า สักการ ได้ชื่อว่า เคารพ ได้ชื่อว่านับถือ ได้ชื่อว่าบูชา ซึ่งเราผู้ตถาคตด้วยปฏิบัติบูชาเป็นอย่างยิ่ง ความจริงท่านวางตำราไว้ อย่างนี้เรียกว่ามีมาในโอวาทปาฏิโมกข์ ย่นสกลพุทธศาสนาวางเป็นตำราไว้

ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนั้นเป็นไฉน เมื่อเป็นฆราวาสเขาเรียกว่า ฆราวาสธรรม ปฏิบัติธรรมของตนให้แน่นอนอย่าให้คลาดเคลื่อนเรียกว่า ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน เริ่มต้นทีเดียวต้อง ปฏิบัติอยู่ในกุศลธรรมบถ ๑๐ ประการ ทอดทิ้งอกุศลกรรมบถ ทั้ง ๑๐ ประการเสีย ละอกุศลกรรมบถ ทั้ง ๑๐ ประการเสีย ประกอบกุศลกรรมบททั้ง ๑๐ ประการ ให้เกิดมีกาย บริสุทธิ์ ๓ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์สมบัติ ของผู้อื่น เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ๓ หละ

เว้นจากวจีกรรม เว้นจากการพูดปด ไม่จริง หลอกลวงต่าง ๆ เว้นจากกล่าวคำส่อเสียดให้เขาแตกร้าวจากกัน ให้สมัครสมานอยู่ให้มีกับตน เว้นจากกล่าวคำหยาบช้าทารุณด่าชาติด่าตระกูล เว้นจาก กล่าวคำเหลวไหลปราศจากประโยชน์ หาหลักฐานไม่ได้ ไม่มีเหตุผล กล่าวเลอะเทอะ ๆ อย่างนี้ นี่เรียกว่า วจีกรรมบริสุทธิ์ แล้วเว้น จากการ โลภอยากได้ของเขา เว้นจากโกรธประทุษร้ายเขา เว้นจากเห็นผิด จากคลองธรรม ได้ชื่อว่า ใจบริสุทธิ์

กายบริสุทธิ์ ๓ วาจาบริสุทธิ์ ๔ ใจบริสุทธิ์ ๓ รวมเป็น บริสุทธิ์เป็น ๑๐ คือ กาย ๓ วจี ๔ เป็น ๗ ใจ ๓ รวมเข้าเป็น ๑๐ นี้

เรียกว่า กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ตัวเองบริสุทธิ์ดังนี้แล้ว ตั้งใจให้แน่วแน่เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ชวนบุคคลผู้อื่นให้บริสุทธิ์เหมือนกับตนเองบริสุทธิ์ ๑๐ อย่าง ชักชวนบุคคลผู้อื่นให้บริสุทธิ์ ๑๐ อย่างเหมือนกันบ้าง ชักชวนบุคคลผู้อื่นอีก ๑๐ เป็น ๒๐ หละ ยินดีพวกบริสุทธิ์กายวาจาใจเช่นนั้น อีก ๑๐ นั้นแหละ เป็น ๓๐ สรรเสริญพวกบริสุทธิ์ด้วยกายวาจาใจเช่นนั้น เป็น ๔๐ นี่เขาเรียกว่ากุศลกรรมบถวิภาคแยกออกจาก ๑๐ ไปเป็น ๒๐–๓๐–๔๐ ให้แน่นอนอย่าให้คลาดเคลื่อนเชียว นี่เขาเรียกว่า ฆราวาสธรรม ธรรมของฆราวาสให้แน่นอนอย่างนี้นะ หญิงก็เป็นหญิงที่ดี ชายก็เป็นชายที่ดี ถ้าปกครองเรือนละก็เป็นตัวอย่างได้ทีเดียว ลูกเกิดมาข้างหลัง พ่อแม่ประพฤติได้ดังนี้ เป็นตัวอย่างอันดีของลูกหญิงลูกชาย เป็นตัวอย่างอันดีของลูกหญิงลูกชาย ได้ชื่อว่าให้สมบัติแก่ลูกจริง ๆ ประพฤติตัวให้ตัวเป็นอย่างแก่ลูกหญิงลูกชายจริง ๆ

ถ้าประพฤติเลวตรงกันข้าม ทั้ง ๒๐–๓๐ นี้ละก็ เป็นตัวอย่างเสียหายของลูกหญิงลูกชาย ถ้าลูกหญิงลูกชายเห็นแม่พ่อประพฤติชั่วช้าเช่นนั้นแล้วก็เอาอย่างพ่อแม่ ก็กลายเป็นคนเสียตามกันไป ถ้าว่าประพฤติเช่นนี้ตระกูลนั้นจะเหลวไหลตามกัน เพราะต้นตระกูลไม่เป็นหลัก พ่อแม่ไม่เป็นหลัก พ่อแม่ต้องประพฤติเป็นหลักเข้าไว้ นี่เรียกว่า มนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ถ้าว่า ๑๐ อย่างนี้ไม่บริสุทธิ์ละก็จะเป็นมนุษย์กับเขาไม่ได้ ต่อไปในภายหน้า เป็นมนุษย์ไม่ได้ เป็นอะไร เปตรบ้าง อสุรกายบ้าง สัตว์เดรัจฉานบ้าง สัตว์นรกบ้าง ต้องเป็นลงไปอย่างโน้น ถ้าว่าบริสุทธิ์กายวาจาใจไม่มีร่องรอยเสียเลยละก็เป็นมนุษย์ได้แท้ ๆ ไม่ต้องไปสงสัยหละ แตกกายจากมนุษย์ก็ไปเป็นมนุษย์อีกต่อไป เขาเรียกว่าธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ เมื่อประพฤติถูกส่วนของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์แล้ว อายตนมนุษย์ก็ดึงดูด ดึงดูดอย่างไรละ เขาก็เคย

กันแล้วเรียกว่าอายตนะดึงดูด เรานอนเฉย ๆ อยู่ในมุ้งในม่านนั้นแหละ พอประกอบธาตุธรรมถูกส่วน ดึงดูดมนุษย์เข้ามาในท้องได้ นั่นแหละดึงดูดจริง ๆ อย่างนี้ ที่จะไปเข้าท้องมนุษย์นั้นต้องบริสุทธิ์กายวาจาใจ จึงเข้าไปได้ ถ้าไม่บริสุทธิ์ด้วยกายวาจาใจ อายตนะไม่ยอมดึงดูด ดูดแล้วก็เผยไปเสีย ถ้าบริสุทธิ์ไม่ได้ก็ไปไม่ได้ เหมือนอะไร เหมือนแม่กับลูกเหล็กที่มันดึงดูดกัน ถ้าลูกเหล็กมันโตกว่าล่ะ ดึงดูดไม่ได้ เข้าไม่ได้ เหล็กมันเล็กกว่าก็ดึงดูดได้ละซิ มันถูกส่วนเข้ามันก็ดึงดูดได้ มันโตกว่าหรือหนักกว่าก็ไม่ถูกส่วน เหตุนี้เมื่อบริสุทธิ์กายวาจาใจแล้วก็ถูกส่วน ส่วนของอายตนะของมนุษย์ทีเดียว อายตนะของมนุษย์ดึงดูดกายก็เกิดมาเป็นมนุษย์ ถ้าว่าต่ำกว่ามนุษย์ลงไปไม่บริสุทธิ์ดังกล่าวแล้ว อายตนะเปรตดึงดูด อายตนะอสุรกายดึงดูด อายตนะสัตว์เดรัจฉานดึงดูด เขาโจทย์กันออกลั่นโลกไป มนุษย์ไปเกิดในท้องหมา มนุษย์แท้ ๆ ออกมาเป็นมนุษย์ตัวเท่า ๆ ลูกมะนาวได้ ตัวก็สัก ๗ นิ้วฟุต ตัวขนาดนั้น วัดตัวโดยรอบก็ประมาณราว ๆ ไม่กี่นิ้วนัก เป็นมนุษย์จริง ๆ ออกมา ออกมาหายใจได้ ๒๐ นาทีแล้วก็ตายไป นี่เห็นแล้วว่าอ้อ! ไอ้ทำผิดไปเกิดเป็นมนุษย์ มันไม่เกิดในมนุษย์ไปเกิดในสุนัขเสียได้ ว่าไอ้สุนัขต่างหากมนุษย์ต่างหาก มนุษย์แท้ ๆ ไปเกิดเป็นสุนัขได้ นี่ให้เป็นตัวอย่างเทียว อ้อไอ้นี่ไปเกิดในมนุษย์ไม่ได้ เพราะทำผิดจากมนุษย์ก็ไม่เกิดเป็นมนุษย์ เหตุนี้นี่คั่นต้นเทียว เราเป็นมนุษย์นะอยู่ได้ครอบครองบ้านเรือนมีสามีภรรยา มีบุตรและธิดารวมกันอยู่เช่นนี้นะ ต้องรู้จักหลักอันนี้นะ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ให้บริสุทธิ์เทียวนะ

ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ สามีจิปฏิปนฺโนปฏิบัติชอบยิ่ง ๆ ขึ้นไป สามีนั้นเขาแปลว่า เจ้านะ สามีโกแขกแปลว่า เจ้า เจ้านะคืออะไรก็คือเจ้าของเมียนะซิ จะทำอะไรตามชอบใจของมัน เมียมันก็ต่ำกว่ามัน สามีมันก็เป็นเจ้าบ้าน เป็นเจ้าบ้านนั้นแหละ

เรียกว่า สามีโก แปลว่า เจ้า เจ้านั่นมันจะฆ่าก็ได้ มันจะทำอะไรก็ได้ ทำมันไม่ได้ สักอย่างหนึ่ง แพ้มันทุกอย่าง นั่นแหละเขาเรียกว่าเจ้า เจ้าในความบริสุทธิ์ **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติเป็นเจ้าในความบริสุทธิ์ จะมาแก้ไขทำอย่างไรอย่างหนึ่ง ตัดหัวขั้วแห้งเสียไม่ได้ ข้าไม่ยอมเด็ดขาดทีเดียว รักษาความบริสุทธิ์นั้นเสมอ ๆ ไป ประพฤติบริสุทธิ์อยู่ในศีล ๒๐ อย่าง ๓๐ อย่างดังกล่าวแล้วนั้นเป็นเจ้าทีเดียว ประพฤติอย่างนี้เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน**

อนุธมฺมจารี ประพฤติตามธรรม ตามจริงของธรรม **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามธรรม บริสุทธิ์จริงด้วยกาย บริสุทธิ์จริงด้วยวาจา บริสุทธิ์จริงด้วยใจ รักษาไอ้ความจริงไม่ให้คลาดเคลื่อนไปจากความจริงไป นี่เรียกว่าอนุธมฺมจารี ประพฤติตามธรรมจริงอย่างนั้นเป็นปกติ นี่หนึ่งละ **การครองเรือนต้องสิบอย่างนี้ไม่ให้คลาดเคลื่อนนะ** ต้องให้เข้าใจเสียทั้งสิบข้อไม่ฆ่าสัตว์นะ เหตุผลเป็นอย่างไรที่ไม่ฆ่าสัตว์ เอาอะไรละที่จะรับประทานเข้าไป เออไม่ฆ่าสัตว์นะ สัตว์ที่ฆ่าตาย ๆ มีถมไปแล้วก็หาที่เขาฆ่าตาย สดไม่มี หาแห้งไปก่อน หาสดได้ที่ตายก็เอาอย่างนี้ซิ ฉลาดอย่างนี้ซิเสียทรัพย์แล้วไม่ให้เสียศีล **ถ้าว่าไปซื้อเอาเป็น ๆ มาบริโภค เอาไปฆ่าเอง แล้วก็เสียทรัพย์ด้วยเสียศีลด้วย มันโง่อย่างนี้จึงเองตัวรอดไม่ได้** ไม่ให้เสียศีล รักษาศีลไว้ให้มั่น ทรัพย์เสียไปไม่ว่า ผู้เทศน์นี่เองจะจับเงินจับทองไม่ได้ ผู้เทศน์ตั้งใจบวชจริงนี่ ไม่ได้เชียวแหละจับ เข้าแล้วเสียศีล นี่เสียผู้เสียคนทีเดียว เสียพระเสียเณรเชียวแหละ ไม่ได้ ถ้าหากว่าจะไปไหนละก็เสียค่ารถค่าเรือเสียเท่าไรก็ช่างมัน อย่าไปจับเอง เสียเท่าไรช่างมันให้เด็กจับให้เด็กไปด้วย เสียเท่าไรช่างมันไม่ว่าหละ อย่าให้ศีลเสีย เสียทรัพย์ช่างมันให้ประพฤติอย่างนี้ เราครองเรือนก็เหมือนกัน **เสียทรัพย์เสียไป ศีลอย่าให้เสีย ต้องรักษาไว้ ศีลเป็นสิ่งสร้างทรัพย์ เจ้าทรัพย์เสีย ถ้าว่ามีศีลละก็ได้ชื่อว่าเป็นคนดีคนบริสุทธิ์ แล้วเป็นเจ้าทรัพย์ ทรัพย์**

ดึงดูดในโลกให้มาหา ไม่ต้องเดือดร้อนอะไร ให้บริสุทธิ์จริง ๆ นะ อย่าบริสุทธิ์จอมปลอมไม่ได้นะ บริสุทธิ์จอมปลอมเป็นอย่างไรละ เหมือนอย่างกับพระ เป็นพระเป็นเณรอย่างนี้แหละ ต่อหน้าคนแล้วก็ไม่รับเชียวหละ พอลับหลังคนแล้วเอาเงินมานับ นี่แน่อย่างนี้แหละมันจอม-ปลอม อย่างนี้แล้วไม่ได้ ต่อหน้ามะพลับลับหลังตะโกอย่างนี้ละก็ไม่ได้เชียวนะ โกงอย่างนี้มันไม่ศักดิ์สิทธิ์ ต้องต่อหน้าลับหลังเหมือนกันหมดจึงจะปรากฏว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์ เป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ อย่างนั้นจึงจะใช้ได้ ให้แน่นอนอย่างนั้นนะ แน่นอนอย่างนั้น เมื่อรักษาความบริสุทธิ์กายบริสุทธิ์วาจาบริสุทธิ์ใจทั้งสามนี้แล้วก็เรียกว่า ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อยู่ข้อหนึ่งนะ

เมื่อปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมเช่นนี้แล้วก็นี่ส่วนฆราวาสอยู่ครองเรือนเป็นภิกษุสามเณรออกจากการครองเรือนแล้ว ต้องประพฤติอยู่มากกว่า ฆราวาสออกจากการครองเรือนชั่ววัน ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ออกจากการครองเรือนพอมารักษาอุโบสถศีล ออกจากการครองเรือนมาเหมือนกัน เลิกการครองเรือนวันนั้น วันกับคืนหนึ่งเลิกเด็ดขาดทีเดียว ปฏิญาณตนแล้วถืออุโบสถนั้นออกจากการครองเรือนแล้ว เมื่อออกจากการครองเรือนต้องปฏิบัติศีล ๘ ให้มั่นอยู่ในศีล ๘ อย่าให้คลาดเคลื่อนอย่าจอมปลอมนะ จอมปลอมน่ะฆ่าตัวเองทั้งเป็น ฆ่าตัวเองทั้งเป็น ทำไมว่าฆ่าตัวเองทั้งเป็นล่ะ จอมปลอมน่ะฆ่าตัวเองทั้งเป็นซิ ตัวเองจอมปลอมได้แล้ว ตัวเองน่ะเสียคนทีเดียว ไว้ใจไม่ได้ ตัวเองไว้ใจตัวเองไม่ได้ ตัวเองน่ะเสียคนทีเดียว ใครรู้ว่าเสียคนล่ะมีใครเห็น ตัวเองละเห็น ตัวเองละรู้ นั่นแน่ตัวเองเห็นตัวเอง รู้ตัวเองก็โกงตัวเองอยู่นั่นแหละ ไม่ไปไหนหละ ตัวเองก็ฆ่าตัวเองอยู่นั่นแหละ ทำไมฆ่าตัวเอง ก็รู้ว่าตัวฆ่าตัวเองอยู่นั่นแหละ ก็ตัวขืนประพฤติชั่วอยู่นั่นแหละ ก็ลงโทษตัวเองให้ตกนรก ให้ได้รับความ

ทุกข์ในหน้าที่ที่โทษจึงพึ่งบังเกิดต่อความบริสุทธิ์นั้น ๆ อย่าโกงตัวเองไม่ได้ ถ้าว่าโกงตัวเองแล้วไม่มีใครไว้ใจแน่ ถึงไม่มีใครไว้ใจ ก็เมื่อไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดไว้ใจก็เพราะเหตุอะไรล่ะ เพราะตัวของตัวเอง นี้ให้แน่นอนอย่างนี้ให้แน่นอนอย่างนี้ในศีล ๘ ก็ต้องบริสุทธิ์จริง ศีลอุโบสถให้ตรงเป๋ง ถึงเวลาอุโบสถก็ไปรับอุโบสถ ให้ตรงต่อองค์ของศีล ๘ นั้น อย่าให้คลาดเคลื่อนนั่นแหละได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** การละออกจากการครองเรือนประพฤติปฏิบัติให้ตรงชัดอย่างนั้นทีเดียว

เมื่อตรงชัดเช่นนั้นแล้ว ก็ทั้งต่อหน้าและลับหลังอย่างนั้นเหมือนกัน ไม่คลาดเคลื่อนทีเดียว แน่นอนในการละการครองเรือนก็เป็นได้ดังนี้แหละ ก็ได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน**

สามีจิปฏิปนฺโน ล่ะ ศีล ๘ อย่าให้คลาดเคลื่อนไม่ให้เหลวทีเดียว ใครจะบังคับบัญชาสักเท่าหนึ่งเท่าใดก็บังคับไม่ได้เด็ดขาด ศีล ๘ บริสุทธิ์เป๋ง ไม่มีใครเป็นใหญ่ ไม่มีใครอยู่เหนืออำนาจได้เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน** เป็นเจ้าของความบริสุทธิ์ของศีล ๘ ได้แล้ว เป็นเจ้าของความบริสุทธิ์ของศีล ๘ และ อนุธมฺมจารี ความจริงของศีล ๘ เป็นอย่างไร ประพฤติตามความจริงของศีล ๘ นั้นไม่ให้คลาดเคลื่อนไปได้ ดังนี้ชื่อว่า อนุธมฺมจารี ประพฤติตามความจริงของศีล ๘ นั้น ๆ นี่ผู้ละการครองเรือนของฆราวาสวิสัย เข้ามารักษาศีลในพระพุทธศาสนาคือ ศีล ๕ และศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นสามเณร รักษาศีล ๑๐ อุบาสกอุบาสิกาก็รักษาศีล ๑๐ ได้ ศีล ๑๐ ก็เติมเข้าไปอีกข้อหนึ่ง เว้นจากการหยิบเงินและทอง นับเงินและทองเก็บไว้ในมือของตน เก็บไว้ในตนเอง เว้นขาดทีเดียวในศีล ๑๐ ก็ให้บริสุทธิ์ในศีล ๑๐ ไม่คลาดเคลื่อน ให้ตรงต่อศีล ๑๐ ทั้ง ๑๐ สิกขาบทไม่ได้คลาดเคลื่อนหละ ปฏิบัติดังนั้นนั่นแหละได้ชื่อว่า **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ สามีจิปฏิปนฺโน ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมอยู่ สามีจิปฏิปนฺโน ไม่มีใครจะทำ

ให้คลาดเคลื่อนจากศีล ๑๐ ได้ เป็นใหญ่เป็นเจ้าทีเดียว ปกครองศีล ๑๐ ทีเดียว อนุธมฺมจารี ประพฤติตามร่องรอยของศีล ๑๐ ไม่ให้คลาดเคลื่อน เหมือนกันแบบเดียวกัน นี่เป็นชั้น ๆ ขึ้นไปอย่างนี้ นี่เมื่อได้หลักฐานตามจริงตามวาระพระบาลีเช่นนี้แล้วตั้งใจให้แน่แน่ว

ต่อแต่นี้ไปเมื่อเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา **ศีลของภิกษุน่ะเป็นอปริยันตปาริสุทธิศีล ไม่มีที่สุด** ศีลของภิกษุไม่มีที่สุด ศีลของภิกษุ ๒๒๗ สิกขาบท มาในพระปาฏิโมกข์ ในวิสุทธิมรรคสามล้านร้อยกว่าสิกขาบท มาในพระไตรปิฎกที่เรียกว่าวินัยปิฎกนี้ ๒๑,๐๐๐ กัณฑ์ เป็นสิกขาบทหลายข้อ **ถ้าจะนับสิกขาบทภิกษุ ศีลไม่มีที่สุด** ศีลไม่มีที่สุดทีเดียว เรียกว่า **อปริยันตปาริสุทธิศีล** ขึ้นสู่พระปาฏิโมกข์นิดเดียว ๒๒๗ สิกขาบทข้อสำคัญ ๆ ทั้งนั้น ที่ข้อลดหย่อนกว่านั้น ยังอยู่อีกมากมาย ไม่มีที่สุด

เมื่อภิกษุจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ในศีลไม่มีที่สุดเช่นนั้นจะรักษาอย่างไร ? ภิกษุต้องเป็นภิกษุจริง ๆ **ภิกษุ** เขาแปลว่า **ผู้ศึกษา** ตั้งใจศึกษาในศีล **สีลมฺหิ สิกฺขติ** ศึกษาในศีล **จิตฺตมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในจิต **ปญฺญมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในปัญญา **อธิสีลมฺปิ สิกฺขติ** ศึกษาในศีลสมาธิปัญญาเข้าใจแล้วให้สูงขึ้นไปอีก **อธิสีลมฺปิ สิกฺขติ ศึกษาในอธิศีล ศึกษาในอธิจิต ศึกษาในอธิปัญญา แล้วก็ค้นคว้าในศีลสมาธิปัญญา ให้เข้าใจ แล้วรู้จักหนทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไปได้อย่างไร ไปแนวไหนให้รู้จักชัดแน่นอน** ในการศึกษาของตัวอย่างนี้ เมื่อตั้งใจศึกษาอยู่เช่นนี้ละก็ได้ชื่อว่าภิกษุนั้นเป็นผู้ที่มั่นแล้วในศีลสมาธิปัญญา ในอธิศีลอธิจิตอธิปัญญา **แล้วก็เอาใจไปจดอยู่ในอธิศีล** อธิจิต **อธิปัญญา ต้องรักษาศีลไว้ให้มั่นคงอยู่ในสมาธิให้มั่นคง อยู่ในปัญญาให้มั่นคงไว้** จึงรวมในทางมรรคผลสืบต่อไปนั้นดังนี้ได้ชื่อ **ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน** ของภิกษุ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

จะให้ตรงแน่วหละ จากความปฏิบัติของตนนั้น มนุษย์มาฆ่าเสียก็ฆ่าไปเถอะ เป็นไม่ยอมกันเด็ดขาดเชียว เรียกว่า **สามีจิปฏิปนฺโน** ปฏิบัติเป็นเจ้าในข้อปฏิบัติของตนนั้น **อนุธมฺมจารี** ประพฤติตามแนวปฏิบัติของตนไม่ให้คลาดเคลื่อน นั้นได้ชื่อว่าประพฤติตามธรรมที่ให้ถึงที่สุดแล้ว ศีล ๕ ในศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ตามส่วนนี่น่ะ **นี่เป็นภายนอก**

ภายในเรียกว่าเป็นทางปฏิบัติอีกลึกซึ้ง ศีล ๕ น่ะ ความบริสุทธิ์กาย บริสุทธิ์วาจาบริสุทธิ์ใจนะ บริสุทธิ์กายอยู่ที่ไหน บริสุทธิ์วาจาอยู่ที่ไหน บริสุทธิ์ใจอยู่ที่ไหน

บริสุทธิ์กายน่ะ บริสุทธิ์กาย **ลมก็หยุด** ลมหยุดเสียเรียกว่าบริสุทธิ์กาย ลมหยุด ลมนั่นและปรนปรือใจให้เป็นอยู่ ลมหายใจเข้าออกปรนปรือกายให้เป็นอยู่ **ลมหยุดก็กในเวลาไร เวลานั้นเรียกว่ากายบริสุทธิ์แล้ว กายสังขารบริสุทธิ์แล้ว**

ความตรึกตรองที่จะพูดหยุดอีกเหมือนกัน ความตรึกตรองที่จะพูดหยุดอีกเหมือนกัน **พอหยุดเวลาไรเวลานั้นเรียกว่า วจีสังขารบริสุทธิ์แล้ว**

หยุดเข้าน่ะอย่าให้เคลื่อนที่นะ ความรู้สึกก็สุขทุกข์อยู่ในตัวนั้นแหละ จะรู้สึกว่ามันหยุดอีกดุจเดียว กายวาจาใจหยุดดุจเดียวกัน **พอใจหยุดก็ถลงไปในขณะใด ขณะนั้นเรียกว่าจิตสังขารระงับแล้ว นั่นเป็นจิตบริสุทธิ์แล้ว**

กายบริสุทธิ์วาจาบริสุทธิ์ใจบริสุทธิ์ ยังมีดีออยู่นั้น บริสุทธิ์ของสามัญสัตว์ไม่ใช่บริสุทธิ์วิเศษ **บริสุทธิ์วิเศษ สว่างโล่ง ยิ่งกว่ากลางวัน เห็นชัด ความหยุด กาย** ลมหยุดรึ ความตรึกตรองหยุด **ใจหยุด เห็นทีเดียว** สว่างแจ่มแจ้ง เห็นดวงเท่านั้นเท่าที่ปรากฏทีเดียว เห็นชัดอย่างนี้

เรียกว่า การปฏิบัติสูงขึ้นไปกว่าดังกล่าวแล้ว ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ เมื่อบริสุทธิ์เช่นนี้แล้วมีอีกชั้นหนึ่ง เลื่อนขึ้นกว่านี้ นี่ชั้นสามัญบริสุทธิ์ขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง

พอใจหยุดแล้วเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ผุดขึ้นที่หยุดนั่น นั่นแหละ พอเห็นดวงนั้นเท่านั้น อ้อ! นี่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์อย่างนี้หรือ? ใจก็หยุดอยู่กลางดวงทีเดียว ใจหยุดอยู่กลางนั้น พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นแหละผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง พอผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งก็โผล่สอง นี่อริยมรรคทางไปของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์อย่างนี้เอง เห็นดวงศีลเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เท่ากัน ดวงก่อนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานดวงหนึ่ง กลางดวงธัมมานุ-ปัสสนาสติปัฏฐานนั้นแหละ เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเห็นอีกดวงหนึ่งเรียกว่า ดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั้นพอถูกส่วนเข้าก็ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเรียกว่า ดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้าก็ผุดขึ้นอีกดวงหนึ่ง เรียกว่า ดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าผุดขึ้นอีกดวงหนึ่งเรียกว่า ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็นกายตัวเอง ที่ไปเกิดมาเกิด ที่นอนฝันออกไป เห็นชัดทีเดียว นี่ทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์เป็นอย่างนี้ อย่างนี้เคยแสดงให้ฟังแล้วนะ ทางนี้ทางปฏิบัตินะไม่ใช่ทางปริยัตินะ เป็นทางลึกซึ้งนัก เมื่อเข้าใจชัดเช่นนั้น จะพึงรู้ต่อข้อปฏิบัติว่า ธมฺมานุธมฺมปฏิปนฺโน ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมนี้ นี้สมควรตลอด จะชี้แจงแสดงให้ไปตลอดยิ่งขึ้นไปกว่านี้ให้ยาวเป็นลำดับไปน่ะ เวลาของท่านทั้งหลายไม่พอ จะมีโอกาสที่จะฟังต่อไป

เพราะฉะนั้นการที่อยากฟังในเรื่องผ้าป่าอีก ในเรื่องถวายไตรจีวรอีก ในเรื่องบำเพ็ญกองการกุศลอีก ตามบาลีได้ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย

ปมตฺตา ยถา มตา เอตํ วิเสสโต ญตฺวา อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตา นี้อีกลึกซึ้งนัก ธรรมวินัยของพระศาสดาพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก ตรัสเทศนาโปรดพุทธเวไนยนานถึง ๔๕ ปี ใน ๔๕ ปี ตรัสเทศนา ไว้ ๘๔,๐๐๐ ธรรมขันธ์ ย่อลงไปเป็นพระวินัยปิฎก ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ย่นลงเป็นพระสุตตันตปิฎก ๒๑,๐๐๐ ธรรมขันธ์ ย่นลงเป็นพระปรมัตถปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระ-ธรรมขันธ์ รวมเป็น ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ใน **๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์นี้แหละ มีความไม่ประมาทเป็นยอด** ไม่ประมาทอันเดียวเท่านั้นแหละ ไม่ประมาทในอะไร ถ้ารวมเข้าก็**ไม่ประมาทในศีลนี้** ศีลรู้หรือศีลเห็นหรือศีลหยุดอะไรก็ตามใจเถอะ ไม่ประมาทในศีลนั้นแหละ แล้วก็**ไม่ประมาทในสมาธินั้น**แหละ **ไม่ประมาทในปัญญานั้น**แหละ ไม่ประมาทนั่นเป็นอย่างไรละ อยู่กับศีลเสมอ ไม่พลั้งเผลอ กายวาจาใจอยู่กับศีลเสมอไม่พลั้งเผลอตลอดจนกระทั่ง**เห็นดวงศีล** เมื่อหยุดอยู่กลางดวงศีลนี้อย่างชนิดนี้เรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ นี่แหละจะไปนิพพานต้องไปอย่างนี้** แน่นอนต้องไปอย่างนี้ไม่ให้คลาดเคลื่อนนะ นี่จะไปนิพพานกันหละ ถ้าจะแสดงขยายเวลาให้มากไปกว่านี้อีกนิดหนึ่งถึงนิพพานทีเดียวนะ ไปนิพพานต้องไปท่านี้นะ

เมื่อรู้จักหลัก อันความ**ไม่ประมาท ไม่ประมาทในศีลตลอดจนกระทั่งเห็นศีล ไม่ประมาทในศีลรู้ ไม่ประมาทในศีลจำ ไม่ประมาทศีลเห็น** เห็นก็ไม่ประมาท เห็นอยู่ร่ำไปไม่เผลอกันหละ นี้เรียกว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** หละ เห็นหนทางของพระนิพพานจริง ๆ เป็นเนื้อความไปนิพพานจริง ๆ นั้น ไปอย่างไร เมื่อไม่ประมาทในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสนะแล้วจะบรรลุเป็นลำดับขึ้นไป ไปถึงนิพพานเทียวนะ **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ** ความไม่ประมาทเป็นหนทางไม่ตายนี่ ไม่ตายนั่นเป็นอย่างไรแค่ไหนที่จะไม่ตาย ก็ต้องเป็นชั้น ๆ ขึ้นไป

พอหมดกายมนุษย์ไปถึง**กายมนุษย์ละเอียด** พอสุดกายมนุษย์ละเอียด ในกลางกายมนุษย์ละเอียดมี**กายทิพย์** ในกลางกายทิพย์มี**กายทิพย์ละเอียด** ในกลางกายทิพย์ละเอียดมีกาย**รูปพรหม** ในกลางกายรูปพรหมมีกาย**รูปพรหมละเอียด** ในกลางกายรูปพรหมละเอียดมีกาย**อรูปพรหม** ในกลางกายอรูป-พรหมมีกาย**อรูปพรหมละเอียด** แปดกายมีอยู่ในภพทั้งนั้น นี่อยู่ในภพทั้งนั้น ยังไปนิพพานไม่ได้

เข้าไปในกลางกายละเอียดของกายละเอียดของกายอรูปพรหมอีก เข้าไปถึงกลางกายอรูปพรหมละเอียดมี**กายธรรม**เท่านั้น พอถึงกายธรรมเท่านั้น รูปพระพุทธปฏิมากร เกตุดอกบัวตูม บริสุทธิ์ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า **กายที่ ๙ ของตัวเองมีทุกคน** ชายก็มีหญิงก็มีเหมือนกันทุกคน แบบเดียวกัน ไปถึงกายนั่นนะ เป็นตัวอมตะทีเดียว อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ทีเดียว เห็นนิพพานได้ทีเดียว ไม่ใช่กายเดียวนะ กายธรรม กายธรรมละเอียด กายธรรมโสดา กายธรรมโสดาละเอียด กายสกิทาคา สกิทาคาละเอียด กายธรรมอนาคา อนาคาละเอียด กายธรรมอร-หัต กายธรรมอรหัตละเอียด ไปนิพพานได้เหมือนกันทุกกาย นี่ไปนิพพานได้อย่างนี้ เช่นนั้นเรียกว่า อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ความไม่ประมาทเป็นหนทางไม่ตายนั่นแหละ กายธรรมนั่นแหละไม่ตาย ไปนิพพานได้ทีเดียว นี้ อปฺมาโท อมตํ ปทํ

อปฺมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย เป็นหนทางตาย ไม่เข้าถึงกายธรรมนั่นซิ ถ้าถึงแต่เพียงกายมนุษย์ก็ตาย ไม่ช้าเท่าไรก็ตาย อายุของมนุษย์เวลานี้นอายุไขมันก็ร้อยปีเท่านั้น ๗๕ ปีเศษ ๆ เท่านั้น ถึงกำหนดมันก็ตาย เขาเผากันออกกลุ้มนั่นอย่างไรเล่า ต้นตระกูลหนึ่งก็เหลือคนเดียวไม่มี คนเดียวไม่เหลือเลย ตายหมด อายุ ๑๕๐ ไม่มีเลยสักคนเดียว ตายหมดตายเกลี้ยง นี่แน่มันตายจริงอย่างนี้ เพราะ

อะไรเล่า เพราะประมาทนั้นชิ ความประมาทเลินเล่อเผลอตัวนั่นชิ จึงได้ตาย ปมาโท มจฺจุโน ปทํ นี่ ตายก็มัจจุ ก็ตัวตายหละ ความประมาทนะมีมาก นัก ไม่ใช่พอดีพอร้าย ถ้าว่าประมาทแล้วตาย

ประมาทในอะไร มนุษย์ประมาทในอะไร เพลินใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสนะชิ นั่นแหละประมาทหละ เลินเล่อเผลอตัวเข้าใจ ว่าเป็นของจริง เป็นของหลอกของลวงทั้งนั้น เราเข้าใจว่าเป็นสุข เป็นทุกข์แท้ ๆ เข้าใจว่าสุขอย่างไรนะ ถ้าว่าทุกข์แท้ ๆ เขาก็ทิ้งกันหมดนะ ซิ ? นี่ตั้งบ้านกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นสุข เป็นทุกข์อย่างไรละ ? มันก็เป็น สุขแท้ ๆ นี่ละสุขแท้ ๆ ก็ทนไปอีก นี่กิเลสหนาปัญญาหยาบน่ะ กิเลสบาง ปัญญาละเอียดละก็เห็นว่าเป็นทุกข์จริง ๆ หละ ทุกข์อย่างไรละ ? เห็น ร้องไห้ ร้องครางไปตาม ๆ กันทีเดียวละ ก็ไม่ใช่ทุกข์หรือนั่นนะ ร้องไห้ร้อง ครวญไปตาม ๆ กัน ไปซิบ้านหนึ่งหมู่หนึ่งเอามารวมกันเข้าซิ บ่นเรื่องสุขกัน มากไหมละ ทุกข์กันทั้งนั้น ที่ไหนไม่มีสุขเลย ทุกข์ทั้งนั้นนั่นแหละ

ทุกข์ด้วยอะไร ? ทุกข์ด้วยมันไม่เที่ยง มีแล้วหามีจริงไม่ เกิด แล้วดับไป นี่มันทุกข์อย่างนี้นะ ทุกข์ด้วยไม่เที่ยง สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้น เป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยงเป็นทุกข์ สิ่งนั้นจะเป็นของเราหรือ เรียกไม่ได้ หาย ไปหมด แปรไปหมด มันจริงอย่างนี้นะ มันไม่เที่ยง กายมนุษย์ตายแล้วก็ ออกเป็นกายมนุษย์ละเอียดต่อไปอีก เหมือนกัน แต่ว่าตายช้าลงไปหน่อย ไป ถึงกายทิพย์ละ ? ในชั้น จาตุมหาราช ดาวดึงสา ยามา ดุสิต นิมมานรดี ปร-นิมมิตวสดี ก็ตายอีกเหมือนกัน หากไปถึงกายรูปพรหมเป็นไงล่ะ ก็ตายอีก เหมือนกัน กายรูปพรหมละเอียดก็ตายอีกเหมือนกัน กายอรูปพรหม ทั้ง ๘ กายทีเดียวหละ กายที่ ๘ ทีเดียว ตายอีกเหมือนกัน กายอรูปพรหมอย่างที่สุด อย่างน้อยที่สุดก็ ๘๔,๐๐๐ มหากัลป์ ไปอยู่ในนวสัญญานาสัญญายตนะ แปด

หมื่นสี่พันมหากัลป์ก็ต้องกลับมาเกิดอีก แล้วก็ไปตายไปเกิดอยู่อย่างนี้หละไม่มีที่สุดที่แล้ว

นี่พวกเหล่านี้ประมาท ประมาทอย่างไร ในมนุษย์ก็ประมาทในเรื่องเบญจพิธกามคุณทั้งห้า ธรรมห้าประการ ที่ทำให้สัตว์เนิ่นช้า รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ห้าอย่างนี้แหละ หลอกลวงสัตว์โลกให้ลุ่มหลงกลับหน้ากลับหลัง ไม่รู้จักพ่อ ไม่รู้จักแม่ ไม่รู้จักบิดามารดา ไม่รู้จักพระรู้จักเณร ไม่รู้จักทั้งนั้น ไอ้รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส มาปลุกปั้นใจมัวเมาอยู่ในความยินดีความประมาทเหล่านั้น ท่านยืนยันว่า ปปญฺจาภิรตา หมู่สัตว์เนิ่นช้าด้วยปัญจธรรมทั้งห้า ยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของที่หลอกลวงหลอน ๆ เหล่านี้แหละ นี่เรียกว่ากามภพ รูปภพ ก็อีกเหมือนกันนั่นแหละ ยินดีในรูปฌาน ถอนจากรูปฌานไม่ได้ ตกปลักรูปฌาน ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ถอนไม่ออก ติดอยู่ในรูปฌานนั้น แตกกายทำลายขันธ์ไปเกิดเป็นพรหม ก็ยินดีของความปรารถนาของความอยากในปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ก็ได้ชื่อว่าประมาท ตายอีกเหมือนกัน ไม่รอดแม้ไปเกิดในอรูปพรหม อากาสานัญจายตนะ วิญญานัญจายตน อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ถอนใจไม่ออกจากอรูปพรหมอีกเหมือนกัน แตกกายทำลายขันธ์ไปไม่พ้นจากความตายไป เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ไม่พ้นจากความตายอีก นี่ก็ได้ชื่อว่าเอาตัวรอดไม่ได้ ออกจากภพไม่ได้นี่ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ เป็นหนทางตายอย่างนี้

เมื่อรู้สึกว่าเป็นหนทางตายอย่างนี้แล้ว เมื่อรู้จักแน่ รู้จักแน่นแฟ้นเช่นนี้แล้ว ก็กลับความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้เสียใหม่ ว่าจะเอาอย่างไรกัน ตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้ได้อะไรบ้าง มีอะไรบ้างในตัวเองมีไหม ถ้าไม่มีไม่เห็น ต้องอุตส่าห์พยายามให้มีให้เห็น ให้เห็นปรากฏ เหมือนเจ้าภาพวันนี้ที่มาบริจาคทานเช่นนี้นะ เรียกว่า อปฺปมาโท อมตํ ปทํ เป็นหนทางไม่ตายหละ มาบริจาคทานนะ เรามาสละกังวลห่วงใย

น้อยใหญ่ พัสดุ วัตถุกาม สละบริจาคความตระหนี่เหนียวแน่นในใจออก บริจาคทาน นำไทยธรรมวัตถุมาบริจาคแก่พระภิกษุสามเณร ในพระอาราม วัดบากน้ำ คือมาทอดผ้าป่า การทอดผ้าป่าน่ะเป็นประเพณีของพระพุทธศาสนา

พระบรมศาสดาเมื่อมีพระชนม์อยู่พระองค์เองกำลังมีพระชนม์อยู่นั้น **มีพระอนุรุธเถร**เจ้ามากราบลาพระองค์ เมื่อออกพรรษาแล้วจะไปแสวงหาผ้าบังสุกุล พระองค์ก็ทรงอนุญาตแก่พระอนุรุธลาไปแสวงหาผ้าบังสุกุล นางเทพธิดาอยู่ในดาวดึงษ์เทวโลก เห็นด้วยทิพยเนตร เห็นด้วยตาทิพย์ว่าพระอนุรุธเถระเจ้าแสวงหาผ้าบังสกุล เราเคยเป็นปุราณทุติยิกา เคยเป็นภรรยาพระอนุรุธอยู่แต่ชาติก่อนโน้น เราสมควรจะสงเคราะห์พระอนุเคราะห์พระผู้เป็นเจ้าหรือไม่ ส่องทิพย์เนตรก็เห็นชัดว่าสมควรจะสงเคราะห์ แล้วก็ไปหยิบเอาผ้าทิพย์ที่มีเนื้อละเอียด เป็นผ้าทิพย์ที่สมควรแก่มนุษย์จะใช้ได้ หยิบเอาผ้าผืนใหญ่ที่จะเอามาทำเป็นไตรจีวรได้ เป็นสังฆาฏิก็ได้ ทำเป็นจีวรได้ ทำเป็นสะบงก็ได้ตามความปรารถนา เอามาสงเคราะห์อนุเคราะห์พระอนุรุธ เอามาคล้องไว้ที่ค่าคบในป่าทึบ แล้วแสดงเทวฤทธิ์เบิกหนทางให้เป็นช่องไป เหมือนทางเกวียนเป็นช่องเดินเข้าไปได้ ในที่สุดในค่าคบประดู่มีผ้าขาวผืนหนึ่งคล้องไว้ที่แขวนไว้แล้ว ก็หนทางที่พระผู้เป็นเจ้าจะแสวงหาผ้าไตรจีวรนะ นี่ก็มานึกถึงว่าจำเพาะจะเดินไปทางนั้นเพราะอะไร พระอรหันต์ถ้าท่านจะต้องการอะไรจริงละก็ท่านมีญาณ ท่านมองดูด้วยญาณ ท่านก็เห็นช่องว่างว่าท่านจะไปที่ไหนเห็นได้หมด เห็นปรากฏเชียว ผ้าบังสุกุลจะไปตกเรี่ยเสียหายอยู่ที่ไหน ๆ มันจะเป็นอะไรท่านเห็นหมดนะ

แต่ในเรื่องนี้ทางศาสนาก็ดี ที่พูดกันก็ดี ที่เห็น ๆ อยู่อย่างนี้ก็ดี ท่านคงจะมีนัยรู้อยู่ ท่านจึงเดินไปถูก แต่ว่าในตำนานเขาว่าเป็นช่องไว้ เบิกหนทางไว้ให้เป็นช่องเข้าไป พอพระผู้เป็นเจ้าเดินไป ด้ พระอนุรุธลงทางนั้นแล้วก็เดินไป เดินไปตามทางที่เขาทำไว้เป็นช่องนั้น พอไปสุดช่องนั้นก็ไปเห็นชาย

ผ้าที่ค่าคบต้นประดู่ เอ๊ะนี่ใครมาคล้องไว้นี่ใหม่เอี่ยมเชียว ของใครก็ไม่รู้ ก็นึกแต่ในใจว่าของมีเจ้าของหรือไม่มีเจ้าของ เอ้า! ก็ไปมองๆดู มองๆดู แล้วก็ดูรอบๆต้นไม้ ก็ไม่เห็นมีเจ้าของที่ไหน ให้กระแอมกระไอก็ไม่มีเจ้าของที่ไหนมาปรากฏ เห็นจะไม่มีเจ้าของแน่ละนะ คิดแต่ในใจว่า เปล่งวาจาว่า **อิมํ วตฺถํ ปํสุกุลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** ว่าผ้าอันนี้หาเจ้าของไม่มีเลย เป็นผ้าที่แปดเปื้อนอยู่ด้วย อ้ายที่ฝนตกถูกมันไคลมันดำๆ แปดเปื้อนเถ้าไคลอยู่อย่างนี้เป็นของไม่สะอาด ของไม่สะอาดมาแปดเปื้อนกับของไม่สะอาดเรียกว่า **ปํสุกุลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** ถึงแก่เราเป็นของเรา บัดนี้แล้วไม่มีเจ้าของแล้วเป็นของเราแน่ พอนึกเช่นนั้นก็เอื้อมมือไปจับผ้าแล้วว่า **อิมํ วตฺถํ ปํสุกูลจีวรํ มยฺหํ ปาปุณาติ** อย่างนี้แหละเหมือนพระภิกษุไปชักผ้าบ่าชักอย่างนี้แหละ แบบเดียวกันนี้แหละ แบบเดียวกันอย่างนี้แหละ **ต้องพิจารณาว่าผ้าบ่านี้เขาทอดธุระ เขาทิ้งแล้ว ไม่มีเจ้าของแล้ว** ปล่อยธุระกันแล้วก็เปล่งอุทานวาจาดังนั้นว่าผ้านี้ **อิมํ วตฺถํ** ผ้านี้ **อสฺสามิกํ** เขาทอดธุระหมดแล้ว เป็นของเกลือกกลั้วด้วยฝุ่นฝอย อยู่ในที่ไม่สะอาด เอาใบไม้มาลาดไว้เอาไปคล้องไว้ที่ค่าคบไม้เป็นของไม่สะอาด **มยฺหํ ปาปุณาติ** ถึงแล้วแก่เรานี้ผ้าผืนเดียว ถ้าผ้าหลายผืนต้องใช้ **อิมานิ วตฺถานิ อสฺสามิกานิ ปํสุกุลจีวรานิ มยฺหํ ปาปุณนฺติ** กิริยาก็ต้องเป็นพหูพจน์ ถ้าว่าประธานเป็นพหูพจน์แล้วก็กิริยาก็ต้องเป็นพหูพจน์ ถ้าว่าประธานเป็นเอกพจน์แล้วกิริยาจะต้องเป็นเอกพจน์ด้วย นี่ภาษาเรียนเขา ภาษาเรียนบาลีเขา เอกพจน์น่ะแปลว่าของสิ่งเดียว เป็นเอกพจน์แปลว่าของสิ่งเดียว ถ้าพหูพจน์ของหลายสิ่ง ผ้าก็มีผ้าหลายผืน ให้เปล่งวาจาอย่างนี้ **อิมานิ วตฺถานิ อสฺสามิกานิ ปํสุกุลจีวรานิ มยฺหํ ปาปุณนฺติ** พิจารณาแบบเดียวกัน แล้วก็ไปหยิบเอาผ้านั้นมา พระอนุรุธพอได้ผ้ามาแล้ว ท่านก็นำเอาผ้านั้นถวายพระบรมศาสดา

พระองค์ทรงรับสั่งว่า ผ้านี้ กรานเป็นกฐินได้ ชักผ้าป่ามาเดี๋ยวนั้นแหละ พระองค์ทรงรับสั่งว่ากรานเป็นกฐินได้ ก็ออกพรรษาไป ก็เลยเอาผ้านั้นกรานเป็นกฐินซะ เขาจึงว่าผ้าเป็นต้นกฐิน นี่เพราะอ้ายตัวเดิมมันได้มาจากผ้าป่ามาถวายพระบรมศาสดา พระองค์ก็รับสั่งว่ากรานเป็นกฐินได้ เอามากรานเป็นกฐินเสีย ผ้าป่าเป็นต้นกฐิน กฐินน่ะเป็นผลของผ้าป่า นี่เดิมเป็นมาอย่างนี้ เขาว่าผ้าป่าอานิสงส์มากกว่าต้นกฐิน เพราะเป็นต้นกฐิน เขาจะตัดสินว่ากระไรอย่างนั้น ผ้าป่าหรือกฐินก็ตามเถิด การทอดกฐินจำเพาะมีเวลาน้อยนะ ตั้งแต่ปวารณาพรรษาแล้วแรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ ตั้งแต่วันนั้นไปทีเดียว ถึงกลางเดือน ๑๒ พอได้อรุณวันที่ ๑๕ ก็หมดกันเชียว ๓๐ วัน ไม่ถึง ๓๐ วัน กลางเดือน ๑๒, ๒๙ วัน ขาดวันหนึ่งเดือน ๑๑ เดือนขาดวันพระวัน ๑๔ ค่ำนี้ไม่ใช่ ๑๕ ค่ำ ๒๙ วันน่ะเป็นเขตของกฐิน กฐินน่ะมีเขต เมื่อทอดกฐินแล้ว ผ้าป่านั้นเป็นกรรมสิทธิ์เป็นของพระอนุรุธ เมื่อเป็นของพระอนุรุธ ๆ สละขาดจากใจของพระอนุรุธ ถวายพระบรมศาสดา เมื่อถวายพระบรมศาสดาแล้วก็เป็นของพระบรมศาสดา เป็นของพระองค์แล้ว พระองค์ทรงรับสั่งว่ากรานกฐินได้ พระองค์เองเป็นผู้ทอดกฐินก่อนใคร เป็นผู้เริ่มต้นทอดกฐินก่อนทีเดียว นั่นได้ชื่อว่าพระศาสดาทอดกฐินแล้ว ก็กรานเป็นกฐินขึ้น พระองค์ทรงวางตำรับตำราในเรื่องกฐิน

ภิกษุ หรือเจ้าอาวาส หรือว่าภิกษุองค์หนึ่งองค์ใด ได้อนุโมทนากฐินกรานกฐินแล้ว พ้นจากอาบัติโทษพึง ๕ สิกขาบท ทั้งห้าสิกขาบทที่กล่าวถึงการพ้นจากอาบัติโทษ ๕ สิกขาบทน่ะอย่างไร **อนามนฺตจาโร** ถ้าว่าภิกษุไม่ได้อนุโมทนากฐิน เวลาวิกาลออกจากวัดต้องบอกลาภิกษุมีในวัดก่อน ถ้าไม่ลาก่อนต้องอาบัติโทษ ต้องลาก่อน ไม่ลาไม่ได้ ถ้าอนุโมทนากฐินกรานกฐินแล้วไม่ต้องบอกลาก็ไปได้ คุ้มอาบัติสิกขาบทนี้ได้ คณะโภชน์ ภิกษุฉันคณะโภชน์ไม่ได้ต้องอาบัติ เมื่ออนุโมทนากฐินแล้วกรานกฐินแล้วฉันคณะโภชน์ได้ ไม่

เป็นอาบัติสองสิกขาบท บทแรก **ติจีวรวิปปฺปวาโส** อยู่ปราศจากไตรจีวรไม่ได้ อนุโมทนากฐินแล้วกรานกฐินแล้วจึงจากไตรจีวรได้ **อติเรกจีวรํ** ได้อติเรกจีวรมา พินทุอธิษฐานไม่ได้ ต้องอาบัติ ล่วง ๑๐ วันเป็นอาบัติ อนุโมทนากฐินแล้วกรานกฐินแล้วไม่ต้องอาบัติ อยู่ปราศจากไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ **อติเรกลาภํ ลาภ สงฺฆิกลาภํ** สังฆิกลาภใด ๆ เกิดขึ้นอาวาสนั้นภิกษุได้อนุโมทนากฐินกรานกฐินแล้วก็ได้ส่วนแบ่งเต็มที่ ได้ส่วนแบ่งเต็มส่วนไม่ได้อนุโมทนากฐินแล้วกรานกฐินไม่ได้เลย ๕ สิกขาบทนี้พ้นอาบัติได้ ส่วนถวายเป็นสงฆ์เช่นถวายเป็นกฐินน่ะ คุ้มอาบัติภิกษุได้ทั้งวัด กี่ร้อยกี่ร้อยคุ้มได้หมด นี่เป็นอานิสงส์พิเศษออกไปอีก ถ้าว่าผ้าถวายเป็นสงฆ์ผ้าป่า ก็เป็นสังฆทาน กฐินก็เป็นสังฆทานเหมือนกันแบบเดียวกัน ไม่มากน้อยกว่ากัน เพราะต้องมีอานิสงส์พิเศษมากออกไปกว่านี้ ถ้าผ้าจะเป็นต้นกฐิน ๆ จะเป็นต้นผ้าป่าน่ะ อันนั้นแล้วแต่เรื่องเถอะ เอากฐินเป็นต้นผ้าป่าบ้างก็ได้ พอได้ผ้ากฐินแล้วสมควรที่ได้มาแล้วก็ไปทอดผ้าป่าได้ แบบเดียวกัน ได้ผ้าป่ามาแล้วเราจะมากรานเป็นกฐินบ้างก็ได้เหมือนกัน ไม่ขาดตกบกพร่อง เป็นสังฆทานเหมือนกันแต่ว่าการทอดกฐินนั้นมีอานิสงส์มากกว่าการทอดผ้าป่า จะคุ้มอาบัติของภิกษุได้ ๕ สิกขาบท ส่วนผ้าป่านั้นคุ้มโทษของสิกขาบท ๕ นี้ไม่ได้ กฐินนั้นแหละเป็นแง่สำคัญกว่าผ้าป่านั่น เป็นสังฆทานแบบเดียวกัน ที่ถวายผ้าเป็นผ้าป่านี้เป็นสังฆทานแท้ ๆ ถวายผ้าเป็นสังฆทานนั้นได้บุญกุศลยิ่งใหญ่นะ ไม่ใช่พอดีพอร้ายนะ

เหมือนพระเจ้าแม่น้า **กีสาโคตมี** หอบคู่ผ้ามาถวายพระบรมศาสดาว่าเราได้พิทักษ์รักษาตั้งแต่พระมารดาทิวงคตไปแล้ว ๗ วัน เราได้เป็นมารดาแทนอยู่ แล้วก็เป็นพระน้านางของพระองค์ด้วย เราควรจะทำผ้าคู่หนึ่งไปถวายพระองค์ ผ้าที่สมควร ผ้าที่ประณีต พระนางอุตส่าห์จ้างช่างทอมาตีกระถางทองเป็นกระถางเข้ากระถางมากใบด้วย ปลูกฝ้าย นางได้อุตส่าห์พยายามแก้น้ำที่รุก

ฝ้าย ปรุงให้ดี เพื่อจะให้ฝ้ายบริสุทธิ์มาแต่ต้น จนกระทั่งได้ผลเป็นปุยฝ้าย เก็บเอาฝ้ายนั้นมาปั่นเป็นผ้าทำเป็นผ้าได้ พระน้านางทำด้วยมือของพระนางทั้งนั้น แต่ว่าทำอย่างไรเวลาเขาทอผ้าก็เอาจับ ๆ ที่ขอบพืมนั้นแหละ กระทบ ๆ ที่ทำด้วยมือของพระนาง เมื่อทำอะไรไม่ใช่ทำนิด ๆ หน่อย พระเจ้าแผ่นดินเมียพระเจ้ากรุงศิริสุทโธทนะ พระมเหสีนี่ทำอะไรนิดหน่อยก็ได้ชื่อว่าทำเอง ทำจนกระทั่งสำเร็จเป็นผ้าสองผืน เป็นผ้าสองผืนนำไปถวายพระบรมศาสดา พระองค์คิดว่าพระเจ้าน้าน่ะเป็นเสมือนหนึ่งพระมารดาของเรา ได้เลี้ยงพิทักษ์รักษาตั้งแต่มารดาของเราทิวงคตไปได้ ๗ วัน เป็นมารดาแทนมารดาลงมา พระน้านางของเรา เราจะสงเคราะห์ให้ได้บุญใหญ่กุศลใหญ่ พระองค์ทรงรับแต่ผืนเดียวเท่านั้น จะให้ถวายเป็นสังฆทานผืนหนึ่ง พระเจ้าแม่น้ากีสาโคตมีก็อ้อนวอน พระองค์ไม่ทรงรับ ไปหาพระอานนท์อีก อ้อนวอนเท่าไรพระอานนท์ก็ไม่ทรงรับอีก พระนางจะทำอย่างไร ท่านอยู่เหนือกำหนดกฎหมาย ท่านอยู่เหนือใครทั้งหมด ใครจะไปบังคับบัญชาท่านอย่างไร ก็ไม่มีหนทาง เมื่อท่านจะให้ทำอย่างไรก็ตามพระทัยตามความปรารถนาของท่าน ท่านให้ถวายเป็นสงฆ์ประชุมสงฆ์พร้อมกัน พระองค์ทรงถวาย พอประเคนมาถึงพระองค์ พระองค์ก็ส่งต่อไป พระองค์ก็เข้าในหมู่สงฆ์ส่งต่อไปเป็นลำดับ ๆ ไป สุดท้ายพระอชิตภิกษุบวชใหม่ พระอรหันต์ท่านรู้ว่าผ้านี้พระองค์ทรงจะให้เป็นสงฆ์ปล่อยจนกระทั่งถึงภิกษุบวชใหม่ พระภิกษุปุถุชนไม่รู้เรื่องราวอะไร ท่านส่งไปอย่างนั้นก็ส่งต่อ ๆ กันไป ท่านส่งเราก็ส่ง ส่งจนกระทั่งหมดพระเหลืออชิตภิกษุบวชใหม่ท้ายโด่งโน่นแน่ พอถึงอชิตภิกษุท่านบวชใหม่ ไม่รู้ว่าจะส่งไปให้ใครท่านก็เอาเสียเท่านั้น เอาเป็นของตัวเสีย ได้ชื่อว่าผ้าของพระเจ้าแม่น้ากีสาโคตมีเป็นของอชิตภิกษุบวชใหม่ อชิตภิกษุบวชใหม่เมื่อได้ผ้าแล้ว พระเจ้าแม่น้ากีสาโคตมีเสียพระทัย ทำเหนื่อยยากลำบากนักหนา ไปถูกเอาภิกษุบวชใหม่ พระจอมไตรทรงทราบพระอัธยาศัย เรียกพระอานนท์ให้เอา

บาตรมา เหวี่ยงบาตรขึ้นไปในอากาศและรับสั่งภิกษุพร้อม ๆ กันนั้นแหละว่า ท่านทั้งหลายจงไปนำเอาบาตรของเรากลับมา พระอรหันต์ท่านรู้ว่าพระองค์ผูกปัญหานี้เพื่ออะไร ท่านรู้ด้วยกันทุก ๆ องค์ ภิกษุปุถุชนไม่รู้ จะออกไปก็ไม่ได้ หายเข้าไปในอากาศเข้าเมฆเข้าหมอกกลับหายไป ไปเอาก็ไม่ได้ ทำไงล่ะ อชิตภิกษุบวชใหม่ก็ไม่รู้เรื่องรู้ราวบวชใหม่เหมือนกัน ตั้งสัตยาธิษฐานว่า บุญบารมีที่ข้าพเจ้าได้สั่งสมอบรมมาแต่ชาติปางก่อนจนกระทั่งถึงบัดนี้ ถ้าเป็นอนาคตกาลภายภาคเบื้องหน้า ข้าพเจ้าจะได้เป็นพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง เหมือนพระสมณโคดมบรมครูอย่างนี้ละก็ ขอให้บาตรนั้นมาสู่หัตถ์ข้าพเจ้าบัดนี้ พอขาดคำอธิษฐานบาตรแหวกเมฆลิ่วมานั่นแน่ มาตกอยู่บนมือของพระอชิต เหมือนอย่างกับปุยนุ่นลงมาในมือท่าน ของหนักไม่ใช่ของเบา แต่ว่าเหมือนกับปุยนุ่นตกลงไปในมือท่าน บาตรมีฤทธิ์ บาตรเป็น ไม่ใช่บาตรตาย บาตรกายสิทธิ์ มีฤทธิ์มีเดช เหาะไปในอากาศก็ได้ มาตกก็ได้ พอบาตรถึงมือพระอชิตภิกขุเท่านั้นแหละ พระองค์ทรงรับสั่งภิกษุทั้งหลาย รู้จักไหมว่าภิกษุบวชใหม่น่ะคือใคร? ก็ไม่มีใครรู้จัก พระองค์ทรงรับสั่งว่านั่นแหละน้องชายเราตถาคต ต่อไปจะเป็นศาสดาเหมือนอย่างเราดังนี้ ทรงพยากรณ์เสร็จ พระเจ้าแม่น้ำก็สาโคตมีพอรู้เท่านั้น ปลื้มอกปลื้มใจ ดีอกดีใจ กลับอ้าว ความเสียใจหายไปหมดเปลือก ดีใจไป ผ้าเราได้ยากเหน็ดเหนื่อยด้วยมือของเราเอง ได้ถวายไปกับพระพุทธเจ้าในปัจจุบันน่ะองค์หนึ่ง ได้ถวายกับพระพุทธเจ้าในอนาคตอีกองค์หนึ่ง ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจอย่างนี้ นี้เราได้ทำวิธีนี้ เราได้นำผ้าป่ามาทอดผ้าป่าเช่นนี้ก็ถูกขนบธรรมเนียมแบบแผนตำรับตำราของพระบรมศาสดาทรงประสงค์ทีเดียว ถวายเป็นสังฆทาน อย่างนี้แล้วถูกเป้าหมายใจดำ ได้ชื่อว่าบุญกุศลใหญ่เกิดแก่เราท่านทั้งหลาย

บุญใหญ่กุศลใหญ่เท่าไหน โตเท่าไหน รูปพรรณสัณฐานบุญน่ะเป็นอย่างไร ติดอยู่ที่ไหน เออเรื่องนี้จนกันละซี เรื่องนี้เราจะจนกัน

ละนะ บุญน่ะที่ได้จากการถวายผ้าป่า บุญเกิดอย่างไร บุญมาจากไหน เรื่องนี้ไม่มีใครรู้ซิ งงงันไปตามกันหมดเรื่องนี้นะ เมื่อทำบุญเข้าแล้วน่ะ เขามีอัตโนมัติ เขาเรียกว่าหม้ออัตโนมัติ มนุษย์นี่แหละไม่ว่าหญิงว่าชายว่าเด็กว่าเล็กมีหม้ออัตโนมัติเหมือนกันหมด เป็นดวงใส เท่าฟองไข่แดงของไก่ติดอยู่ศูนย์กลางกายมนุษย์ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย สะดือทะลุหลังเจาะให้ตรงกลางเชียวนะ เป็นช่องปล่องไปทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย ตรงแบบเดียวกัน ตรงกลางจดกัน เอาด้ายกลุ่มขึงเส้นหนึ่งตึง สะดือทะลุหลังตรงซ้ายทะลุขวาตรงเส้นหนึ่ง ขึงให้ตึง พอถึงก็ตรงกลางที่จดกันนั่นแหละเรียกว่ากลางกั๊ก ตรงกลางกั๊กนั่นแหละ เป็นอัตโนมัติของบุญ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เป็นกำเนิดอยู่ตรงนั้น อัตโนมัติอยู่ตรงนั้น สำหรับดึงดูดบุญ เหมือนหูเหมือนตาที่สำหรับดึงดูดเสียง สำหรับดึงดูดรูปติดที่ตา หูสำหรับดึงดูดเสียงติดที่แก้วหู จมูกสำหรับดึงดูดกลิ่นที่แก้วจมูก ลิ้นสำหรับดึงดูดรสติดอยู่ที่แก้วลิ้น กายสำหรับดึงดูดสัมผัสเครื่องถูกต้องติดอยู่ที่กายทั่วไป ใจสำหรับดึงดูดธรรมารมณ์ติดอยู่ที่ใจ ดึงดูดกันอย่างนั้น อัตโนมัติบุญนี้สำหรับดึงดูดบุญ ได้บุญเท่าไรดึงดูดมาติดอยู่ตรงนั้น ติดอยู่ตรงกลางนั่น เป็นดวงใส

วันนี้น่ะไม่ใช่ได้นิด ๆ หน่อย ๆ มาทอดผ้าป่านี่น่ะ คนหนึ่ง ๆ นั่นวัดผ่าเส้นศูนย์กลางขนาด ๑,๐๐๐ วา เป็นดวงใสขนาดพันวา เขามีธรรมกาย เขาเห็นทั้งนั้นแหละ ขนาดพันวา วัดผ่าเส้นศูนย์กลางขนาดพันวา กลมรอบตัวเรียบเหมือนหน้ากระจกเชียว นั่นแหละบุญมาติดอยู่กลางตัวทุกคน ๆ ๆ แต่หย่อนบ้าง บางคนก็ถึง ๙๐๐ วา บางคนก็ถึง ๘๐๐ วา ๗๐๐ วา ๖๐๐ วา ๕๐๐ วา ๕๐๐ วาต้องได้ทุกคนเหมือนกันหมด แบบเดียวกันหมดทีเดียว ความจริงเป็นอย่างนี้ แล้วก็เมื่อเราได้บุญขนาดนี้ เราจะทำอย่างไรเล่า เราไม่เห็นนี่ ผู้มีธรรมกายเขาเห็น ใครมี

ธรรมกายแล้วก็ต้องเห็น วัดปากน้ำมีคนเห็นแยะ มีคนเห็นแยะเห็นทั้งนั้น ถ้าเราไม่รู้ไม่เห็นแล้วเราจะทำอย่างไร ? เราจะรู้เรื่องอะไร ได้อย่างไรก็ไม่รู้ หายไปอย่างไรก็ไม่รู้ เหมือนอย่างกับเราหาเงินหาทองในโลกนี้ได้เงินมาแล้วเราก็เห็นซิ เก็บไว้ในตู้ในเซฟเราก็เห็นซิ เราจับถูกซิ บุญก็เหมือนกัน เราเรียกว่า ปุญฺญกฺขเวสโก ผู้แสวงหาบุญน่ะต้องฉลาดนะ ต้องให้เห็นบุญนะ ถ้าไม่เห็นบุญแล้วเราจะรู้ว่าได้บุญอย่างไรกันล่ะ ก็เบื่อกันละซิ ไม่อยากแสวงหาบุญละซี ถ้าเห็นบุญแล้วมันอยากหานักทีเดียว ไว้ใจได้ทีเดียว แน่นอนทีเดียว

เพราะฉะนั้นต้องให้เห็นบุญเสีย นั่นแน่เหมือนอย่างกับอาจารย์ที่ไปสอนวัดจันทร์ปะขาวน่ะ นั่นแหละเห็นบุญหละ องค์นั้นแหละเห็นบุญ เขาเห็นทีเดียวแหละบุญน่ะ ถ้าไม่เห็นอย่างไร ๆ แล้วไปถามให้ท่านบอก ท่านบอกได้ แต่ว่าไม่ใช่ของทั่วไปนะ ต้องการรู้ต้องการเห็นแล้วจึงไปถามท่านแล้วท่านก็จะบอกว่ามีเท่านั้นเท่านี้อยู่ที่นั่นที่นี่ ติดอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่น ถ้าเราทำบุญเช่นนี้แล้ว ตำราเขาวางไว้ว่า หาบุญได้ก็ต้องใช้บุญเป็นนะ เหมือนหาเงินได้ใช้เงินเป็นนะ นี่ก็เกิดปัญญานะ ก็เกิดปัญญาเหมือนกัน หาเงินได้ใช้เงินเป็น หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็น หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นมันก็เป็นบ่าว เป็นทาสจนตาย ต้องร้องไห้กันเมื่อแก่หละ หาเงินหาทองไม่ได้ เรี่ยวแรงก็ท้อถอยลงไปร้องไห้กันหละ เพราะเหตุอะไรเล่า หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นละซีแก ถ้าหาเงินได้ใช้เงินเป็นละก็มันก็ไม่เป็นบ่าวเป็นทาสเงินละซี มันก็เป็นเจ้าเป็นนายเงินละซี เป็นเจ้าเป็นนายเงินนั้นเป็นอย่างไรล่ะ เราหาเงินมาได้ตั้งแต่หนุ่ม ๆ สาว ๆ เราหาเงินได้มากเท่าไรกระเหม็ดกระแหม่ทีเดียว กินต้มยำครั้นจะเอาเนื้อมาต้มยำก็เปลืองเงินเปลืองทอง ไม่เอา ทนเอาก่อนหนุ่ม ๆ สาว ๆ พอทนได้ หาเงินได้ใช้ เงินเก็บรวบรวมไว้กินต้มยำเน่า อยากกินต้มยำก็ปรุงเครื่องต้มยำมันเข้า ตักน้ำใส ๆ มาดี ๆ

ตั้งให้มันเดือดเข้า พอเดือดก็เทเครื่องต้มยำโครมลงไปในน้ำนั่น แล้วก็คนเสียให้ทั่ว แล้วก็เอาขึ้นมาเค็มเปรี้ยวก็ช่างมันเถอะต้มยำน้ำหละ เอามาราดข้าวช้อนตักซดเชียว เปิบข้าวเข้าท้องได้ ช่างหัวมันเถอะไม่เป็นไร นี่เขาเรียกว่าต้มยำน้ำ นี่เขามีกันแล้วนะ โน่นแน่เขาชื่อนายเล็กอยู่บ้านไผ่ อำเภอสองพี่น้องแน่ เขาเล่าให้ฟังว่าผมน่ะเมื่อตั้งตัวผมกินต้มยำน้ำนะ มันบอกให้ฟังอย่างนี้แหละ ผู้เทศน์ก็ได้ยินเขาเล่าให้ฟัง เขาเป็นพ่อค้า ผู้เทศน์ก็เป็นพ่อค้าเหมือนกัน ไปคุยกันขึ้น เขาบอกว่าเขากินต้มยำน้ำ ทำไงเล่าต้มยำน้ำ เขาเล่าให้ฟังอย่างนี้แหละ เขากินอย่างนั้นแหละ เขาบอกว่าเราจะไปกินเนื้อไม่ได้เดี๋ยวเงินทองหมดเข้าไปแล้วจะตั้งตัวไม่ได้ เอ๊ะ ! อ้ายนี่ชอบกลอยู่เหมือนกัน

หลักนี้นะ การครองเรือนนะเป็นอย่างนี้ หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็นน่ะกินต้มยำเนื้อซิ เอ้าแล้ว ! เงินทองหาได้เฟื้องหนึ่งสลึงหนึ่งซื้อเป็ดซื้อไก่เชียว นั่นแน่ไถลกินไม่เป็นขึ้นไปโน่นแน่ มันจะเป็นบ่าวเป็นทาสเขาจนตายแน่ ใช้เงินไม่เป็นนั่นแน่ ใช้เงินตาย ใช้เงินตายน่ะ ใช้เงินอย่างไรเล่า หาเงินมาได้เท่าไร ๆ ใช้หมดไม่ให้เงินไปหาเงินหละ หาเงินมาได้เท่าไร ๆ ใช้หมด ไม่ให้เงินไปหาเงินหละ อย่างนี้หาเงินได้ใช้เงินไม่เป็น ใช้เงินไม่เป็น แก่เฒ่าชราลงไปก็ทำงานหยุดไม่ได้หยุดข้าวสารไม่มีกรอกหม้อ เพราะใช้เงินตาย ใช้เงินไม่เป็น

ใช้เงินเป็นล่ะ หาเงินมาได้เฟื้องหนึ่งสลึงหนึ่งเก็บรวบรวมเอาไว้พอเป็นสี่บาท สิบบาท ยี่สิบบาท สามสิบบาทก็ให้เขากู้เอาดอกมา หาเงินมาได้ให้ไปหาดอก หามา ๆ ดอกมันเดินมาเดือนละพันสองพันนั่นแน่ พอดอกมันเดินมาเดือนละพันสองพันมีเงินสักหมื่นหนึ่งร้อยละบาทมันก็ได้เดือนละพันแล้ว เอ้อได้เดือนละร้อยแล้ว ร้อยละบาทนะเดือนละร้อย หมื่นหนึ่งได้เดือนละร้อยบาท ร้อยละบาทได้เดือนละร้อยบาท มันร้อยร้อยมันก็เป็นหมื่นหนึ่งนะ หมื่นหนึ่งหาเงินมาได้แสนหนึ่ง นั่นแน่เดือนละพันแล้วเห็นไหมล่ะ

ให้อ้ายแสนนั้นไปหาเงินมา รับจำนำสวนก็เอา จำนำนาก็เอา ก็ท่าไหนก็เอาเถอะ ว่าแต่ว่ายึดเครื่องกู้เขาให้มั่นไม่ให้พ้นเพือนนะ ทำหลักทำฐานกันเสียให้แน่นอน โกงกันไม่ได้เด็ดขาดทีเดียวได้เดือนละหมื่น ๆ ได้เดือนละพัน ๆ แล้วหาเงินมาได้แสนหนึ่ง หาเงินมาได้ล้านหนึ่ง ได้เดือนละหมื่นหมื่น เอาร้อยละบาทเท่านั้นไม่ได้เอามาก ให้คนเขาหานั่น ให้คนเขาเอาไปหานั่น รับเอาไปได้อีกบาทหนึ่ง เราจะได้สบาย มันหาให้เราใช้เรื่อยไปเดือนละหมื่น ๆ เดือนละหมื่นเท่านั้นแหละเลิกทำงานเชียว มีลูกหญิงลูกชายให้เล่าเรียนจบมหาวิทยาลัยหมด ไม่จบไม่ยอมเด็ดขาดเชียว เงินทองเสียไปอ้ายหมื่นหนึ่งเสียไปเถอะ หมื่นหนึ่งน่ะถึงเดือนมันก็มา เท่านั้นมันก็เป็นเจ้าเงินนายเงินละซี **มันหาเงินได้ใช้เงินเป็น** นี่มันไม่ใช่เงินตาย มันใช้เงินเป็น มันใช้แต่ดอกเงินนี่ นี่ให้เข้าใจอย่างนี้นะ จำเอาไว้น่ะมันข้อสำคัญ ข้อนี้เป็นข้อตายนะ ไปหาดูเถอะหมดประเทศหมดที่บ้านเราอยู่ นั่นใครคิดอย่างนี้บ้าง หาเงินได้ใช้เงินไปอย่างนี้นะมีบ้างไหม มีกี่คน อย่าไปจดอื่นจะไปคิดอื่น บนบานศาลกล่าวให้ผีเจ้าเช่นนั้นไม่ได้นะ **บนบานศาลกล่าวที่ไหน เหลวไหลนะไม่ได้ บุญของเรานี่แหละเป็นตำรับตำรา**

พระสิทธัตถราชกุมาร เมื่อเป็นประทับอยู่ใต้ต้นไม้ศรีมหาโพธิ์น่ะ เมื่อท่านใกล้บรรลุโพธิญาณน่ะ ครั้งนั้นมารเข้าผจญท่าน ว่าอะไรจะเป็นที่พึ่งของเราก็ไม่ได้ นอกจากบุญกุศลของเราที่ได้สั่งสมมาแล้วเป็นไม่มี เปล่งว่า **อิธ โภนฺโต** ฯลฯ ท่าน **นึกถึงบารมี** ทีเดียว นึกถึงบารมีเท่านั้น รับประกันพญามารทีเดียว **รับทำลายพญามารทีเดียว นี่บุญช่วยอย่างนี้** ไม่จริงอย่างเราก็ต้องภัย **ได้ทุกข์อย่างหนึ่งอย่างใด นึกถึงบุญที่เราสร้างสมที่ได้วันนี้ เป็นดวงใสอยู่ศูนย์กลางตัวนั้น ใจจดอยู่ตรงบุญนั้น** พอจดอยู่ตรงนั้นจะทำอย่างไรนะ นึกว่าบุญเราได้ดวงเท่านั้น ฟังเทศน์แล้วเราก็ไม่เห็นอาไร **จำรอยใจวันนี้**ที่มาทอดผ้าป่าวันนี้ **ปลาบปลื้มเอิบ**

อิ่มเต็มอย่างไร นึกขึ้นมาเวลาไร ใจมันก็ปลาบปลื้มเอิบอิ่ม ตื้นเต็มเหมือนอย่างกับเรากำลังบี้ตินั้น นึกถูกส่วนเข้าเช่นนั้น เราก็หยุดอยู่ตรงนั้นแหละ หยุดนิ่งอยู่ก็ใจชื่นใจสบาย กินข้าวกินปลาก็ใจอิ่ม นึกถึงบุญอย่างนั้นแหละ พอนึกถึงบุญเช่นนั้นใจมันก็ดูด เหมือนที่ทำผลไม้ไว้อย่างไร อ้ายที่มันจะให้ผลน้อย ผลนี่บังคับให้ผลมาก ที่มันจะให้ดอกน้อยผลมันก็น้อย ที่จะให้ใบมากบุญก็บังคับก็ผลิตใบมาก เหมือนสวนใบไม้เหมือนสวนดอกสวนพลู สวนดอกไม้ที่เขาปลูกขายกันอย่างไรล่ะ เหมือนผลไม้ที่เขาปลูกส้มขายอย่างไรล่ะ มะพร้าว ส้มโอ สวนดอกสวนใบอะไรเหล่านี้ ยอดก็มียอดแคยอดตำลึงมีที่มาก ๆ หว่านแคเข้าไว้ หว่านตำลึงเข้าไว้เก็บยอดมันเก็บยอดตำลึงก็อีกเหมือนกัน เมื่อรู้เช่นนั้นแล้วก็ยอดดอกเหล่านั้นมันน้อยไป ถ้าว่าทำบุญขึ้นมันก็ยอดมากขึ้น เด็ดมายอดเดียวเท่านั้นแหละมันก็เป็นสี่ยอดห้ายอดน่ะ บุญก็เหมือนกัน เด็ดมายอดเดียวก็แตกออกเป็นสี่ยอดห้ายอดโน่นแน่ะ แตกอย่างนั้นบุญส่งช่วยเรา เราฉลาดนะ ถ้าได้สิ่งของนั้นเรียกว่าหาเงินได้ใช้เงินเป็น ฉลาดหาเงินหาทอง หาเงินได้ใช้เงินเป็น หนักเข้าก็เป็นเจ้าเงินนายเงินได้ ให้ฉลาดอย่างนี้ซิ ฉลาดอย่างนี้เราก็เอาตัวรอดได้ นี่เขาเรียกว่า หาบุญได้ใช้บุญเป็น

หาบุญได้ใช้บุญไม่เป็น นี่แหละ มาทอดกฐินได้บุญเป็นก่ายเป็นกองอย่างนี้แหละ ถ้ากระทบกระเทือนสิ่งที่ไม่ชอบใจ เอาเข้าแล้ว ไปด่าไปว่าเขาเข้าแล้ว ไปค่อนไปแคะเข้าแล้ว เอาบาปใส่ตัวเข้าแล้วไม่รู้ตัวกัน ได้บุญเป็นกองสองกองไม่เอาใจไปจดอยู่ที่บุญเสียแล้ว เอาไปใช้สิ่งอื่นเสียแล้ว บุญน่ะเอาบาปทับถมหมด เอาไปใช้ไม่ได้เลย ใช้บุญไม่เป็น เหมือนอย่างเงินทองหาไป ๆ มันหายไปหมด ไม่มีเลย มันใช้เงินไม่เป็นแบบเดียวกัน

เมื่อรู้จักหลักอันนี้ วันนี้เราได้มาทอดกฐิน วันนี้มันเป็นวันที่จะเรียนภาวนาด้วยนะ ผู้เทศน์ก็ลืมไป เลยเทศน์เรื่อยเพลินสนุกสนานเชียว เมื่อจะให้รำพรรณอานิสงส์กถาของสังฆทานเวลาไม่พอ พระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ไม่ตรัสเรื่องอื่นเลย มาในมนุษย์โลกมาตรัสเทศนาอานิสงส์ของสังฆทานอย่างนี้แหละ ไม่ได้ว่าเรื่องอื่นหละ จนตลอดชีวิตของพระพุทธเจ้าไม่หมด เรื่องอานิสงส์ของสังฆทานไม่หมด มีมากนักทีเดียว เป็นอายุของพระศาสนา ที่ท่านทรงตรัสว่าการให้เช่นนั้นเป็นสังฆทานซึ่งเป็นอายุของพระศาสนาน่ะ เมื่อให้ทานแล้วก็ไม่มีเบื่อ ไม่มีสดุดใจ ไม่ให้จำเพาะใคร ให้เป็นสงฆ์ พระสงฆ์จะทำอย่างไรก็ตามเถอะ ความชั่วความทุศีลในสงฆ์ไม่มี สงฆ์เป็นบริสุทธิ์ทั้งนั้น ใจของเราอย่างนี้ เพราะฉะนั้นกระทำเช่นนั้นไม่มีเบื่อใจ การทำเป็นบุคคลิกนั้น บางคนประพฤติไม่ชอบใจเสียแล้ว เหมือนเรารักลูกหญิงก็ดีลูกชายก็ดี หอบสมบัติมาให้มัน ประพฤติไม่ชอบใจช้า! ไม่อยากให้มัน มันทำลายเสียหมด **ให้เฉพาะองค์นั้นองค์นี้** ประพฤติไม่ชอบใจทีหลังไม่ให้ท้อศรัทธาเสียแล้ว **อันนี้เป็นบุคคลิก เป็นส่วนบุคคลไป** ไม่ถนัดในอานิสงส์สังฆทาน สังฆทานถนัดแท้ ๆ ตรงกับวาระพระบาลีที่พระองค์ทรงรับสั่งทีเดียว ว่าเป็นบุญกุศลยิ่งใหญ่ไพศาล พระศาสดาจารย์ถือเป็นหลักเป็นประธานมาทีเดียว ตั้งแต่พระเจ้าแม่น้ากีสาโคตมีถวายพระผ้าเป็นลำดับมาพุทธศาสนิกชนถือเอาเป็นตำรา นี้เป็นเนติแบบแผนมา จึงได้ถวายเป็นสังฆทานกัน ได้บริจาคทานเลี้ยงดูพระภิกษุสามเณรน่ะ โยมที่เป็นของเจ้าของทานเวลานี้แกเป็นคนไปมาอยู่ที่นี่เสมอ วันพฤหัสเป็นมาหละ แกรู้ว่าวัดปากน้ำนี้มีทักขิเณยยบุคคล บริจาคแล้วละก็ได้ผลมากมายนัก แกก็จงรักภักดีบุญกุศลของแกอุตส่าห์มาทุกวันพฤหัส เว้นนะมีน้อยเต็มที วันนี้แกได้บริจาคทานอันยิ่งใหญ่ไพศาลดังได้กล่าวแล้วมา ได้ทอดผ้าป่าเพิ่มอีกด้วย เป็นอานิสงส์ยิ่งใหญ่งอกขึ้นไป

ครั้นจะพลิกพร่ำพรรณาเรื่องอานิสงส์กถา เวลาจะไม่จุพอ จะต้องย่นย่อพอสมควรแก่กาลเวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอาสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชน บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ ทุกถ้วนหน้า **สพฺพพุทฺธานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้าทั้งปวง **สพฺพธมฺมานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระธรรมทั้งปวง **สพฺพสงฺฆานุภาเวน** ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ทั้งปวง **ปิฏกตฺตยานุภาเวน** ด้วยอำนาจปิฎกทั้งสาม คือพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระปรมัตถปิฎก**ชินสาวกานุภาเวน** ด้วยอำนาจชินสาวกของท่านผู้ชนะมาร จงดลบรรดาลความสุขให้อุบัติบังเกิดมีเป็นปรากฏในขันธบัญจกของท่านผู้เป็นเจ้าภาพและสาธุชนทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า

สิทฺธมตฺถุ อิทํ ผลํ เอตสฺมึ รตนสฺมึ สมฺปสาทนเจตโส ด้วยจิตอันเลื่อมใสของท่าน ซึ่งเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของท่านจงบังเกิดเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จแก่ท่านทั้งหลายทุกถ้วนหน้า ดังอาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติว่ายุติธรรมิกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

เรื่อง พระพุทธภาษิตที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงแสดง

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

ปมาทํ อปฺปมาเทน ยทา นุทติ ปณฺฑิโต
ปญฺญา ปาสาทมารุยฺห อโสโก โสกินึ ปชํ
ปพฺพตฏฺโฐว ภุมฺมฏฺเฐ ธีโร พาเล อเวกฺขตีติ ฯ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จะได้แสดงพุทธภาษิต ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคประทานเทศนาไว้เป็นหลักฐาน เป็นประทานในสกลพุทธศาสนา พุทธภาษิตนี้ พระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เองเป็นภาษิตที่ล้ำลึกสุขุมคัมภีรภาพ แต่เทศนาเป็นอุปมาหรืออุปไมยตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้น ว่า ปมาทํ อปฺปมาเทน ยทา นุทติ ปณฺฑิโต ปญฺญา ปาสาทมารุยฺห อโสโก โสกินึ ปชํ ปพฺพตฏฺโฐ ภุมฺมฏฺเฐ ธีโร พาเล อเวกฺขติ แปลเนื้อความว่า เมื่อบัณฑิตผู้ละหรือผู้บรรเทาความประมาทเสียได้ด้วยความไม่ประมาท เป็นผู้มีปัญญาเป็นเครื่องรักษาตัว ขึ้นสู่ปราสาทเป็นภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชนทั้งหลาย เป็นผู้ไม่กระวนกระวาย เห็นหมู่สัตว์กระวนกระวายดุจบุคคลผู้ขึ้นยืนบนภูเขา แลลงมาเห็นบุคคลผู้ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉะนั้น

นี่เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้ เพียงเท่านี้เราถือเอาความเข้าใจได้ เพราะธรรมของพระผู้มีพระภาคทรงแสดงล้ำลึกว่า

เมื่อบัณฑิตบรรเทาความประมาทด้วยความไม่ประมาท ลักษณะความประมาทกับความไม่ประมาทนะ ตรงนี้ต้องถือเอาข้อปฏิบัติให้ได้ ความประมาทนั้นคือเลินเล่อเผลอตัว ความไม่ประมาทนั้นคือไม่เลินเล่อเผลอตัว ไม่เผลอไม่พลั้ง ไม่เผลอ **มีสติอยู่เสมอ** เรียกว่า **ความไม่ประมาท เราขาดสติ** อ่อนสติเรียกว่า **ความประมาท** เพราะฉะนั้นความประมาทและไม่ประมาททั้งสองประการนี้ พระองค์ทรงชี้ขาด บรรดาธรรมที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เทียว ย่นลงไปปิฎก ๓ คือ **วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก มีความไม่ประมาทนี่แหละเป็นยอดของพระไตรปิฎกเหล่านั้น ความไม่ประมาทนี้เป็นที่รวมลงของความดีทั้งหลาย ความประมาทเล่าเป็นที่รวบรวมลงของความไม่ดีทั้งนั้น** ความประมาทเป็นที่รวมลงของความชั่ว มีมากน้อยเท่าใดรวมลงในความประมาททั้งสิ้น ความดีมากเท่าใดรวมลงในความไม่ประมาททั้งสิ้น **นี่เป็นหัวข้อ**รวมอย่างนี้

เมื่อละความประมาทด้วยความไม่ประมาทเสียได้แล้ว ชื่อว่ามีปัญญาทรงปัญญา ๆ ขึ้นสู่ปราสาท สู่ภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชนเป็นผู้ไม่กระวนกระวาย เห็นสัตว์กระวนกระวายดุจคนขึ้นบนยอดภูเขาแลลงมาเห็นคนยืนอยู่บนภาคพื้นฉนั้น นี่ได้ความดังนี้ อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป **ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึกนึกอยู่ไม่เผลอ นึกอยู่จนกระทั่งหยุดเป็นจุดเดียวกัน** ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็น**กายมนุษย์ บริสุทธิ์ เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน** ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ **บริสุทธิ์ถูกส่วนเข้า**ถึงขนาดนั้น **เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์** อยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ได้หยุดอยู่ที่อื่นอยู่แห่งเดียวนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น ใสเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ **ใจหยุดสนิทอยู่**

กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุดสนิทอยู่ศูนย์กลางดวงใสที่เกิดขึ้น นั่นคือดวงธัมมานุปัสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานพอถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล ใสหนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางปัญญาถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็นกายมนุษย์ละเอียด

นี่ได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด ด้วยความไม่ประมาทแท้ ๆ ถ้าประมาทเข้ามาไม่ได้ ไม่ถึงทีเดียว มาไม่ถึง จะมาถึงกายมนุษย์ละเอียดได้เช่นนั้นละก็ เพราะความไม่ประมาทไม่เลินเล่อเผลอตัว เป็นคนแน่วแน่ใจ ไม่ประมาท ถ้าถึงกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีแบบเดียวกัน มองไปดูกายมนุษย์เออ ! กายมนุษย์นี่เลินเล่อเผลอตัวแท้ ๆ เชือนแชเสียไปทางอื่นแล้วทางที่ละเอียดนี่ไม่มาแส่หาแต่ทางที่ผิด ที่ไม่ถูกต้องร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เห็นทีเดียวว่า มนุษย์นั้นอยากได้สมบัติคนอื่นเบื้องหน้ามาเป็นของตัว ตัวพยาบาทปองร้ายหมายมาตรความวิบัติพลัดพรากอยู่ในกายมนุษย์ ประมาทเลินเล่อเผลอตัวเห็นผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ผิดจากครองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไป ศีล สมาธิปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ นั้นเห็นผิดเข้ามาไม่ถูกที่ เข้าไม่ถูกเช่นนี้

ท่านกำจัดเสียซึ่งอภิฌชา เพ่งอยากได้ของคนอื่นให้มาเป็นสมบัติของตนเสีย เมตตารักใคร่ปรารถนาจะให้มนุษย์ได้รับความสุขทุกคน กำจัดเสียซึ่งความพยาบาท เห็นชอบตามคลองธรรม เห็นถูกว่าพระพุทธเจ้า

พระอรหันต์ไปทางนี้ ด้วยความไม่ประมาทนี้ จึงได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด พอเห็นกายมนุษย์ละเอียดก็มองดูกายมนุษย์หยาบโน้น เหมือนคนอยู่บนภูเขามองลงไปดูกายมนุษย์ เหมือนมนุษย์อยู่พื้นแผ่นดิน จะทำท่าอย่างหนึ่งอย่างใดเห็นปรากฏ เห็นเป็นของหยาบทีเดียว เมื่อถึงกายมนุษย์ละเอียดเห็นหมดเสียแล้ว นี่ชั้นหนึ่ง

ชั้นที่สองตามลำดับขึ้นไปหนักขึ้นทุกที กายมนุษย์ละเอียดก็นึกว่าเราขึ้นมาได้เช่นนี้ เพราะความไม่ประมาท อย่าเลย รีบกระวีกระวาดยึดความไม่ประมาทให้มั่นต่อไปอีก กายมนุษย์ละเอียดนั้นอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานอยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สองเท่าฟองไข่แดงของไก่นั้น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางวิมุตติพอถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้นเห็น **กายทิพย์** ทีเดียว เห็นกายทิพย์ชัด ๆ กายทิพย์ก็เป็นตัวของตัวแท้ กายที่ฝันในฝัน

กายทิพย์ก็มี **ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ** เหมือนกัน กายทิพย์ก็ลืมตาขึ้นดูกายมนุษย์เหมือนกัน ดูกายมนุษย์ละเอียดก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดปรากฏชัดขึ้นอีก เห็นชัดอย่างกับคนยืนอยู่บนภูเขาเห็นคนยืนบนภาคพื้น เมื่อกายมนุษย์ละเอียดนี้ มันยังทำชั่วด้วยกายวาจาใจอยู่ โลภอยากได้ของเขาพยาบาทปองร้ายเขา เพ่งอยากได้สมบัติของเขา พยาบาทปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม แต่ว่าอย่างละเอียด ไม่ใช่อย่างหยาบ อย่างละเอียดทีเดียวละเอียดเข้ามา ไม่หยาบเหมือนกายมนุษย์ ละเอียดกว่ากายมนุษย์ออกไป ตากายทิพย์ก็เห็น เห็นปรากฏชัด เมื่อเห็นปรากฏชัดเช่นนั้น ส่วนตัวที่ไปอยู่

เห็นกายทิพย์แล้ว มองลงไปในกายมนุษย์ละเอียด เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาท มองดูคนเกลื่อนกล่ดอยู่ในภาคเบื้องล่างอยู่ในภาคพื้น เห็นมีคนชั่วมาก คนดีน้อย คนที่ทำชั่วช้าลามกด้วยกายวาจาใจมีมาก ทำดีด้วยกายวาจาใจมีน้อย เห็นปรากฏชัดดังนั้น เมื่อเห็นปรากฏชัดดังนั้นคนที่อยู่บนปราสาทไม่ทุรนทุราย ไม่วุ่นวาย เห็นคนที่ทำความชั่วด้วยกายวาจาใจนั้นทุรนทุรายวุ่นวายกระสับกระส่าย เห็นชัดอย่างนั้น ตากายทิพย์เห็นกายมนุษย์ละเอียดดังว่าเหมือนคนยืนอยู่บนภูเขา แลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้น เห็นปรากฏชัดอย่างนี้ เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น ยังกระวนกระวายอยู่ ส่วนกายทิพย์นั้นไม่วุ่นวายไม่กระวนกระวาย หนักแน่นกว่ากายมนุษย์ละเอียด เห็นชัดลงไปอย่างนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้เราจะมาที่นี่ได้เพราะเหตุอะไร เพราะไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว มีสติควบคุมอยู่เสมอ สามารถขึ้นมาถึงกายทิพย์ให้ได้ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงสามเท่าฟองไข่แดงของไก่ พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาเห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็นกายทิพย์ละเอียด

กายทิพย์ละเอียด

กายทิพย์ละเอียดนั้นก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน แต่ว่าละเอียดกว่าโตกว่า โตกว่ากายทิพย์หยาบ เห็นกายทิพย์ชัด ๆ ว่ากายทิพย์นี้ยังวุ่นวายทุรนทุราย อยู่ไม่ค่อยจะสงบนัก ส่วนเข้ากายทิพย์ละเอียดนั้นสงบกว่าละเอียดกว่า เห็นปรากฏชัดเหมือนคนอยู่บนปราสาท เห็นกายทิพย์นั้นยังประมาท ยังเลินเล่อยังเผลอตัวอยู่ ยังทุรนทุรายกระสับกระส่ายอยู่ ส่วน

กายทิพย์ละเอียดนั้นสงบเรียบร้อยเป็นอันดี ไม่กระสับกระส่ายไม่ทุรนทุราย ต่างกันดังนี้ เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาทแลลงมาข้างล่าง ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ต่อมาถึงนี้จะเห็นอะไร เพราะเราไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงกายทิพย์ละเอียดสี่เท่าฟองไข่แดงของไก่ เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน กลางดวงธรรมนั้น หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้นถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นวิมุติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าเห็น **กายรูปพรหม**

รูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อเห็นกายทิพย์นั้น กายทิพย์นั้นยังหมักหมมด้วยกิเลส ยังเป็นกิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ เพราะประมาทเลินเล่อเผลอตัว กิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ ที่เราขึ้นมาถึงกายรูปพรหมนี้ เพราะเราไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว จึงขึ้นมาได้เห็นปรากฏชัดเหมือนบุคคลขึ้นอยู่บนปราสาทเห็นคนที่อยู่ข้างล่าง ทำชั่วประการใดประการหนึ่งเห็นปรากฏชัด ว่าพวกนี้เป็นพาลชน ไม่ใช่บัณฑิตธีรชนก็ไม่กระวนกระวาย เห็นพวกเหล่านั้นกระวนกระวายอยู่ ดุจบุคคลขึ้นอยู่บนภูเขา เห็นคนอยู่บนภาคพื้นฉันใด ก็ฉันนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นเราขึ้นมาถึงเพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท รักษาความไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวดังนั้นไว้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า ห้าเท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น พอถูกส่วนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏ-ฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิพอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวง

ปัญญาพอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุติพอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้า เข้าถึง**กายรูปพรหมละเอียด**

กายรูปพรหมละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน มองลงมาเห็นกายรูปพรหมนี้ยังเลินเล่อเผลอตัว ยังประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ เราขึ้นมาถึงที่นี้ได้ก็เพราะไม่ประมาทไม่เลินเล่อเผลอตัว เห็นชัดปรากฏชัดแบบเดียวกัน ดุจคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนอยู่ข้างล่าง หรือคนอยู่บนภูเขาแลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้น ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ชั่วด้วยกายอย่างหนึ่งอย่างใดเห็นปรากฏหมด ปรากฏดังนี้ เมื่อเป็นดังนี้นี่เรามาถึงนี่ได้ เพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวจึงได้ขึ้นมาที่นี่ได้ เมื่อเป็นดังนั้นใจของกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรม ที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดหกเท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้นเห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะ แล้วเห็น**กายอรูปพรหม**

กายอรูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อกายอรูปพรหมเห็นกายรูปพรหมละเอียดว่ายังประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ยังกระวนกระวายอยู่ ยังไม่สงบเรียบร้อยกัน แต่ว่าดีขึ้นมาเป็นลำดับ นับว่ายังเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ที่เรามาถึงนี่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวจึงได้ขึ้นมาได้ เพราะตั้งอกตั้งใจ เมื่อเราไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวแล้วรักษาความไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวนั้นหนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม เจ็ดเท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมนั้นถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวง

ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ วิมุตติญาณทัสสนะเป็นลำดับ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึง**กายอรูปพรหมละเอียด**

กายอรูปพรหมละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองไปดูกายอรูปพรหมหยาบ กายอรูปพรหมหยาบนั้นก็ยังเลินเล่อเผลอตัวอยู่ ยังไม่สนิทชิดชม ยังไม่กลมเกลียวกันนัก ยังมีความประมาทอยู่ ที่เรามาถึงนี่ได้เพราะอาศัยอะไร เพราะอาศัยความไม่ประมาทของเราจึงมาถึงที่นี่ได้ ก็มาเห็นกายอรูปพรหมนั้น เหมือนยังกับคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนข้างล่าง หรือยืนบนภูเขา เห็นมนุษย์ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉันใดก็ฉันนั้น เห็นปรากฏทีเดียว เห็นปรากฏเช่นนี้นะ ใจกายอรูปพรหมละเอียดก็นึกในใจว่า เรามาถึงนี้ได้เพราะความไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว ถ้าว่าประมาทเลินเล่อเผลอตัวมาถึงที่นี่ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นใจกายอรูปพรหมละเอียนก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด แปดเท่าฟองไข่แดงของไก่ ใจหยุดนิ่งอยู่กลางนั้น พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นวิมุติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติถูกส่วนเข้าเห็นวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าก็เห็น **กายธรรม** รูปเหมือนพระปฏิมากรเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่กายที่ผ่านมานั้นอยู่ในภพ เข้าถึงกายธรรมเป็นกายนอกภพ

กายธรรมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กายใจ แบบเดียวกัน **ตา กายธรรมมองดูทั้งแปดกายนั้น** กายอรูปพรหมละเอียด กายอรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด กายรูปพรหมหยาบ กายทิพย์ละเอียด กายทิพย์หยาบ เห็นทั้งแปดกายว่า**กายเหล่านั้นอยู่ในภพ ซบเซาอยู่ด้วยกามบ้าง ด้วยฌานบ้าง**

ด้วยอรูปฌานบ้าง ดึงดูดให้ติดอยู่ เราถึงได้ติด หลุดมาได้พอถึงกายธรรมเช่นนี้ เพราะเราไม่ประมาท มานี่ได้เพระความไม่ประมาท ประมาทมาถึงนี่ไม่ได้ เรามาถึงนี่ได้เพราะเราไม่ประมาทแล้ว มองไปดูทั้งแปดกายตั้งอยู่ในความประมาททั้งนั้น ตั้งอยู่ในกรรมวัฏฏะ วิปากวัฏฏะ กิเลสวัฏฏะ

กรรมวัฏฏะกระทำกิจการงานหน้าที่ เรียกว่า กรรมวัฏฏะ กิเลสวัฏฏะ บริโภคกิเลสกาม พัสดุกามไปตามหน้าที่ นั่นกิเลสวัฏฏะ ยินดีติดอยู่ในรูปฌานและอรูปฌานเหล่านี้เป็นกิเลสวัฏฏะทั้งสิ้น กรรมวัฏฏะ กิเลสวัฏฏะ จึงรัดสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นให้ติดข้องอยู่ พ้นไปไม่ได้ด้วยอภิฌชา พยาบาท ทิฏฐิ ด้วยความโทสะ โมหะ ด้วย ราคะ โทสะ โมหะ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย

กว่าเราจะหลุดพ้นมาถึงกายธรรมได้นี้ ผ่านอกุศลธรรมเครื่องชั่วทั้งหลายเหล่านั้น เพราะเราดำเนินด้วยความไม่ประมาท เพราะเราให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เราได้ตั้งอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา ได้ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ได้ตั้งอยู่ใน ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา จึงได้บรรลุมาถึงกายธรรมเช่นนี้ กายธรรมนี้แหละ ลืมตากายธรรมมองดู เห็นพวกเหล่านั้นชัดเจนหมดทุกสิ่งทุกประการ

นี้แหละ เรียกว่า ปัญญาปาสาทมารุยฺห หละ เข้าถึงกายธรรมก็มีปัญญาทีเดียว ปัญญาแท้ ๆ รู้แน่แท้ เห็นกายมนุษย์เป็นอนิจฺจํ ทุกขํ อนตฺตา กายมนุษย์เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกัน กายทิพย์ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, กายทิพย์ละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, กายรูปพรหมก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, กายอรูปพรหมละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาให้ละเอียดออกไปอีก แยกออกเป็นขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ละเอียด ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

กายทิพย์ก็แยกออกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ที่ละเอียดเข้าไปอีก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียดก็แยกออกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕, กายรูปพรหมละเอียดแยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, กายอรูปพรหมก็แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา, กายอรูปพรหมละเอียดก็แยกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นปรากฏอย่างนี้ แลลงไปเห็นปรากฏอย่างนี้

เมื่อเห็นปรากฏอย่างนี้ก็มั่นอยู่ในกายธรรมนั้น ที่เรามาถึงกายธรรมนี้ได้เพราะอาศัยความไม่ประมาท เพราะเราละความประมาทเสียได้ ละความประมาทเสียได้ เพราะเราไม่ประมาทจึงได้มาถึงกายธรรมนี้ เมื่อถึงกายธรรม ตากายธรรมก็มองดู ก็มองดูเห็นตลอดดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมโตเป็นลำดับขึ้นมา พอถึงกายอรูปพรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อมาถึงกายธรรมเห็น**ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย** วัดเส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย **ขนาดเท่าหน้าตักและความสูงของธรรมกาย เกือบ ๕ วา** กลมรอบตัว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติ

หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายธรรมละเอียด**

กายธรรมละเอียดก็มี หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองดูกายธรรม อ้อ! เรามาจากกายธรรมหยาบโน่น เข้ามาถึงกายธรรมละเอียดนี่ กายธรรมนั้นอยู่ใกล้กายอรูปพรหมละเอียดนัก กลับไปสู่กายอรูปพรหมละเอียดเสียอีก ก็รีบเร่งมาเข้าถึงให้ได้ กายธรรม เมื่อถึงกายธรรมเช่นนี้แล้ว เข้าถึงกายธรรมละเอียดเช่นนี้แล้ว เพราะความไม่ประมาทนี่เป็นหลักขึ้นไป ไม่ให้ท้อถอย ไม่พื้นเพื่อนเลอะเลือน ต้องอุตส่าห์พยายาม ตากายธรรมละเอียดมองดู **เพราะธรรมกาย หรือกายธรรมละเอียดนี่ทั้งสองกายนี้ ยังระคนปนอยู่ด้วย สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส สังโยชน์เบื้องต่ำทั้งสามนี้ปกคลุมหุ้มห่ออยู่ในสันดาน**

สักกายทิฏฐิ ยกตัวถือเนื้อถือตัวไม่ยอม ย่อตัว **วิจิกิจฉา**เคลือบแคลงสงสัยลังเลไม่แน่นอนใจสักสิ่ง **สีลัพพตปรามาส** ยังประพฤติศีลนอกศาสนาอยู่ ยังไม่มั่นใจในศีลศาสนาจริง ๆ สีลัพพตยังมีอยู่ ศีลวัตรภายนอกศาสนายังมีอยู่ เราจะต้องรีบล้นให้พ้นจากธรรมเหล่านี้ ด้วยความไม่ประมาท รีบกระวีกระวาดใจของกายธรรมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วงกลมรอบตัว ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่ากัน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีลเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางศีล ถูกส่วนเข้าเห็นสมาธิเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิปัญญาเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็น**กายธรรมพระโสดา**วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป นี่หมดแล้ว สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา

สีลัพพตปรามาส แต่ว่ายังใกล้อยู่กับสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส เราเข้ามาถึงกายพระโสดา ไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวของเรา นี่ต่อไปนี้เราจะรักษาความไม่ประมาท อันไม่เลินเล่อไม่เผลอตัวหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมพระโสดา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางจวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัส-สนะถูกส่วนเข้า ก็เห็น**กายธรรมพระโสดาละเอียด** หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

พอถึงกายธรรมพระโสดาละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ท่านก็มองลงมาเห็นกายธรรมพระโสดา อ้อ! นี่ยังแน่นหนาอยู่ด้วย กามราคะพยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด หรือส่วนหยาบนั้นยังหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะพยาบาทหยาบ กายธรรมละเอียดนี่ยังหมักหมมอยู่ด้วย กามราคะ พยาบาทละเอียด คิดแต่ในใจเช่นนี้ เราต้องกำจัดพวกนี้ออกเสียให้ได้เด็ดขาด ด้วยความไม่ประมาทของเรา ถ้าขืนประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ละก็เอาตัวรอดไม่ได้ ใจกายธรรมพระโสดาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่ง

อยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นวิมุติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น**กายธรรมพระสกิทาคา** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

ตาของพระสกิทาคามองลงมาดูกายธรรมพระโสดาหยาบ พระโสดาละเอียด อ้อ! นี่มาหมักหมมอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบทั้งละเอียด นี่เราพ้นมาแล้วหรือ พ้นมาแล้วไม่ควรประมาท เรามาถึงนี่ได้ด้วยความไม่ประมาท ไม่ควรเลินเล่อเผลอตัว ไม่ประมาท รีบกระวีกระวาดจากกายพระสกิทาคา หยุดนิ่งกลางดวงธรรมพระสกิทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าเห็น**กายธรรมพระสกิทาคาละเอียด** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

เมื่อถึงพระสกิทาคาละเอียดแล้ว กายธรรมของพระสกิทาคาละเอียดก็มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองมาดูสกิทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียดว่ายังหมักหมมอยู่ด้วย กามราคะ พยาบาทอย่างละเอียด เมื่อถึงพระสกิทาคาละเอียด เราไม่ควรเลินเล่อเผลอตัว ควรจะพยายามกระทำยิ่งขึ้นไป ใจของพระสกิทาคาละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสกิทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิ-

ทาคาละเอียดวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมพระสกิทาคานั้น ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเห็น**กายธรรมพระอนาคา** หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม

มาถึงพระอนาคาแล้วมี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ท่านก็มองลงมาดูพระสกิทาคาหยาบ สกิทาคาละเอียด นี่ยังหมักหมมอยู่ในกามราคะพยาบาท อย่างละเอียด มาถึงพระอนาคาแล้วยังไม่หมดจาก ปฏิฆะ กามราคะอย่างละเอียด และยังหมักหมมอยู่ในรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่เผลอตัว รีบกำจัดทีเดียว กายธรรมของพระอนาคาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา สูง ๑๕ วา กลมรอบตัวเช่นกัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึงพระ**อนาคาละเอียด** มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

กายพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางมองไปดูกายพระอนาคาหยาบ อ้อ! ยังหมักหมมอยู่ในรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ที่เรามาถึงแค่นี้ด้วยความไม่ประมาท เราต้องไม่ประมาทต่อไป ใจของพระอนาคาละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคาละเอียด พอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ในกายธรรมพระอนาคาละเอียดวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕ วา กลมรอบตัว หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงศีล ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนแล้วเห็นกาย**พระอรหัต** หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม พอถึงพระอรหัตก็รู้ตัวทีเดียว **ขีณาสโว** มีอาสวะสิ้นแล้ว **กตกรณีโย** กิจที่จะต้องทำเสร็จแล้ว **นตฺถิปุนพฺภโว** ภพใหม่ของเราไม่มี เห็นชัดรู้ชัดเช่นนี้ ก็พยายามว่ามันยังไกลนัก รีบไปให้ถึงพระอรหัตละเอียดต่อไป ด้วยความไม่ประมาท

กายพระอรหัตหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัต ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าถึง **กายพระอรหัตละเอียด**

นี่ปัญญาปาสาทมารุยฺห ขึ้นสู่ปราสาทปัญญาเช่นนี้ นี่เหละบัณฑิต ผู้มีปัญญาละความประมาทเสียได้ด้วยความไม่ประมาท ผู้ทรงปัญญานั้นขึ้นสู่ปราสาทคือภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นพาลชน เป็นอันมาก ไม่กระวนกระวาย ไม่ทุรนทุรายกระสับกระส่าย เห็นหมู่สัตว์ผู้ทุรนทุรายกระสับกระวนกระวายกระสับกระส่าย เห็นชัดเหมือนคนขึ้นภูเขามองลงมาข้างล่าง เห็นชนอยู่บนภาคพื้นฉันใดก็ฉันนั้น เห็นปรากฏอย่างนี้นี่ผู้มีปัญญาเรียกว่า **ปญฺญาปาสาทมารุยฺห** ขึ้นสู่ปัญญาเพียงปราสาทได้เพียงนี้ ปราสาทปัญญาอันนี้นะ **รู้จริงเห็นจริงตามความจริงทางพุทธศาสนา** ปรากฏอย่างนี้ ที่ชี้แจแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมัตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ **สทา โสตฺถี ภวนฺตุ เต** ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา สมมุติยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้.

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

คณะกรรมการบริหารโครงการ
ธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

๑.	พระธรรมธีรราชมหามุนี เจ้าอาวาส และเจ้าคณะภาค ๑๗	ประธานกรรมการ
๒.	พระภาวนาโกศลเถร รองเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ	รองประธานกรรมการ
๓.	พระเมธีวราภรณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปริยัติ	กรรมการ
๔.	พระครูสมณธรรมสมาทาน รองอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ	กรรมการ
๕.	พระครูพิศิษฐ์ปริยัติคุณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และเลขานุการเจ้าสำนักเรียนฯ	กรรมการ
๖.	พระสุรตโนภิกขุ (Terry Magness) วิปัสสนาจารย์	กรรมการ
๗.	พระณัฐนันท์ กุลสิริ วิปัสสนาจารย์	กรรมการ
๘.	คุณครูตรีธา เนียมขำ วิปัสสนาจารย์	ที่ปรึกษา
๙.	พล. อ. ประลอง วีรปรีย์ ปลัดกระทรวงกลาโหม	ที่ปรึกษา
๑๐.	พล. ต.ท. ชุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจ	ที่ปรึกษา
๑๑.	ศาสตราจารย์นิคม จันทรวิทุร หัวหน้าโครงการพัฒนาแรงงานภูมิภาคเอเซีย (ARPLA/ILO)	กรรมการ

๑๒. คุณรักษ์ศักดิ์ วัฒนพาณิช กรรมการ

๑๓. อาจารย์สมพร เทพสิทธา อธิบดีกรมพาณิชย์สัมพันธ์ กรรมการ

๑๔. น.อ. นคร บุนนาค หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์
กรป. กลาง กรรมการ

๑๕. คุณบุญเย็น ศะศิรัตน์ กรรมการ

๑๖. พ.ญ. ลักษณา สามเสน กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กรรมการ

๑๗. อาจารย์อรุณ งามดี ผู้อำนวยการ
สำนักแถลงข่าวไทยประจำกรุงลอนดอน กรรมการ

๑๘. คุมสริ่ม นลราชสุวัจน์ เลขานุการ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กรรมการ

๑๙. คุณปรีชา รัตโนดม ทนายความ
สถานสอนภาษา เอ ยู เอ ประชาสัมพันธ์

๒๐. คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ นักวิจัยอาวุโส สำนักงานสารนิเทศ
ระหว่างชาติแห่ง ส.ร.อ. กรุงเทพ ฯ กรรมการและเลขานุการ

๒๐. คุณบุญเลิศ เลิศเมธากุล สำนักงบประมาณ ผู้ช่วยเลขานุการ

๒๒. คุณจุมพล คืนตัก กรมทรัพยากรธรณี ผู้ช่วยเลขานุการ

๒๓. คุณรสพร นิวาศวงศ์ ธนาคารเอเชียทรัสต์ จก. เหรัญญิก

๒๔. ผศ. สุกัญญา ตีรวนิช ผู้ช่วยเหรัญญิก

๒๕. คุณแสงทอง เบี้ยวไข่มุข สถานสอนภาษา เอ ยู เอ ปฏิคม

๒๖. คุณวารณี จันทรวิทุร ผู้จัดการฝ่ายบริการ
โรงแรมโอเรียนเต็ล ผู้ช่วยปฏิคม

๒๗. คุณมาลี ลาภเหลือ สถานสอนภาษา เอ ยู เอ ผู้ช่วยปฏิคม

คณะผู้ทำงาน
ในโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

พระเดชพระคุณ พระธรรมธีรราชมหามุนี	ประธานกรรมการ
พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร	รองประธานกรรมการ
พระเดชพระคุณ พระเมธีวราภรณ์	กรรมการ
พระเดชพระคุณ พระศรีวิสุทธิวงศ์	วิทยากร
พระครูพิศิษฐ์ปริยัติคุณ	กรรมการ
พระคุณอาจารย์ ณัฐนันท์ กุลสิริ	กรรมการ
พระคุณอาจารย์ วิวัฒน์ กตวฑฺฒโน	วิปัสสนาจารย์
พระมนัสรินทร์ อตฺตมโน	ผู้จัดการอัดและจัดส่งเทป
ศจ. นิคม จันทรวิทุร (รองประธานสภาสังคมสังเคราะห์ฯ)	กรรมการ
คุณเสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ (นักวิจัยอาวุโส สำนักงานสารนิเทศระหว่างชาติแห่ง ส.ร.อ., กรุงเทพฯ	กรรมการบริหารและเลขานุการ
คุณปรีชา รัตโนดม (เจ้าหน้าที่อาวุโส สถานสอนภาษา เอยูเอ)	ประชาสัมพันธ์
คุณรสพร นิวาตวงศ์ (เจ้าหน้าที่อาวุโส ธนาคารเอเชียทรัสต์ จก.)	เหรัญญิก
ผศ. สุกัญญา ตีรวนิช (191 เพชรเกษม ซอย 20 กท. 16)	ผู้ประสานงานทีวี
คุณประพันธ์ ศิริบัณฑิตย์กุล (นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ นิด้า)	ผู้ช่วยเหลือทั่วไป
คุณชุติชัย ชนากร (พนักงานธนาคารกรุงไทย จก.)	” ”

คุณสุทัศน์ นิ่มกุลรัตน์ (นิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ) ผู้ช่วยเหลือทั่วไป

คุณอุดม เรืองสุรัตน์ (พนง. บ. อินเตอร์เนชั่นแนล คอสเมติค จก.) ,, ,,

คุณยงยศ พรตปกรณ์ (บริษัทสยาม–โปล จก.) ,, ,,

คุณพีรยุทธ นลราชสุวัจน์ (นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ รามฯ) ,, ,,

คุณโต๊ะเม้ง แซ่ตั้ง (หัวหน้าช่างบริษัท เอช เค จก.) ,, ,,

คุณดาวดี ภูมิจิตร (พนักงานธนาคารกรุงเทพ จก.) ,, ,,

คุณจารุวรรณ คงแนวแพ (พนักงานธนาคารกรุงเทพ จก.) ,, ,,

คุณอานันท์ วีรสัย (พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ) ,, ,,

คุณสมศักดิ์ ผ่องวุฒิพงษ์ (ร้านเลิศเภสัช อ. เมือง สุราษฎร์ธานี) ,, ,,

คุณวัฒนิจ สิทธินาค (กองพลทหารม้า สนามเป้า สายส่งกำลังบำรุง) ,, ,,

ท่านเคยเป็นอย่างนี้บ้างไหม

เจ้าอารมณ์......จิตใจฟุ้งซ่านจนนอนไม่หลับ......สติปัญญาเสื่อมถอย......

สุขกาย แต่ ไม่สบายจิต

ลองฝึกปฏิบัติภาวนาธรรมอย่างสม่ำเสมอ วันละประมาณ ๓๐ นาที

แล้วจงสังเกตผลดีเอาเอง

พุทธบริษัทโปรดทราบ

วัดใด หรือ พระภิกษุ สามเณรใดประสงค์จะได้หนังสือธรรมปฏิบัติ และ เทปสอนภาวนาไปศึกษา ฝึกปฏิบัติ และ เผยแพร่ ก็แจ้งความจำนงไปที่ พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ๑๖ เมื่อมีเจ้าภาพ ก็จะจัดส่งไปถวายตามลำดับความเร่งด่วนที่ขอไป

ผู้ประสงค์จะสร้างมหากุศล ด้วย ธรรมทาน ก็บอกรับเป็นเจ้าภาพ หนังสือธรรมปฏิบัติ ชุดละ ๗ เล่ม (ปกอ่อน) ชุดละ ๑๕๐ บาท (ปกแข็ง) ชุดละ ๒๒๕ บาท หรือ เทปสอนภาวนา ชุดละ ๒๕ ม้วน ชุดละ ๒,๕๓๐ บาท หรือ จะบริจาคตามกำลังศรัทธา เพื่อถวายหนังสือหรือเทปดังกล่าวแก่วัดหรือพระภิกษุ สามเณรที่ขอไป ก็ขอได้โปรดแจ้งความจำนงไปที่ พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ๑๖ (ถ้าส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่ายเงินทางไปรษณีย์ตลาดพลู) ขออนุโมทนา

สถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ของพระพุทธเจ้า

ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

ทุกวัน ที่หอสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ฯ	เวลา ๑๘.๓๐ น.
ทุกวันเสาร์–อาทิตย์ ที่หอสมถวิปัสสนา ฯ	เวลา ๑๐.๐๐ น.
ทุกวันพฤหัสบดี ที่หอสังเวชนียมงคลเทพนิรมิต	เวลา ๑๔.๐๐ น.
ทุกวัน ที่ (ชั้นล่าง) ตึกบวรเทพมุนี	เวลา ๑๖.๐๐ น.
ทุกวัน (ระหว่างพรรษา) ที่ กุฏิพระครูภาวนานุวัตร	เวลา ๐๙.๐๐ น. และ ๑๙.๐๐ น.

ที่ ศาลาหม่อมอาบ วัดธาตุทอง สุขุมวิท กรุงเทพ ฯ

ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๑๔.๐๐ น.

รับฟังรายการ "ธรรมสู่สันติ"

จัดโดย

คณะศิษย์หลวงพ่อวัดปากน้ำ

ทาง ทีวีสี ช่อง ๕ ของ อสมท. ทุก ๆ วันอาทิตย์สัปดาห์ที่สองของเดือน

เวลา ๐๘.๓๐ น. และ

จากสถานีวิทยุกระจายเสียงทั่วประเทศ

ภาคกลาง

ทุกวัน	สถานีวิทยุยานเกราะ ๗๙๐	๑๕.๓๐ น.
ทุกวันอังคาร	สถานีวิทยุ ท.ท.ท.	๐๕.๐๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย จันทบุรี	๒๑.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	๒๒.๔๐ น.

ภาคเหนือ

ทุกวันจันทร์ของสัปดาห์ที่ ๑ และที่ ๓ ของเดือน	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย เชียงใหม่	๐๙.๐๐ น.
ทุกวันจันทร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ลำปาง	๐๖.๓๐ น.
ทุกวันพุธ	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย พิษณุโลก	๑๙.๓๐ น.
ทุกวันศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ตาก	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันพระ	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ตาก	๑๗.๓๐ น.
ทุกวันศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย เชียงราย	๒๑.๐๐ น.
ทุกวันจันทร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย น่าน	๑๘.๓๐ น.
ทุกวันพุธ	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย แม่ฮ่องสอน	๑๖.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุ วปถ. ๔ นครสวรรค์	๐๕.๐๐ น.

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทุกวันพระ	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	นครราชสีมา	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	นครราชสีมา	๒๑.๐๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	ขอนแก่น	๒๑.๓๐ น.
จันทร์–อังคาร	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	นครพนม	๑๓.๓๐ น.
ทุกวันอังคาร	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	อุบลราชธานี	๑๖.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุ กวส. ๑ สกลนคร		๐๕.๐๐ น.
ทุกวันศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	หนองคาย	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	บุรีรัมย์	๑๘.๑๕ น.

ภาคใต้

ทุกวันเสาร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	สุราษฎร์ธานี	๑๖.๓๐ น.
ทุกวันอังคาร	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	นครศรีธรรมราช	๒๐.๓๐ น.
จันทร์–พุธ–ศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	ยะลา	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	ตรัง	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันอังคาร	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	พังงา	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันเสาร์	สถานีวิทยุ ปชส. ภูเก็ต		๑๔.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	สตูล	๒๑.๐๐ น.
ทุกวันศุกร์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	กระบี่	๐๘.๓๐ น.
ทุกวันอาทิตย์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	ชุมพร	๒๐.๓๐ น.
ทุกวันจันทร์	สถานีวิทยุ สวพ. ๓ สงขลา		๑๗.๓๐ น.

รายการหนังสือธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย ของพระพุทธเจ้า

---

๑. หนังสือประเภทที่จะต้องขอให้ผู้ประสงค์จะได้ไว้ ช่วยค่าจัดพิมพ์ในราคาเล่มละ ๒๕ บาท (ปกแข็ง เล่มละ ๔๐ บาท) คือ

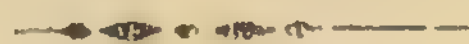
- หนังสือรวมพระธรรมเทศนา (๕ กัณฑ์) ชุดที่ ๑ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ (ปัจจุบันหมดแล้ว กำลังจะจัดพิมพ์ใหม่)
- หนังสือ **รวมพระธรรมเทศนา (๕ กัณฑ์) ชุดที่** ๒ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ
- หนังสือ **รวมพระธรรมเทศนา (๘ กัณฑ์)** ชุดที่ ๓ โดยพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ
- หนังสือ **ธรรมสู่สันติ** เล่มที่ ๑ (รายการวิทยุครั้งที่ ๑–๑๐)
- หนังสือ **ธรรมสู่สันติเล่มที่** ๒ (รายการวิทยุครั้งที่ ๑๑–๒๓) และวิธีรักษาอุโบสถศีล

๒. นิตยสารรายเดือน **มงคลสาร** ค่าบอกรับเป็นสมาชิกทั้งปี ๑๒ เล่ม ๓๐ บาท

๓. หนังสือที่แจกให้เปล่า สำหรับผู้ถึงธรรมกายแล้ว ซึ่งพระเดชพระคุณพระภาวนาโกศลเถร จะได้พิจารณาแจกให้แก่ผู้ขอเป็นรายบุคคล ตามสมควรแก่ภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้

- หนังสือ **คู่มือสมภาร** โดยพระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ
- หนังสือ **มรรคผลพิสดาร** (เล่มที่ ๑) โดยพระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ
- หนังสือ **มรรคผลพิสดาร** (เล่มที่ ๒) โดยพระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ
- หนังสือ **ยุทธวิธี** และ **ยุทธศาสตร์ ของการสะสางธาตุธรรม (อาสวักขยญาณ) ขั้นสูง** โดยพระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ

ผู้ประสงค์จะมี **หนังสือธรรมปฏิบัติ** โปรดติดต่อได้ที่ พระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร** ท่านรองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ ๑๖ (ธนาณัติ สั่งจ่ายเงินทาง ไปรษณีย์ตลาดพลู)

รายการเทปคัสเซทสอนสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามแนววิชชาธรรมกาย

ทำวัตรอาราธนา โดย พระเดชพระคุณ หลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี)

ให้ศีล โดย พระเดชพระคุณ พระธรรมธีรราชมหามุนี (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ฯ และเจ้าคณะภาค ๑๗

สอนภาวนา (ตั้งแต่ตอนที่ ๒.๑ เป็นต้นไป) โดย พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณุตฺตโม) รองเจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดปากน้ำ

บรรยายธรรม โดย พระเดชพระคุณ พระเมธีวราภรณ์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและอาจารย์ใหญ่ฝ่ายคันถธุระวัดปากน้ำ ฯ

ผู้สนใจติดต่อขอรับได้ที่ พระภาวนาโกศลเถร รองเจ้าอาวาส วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพ ฯ ๑๖ (ส่งเงินทางไปรษณีย์ สั่งจ่ายเงินทาง ป.ณ. ตลาดพลู)

ค่าบำรุง ตอนที่ ๑ ม้วนละ ๑๓๐ บาท (สำหรับพระภิกษุ สามเณร และอุบาสิกา ค่าบำรุงม้วนละ ๑๐๐ บาท)

ค่าบำรุงตอนอื่น ๆ ม้วนละ ๑๐๐ บาท (สำหรับพระภิกษุ สามเณร และอุบาสิกา ค่าบำรุงม้วนละ ๗๕ บาท)

ตอนที่	หน้า A	หน้า B
๑	พระธรรมเทศนา (โดยหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ)	สอนหลักการเจริญภาวนา (โดยหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ)
๒.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนาเบื้องต้น	*สอนภาวนาเบื้องต้น (ซ้ำ)
๒.๒	**บรรยายธรรม – เรื่องสีลานุสสติ – เรื่องศีลโดยปริยายเบื้องต่ำ และเบื้องสูง	**บรรยายธรรม – เรื่องศีลที่รู้ และศีลที่เห็น – เรื่องอธิศีล, อธิจิต, อธิปัญญา
๓	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนาถึง ๑๘ กาย	*สอนภาวนาถึง ๑๘ กาย (ซ้ำ)
๔	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิส-ดารกาย	*สอนภาวนา – วิธีพิสดารกาย (ซ้ำ)
๕	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีซ้อนกาย – สับกาย	*สอนภาวนา – วิธีซ้อนกาย สับกาย (ซ้ำ)
๖.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเพ่งองค์ฌาน	*สอนภาวนา – วิธีเจริญ รูปฌาน ๔
๖.๒	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญอรูปฌาน ๔	*สอนภาวนา – วิธีเจริญอรูปฌาน ๔ (ซ้ำ)

ตอนที่	หน้า A	หน้า B
๗	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญสมาบัติ ๘ เข้าอายตนนิพพาน (ถอดกาย)	*สอนภาวนา – วิธีเจริญสมาบัติ ๘ เข้าอายตนนิพพาน ถอดกาย (ซ้ำ)
๘.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญสมาบัติ ๘ เข้าอายตนนิพพานเบื้อ	**บรรยายธรรม – เรื่องธรรมกาย คือพระพุทธเจ้าองค์จริง – ลักษณะอายตนนิพพาน
๘.๒	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญสมาบัติตรวจจักรวาลและภพสาม	**บรรยายธรรม – เจริญภาวนาถึงธรรมกายจึงจัดเป็นวิปัสสนา – ลักษณะจักรวาลและภพสาม
๙	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – หลักการเจริญพรหมวิหาร ๔ ระดับฌาน	*สอนภาวนา – วิธีเจริญพรหมวิหาร ๔ ระดับฌาน
๑๐.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – เจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน	**บรรยายธรรม – หลักการเจริญสติปัฏฐาน ๔.....กายานุปัสสนาสติ-ปัฏฐาน
๑๐.๒	**บรรยายธรรม – หลักอานาปานัสสติ – ความมีสติสัมปชัญญะ	**บรรยายธรรม – พิจารณากายในกาย อุปาทินนกสังขาร และอนุปาทินนกสังขาร

ตอนที่	หน้า A	หน้า B
๑๑.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญปุพเพนิวาสานุสติญาณ และจุตูปปาตญาณ	**บรรยายธรรม – สติปัฏฐานสูตร เรื่องการพิจารณาเห็นกายในกาย เป็นภายในภายนอก
๑๑.๒	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีเจริญวิชชา ๓ ถึงมรรคผล	**บรรยายธรรม – วิชชาธรรมกาย เป็นการเจริญภาวนาที่อาศัยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก–เห็นอนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตาแล้วย่อมเห็นนิจจัง สุขัง และอัตตา
๑๒.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิจารณาขันธ์ ๕ ส่วนละเอียด และ เห็น จำ คิด รู้	**บรรยายธรรม – หลักการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน – เรื่องลักษณะของ ใจ จิต และวิญญาณ
๑๒.๒	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิจารณาอายตนะ ๑๒ และธาตุ ๑๘ ส่วนละเอียด	**บรรยายธรรม – เหตุที่บุคคลพึงเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (สองตอน)
๑๓.๑	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิจารณาระบบการทำงานของขันธ์ ๕, อายตนะ ๑๒, ธาตุ ๑๘ ส่วนละเอียด และ เห็น จำ คิด รู้	**บรรยายธรรม – ผลของการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (สองตอน)

ตอนที่	หน้า A	หน้า B
๑๓.๒	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิจารณากระบวนการเกิดของเวทนา	**บรรยายธรรม – วิเคราะห์ผลดีของการเจริญภาวนาตามแนววิชชา-ธรรมกายในส่วนที่เป็นเวทนานุปัส-สนาสติปัฏฐาน
๑๔	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – สรุปการเจริญเวทนานุปัสสนา-สติปัฏฐาน	**บรรยายธรรม – สรุปผลดีของการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน
๑๕	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – จิตตานุปัส-สนาสติปัฏฐาน เบื้องต้น	**บรรยายธรรม – เหตุที่บุคคลพึงเจริญจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน สติปัฏฐาน
๑๖	ให้ศีล, *สอนภาวนา – วิธีพิจารณาและปหานอนุสัยกิเลส	**บรรยายธรรม – ธรรมปฏิบัติ เพื่อคุ้มครองรักษาจิต จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน
๑๗	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา *สอนภาวนา – วิธีพิจารณาและปหานอาสวกิเลส	**บรรยายธรรม – หลักปฏิบัติและวัตถุประสงค์ของจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน
๑๘	ให้ศีล, ทำวัตรอาราธนา พระธรรมเทศนา (บาง-ตอน) โดย พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ฯ ว่าด้วยติลักขณากถา และ ขันธ์ ๕ เป็นภาระหนักยิ่ง	**บรรยายธรรม – สรุปวิเคราะห์ผลของการเจริญภาวนา (จิตตานุปัส-สนาสติปัฏฐาน) ตามแนววิชชาธรรมกายและคุณค่าของการเจริญภาวนาตามแนวนี้

(เทปยังจะมีต่อไปถึงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน และ ธรรมอื่น ๆ อีกด้วย)

... เมื่อก่อน เราผู้ชื่อว่าสรภังคะ ไม่เคยได้เห็นโรคคือ อุปาทานขันธ์ ๕ ครบบริบูรณ์ทั้งสิ้น โรคนั้น อันเรา ผู้ทำตามพระดำรัสของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่ง ใหญ่ ได้เห็นแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนาม ว่า พระวิปัสสี พระสิขี พระเวสสภู พระกกุสันโธ พระโกนาคม พระกัสสป ได้เสด็จไปแล้วโดยทางใด แล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดม ก็ได้ เสด็จไปแล้ว โดยทางนั้น พระพุทธเจ้า ๗ พระองค์ นี้ ทรงปราศจากตัณหา ไม่ทรงถือมั่น ทรงหยั่งถึง ความสิ้นกิเลส เสด็จอุบัติแท้โดยธรรมกาย ผู้คง ที่ ทรงเอ็นดูอนุเคราะห์สัตว์ทั้งหลาย ได้ทรงแสดง ธรรม คือ อริยสัจ ๔ อันได้แก่ทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ทางเป็นที่สิ้นทุกข์ เป็นทางไม่เป็นไป แห่งทุกข์ อันไม่มีที่สุดในสงสารเพราะกายนี้แตกและ เพราะความสิ้นชีวิตนี้ การเกิดในภพใหม่อย่างอื่นมิ ได้มีเราเป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากสรรพกิเลสและภพทั้ง ปวง ๆ

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สรภังคเถรคาถา ข้อ ๓๖๕
(พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๑๔ เล่มที่ ๒๓ หน้า ๓๓๔)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ อักษรสยาม
44/5 ซอย ร.ร.วัดเวฬุราชิณ ถนนเทอดไทย บางยี่เรือ กรุงเทพฯ
นายณรงค์ มงคลยศ ผู้พิมพ์โฆษณา โทร. 4668180